

ARAKS

A DÉLVIDÉKI MAGYARSÁG KÖZÉLETI FOLYÓIRATA

2006. június 4.

VI. évfolyam 2. sz.

ISSN1451-1762

MAGYAR KARÁCSONY 1932

ATTILA RÓMA KAPUI ELŐTT 1933

ARACS

A DÉLVIDÉKI MAGYARSÁG KÖZÉLETI FOLYÓIRATA

2006. június 4.

VI. évfolyam, 2. sz.

E számunk kiadását a

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERJUMA

és a

támogatta.

CIP - Каталогизacija y публикациjи
Библиотека Матице српске, Нови Сад

008+32(497.113+511.141)

ARACS : a délvidéki magyarság közéleti folyóirata /
felelős szerkesztő Vajda Gábor. – 1. évf., 1. sz. (2001) –
– Szabadka : Aracs Társadalmi Szervezet, 2001 –. –
Ilustr. : 29 cm

Tromsædno
ISSN 1451-1762

COBISS.SR-ID 94357250

TARTALOM

Bata János (Horgos): Még mindig Trianon	5
Rabolva verettetésünk idényében – szerkesztőségi közlemény	6
Nyilatkozat az önálló magyar iskolarendszer ügyében	7
Levél a Nemzetközi Bíróságnak	8
Vajda Gábor (Szabadka): Iskolai oktatásunk és nevelésünk az elmúlt másfél évtizedben	10
HVIM: Hadjárat az elnyomás ellen	26
Hit, hűség, bátorság - a HVIM délvidéki szervezetének a beszámolója	28
Andróczky Csaba (Szenttamás): Kísérlet a közösségépítésre	33
Zsoldos Ferenc (Zenta): A demokratikus deficit	34
Müller Éva (Kanizsa): Minden irányban zsákutca?	37
Gubás Jenő (Szabadka): Tévhit vagy szemfényvesztés?	38
Kovács Nándor (Szabadka): Életképek VII.	41
Kávai Anna (Kanizsa): Asszimiláció a környezetünkben	45
Mirnic Károly (Szabadka): Névtelen intellektuális megnyilvánulás és közélet kisebbségi sorsban	48
Ács Margit (Budapest): Gyilkosok közt élünk	50
Pósa Károly (Kanizsa): Posztmodern Pál utcai fiúk	52
Vicei Károly (Zenta): Önsorsrontó választás!	54
Szloboda János (Zenta): Nekünk Mohács kell?	55
Tari István (Óbecse): Gyűlevész hordák közt	57
Jókai Anna (Budapest): A teremtés aranyszálán igazgyöngy minden ünnep	58
Délvidéki S. Atilla (Baja): A szenttamási tornyok alatt	67
Kerekes József (Szabadka): A diktátor halála	70
Zsoldos Ferenc (Zenta): A határon túli magyar támogatáspolitikai lehetséges reformja	73
A tárcaközi Földrajzinév-bizottság javaslata	78
Huszár Zoltán (Horgos): Alkalmi jegyzet a Határok szabdalta közérzet c. antológiáról	91
Ruda Gábor (Muraköz): Tudatronsolás	95
Bata János: „Magyarország nem pusztul, hanem tisztul”	100
Szerkesztőségi helyreigazítás	102

Még mindig Trianon

Vajon kell-e még 2006 májusában is Trianonról beszélni, Trianont főlemlegetni? A nagy európai „egyesítők és újraegyesítők” minden bizonnyal fanyalogva adnának elutasító választ. Fanyalgásuk azonban nem az elutasításnak szólna, hanem Trianonnak, a Trianon-szindróma említésének. Ugyan minek feszegetni a múltat, hiszen a fájó sebek már rég begyógyultak, akkor meg mit akarnak még mindig azok a földhözragadt, eltévelyedett senkik, akik még mindig nem nyugodtak bele a „megváltoztathatatlani”-ba, a „többé vissza nem fordítható”-ba? Említenünk sem kell azt a történelmi gabszágot, emlékeznünk sem kell arra a történelmi igazságtalanságra, amellyel hazánkkal és nemzetünkkel elbántak, mivel az egyesülő Európa úgyszólván mindannyiunkat egy közös, nagy európai hazában fog kobelegre ölelni!

Csak hogy ezek a fanyalgók megfedekeznek arról, hogy a már uniós Szlovákiában éppen olyan ellenszenvvel viseltetnek a magyarok iránt, mint korábban, hogy a magyar emlékműveket éppen olyan szenvedéllyel gyalázzák meg (büntetlenül), mint korábban, hogy bármikor, amikor a szlovák politika megköveteli, továbbra is rendületlenül előrángatható a „magyar kártya”. És az Európai Unió demokratikus Szlovákiájában mind a mai napig érvényben vannak a fasiszta Beneš-dekrétumok, amelyekkel magyarok (és nem csak magyarok) tízezreit tették földönfutóvá, otthonaiktól, értékeiktől megfosztottakká. Sem az uniós tagságuk előtt, sem az azóta eltelt időszakban egyetlen szlovák politikus sem érezte sem erkölcsileg, sem pedig jogilag elfogadhatatlannak ezen jogszabályok mibenlétét!

Amennyiben a világpolitikai – és főképp amerikai – érdekeknek megfelel, a nyomorban tengődő román állampolgárok millióit is befogadják az Európai Unióba. A szlovák példán okulva ez természetesen nem jelent különösebb előrelépést a nemzet újraegyesítése felé, annál inkább nem, mivel az Unión belül a határok még sokáig nem csak adminisztratív határok lesznek. Gondoljunk csak bele a szociális különbségekbe, amelyekkel meg kell küzdenie az Uniónak a csúcson levő Németországtól vagy Belgiumtól a majdani sor végén kullogó Romániáig, Bulgáriáig.

Ukrajna és Szerbia uniós csatlakozását a legderűlátóbb látnokok is évtizedben, illetve évtizedekben mérik. Ki tudja, akkor lesz-e még Európai Unió, és

ami számunkra jelenleg és gyermekeink életét illetően a közeljövő legfontosabb kérdése: vajon leszünk-e még mi, ukrainai és szerbiai magyarok?

Százszor, ezerszer leírtuk: az idő sürget, egyre jobban sürget, mert fogyunk, rohamosan fogyatkozunk. Számtalanszor megállapítottuk ezt a szomorú tényt, de vajmi keveset tettünk a baj orvoslására. Tehetetlenségünk legfőbb oka, minden bizonnyal az, hogy nincs egységes nemzetstratégiánk. Nincs nekünk, határon túli magyaroknak, és az egészben a legtragikusabb az, hogy nincs a mindenkori magyar államnak! Amennyiben a hamarosan föllálló szocialista-szabaddemokrata kormány továbbra sem foglalkozik komolyan a határon túli magyarjai kétségbeejtő helyzetével, akkor azzal az Unió parlamentjében dolgozó jobboldali (és nem csak jobboldali) képviselőknek kell foglalkozniuk, mint ahogyan erre a múltban volt is példa.

Talán most van itt az a történelmi pillanat, amelyet (imáron sokadszor) nem volna szabad elszalasztani! Szerbia jelentős változások előtt áll: fölbomlani látszik az eddig is nagyon laza államszövetség Montenegróval és Kosovo függetlenségét is hamarosan el kell fogadnia Szerbiának. A frusztrált tömegek bosszújukat a sorozatos háborús veszteségek és a közeli jövő területi veszteségei miatt már csak rajtunk, délvidéki magyarokon tölthetik ki (mondanunk sem kell: teljesen alaptalanul és jogtalanul, de erre felé a jognak csak nagyritkán adódik alapja). És azt, hogy ebbéli aggodalmaink nem alaptalanok, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy továbbra is jelen van a délvidéki magyar fiatalok – és nem csak fiatalok – megveretése, s a rendőrség mind a mai napig nem fedte föl a szabadkai és a Szabadka környéki betörések elkövetőit sem.

A bajt jobb megelőzni – tartja a népi bölcsesség. Jó lenne, ha a nagypolitika irányítói is tudnák ezt, mert azzal megelőzhető lenne egy magyar Srebrenica, egy magyar Vukovár! Lépnük most azoknak kell, akik annak idején ránküzdítették Trianont, mert mi, itt a végeken még most is éppen olyan kiszolgáltatottak vagyunk, mint amilyenek voltunk az elmúlt (háborús) években, és ilyen kiszolgáltatottak, magukra hagyottak voltak apáink az elmúlt évtizedek során.

Rabolva verettetésünk idényében

Többszörös hátrányban a délvidéki magyarság – szerkesztőségi közlemény

Az elmúlt hónapokban mindinkább a képzeletet is fölülmúló példáit láthattuk a délvidéki magyarok áldatlan helyzetének. Csak a felületes szemlélő számára hihető a hivatalosan is képviselt, s a közvéleményben minden módon terjesztett hír, hogy a Szabadkán rendkívüli mértékben elszaporodott, többnyire testi sértéssel együtt járó betöréses rablások már nem nemzeti alapon történnek. A mi tapasztalatunk szerint: igen. S különben is, ha nem így lenne, az esetek összeírását vállaló VMSZ nyilvánosságra hozta volna a sértettek nemzetiségi összetételét. Ettől függetlenül kétségtelenül megállapítható, hogy a délvidéki magyarság – a hatóság magatartása és a hatályos törvényi rendelkezések, valamint az országban uralkodó törvénytelen viszonyok, de az országra szabott nemzetközi büntetések és elszigeteltség miatt is – többszörösen hátrányos helyzetben van.

1. Annak ellenére, hogy a délvidéki magyarság igyekezett kivonni magát a délszláv népek egymás közötti fegyveres leszámolásából, maga is kénytelen viselni mindazokat a súlyos következményeket, amelyek az országot érik a háborúzások miatt.

2. A volt Jugoszlávia területéről idemenekült szerb tömegek révén megbomlott a korábbi nemzetiségi struktúra a magyarlakta vidéken. A szerencsétlen menekült tömegek között ott találhatók azok is, akik a fegyveres harcokban részt vettek, s a felelősségre vonástól tartva nem mehetnek vissza volt lakóhelyükre. Sérelmeiket a menekültek gyakran a magyarok elleni támadásaikban bosszulják meg.

3. A menekülteket válogatás nélkül állandósították itteni lakóhelyükön, s ezzel tudatosan megbontották a lakosság etnikai összetételét, amivel sérelem esett az ENSZ ide vonatkozó hatályos rendelkezéseire.

4. A betelepülteknek kicsi a más népek iránti toleranciája, a hatóságoknak pedig a menekültek iránt nagyobb a megértése, mint a magyarok iránt. A rendőrség, az igazságszolgáltatás és az államigazgatás szervei a magyarokat diszkriminálják.

5. A magyarokkal szembeni nemzetgyűlölet azáltal még fokozódik, hogy a képviselőik alig lelhetők föl az állami szervekben, a hatalomgyakorlásba pedig nincs beleszólásuk a választott képviselőik révén.

6. A magyarság gazdasági helyzete napról napra romlik. Hátrányos helyzetük miatt a magyarok csak elhanyagolható mértékben vehetnek részt a privatizációban. Ha elvették vállalkozásra bátorkodnak, a szerb ellenőrök erőszakosan, csellel igyekeznek tönkretenni őket.

7. A vajdasági magyarság őseinek a magán- és a közvagyonát a titói állam elkobozta, a mostani pedig szerb magánkézbe juttatja.

8. A magyarság gyermekei a képzésben hátrányt szenvednek, részint mert anyagiilag rosszabb a helyzetük, részint mert folyamatosan hátrányos megkülönböztetésben van részük. Nincsen saját iskola-rendszerük, a meglévő magyar tagozatokon pedig igen gyakran szerb tannyelvű az előadás.

9. A sokféle hátrány miatt a magyar ifjúság tömegesen hagyja el a szülővidékét, s mivel a Vajdaságban az alapvető életfunkciójában van akadályozva, nem tervezi a visszatérést.

10. Mindezeket figyelembe véve fölkerjük az ENSZ, az Európai Unió, és külön Magyarország szerveit, hogy fokozottabb figyelemmel kísérjék a Szerbia területén zajló eseményeket. Ezek értékelését ne csupán abból a szempontból vizsgálják, hogy a nemzetközileg kikényszerített, valamint a szerb hatóságok által fogantatott intézkedéseket hogyan fogadja az állam, hanem külön mérleget adják a kisebbségekre gyakorolt hatásukat.

11. Mivel az ún. toleranciaprogram eddig érdemben semmi eredménnyel sem járt, elsősorban a szerb államvezetést (belügyminisztériumot) kell fölcsólitani; az oktatási minisztérium változtassa meg a tanterveknek, illetve a tankönyveknek a valótlan, a hamis felsőbbrendűségi érzés kialakítására serkentő kitételeit. (Ha a hajdani Magyarország ellensége lett volna a szerbeknek, akkor a területén nem alapozódhatott volna meg a modern szerb kultúra. A magyarok serkentői is voltak a Kárpát-medence fejlődésének. Pl. 1848 a maga nemzeti elfogultságai mellett az egész haladó világ számára ma is példamutató. Ez az 1956-os forradalomra is vonatkozik.)

12. Nyomatékosan kérjük, hogy az államra szabott büntetések ellensúlyozására alkalmazzanak számunkra kivételezési rendelkezéseket. Ezek között alapvető fontosságú a délvidéki magyarság autonómia követelésének támogatása, s a Vajdaság kisebbségek lakta területeinek ENSZ-protektorátus alá való helyezése.

13. Kérjük továbbá, hogy az országot sújtó utazási korlátozásokat mérsékeljék számunkra.

14. A kivételezések tekintetében a legtöbbet anyaországunk tehet értünk a már sokszor megfogalmazott ket-tős állampolgárság megadásával, és a föl sorolt emberjogi követeléseink támogatásával.

A vajdasági magyar oktatási szervezetek, óvodai, általános iskolai és egyetemi oktatók 2005. február 12-én Szabadkán megtartott tanácskozásának résztvevői a vajdasági/délvidéki magyar oktatás helyzetével és oktatási autonómiájával kapcsolatban a következő

NYILATKOZATOT

teszik közzé és fordulnak kérelmükkel és igénylésükkel a Szerbiai Oktatási Minisztériumhoz, valamint Kormányhoz, továbbá a Magyar Oktatási Minisztériumhoz és a Magyar Kormányhoz:

I. Helyzetkép

1. A vajdasági magyar (községi) oktatási rendszer, ha van, nem autonóm az óvodától az egyetemig. Az óvodai, általános iskolai és középiskolai oktatásban, a csekély kivételt nem számítva, csupán magyar tagozatok vannak. Ezeknek a tagozatoknak nincs önálló tanmenete és programja, nincs iskolai (tantervi) önkormányzata. Az oktatók nem választhatják meg azokat az (általánosan elismert) tankönyveket, amelyek alapján neveljék tanulhatnak. Csúszóan államilag előírt tanmenet és tanprogram, egy és ugyanazon hivatalos tankönyv alapján lehet tanulni magyarul, a hivatalosan fordított és államilag jóváhagyott tankönyvek révén. A magyarországi tankönyvbehozatal korlátozott, az itthon, délvidéki magyar szerzők által írt póttankönyvek szabadon nem ajánlhatók.

2. Nincs önálló délvidéki (vajdasági) magyar közszolgálati egyetem. Az állami alapítású egyetemen (Újvidéki Egyetem) csupán szlovénosan fordul elő a magyar tantervű és szellemiségű felsőoktatás.

3. Nem rendezett a magyarországi és vajdasági (szerbiai) oktatási intézményekben szerzett oklevelek és képzés elismerése, ami akadályozza a bolognai folyamat érvényesülését.

4. A szövetségi lakta területeken fokozatosan megszűnt a magyar tantervű oktatás óvodától középiskoláig (Közép- és Dél-Bánságban, Dél-Bácskában, Szerémségben).

5. A magyar tantervű általános és középiskolák szaktanárokból szűkülnek, miközben semmi sem történik az égető probléma megoldása vagy akár az enyhítése érdekében.

II. Javaslatok:

1. A köz- és felsőoktatási törvényhozásban lehetővé kell tenni a nemzeti kisebbségek pedagógiájának és oktatásának teljes anyanyelvűsítését, pozitív diszkriminációval elősegítve intézményeik működését.

2. Létre kell hozni az önálló és közszolgálati jellegű Vajdasági Magyar Tudományegyetemet, a lehető legteljesebb anyanyelvű egyetemi képzés megvalósítása céljából. Különösen a pedagógusképzés, a vállalkozásképzés területén.

3. Az állami egyetemen lehetővé kell tenni a magyar tantervű tagozatok és konzultációs csoportok akadálytalan megszervezését.

4. A magyar tantervű és szellemiségű oktatásban lehetővé kell tenni az önálló akkreditált programok és szabadon választott, általánosan elismert tankönyvek szerinti oktatást, minden szinten. A magyarországi akkreditált tankönyvek behozatala legyen vám- és egyéb korlátozásoktól mentes. A két vagy több nyelvű iskolák magyar tantervű tagozatainak munkáját önálló, a tagozatokon tanító tanárokból összeálló magyar tantervűnek kell irányítani.

5. Az oklevelek honosításával kapcsolatos egyenlenségek elkerülése és szabályozása céljából szükségesnek mutatkozik bilate-

rális egyezmény megkötése az EU országaival és Magyarországgal. A két országban megszerzett oklevelek egyenértékűségét el kell ismerni, szakmai és hivatási nyelvismereti feltétellel.

6. Nyelvismereti feltétellel szükséges az egyetemi oktatók és hallgatók cseréjének bővítése, a határon átvelő szabad oktatói és hallgatói kapcsolattartás és tapasztalatcsere fejlesztése érdekében. A bilaterális vonalon az egyetemi oktatásban lehallgatott szemesztereket és vizsgákat el kell ismerni.

7. A szövetségi lakta vidékeken nem kell létszámkorlátozásokat állítani az óvodai, általános iskolai és középiskolai tagozatok beindítása tekintetében. Helyre kell állítani azokat az iskolákat, amelyek korábban fennálltak és megszűntek, ha újra van rá tanulói igény.

III. Jogorvoslat

Kérelmünkben az iskolai oktatás és nevelés alapvető és európai humanizációs igényéről van szó. Mivel a sokoldalú tudományos fölmérések szerint a vajdasági magyarok iskolahelyzete katasztrofális, tehát a diákok szellemi és erkölcsi haladása nagy mértékben akadályozott, ezért arra kérjük Önöket, hogy minél előbb értesítsenek bennünket a pozitív döntésükről. Ha egy hónapon belül nem kapunk választ, akkor európai (nemzetközi) fórumokhoz folyamodva próbálunk érvényt szerezni emberi jogainknak.

Szabadkán, 2005. február 12-én

A civil szervezetek nevében:

Dr. Ribár Béla akadémikus, a Vajdasági Magyar Tudományos Társaság elnöke s. k.

Dr. Prof. Szalma József, a Vajdasági Magyar Tudományos Társaság alelnöke s. k.

Dr. Prof. Gabrity Molnar Irén, a Magyar Tudományos Társaság elnöke s. k.

Mimics Károly mgr., a Magyar Tudományos Társaság alelnöke s. k.

Dr. Gubás Jenő, az Aracs Társadalmi Szervezet elnöke s. k.

Dr. Prof. Bogner István, a Pax Romana elnöke s. k.

Dr. Zsoldos Ferenc, a Délvidéki Magyar Ifjúsági Szövetség alelnöke s. k.

Dr. Gaál György, a Szerbiai Magyar Kisebbségi Szervezet elnöke s. k.

Nagy Margit, a Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesületének elnöke s. k.

Dr. Vajda Gábor, az Iskolaügyi Bizottság elnöke s. k.

A dokumentumot 2005. III. 2-án elküldtük Budapestre és Belgrádba. Válasz a budapesti minisztériumból nem érkezett, a belgrádi minisztérium viszont (2005. III. 22-én) keltezéssel az MNT-hoz utasított bennünket. Ekkor a Nemzeti Tanácsunkhoz is eljuttattuk a nyilatkozatunkat, viszont mind a mai napig nem kaptunk választ. Hasonlóképpen a Hét Nap sem tudott az elmúlt hónapokban helyet szorítani folyamodványunknak.

Iskolaügyi Bizottság

Nemzetközi bíróság

Strasbourg

Kérjük a tisztelt Bíróságot, hogy pozitív döntésével könnyítse meg a szerbiai magyarság létkérdéseinek a megoldását azzal, hogy az európai normák értelmében természetesnek tartja a szerbiai magyaroknak az anyanyelvű oktatási rendszer megszervezésére (önálló egyetem alapítására) való jogát.

Indoklás

A miloševići időkben kényszerű etnikai változásokra került sor a volt Jugoszláviában. Míg a magyarok a háború és a munkanélküliség miatt elhagyták az országot, addig a szerbek főleg Horvátországból és Boszniából tömegesen telepedtek le Szerbiának főleg az északi részén, a Vajdaságban. Szerbia ezt nem szánálta 2000 októbere, az ún. demokratikus változások után sem. Jelenleg is azok képezik a szerb kormányzatban levők egy részét, akik a diszkriminációt előidéztek. A vajdasági magyarok országos önkormányzata látszat-önkormányzat, tehát szerbiai központi ellenőrzés alatt áll. A vajdasági magyaroknak nincs sem országos, sem helyi, sem kulturális, sem pedig tájékoztatási autonómiájuk. A leépítések, megszorítások folyamatosak. A helyzetet súlyosbítja, hogy Magyarország legfőbb kisebb támogatásokkal, átmeneti fájdalomcsillapítással segíti a kisebbségben élő nemzettársait, amivel lényegében a szerbiai magyarság pusztulásának folyamatát nyugtázza.

A nem ritkán a testi épségében is fenyegetett szerbiai magyarságon kizárólag az európai értelemben vett multikulturalizmus segíthet. Ennek a teljes anyanyelvű oktatás, az önálló tantervkészítés és a tankönyvirás, ill. tankönyvbehozatal az alapfeltétele. Az európai tudósok kimutatása szerint az idegen nyelvet (az állam nyelvét) csupán az anyanyelv segítségével lelkileg-szellemileg normálisan fejlődő ember sajátíthatja el kellő szinten. Mindezekelőtt a saját nemzeti történelmét és az adott vidék múltját kell megismernie annak, aki kisebbségi érzés nélkül akar polgára lenni egy országnak, amelynek

határai az európai folyamatoknak megfelelően mindinkább lazulni fognak. Ugyanilyen fontossággal bír az anyanyelvi kultúra egyéb területeinek az oktatási-nevelési folyamatban való elsődlegessége is. Vagyis a zene és a képzőművészet iskolai anyagát az adott nemzeti kisebbség vezető pedagógusainak kell összeállítaniuk. A magyarországi tankönyvbehozatal korlátlaná tétele viszont nemcsak azért fontos, mert a magyar tudomány haladásának a szerbiai iskolai ismeretszerzésben is tükröződnie kell, hanem azért is, mert a természet- és a társadalomtudományi tárgyak tankönyveinek többsége eddig főleg nyelviileg vitatható szintű fordítás volt. A pszichológusok szerint viszont a természettudományok nyelve is fontos eszköze mind a tanításnak, mind pedig a nevelésnek.

A felsorolt okok alapján bizunk az Önök humanista döntésében, tehát abban, hogy a jövőben a szerbiai magyarság mindenekelőtt a saját nemzeti kultúráját elsajátítva haladhat a multikulturalizmus felé. Amit ui. ma multikulturalizmusnak neveznek Szerbiában, az nem más, mint a vajdasági magyarság trianoni döntés óta tartó beolvasztásának, megsemmisítésének folyamata. Mert míg a humánusabb társadalmakban az asszimiláció és a disszimiláció természetes velejárója az életnek, addig Szerbiában manipuláció eszköze. Ennek konkrét bizonyítékeként legalább két alapvető tényre is hivatkozhatunk. Az egyik az, hogy évtizedek óta a szerbiai magyarok többnyire legfeljebb csak fizikai dolgozóként juthatnak munkához, s első sorban csupán ipariskolát végezhetnek. A másik: a statisztika szerint a szerbiai magyarok a világrekordot ostromolják az elkövetett öngyilkosságok és az alkoholizmus arányszáma tekintetében.

Kérjük, fogadják e folyamodványunkat egy 200 000-nél még mindig több lelket számláló olyan nemzeti kisebbség SOS-jelzésének, amelynek tehetségét számos tudós nemzetközi értékű munkássága tanúsítja, s amely megérdemli azt az autonómiaformát, amellyel az ola-

szok Svájcban, ill. a svédek Finnországban rendelkeznek.

Újvidéken, 2005.

A szerbiai magyarok civil társaságainak nevében:

Dr. Ribár Béla akadémikus, a VMTT elnöke

Dr. Szalma József, jogászprofesszor

Dr. Prof. Gabrity Molnár Irén, az MTT elnöke

Mimics Károly mgr., az MTT alelnöke

Dr. Gubás Jenő, az ATSZ elnöke

Dr. Prof. Bogner István, a PR elnöke

Dr. Zsoldos Ferenc, a DMISZ alelnöke

Nagy Margit, a VMPE elnöke

Dr. Bozóki Antal, az Árgus elnöke

Dr. Vajda Gábor, az Iskolaügyi Bizottság elnöke

Melléklet: a belgrádi és a budapesti oktatási minisztériumoknak 2005. március 2-án elküldött, de kellő visszhangra nem talált nyilatkozat angol fordítása

Iskolai oktatásunk és nevelésünk az elmúlt másfél évtizedben

Az iskolabeli diszkrimináció mérséklésének követelése

Már sok pártos és pártatlan szó esett az autonómiáról akkor, amikor Ágoston Mihály még csak többletmunkaként taníttatná az anyanyelvi és a nemzeti kultúrát. (Vö. MSZ, 1991. V. 9.) Hogy a tantervet a felesleges tudnivalók eltávolítása miatt szűkíteni kellene, mert különben a magyar gyerekek lelki- testi nyomorítása folytatódik, azt nem említi meg. Ez a feltétele, hogy elvben szóvá tehesse a megalapítandó Szabadkai Egyetemet, valamint az óvodától az egyetemig megvalósítandó anyanyelvű oktatás szükségességét.

Ágoston Mihály kollégáinak nagy többsége – köztük elsősorban Bányai János és Gerold László – már jóval szerényebb, jöllehet ekkor még az a meggyőződésük, miszerint a Tanszéknek „szakmai és nemzetiségi kötelessége éber figyelemmel kísérni az oktatáspolitikai terén történő változásokat.” (MSZ, 1991. VI. 15.) Az általuk Belgrádba személyesen vitt levélben nem kérnek külön magyar iskolákat, de az iskolatanácsok keretében nemzetiségi bizottságot – igen. És a nyelvi egyenjogúság feltételeinek biztosítását – az anyanyelvű egyetemi oktatás kivételével – is követelik. Olyasminek a megteremtéséről álmodnak, amit a „szocializmus” korában törvények segítségével sem lehetett érdemben megvalósítani. Pl. anyanyelvből szeretnék vizsgáztatni a szerb nyelven tanult tanárt. Továbbá a tankönyveket magyarul íratnák s legfeljebb csak „magas szinten” fordíttatnák. (Arra nem gondolnak: vajon van-e akár egyetlen műszaki értelmiségi is a Vajdaságban aki kellő nyelvi kultúrával láthatna az átültetés munkájához.) Aztán törölnék az általános oktatás tervezetéből azt a lehetőséget, hogy a felső tagozatokon magyar anyanyelvű tanár hiányában szerb is taníthasson. Ugyancsak a semmiből szeretnék valamit alkotni, amikor az iskolát köteleznék a megfelelő tanár biztosítására. Viszont az iskolába való beiratkozás tényét ismertetnék el az anyanyelven való tanulás igényének kifejezéseként. S az iskolától távol lakó gyerekek szállítására is gondolnak. S nem csupán a tagozatnyitás feltételének előírányzott 30-as létszámot sokallják, hanem az addigi 15 miatt is

méltatlankodnak. A diszkrimináció beszüntetésének követelésére viszont nem gondolhatnak.

De a nyugalmazott pedagógiaprofesszor Tóth Lajos sem. Mert noha a korszerű tudományossággal szemben politikusnak, központosítottnak s ezért alapos átdolgozásra várónak tartja a törvénytervezetet (MSZ, 1991. XII. 27.), s a középiskolák anyanyelvű oktatásának a gimnáziumokra és művészeti iskolákra való szűkítése ellen tiltakozik, a 15 fős minimumot illetően megelégedne annak rugalmas értelmezésével. Mindazonáltal kimondja: nem a törvényt kell az alkotmánnyal összefüggésbe hozni, hanem a korszerű kisebbségvédelmi törvénynek megfelelően az alkotmányon kell változtatni. (Vö. MSZ, 1992. I. 14.)

Az általános és a középiskolákban dolgozó pedagógusok nem merik feszegetni a hivatásuknak ezeket az alapkérdéseit. Tóth Lajos megdöbbenéssel cikkez Elszalasztott alkalom, Tájékozatlanság, gyávaság vagy belenyugvás címen (MSZ, 1992. I. 22.), amikor a Temerinbe ellátogató oktatási miniszternek senki sem tette föl a kérdést: miért kívánják megszüntetni a nemzetiségek nyelvén a szakoktatást. Tóth amiatt aggódik, hogy most, harmadszorra nem sikerül megghiúsítani a minisztérium manipulációját.

A magyar ifjúságot a törvénytervezettel olyan durván támadja meg a szerbek állama, hogy az ugyancsak nyugalmazott egyetemi tanár, Horváth Mátyás is fölhördül (7N, 1992. I. 17.) A magyar dolgozóra apellál, aki megteremti az utódja számára az anyanyelvű oktatás költségeit. S az igazát a Finnországban élő, a lakosság alig hat százalékát alkotó svédek nyelve hivatalossá tételének példájával húzza alá. Igaz, különösen ennek kapcsán fontos gyakorolni a régi szokását, a szerb nyelv tanulása elmélyítésének követelését.

Ennél Gerold László – ismét a Magyar Tanszék nevében – jut valamennyivel tovább. Ő az új oktatási törvény ellentmondásaira is fölfigyel. Arra, ami nem véletlenül került el a szabadkaiak figyelmét. A törvény ui. a kétnyelvű

oktatással egyenlíti ki az anyanyelvűt, ill. az utóbbi kérdését az előbbi által véli megoldottnak. „Mintha kisértene a közelmúlt hírhedt »szabadkai gyakorlatának« szelleme, amelyet a nemzetiségi asszimiláció felgyorsítására talált ki és szorgalmazott a letűnt politikai rendszer és felfogás.” (MSZ, 1992. I. 19.) A tetejében – mondja Gerold – a két nyelvű oktatás keretét a miniszter határozza meg, aki manipulálhatja azt.

Az igazsághoz tartozik, hogy a szabadkai két nyelvű gyakorlat kérdését Geroldnál két nappal korábban Horváth Mátyás vetette föl az előbb érintett cikkében. Arra emlékeztetett, hogy a szabadkai szerb osztályok diákjainak negyede magyar volt, s hogy emiatt két nyelvű kísérleti tagozatok működtek, amelyek kérdését a Školski život c. folyóirat állandóan napirenden tartotta.

Gerold írására a szabadkai Szám Olga reagál, s a többi között ezt állítja: »Mgr. Josip Buljovčić, mgr. Penovác Antal és mgr. Szám Olga, a szabadkai pedagógiai intézet tanácsosai tanulmányozták a két nyelvű oktatás gyakorlatát a köztársaság területén, és kidolgozták a két nyelvű általános és középiskolai oktatás általános modelljének javaslatát, hogy ezt az aktuális kérdést a szakemberek elé tárják.« (MSZ, 1991. XI. 16.) Mások által is végzett évekig tartó kísérletek, megfigyelések s három tudós tanulmányozását követően vajon miért kellett még modellként »a szakemberek« elé tární az eredményt? Azért, hogy ösztönzőleg hasson a nem szerb anyanyelvűekre.

Nem véletlenül érzi magát nyeregben Gerold a Szám Olga-cikkekre írt válaszaiban. Rámutat ui., hogy Szám Olga korszerű európai eszményekre való hivatkozása mögött nagyszerb politikai érdek, beolvasztási szándék lapang. (Vö. 1991. XI. 23., XII. 14.) Végül aztán Szám Olga sértődötten azt válaszolja, miszerint ő a vegyes házasságok származékainak nevében írt, s csupán az internacionalizmust, a két nyelvhez, kultúrához való ragaszkodást védi. (XII. 21.)

Átmenetileg úgy látszik, mintha a belgrádi minisztériumnak sikerülne elérnie az anyanyelvű szakoktatás teljes megszüntetését. Pedig a magyar szakemberek főlhördülésében nincs szó az oktatás tartalmáról, a tantervek nemzeti vonatkozásairól. Miután azonban megszületik a döntés, a Magyar Tanszék fellebbez a köztársasági elnökhöz, mondván, hogy jogtiprásról, erőszakos asszimilációról, elűző szándékról van szó s a másodrangú állampolgárrá való degradálás ügyében kérnek segítséget. (Vö. MSZ, 1992. IV. 2.) Oly nagyra ígérkezik a botrány (hiszen a VMDK révén könnyen internacionalizálható len-

ne a probléma), hogy Slobodan Milošević pötvizsgára kénytelen küldeni az iskolatörvényt, ill. annak készítőit.

Elidegenítő tanterv

A magyar nyelvű oktatásnak e viszonylagos sikereinél fontosabb az a tény, mely szerint csupán látszólag mérséklődött az apartheid. S ez elsősorban az anyanyelv és irodalma tantervében figyelhető meg, annak dacára is, hogy Radmila Marković magiszter Javul az arány címen közöl cikket az általános iskola új anyanyelvi tantervéről (CSK, 1991. VII. 11.). Ebben védi és statisztikával próbálja igazolni az 1984-es, a nemzetiségekre jórészt látszatértékeket rákényszerítő, törzsanyagot tartalmazó tantervet. Ugyanakkor a tiltakozók nagy számát is kénytelen megemlíteni. Viszont elégedetten nyugtázza, hogy 1989-ben a hozzászólók többségének már nincs kifogása a tanterv ellen, amelyben csupán néhányan cserélnék ki a törzsanyag néhány íróját és művét.

Radmila Marković meg van elégedve a tervben szereplő délszláv, nemzetiségi és anyaországi szerzők arányával, pusztán a minőség ellen van kifogása, s ezért örül az átdolgozásnak. Nem veszi észre, hogy demagógiát közvetít, amikor azt állítja: a program azért épül az átdolgozandó régi tankönyvekre, mivel nincs pénz újakra. Az előzőből az ideológiamentes szövegeket igyekeztek megtartani. Nem jut eszébe, miszerint a tanterv egésze egy erőszakolt ideológia alapján készült. Különbözn aligha lenne érthető, hogyan szerepelhetett a törzsanyagban Jugoszlávia nemzeti és nemzetiségének irodalma a világirodalmi művekkel kiegyenlítve, ill. azokat kiszorítva.

Az új tantervben állítólag növekedett a magyar, ill. világirodalmi művek száma. Valójában azonban – az I. és az V. osztály kivételével – a jugoszláv irodalom nagyobb százalékarányban van jelen a világirodalomnál. Ez a dominancia a VI., VII. és VIII. osztályban száz százalékot tesz ki! Marković magiszter nem csinál belőle titkot, hogy a módosítást az előző tanterv összeállításában is a végrehajtó szerepet játszó vajdasági pedagógiai tanácsosok nomenklatúrája (mindenekelőtt dr. Satai Pál és dr. Horváth Mátyás) végezte el. Ezt az etnocid, túl nagy számban műfordításokra épülő tantervet 1990 nyarán a Szerb Oktatásügyi Tanács szó nélkül elfogadta – olvashatjuk az említett cikkben.

1990/91-től Szerbiában újra megnyílt a gimnázium. Az 1986-os tanterveket hatályon kívül helyezték. „A tanterv előkészítésének oroszlanrészét az Újvidéki Egyetem

Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete tanárai vállalták dr. Bori Imre vezetésével, de a gyakorló pedagógusok hasznos észrevételeit is tekintetbe vették" – írja Radmila Marković (Uo.) Az új tanterv állítólag sokkal jobb és logikusabb, mint az előző. Sőt arra is vigyáztak: ne terheljék túl a diákokat. Csakhogy időközben majd kiderül: az előírt szövegek sem hozzáférhetők.

A tanterv módosítottan tovább hasítja az ifjuság művelődési tudatát. Radmila Marković szerint ui. a délszláv irodalom újabban főleg kapcsolattörténetre épül: „a jelentős délszláv irodalmi alkotások feldolgozásával, az eredetinek és a műfordításnak az összehasonlításával van a tanárnak lehetősége az alkotások értékének kidomborítására.” Ennek azonban az az ára, hogy az I. és a II. osztály tantervében a nemzeti irodalom 50 százalékban sincs jelen, a III.-ban 61,36 százalékban, a IV.-ben pedig 68,74 százalékban szerepel. A délszláv irodalom az I. osztályban 15 százalékkal a világirodalom fölött van, a III.-ban 2 százalékkal több, a II.-ban és a IV.-ben azonos.

Ha a kilencvenes évek magyar nyelv- és irodalomoktatásának gimnáziumi tantervét vizsgáljuk meg, akkor annak már a külső jegyei is fércmüre utalnak. A célokat s feladatokat megfogalmazó szöveg magyartalan, pongyola. A szerb eredetiből fordító érezhetően nem ismeri úgy a nyelvünket, ahogyan kellene. A tanítandó anyag összeállítója nemcsak, hogy a (vélt) nagyszerb érdekeket igyekszik kiszolgálni, hanem feltehetően a magyar irodalmi műveltsége sem kielégítő. S az idegen irodalmakból sem mindig azt ajánlja, amit kellene.

Káros napi politikai cselekedet az elsősöket azzal lenyűgözni, hogy a későközépkor irodalmát bemutató művek között az első helyen a Történetek Szent Száváról szerepel, s csak utána következik a Képes Krónika, a Halotti Beszéd és az Ómagyar Mária-síralom. Az viszont már egyenesen komikus „freudi elszólás”, hogy a programadó a Szent László-legenda helyett a Szerb László legendát ajánlja... S arra sem gondol, hogy a második osztály programjában akaratlanul megszégyeníti J. J. Zmajt, a magyar és a szerb művelődési kapcsolatok kiemelkedő alakját, amikor Petőfi után az ő költészetét is bemutatásra jelöli ki.

Az eddigieknél egyértelműbben magyarellenes okokból maradhatott ki az ajánlott Kölcsey- és Vörösmarty-versek közül a Himnusz és a Szózat. Azért rendkívül fájdalmas és bűnös e mulasztás, mert e két költemény alaptartozéka a nemzeti önismeretnek. A magyar lélekről nem tud eleget az, aki ezeket az esztétikailag is kiemelkedő

verseket nem ismeri. Sajnos, a magyar nyelv és irodalom oktatásának céljai és feladatai között e tantervben nem szerepel a nemzeti és kulturális önismeret, az ember mélyebb lelki valóságának csak irodalom által lehetséges megközelítése.

Nem említődik a szerbek számára nyilván a szó napi politikai jelentése miatt is gyanús Nyugat folyóirat, s így a modern magyar irodalom legjobbjai között Karinthy, Füst Milán, Kaffka Margit és Nagy Lajos neve sem szerepel.

A szakszerűtlenség további föltűnő jele: a két háború közötti magyar irodalom megértése szempontjából oly fontos népiség fogalmának mellőzése. Hogy a jelenség mint egyszerre társadalmi és irodalmi törekvés kihagyható legyen, Németh László (a Gyász c. regényével) és Illyés (a Puszták népével) „Az irodalom ma” közös cím alatt a negyedik osztály anyagába került. Mintha e két nagy író (valamint elődjük, az emlitetlen Szabó Dezső és kortársuk, a szintén kihagyott Veres Péter) nem tartoztak volna a két háború közötti magyar irodalom kulcsszemélyiségei közé. S Móricz Pillangó c. idillikus műve ajánlatik olvasmányként a Rokonok vagy A boldog ember helyett.

A faszizmus szelleme – a tanterv készítőinek szándékával ellentétben – továbbra is jelen van. Olyképpen, hogy a szerkesztők ott is tiltakoznak ellene, ahol nem kellene, ahol egy másfajta erőszak elleni szembeszállást fojt el még a csírájában a hangoztatott antifaszizmus. Pl. Illyés Gyula életműve arról tanúskodik, hogy baloldali rokonszenvű antifasiszta író volt mindvégig, következőleg nem lett volna szükség a Kovačić Tömegsírjához írt előszavát az elolvasandó művek közé sorolni. Mennyivel fontosabb ennél az emlitetlen Egy mondat a zsarnokságról, az újabb magyar irodalom egy kiváló költeménye!

Hiányoznak továbbá a tantervből az erdélyi, a felvidéki, a kárpátaljai és a délvidéki, kisebbségi sorsból ihletődő írók, ill. művek.

Az új tanterv alkalmazása során rövidesen kiderül: egyrészt hiányzik a szöveggyűjtemény, viszont a tárgyalandó szövegeknek majdnem a fele új; másrészt a régi program több lehetőséget kínált a tanári kezdeményezés számára. A II. osztály számára még 1993-ban sincs tankönyv, a régieiből sok van raktáron.

A szakkönyveknek a Magyarországról való behozatala nem engedélyezett, a tankönyvfordítás pedig ráfizetéses lenne.

Az akadályozottság és a megfélemlítettség körülményei között viszont lehetetlen végiggondolni problémákat. Az embereken – és a hangadóikon is – pánik vesz

erőt. A tudat begörcsöl, az igények gépies hajtogatásának éveit ezek.

Mit rejtene a tantervek?

Az 1990/91-es tanterv egy évtizedig érvényben levő utasítása magyarul is beszélő jugoszláv (szerb) embert akar faragni az ifjú magyar (nem ritkán csak elsősorban magyarul beszélő) emberből. Arról egy szó sincs benne, hogy a tanárnak a diákkal annak saját anyanyelvét, kultúráját, irodalmát kell megszerettetnie, s ezáltal a nemzeti önazonosság-tudat épülését szolgálnia. Ehelyett azt olvashatjuk, miszerint a nevelő hatás eredményeként fontos, hogy a tanuló „mások nyelvét tisztelje és becsülje”. Mintha ezt nem vonná maga után az anyanyelv és irodalom pedagógiai kultúrája! Mintha a sajátunk megszerettetése által a másoké ellen vadíthatnánk az ifjúságot! Hiszen érdemben és egészségesen nem becsülhetjük a sajátunkat, ha a másét gyűlöljük. Tehát az antikultúra és antipedagógia üzen ebben az elemi nyelvi hibákat vétő félcmunkában.

A célok és feladatok meghatározásában csupán „a nyelv”, „az irodalom” stb. általános fogalma szerepel, – a nemzeti, illetve nemzetiségi jelzők nélkül. S mindez – ahogyan a magyarul rosszul tudó tantervivőnek („multikulturálnak”) a szövegét olvassuk – „az általános emberséges fejlődés érzésének elmélyítése” érdekében. Persze, kizárólag a „tudományos világnézet” alapján, afféle erkölcsi aggályok, szeretet-komplexusok nélkül. A vallásos hit középkori kötelékétől, a protestantizmus nemzeti létet védő korlátjaitól a legkevésbé visszafogottan. Hogy az évtizedek óta törvényerőre emelt, s az ekkor (a nyolcvanas és kilencvenes évek fordulóján) még tetézett hazugságok természetesen állithassák a tömeg-rablógyilkosságokban való részvétel, illetve a megfutamodás dilemmája elé az ifjúságot. Vagy ha az valamiképpen kitérhetne a választás kényszere elől, akkor – utóbb előbújva – szülei és tanárai hasadtelkűségét tovább örözve, élete végéig hadd gyakorolja örökölt, „okos” szolgátságát.

A szubjektív és látszat szerint mindenképpen háborúellenes posztmodern irodalomfelfogás, sajnos, akaratlanul is mindennek a háttérben álló, háborús nagyszerb totalitarizmust szolgálta. Az öncélú formálgatásokban, a kisdedség játékaiban élte ki és éli ki magát. A tartalmat, az embert nem vette komolyan, – írói vagy tanári szerepben sem. Ennek az iskolaprogramnak a céljai és feladatai külsőségekre, látszatokra, rekvizitumokra

korlátozódnak. A legfontosabb, az emberré nevelés anyanyelvi-nemzeti-irodalmi mikéntje hiányzik belőlük. Nem véletlenül, hiszen a pedagógiának már a Tito-érában is csak másodrangú szerepe lehetett, hogy a kilencvenes években teljesen nyoma vesszen az egyetemről.

A magyar iskolarendszer elképzelése

Ezzel szemben a VMDK-t az alapcélja is optimizmusra kötelezi. Ágoston András dicsőre nyílt levelet ír Gerold Lászlónak (MSZ, 1993. I. 10.), aki ekkor még belátja az óvodától az egyetemig megszervezendő magyar oktatás fontosságát, az elnök viszont egyelőre nem kardoskodik a VMDK egyedül üdvöztető autonómiakoncepciója, oktatási hálózatra vonatkozó elképzelése mellett. S a szülők figyelmét is ebben a szellemben hívja föl: a gyermekük csak a teljes anyanyelvű oktatás során válhat teljes emberré. (Vö. N, 1993. IV. 7.)

A probléma gyökerét Szloboda János ragadja meg (N, 1993. IV. 28.), ki vitába száll a VMDK Tanácsával, mondván, hogy a VMDK-nak a gyerekek iskoláztatásával kapcsolatban nem az érzelmi nyomásgyakorlás lenne a dolga, hanem az anyanyelvű oktatás megteremtése az óvodától az egyetemig. Akik ui. itt maradnak, írja Szloboda, azoknak tanácsos szerbül iskolázódni, mert a félével vizsga szerbül van, s a középiskolák legfeljebb három évesek. A cikkíró a vajdasági középiskolai bizonyítványok magyarországi elismertetésének sürgetését várná el a VMDK-tól. Lényegében Tóth Lajos is ezt a szempontot képviseli. (Vö. MSZ, 1993. VI. 10.) Persze, ezzel ellentétes vélemények is megfogalmazódnak azok részéről, akik vagy járattanok a tanügy kérdéseiben, vagy pedig irigyek azokra, akiknek már sikerült a gyerekeiket átmenekíteni a határon túlra.

Az oktatás nehézségein igyekszik könnyíteni a JMMT Szabad Líceuma Szabadkán, amikor a Pedagógiai Szakosztállyal összefogva 1993 májusában levélben folyamodik a köztársasági Oktatási Minisztériumhoz, hogy engedélyezze a magyarországi nyelvi, irodalmi tankönyvek, szöveggyűjtemények, valamint a természettudományi-műszaki tankönyvek behozatalát. A kérelemre azonban nem érkezik válasz. Pedig a helyzet súlyosságát az is jelzi, hogy a megszűnt Oktatás és Nevelés folyóiratot az Üzenet kénytelen helyettesíteni, anélkül, hogy érdemi megoldásokat sugallhatna.

A magyarok oktatásának nyomorúságát a gyakorlat érzékelhetőbben tárja föl az elméletnél, 1995 februárjában

Farkas Zsuzsa nagyikikindai szerb iskolaigazgatóval készített interjút jelentet meg a Magyar Szóban (26.). Az igazgató a magyarok barátjaként ajánlja a magyar szülők figyelmébe az anyanyelven való tanulás s ennek az iskolája által kínált lehetőségét. Nyilatkozata a magyarok gondosan takargatott sebébe vág. A magyar tagozatok elhalásának okát abban látja, hogy „maguknak nincs elég jó tanítójuk”. Ezért azt ajánlja: „Készítsenek egy tervet, egy programot a szakképesítés tekintetében, és ne csak a gyengébb képességű magyarok menjenek el pedagógusnak, mind eddig”.

A Vajdasági Magyar Pedagógus Szövetség elnöksége részéről érkező válasz (III. 3.) először megismétli a közhelyet. Eszerint „Vajdaságban évtizedek óta nincs megfelelő tanárképzés a magyarul tanító pedagógusok számára.” Amit azonban hozzáteszt, szakszerűtlenül (és kissé demagóg módon) hangzik: „Nem szakmai, hanem szaknyelvi szempontból jelentkezik egyre több gond.” Vajon az iskolai munkában nem feltételezik-e szorosan egymást ezek a fogalmak?! Az elnökség válasza ráadásként önelentmondásba is keveredik. Az általunk elsőként idézett mondatról megfigyelve ui. – a „szocializmus” testvérség-egység szellemének megfelelően – ellentmondásba megy át: „Honnan veszi..., hogy a magyar pedagógusok gyöngébb képességűek a szerbeknél?” Ezzel akaratlanul is emberfelettieknek állítja be a magyar pedagógusokat, akiknek munkája – a nem megfelelő képesítés dacára sem kisebb értékű a szerb kollégáikénál. A napi politikai érdek beszélteti így, hiszen számára az adott helyzet panaszos, mérsékeltlen követelőző nyugtázása elsődleges fontosságú. Vagyis, hogy a még valamiképpen működő magyar pedagógusok ne maradjanak kenyér nélkül, s hogy a magyarok kivándorlása mérséklődjön, a maga korcsosodásában is védeni kell az anyanyelvű oktatást. Ha kell, önleplező hazugság árán is.

A tetejében a VMPSZ válasza szerint mérvadónak tekinthető „a magyar tagozatokon végzett tanulók tudásszintje, amely mérhető a... felvételi vizsgaeredményekben.” Nos ennek kapcsán célszerű Uglár Katalinnak a Prosvetni pregled külön számaként megjelentetett fűzetjére utalnunk, amely a középiskolába készülő fiatalok vizsgakérdéseit tartalmazza. Turi Gábor csaknem egy egész oldalnyi cikkben (MSZ, 1996. VI. 16.) sorolja föl a dilettáns munka hibáit. A válasz: három magyartanár primitív magyarázkodása. Valójában nem ritka, a következő években jellemzővé váló esetről van szó. A fűzetet előbb Belgrádban nyomtatták, végül magyar szedő dolgozott

rajta. Az általános iskolások tanterve sem tartalmaz eleget s az összeállítónak sem állt elég idő a rendelkezésére. A tanárok végül arra a megállapításra jutnak, hogy „örülünk kell annak, hogy ez a kiadvány egyáltalán megjelent, mert a tanulók szintjéhez mért (középszerű) kérdéseket tartalmaz, és igen sok diák nyerhet majd jogot a középiskolai felvételre.” (MSZ, 1996. VI. 16.)

Csupán elképedve gondolhatunk arra, hogy milyen szellemi fejlődés vár azokra a tanulóakra, akiket ilyen tanári jóindulat kísér a tanulmányaik során. Annál is inkább, mert a következő évben Mihályi Katalin publicista a következőket írja: „Évek óta felháborodást vált ki a pedagógusok, szülők körében annak a feladatgyűjteménynek a színvonala, amely a nyolcadikosok számára készül minden évben, s magyar nyelvből és irodalomból (volna) hivatalos megkönnyíteni a középiskolai felvételi vizsgára való felkészülést. ...számos, nem egyértelmű kérdés és helyesírási hiba található benne, és a helyes válaszokat tartalmazó megoldásban, az ún. »kulcsban« is sok a homályos megfogalmazás, sőt van tárgyi tévedés is. A magyartanárok, szülők azt kifogásolják elsősorban, hogy a kiadvány szerzője (esetenként szerzői) a bifliázokat előnyben részesíti. Ezt igazolja például az 1997-ben megjelent feladatgyűjtemény, amely szerint 15 író, költő születési – és jó néhány elhalálozási – dátumát kell tudniuk a diákoknak ahhoz, hogy maximális pontszámot érjenek el a minősítő vizsgán magyar nyelvből.” Ehhez a cikkíró végül még hozzáteszt: „...ha az idén a 350 felkészítő feladvány közül 50-be valamilyen hiba csúszott, illetve ennyi nem mondható egyértelműnek, világosnak, akkor a 20 vizsgakérdés közé hogyan kerülhetett kettő az említett kérdéses példák közül. Létezik, hogy a vizsgakérdések kiválasztója ennyire nem tartotta tiszteletben a diákok érdekeit?! Az is felfoghatatlan, hogy a Magyar Tanszék szakemberei által készített revízió után miért nem adták ki a javítások jegyzékét, egyrészt, hogy a számos kellemetlenségtől megkíméljék a diákot, a felkészítő tanárt, és a szülőt, másrészt pedig a pedagógiai szempontok érvényesítése miatt (a tizenéveseknek ezzel is példát mutathattak volna, hogy ha valaki hibázik, igyekezzen helyrehozni, s mindig vállalja a cselekedeteiért a felelősséget), arról nem is szólva, hogy a gyakorló pedagógus tekintélyét is rombolják az ilyen hibák, tévedések. A tanuló ugyanis a kérdéses szabályokat, jelenségeket másképp tanulta a tanárától, s megtörténhet, hogy kétségbe vonja a vele foglalkozó pedagógus szaktudását, hisz az lenne a logikus, hogy az oktatási minisztérium nevével fémjelzett ki-

adványban szereplő állítások pontosságához semmiképp sem férhetne kétség.” (Bíllázók előnyben? In: Vajdasági útkereső, 1998. 210. p.)

Péter Klára magyartanár tanulmánya a Műszaki ismeretek 6. osztályosok számára c. tankönyvből a következőket idézi: „A lakás olyan alapsejt, amelynek az a rendeltetése, hogy kiegészítse a család tagjainak alapvető szükségleteit. A tervezésben részt kell venni a család minden tagjának, hogy valamennyiük szükséglete ki legyen elégítve... A gyermek hálószobája egyben játékszoba is legyen.” Majd így folytatja a tanár: „A 3. és 4. osztályok számára írt Zeneművészet című tankönyvben 11 magyar és 16 szerb népdal szerepel. A Népszokások című alatt egyetlen magyar népszokást sem említ a könyv, csak néhány szerbiait Vuk Karadžić gyűjtéséből, furulyamuzsika, illetve a furulya szemléltetésére a gradaci kolostor egy XIII. századbeli freskórészlete szolgál. A fordító ilyen (és ehhez hasonló) szakkifejezéseket használ: félhalk, középerős... stb. (helyesen: mérsékelten erős, mérsékelten halk). Sajnos sok hasonló példa van a tankönyvekben; ugyan melyik szülő, pedagógus győzi mind ezt javítani, átforgatni?” (A nyelvpolitika érvényesülése általános iskoláinkban. In: Vajdasági útkereső, 236-7. p.)

Az iskolaügyet irányító hatalom s az eszközeinek (közülük a Magyar Tanszék munkatársainak) nem érdeke a délvideki magyarság gyógyulása, s külön az ifjúság szellemi épülése. Formálisan pedagógusként működő, megnyomorított emberek felemás tudnivalóival terhelik tehát a Délvidék jövőjéért magyarságát. Miközben a pártok itthon maradásra szólítják föl a fiatalokat, addig azokat jórészt dilettáns, sőt nem ritkán butító szellemiség fogadja az iskolákban. Az itthon maradás tehát a tudat leépülésének folytatódásával, a személyiség kiépülésének akadályozottságával egyenlő.

Fölmérések, próbálkozások

A VMDK elnökségének úgy kell tennie, mintha hinne Slobodan Milošević ígéretének. Szervezzünk magyar iskolákat! Jelszóval, a Vajdasági Magyar Pedagógusok Szövetségével összefogva népszerűsítik a legnagyobb vállalkozásukat (MSZ, 1994. V. 5.). A tanárok, tanítók és szülők figyelmét hívják föl a magyar iskolarendszer megalkotásának fontosságára, s a szerb hatalommal való ezzel kapcsolatos együttműködés szükségletére. A tervet közösen dolgoznak ki, az e szerinti tanítás viszont már öszszel megkezdődhetne. A kezdeményezés vitahullámot in-

dit a Magyar Szóban a magyar tanítóképzésről és egyetemről. Szabadkán egész évben napirenden van a tanítóképző egyetem kérdése. Kezdetben a VMSZ is együttműködik a VMDK aktivistáival a magyar iskolák megteremtésének ügyében.

Még 1994-ben napvilágot lát Szabadkán Tóth Lajos pedagógiaprofesszor Magyar nyelvű oktatás a Vajdaságban 1944-től napjainkig c. könyve. Ennek utószavában a többi között ez olvasható: „E kézirat elkészítése óta kilenc-tíz hónap telt el. Ez alatt az idő alatt a vajdasági magyar nyelvű oktatásban a többször emlegetett aggasztó jelenségek és folyamatok tovább terebélyesedtek, új »gyenge pontok«, válságócok keletkeztek. A tanulók létszáma a magyar tannyelvű általános iskolai tagozatokon egy év leforgása alatt több mint nyolcszázal megfogyatkozott és ezáltal – az 1958-as állapotokhoz viszonyítva – megközelítette a szinte ijesztő 50 százalékos létszámcsökkenést. Elképesztő és hihetetlen, hogy ez bekövetkezett! Most már csak 13 általános iskolában folyik a tanítás kizárólag magyar nyelven. Középfokon... a szenttamási gimnáziumban megszűntek a magyar tannyelvű tagozatok és a megszűnés közvetlen veszélye fenyegeti a magyar oktatást még néhány szakközépiskolában Becskerekben, Zomborban stb. Még a kilencvenes évek legelején megszűnt a magyar nyelvű oktatás a kovini gimnáziumban és az újvidéki egészségügyi középiskolában. Külön »sebezhető« pontként emelem ki a szabadkai magyar tanítóképzés körüli machinációkat, amelyeknek következtében az 1994/95-ös tanév elejétől Zomborban néhány hallgató számára megindult a magyar nyelvű, egyetemi szintű tanítóképzés, ami a magyar nyelv és irodalom anyanyelvű oktatására szűkül.”

Ebben az időben a Szabad Liceum Szabadkán a magyar tanítóképzés kétségbeejtő körülményei kapcsán szervezett tribúnvitat. Vajda Gábor a bojkottra való fölhevítésben látta az érdemi megoldás kezdetének sürgetését. Az idősebb pedagógusok valamint a VMDK és a VMSZ képviselői azonban Bányai János javaslatát fogadták el, amelynek értelmében a zombori Tanárképző Fakultást kell kérni, hogy nyíljon magyar tagozat Szabadkán. Ebben az a legszomorúbb, hogy eredetileg Bányai intézménye, a Magyar Tanszék jóváhagyásával helyezték át a zombori Tanítóképző Kar keretébe az addig évtizedeken át Szabadkán folyt magyar tanítóképzést. Évek múlva (1998/99-ben), a szabadkai politikusok belgrádi közbenjárását követően megnyitották ugyan Szabadkán az említett kar kihelyezett magyar tagozatát, ám a szerbesítés-

nek csupán kevésbé durva, rafináltabb formájában, mivel több tantárgy oktatása nem anyanyelven folyik, és a tankönyvek színvonala sem kielégítő. Meg aztán a délidéki magyaroknak tanítók helyett tanároknak lett volna szükségük.

Ezért kell öntudatlan önellentmondásnak tekintenünk Tóth Lajos említett könyve utószavának a következő megállapítását: „Reménysugárként említem, hogy némileg csökkent a vajdasági magyar középiskolások Magyarországra való áramlása, sőt egyesek visszaszállingóznak.”

Vajon reménysugarat jelent-e a Vajdaságban maradni vagy visszajönni a lényegesen és egyre rosszabb oktatási körülményekbe akkor, amikor a politizálók s általában a tehetősebb értelmiségi családok átmenekítik a csemetéiket? Az öntudatlan csoportönzésnek e titoizmusban gyökerező reflexe mindvégig befolyásolja a délidéki magyarokat irányító szellemi erőt. Mintha a magyarság Délvidéken való biológiai fennmaradása fontosabb lenne a magyar fiatalok sokoldalúbb, pedagógiaiilag elfogadhatóbb képzésénél, a személyiségük egészségesebb kialakulásánál! (A politizálók között Hódi Sándor tartozik azon kevesekhez, akik ezt fölismerik és kimondják. És Tóth Lajosnak is van olyan nyilatkozata, amelyben az adott körülmények között normálisnak tekinti az anyaországban való továbbtanulást.)

A tanulóknak a Vajdaságban való többnyire kényszerű maradása mégsem mozgósítja távlatosan az értelmiség, a vezető pedagógusok életöztönét. Nem utolsósorban azért nem, mert ami Tóth Lajos gondolkodásában ösztönösen és a magyar iskolahálózat kialakításába vetett hit alapján működött, az másoknál dogmává merevedetten gáncsolja a haladást. Kivételnek az a lelkes pedagóguscsoport számít, amely Ribár Béla akadémikus köré gyűlve – a Családi Kör c. hetilap kiadásában és a Soros Alapítvány támogatásával – ismeretterjesztő füzetek sorozatával igyekszik pótolni a magyar tankönyvek hiányát. (Ez a multikulturalizmus jelszavával működő alapítvány a posztgraduális tanulmányok Magyar Tanszéken való megszervezését is lehetővé teszi. Nem kétséges: az adott súlyos körülmények között jórészt luxus jellegű, figyelemelterelő vállalkozásról van szó.)

A területi iskolák megszüntetésének, átalakításának egyik fő akadályozója Horváth Mátyás, akit mint a magyarság asszimilációjának nyugtázóját támad meg Ágoston András (ÜHN, 1995. I. 13.). A lelkesedés egyelőre nem lankad, mert Magyarországról is érkezik támogatás és a VMDK stuttgarti kutatócsoportja németországi alapítvány

által is pénzhez jut a vajdasági magyar iskolahálózat tervének kidolgozásában. Ennek alapjául az a koncepció szolgál, amelyet Ágoston Mihály dolgozott ki még 1991-ben, s amelynek fölhasználásánál Tóth Lajos elemzéseit is tekintetbe veszik. Ágoston Mihály modellvázlatát újra leközli a Magyar Szó (1995. II. 22., 23., 24.)

Az előző években jobbra visszahúzódtott újvidéki csúcsértelmiség egyes tagjai a vállalkozás lejárására összpontosítják az energiájukat. Közöttük az élen Gerold László jár, aki „gyalázatos manipuláció”-nak minősíti a vállalkozást, mondván, hogy Ágoston Mihály „modellje is merő idealizmus, nélkülöz minden realitást” (MSZ, 1995. I. 26.). Annál is inkább, mivel Gerold szakértőket nélkülöző politikai akciót lát a kísérletben (II. 4.). A Magyar Tanszék ellenségeskedése olaj a tüzre: Steibel Gabriella Stuttgartból üzeni, hogy az oktatási hálózat fölmérését célzó kutatás megindult, s a szűrőpróbák a vállalkozás folytatására buzdítanak. 1995 nyarán 15 körzetben, 134 helységben 134 adatgyűjtő a vajdasági magyar családok öt százalékát kereste föl, hogy választ kérjen kérdőíveken szereplő kérdésre: akarják-e az önálló magyar iskolahálózat megteremtését. Varnyú Ilona értékelése szerint „Az iskolahálózat megteremtését a szülők egyértelműen támogatják. A pedagógusok inkább kívánnák annak legális megszervezését és beindítását, és akkor vállalnák a munkát azokban az intézményekben.” (In: Oktatás és autonómia, Bp., 1997. 49. p.) Más szóval az átlagos magyar értelmiségiben sincs több erkölcsi erő, mint a csúcsértelmiségiben, vagyis a Vajdaságban nem lehetne olyan államhatalommal dacoló iskolaformát megszervezni, mint aminek a fölülmúlhatatlan példáját az albánok valósították meg Kosovón.

Ősszel (ugyancsak 1995-ben) Czabaffy Ágnes Zentáról, a VMSZ Keresztény Demokrata platformjának megbízásából fordul Szerbia kormányához a magyar oktatásnak az óvodától az egyetemig való megteremtése érdekében. Hogy a VMDK és a VMSZ szempontjai egyelőre nem térnek el lényegesen e kérdéskörben, az abból látszik, hogy a Magyar Szó által a magyar oktatásnak szentelt egész oldalon a VMDK 3 helyzetfölmérő cikkén kívül Satai Pál és Siflis Zoltán támogató nyilatkozata is olvasható ebben az időben. De az ez idő tájt, két havi szünet után újraindult 7 Nap (Új Hét Nap) is figyelemmel kíséri az ügyet, s leközli a Szabadka község területén megteremtendő magyar tannyelvű iskolahálózat kialakítására vonatkozó terv A és B változatát. A város képviselőtestületének e kezdeményezését már csak az oktatási minisz-

tériumnak kellene jóváhagynia. Ennek állásfoglalása előre sejtethető. De a vajdasági magyar politikusok magatartása sem sok jóval kecsegtet. A VMDK ui. provokálja vetélytársát, a VMSZ-t, amikor pl. az egy tannyelvű iskolákról szóló egyeztetést követően VMDK-s győzelem iskolaügyben címen jelenik meg cikk a Hirmondóban (1995. XI. 25.). Pártérdeket emel ki ahelyett, hogy azt jelezné: kinek az érdekét szolgálja a győzelem.

A megmaradás jelszavával

A pártosság szelleme azonban öntudatlanul is befészkelte magát a gondolkodásba. Az élvonalbeli pedagógusok nagy többsége elvben a nemzeti kisebbségünk fennmaradásának érdekében száll síkra a magyar oktatási hálózat megteremtéséért, ahelyett, hogy a tanulás és nevelődés reális feltételei létrehozására helyezné a hangsúlyt.

A jelszavak hangoztatásának legalább két oka van. Ebben az időben (a szerbek részéről meghonosított) divat a nemzet létének veszélyeztetettségére hivatkozni. „A nemzet” fogalma súlyosabb, mint amennyire lázító lehetne egy konkrét személy, ill. valamely csoport problémája. „A nemzetrészt”, a „nemzeti kisebbségünk” fenyegetettségének hírét ugyanakkor az anyaországban is komolyabban veszik. Akkor is, ha 1993-tól, de főleg 1994-től a vezető politikusok körében már gyakrabban találunk süket fülekre az ilyen kiindulópontú panaszok.

Emellett a pedagógus értelmiség azért mélyed el csupán elvéve az oktatás és nevelés tanulók szerinti megközelítésében, mert ebben az esetben elrettentő képet kellene festenie arról a valamiképpen még magyarul is működő iskoláról, amelybe jó lenne, ha a következő évben már nem iratkozna kevesebb tanuló. Nem beszélve arról, miszerint a vajdasági magyar pedagógiai és didaktikai gyakorlat másodrangúvá válásának, a magyar oktatók, nevelők és a diájaik apartheid-élményének boncolása érzékenyen érintené a fölfuvalkodottságában még józanodni nem kezdett szerb nemzeti hiúságot. Ezért kevésbé kockázatos az iskola életéből kiszűrt számokba burkolózni. Másfelől – egy folyamat ily módon való szemléltethetősége miatt – ez sem egészen haszontalan.

A konkrétumok boncolása amiatt is hálátlan feladat lenne, minthogy az okok láncolata szükségszerűen vezetne vissza a hajdani „szocialista öngazgatás” iskolai gyakorlatáig, azoknak az immár nyugdíjazott pedagógus professzoroknak a hajdani tevékenységéig, akik sokkal többször hallgattak az iskoláztatás több vonatkozású visz-

szafejlődését látva, ahhoz képest, hogy hányszor merték kifejezni szakmai lelkiismeretüknek megfelelő véleményüket. Közöttük a legradikálisabb beállítottságú Ágoston Mihály sem túlozza el az önkritikát, habár ő – a kellően alapos tannyelvkritikái mellett – az anyanyelvűsítés kapcsán árnyaltan fogalmaz. A Szabad Hét Napnak adott nyilatkozatában ui. a többi között ezt mondja: „A magyar iskola nem cél, hanem eszköz, mely elvezet a célhoz – megmaradni a nemzetben.” (1996. V. 23.) Más szóval az élők közvetlen érdekeivel összefüggésben érinti az utópiát.

Ez a lendület egészen 1996 tavaszán új erőre kap. Ekkor a Than Fiverek Értelmiségi Kör Óbecsén tanácskozásra hívja össze a vajdasági tudósok szakcsoportját, hogy megvitatásra és elfogadásra kerüljön a vajdasági magyar iskolahálózat általuk elkészített modellje. Ennek kidolgozásában – Tóth Lajos közreműködésével – az Ágoston Mihály játssza a fő szerepet, aki már 1991-ben elvégezte e munkát, amelyet 1995-ben a VMDK alkalmazni próbált. Az óbecsei tanácskozásra pusztán azért került sor, hogy a VMDK-tól független értelmiségiek vagy más pártokhoz tartozók is szerepelhessenek azok nevei között, akik legalább látszólag sürgetik a magyar tanulók oktatása és nevelése emberi feltételeinek megteremtését.

E szakmai (és politikai) értekezletnek akkor lehetett volna értelme, ha a résztvevői kijelentik, miszerint a vállalt feladataik között a legsürgetőbb és egyelőre a legfontosabb az, amelyiket a brosúrájukban így fogalmaztak meg: „Akciót kell indítanunk a magyar nyelvű oktatást gátló vagy beszűkítő, érvényes jogszabályok megváltoztatására.” Akik e mondatot a tervezetben hagyták, nem gondolhatták, miszerint az ott megjelent két egyházi ember a hivatásánál fogva nem kezdeményezhet ilyesmit. A legidősebbek (Tóth Lajos, Ágoston Mihály, Satai Pál) viszont – Ribár professzor kivételével – úgy érzik, megtették már, amit megtehettek. A fiatalabbakat illetően ugyanakkor még jó, hogy Bányai János, Várady Tibor és Józsa László nem tiltakozott nyilvánosan az ellen, hogy a neve a szóban forgó Anyanyelvűsítési Tervezet ajánlóírói között szerepeljen, noha azt a 12 szakember közül csak tízen írták alá. Ez a próbálkozás is – a szervezők elképzelésével ellentétben – csupán látszattervékenység lehetett, alapítványpénzzel megjátszott „mintha”.

Ennél a Magyarságkutató Tudományos Társaság annyival tesz többet, hogy még ugyanebben az évben (1996 novemberében) magyarországi valamint a kisebbségben

elő (erdélyi, felvidéki, kárpátaljai) magyar pedagógus szakemberek közreműködésével tanácskozást szervez. A cél: az utódállamokban élő magyarok sorvadozó oktatásának javítása, a kivándorlás így módon való megfékezése, s a támogatás politikájának ehhez való alkalmazása. Szó esik itt – a központi, magyarságellenes irányítás következményeinek ellensúlyozásaként – magán- és egyházi iskolák megnyitásáról, kollégiumok létesítéséről és adatbázis létrehozásáról. Az alapos és sokoldalú helyzetfelmérés *Anyanyelvű oktatásunk* címen terjedelmes kötetben lát napvilágot 1997-ben. Habár a megnyilatkozók többsége jól érzékeli a délvidéki magyar gyerekek iskoláztatásának egyre súlyosabb válságát, a zárónyilatkozat nem eléggé erélyes. Egyrészt ui, a régi közhely nyer megállapítást, mely szerint a valóság jóval alatta marad a deklarált jogoknak, másrészt azonban az identitásvédelem ürügyén tantervmódosításról, „kisebbségi többletanyag” beiktatásáról esik szó. Nem céloznak viszont az oktatási-nevelési koncepció gyökeres átalakítására, a magyar pedagógiai tapasztalat szerb minisztérium számára való fölkinálására, az autonóm magyar oktatás engedélyezésének kikövetelzésére. A zárónyilatkozat alkut kínál a két ország politikusainak, mondván, hogy „mindenütt elsődlegesen országaink kormányzatával kell megállapodásra jutnunk, mégpedig lehetőleg a nemzeti kisebbség oktatási és identitásörző igényeinek megfelelően.” (264. p.) Ebben a politikai vezetőknek szóló potenciális ajánlatban csupán lehetőségként említődik az identitásvédelem.

A probléma abban van, hogy a zárónyilatkozat megfogalmazóinak a konkrét vajdasági magyar tanuló helyzetéből és szükségleteiből, egészséges felnőtté válásának alapvető követelményeiből kellett volna kiindulniuk. Ebben az esetben nagyobb mozgósító erő kelthette volna életre a pedagógusokat és a szülőket (valamint az egyetemistákat), minthogy komolyan vehették volna azt a kitélt, mely szerint „a legfelsőbb hivatalt kell meggyőznünk a változtatás és a fejlesztés szükségességéről” (264. p.). Ha ui. kizárólag vagy elsősorban a nemzeti önazonosság védelméről beszélünk, azzal kapcsolatban a liberális szemléletnek is lehetnek meggyőző érvei. Amennyiben viszont azt mondjuk, hogy a gyerekek gondolkodása beszűkül, a magatartása gátlásossá fejlődik, ha nem az anyanyelvükön (s ennek megfelelő tantervek és tankönyvek) segítségével bontakoztatják ki képességeiket, akkor a kimutatások és a szakértői javallatok – kellő nemzetközi visszhang segítségével – az előítéleteik dacára is jó irányban kell, hogy mozgósítsa az illetékeseket.

A szerb és a magyar minisztériumnak címzett memorandumra (a probléma internacionalizálására) annál inkább szükség lett volna, mert a szerb irányításnak a trianoni békediktátum óta tartó kétkulacsossága folyamatos. Egyet mondanak a törvények, és mást rendel el a minisztérium. Hát még ha maga a törvény is többértelműen fogalmaz!

Sajnos, ekkor még túl közel volt Slobodan Milošević daytoni sikere, úgyhogy a tanácskozás szervezői az írástudói kötelességüknek – kenyérféltésből – nem mertek teljességgel eleget tenni. Annak dacára sem, hogy Mirnics Károlynak a magyarok jövőjére vonatkozó iskolaügyi adatai katasztrofálisak voltak. Arról szóltak, hogy kétszer annyi vajdasági magyar hal meg, mint amennyi születik. Eszerint az elhalálozási arányszám a magyarországinál is rosszabb. Viszont ennek a következményei különösen fenyegetők. Az általános és középiskolák magyar tannyelvű tagozatai megnyitásának 15 jelentkezőhöz és miniszteri engedélyhez való kötése elsősorban a kisebb településekben gyorsítja föl rendkívüli mértékben az aszsimilációt. Ezért Mirnics végül kijelenti: „Önökre vár, hogy feletet adjanak, lehet-e és hogyan egy önálló oktatási rendszer felépítése az óvodától az egyetemig; ehhez jó szolgálatot tennének a külföldi – például az erdélyi – tapasztalatok.” (156. p.)

Bosnyák István távlatosan adta föl a leckét, amikor kijelentette: „ahhoz, hogy az eddigi fél évtizedes keresésből és tervezésből gyakorlat is lehessen, az kellene, hogy a szerbiai törvényhozó testületek és egyebek kézhez kapják a vajdasági magyarok konszenzussal támogatott oktatási irányelveit, programját, hogy ne lehessen mint parciális indítványt, mint egyik vagy másik pártnak, intézménynek, szervezetnek a beadványát kezelni; gyakorlati szempontból nagyon fontos még a hátralevő munka, és remélem, hogy befejezzük.” (*Anyanyelvű oktatásunk*, 165. p.)

Erre azonban egyelőre nem gondolnak Szabadkán. 1997-ben az Oktatás és Nevelés c., évekkel korábban megszűnt folyóirat helyébe az önkormányzat Új Kép címen újat indít a pedagógusok és a szülők számára. Ennek szemlélete azonban a posztkommunista és posztmodern jellege miatt nem új. Annak ellenére, hogy számos értékes, a pedagógusok munkáján könnyítő tanulmányt jelentet meg, lényegében azt a kínos folyamatot próbálja elviselhetővé tenni, amelynek leállítására sem a belgrádi hatalomnak, sem pedig a hozzá (vitatkozva) illeszkedő VMSZ-nek nem érdeke.

A magyar tanügy gondjainak föltárása azonban folytatódik – elsősorban a Magyarságkutató Tudományos Társaságnak köszönhetően. Az 1998-ban megjelent Vajdasági útkeresőben Mirmics Károly és Péter Klára a magyar tanulók hátrányos helyzetéről cikkezve megállapítja, hogy aránytalanul kevés magyar fiatal végez középiskolát. Tóth Lajos viszont ismételtlen a pedagógushányt tűzi tollhegyre.

A Magyar Egyetem tervezete

Miután néhány évig a visszarendeződés sötét szelleme fogja akadályozni Szerbiában a szabad egyetem és a felelős szellem autonómiájának megvalósítását, a felelősök között Szalma József, a jogászprofesszor az időközben kibontakozott tevékenységű Vajdasági Magyar Tudományos Társaság keretében teszi a dolgát. Ennek megfelelően minthogy „Szerbiában folyamatban van az egyetem reformja és a törvényhozás harmonizációja, melynek célja a felsőoktatás autonómiája és az egyetem bekapcsolása a nemzetközi tudományos vérkeringésbe” (Európai Unió – emberi és kisebbségi jogok, 2004. 229. p.) 2001-ben tanulmányt jelentet meg az önálló vajdasági magyar felsőoktatási intézmény megvalósíthatóságáról, különös tekintettel az 1999-hez fűződő bolognai európai felsőoktatási ajánlatokra. Ennek megfelelően a szerzőnek a délvidéki magyar egyetemalapításhoz való viszonyulását a rugalmasság és a nyitottság jellemzi. Elképzelése szerint az új intézmény munkáját legalább három város (Újvidék, Szabadka és Zenta) valósítaná meg, de központként – a szöványmagyarság érdekében – a már kialakult infrastruktúra és a magyar szakkader többségének lakhelye miatt Újvidéket ajánlja.

A belgrádi minisztérium válasza sem méltatta a tanulmányt. De a Határon Túli Oktatás Fejlesztéséért Programirodával – a 2002-ben bekövetkezett kormányváltás miatt – is csupán megkezdődhetett a délvidéki szakemberek egy csoportjának együttműködése. Azóta az anyaország annak dacára sem támogatja a délvidéki magyar egyetem megalapításának tervét, hogy egyelőre még mindig kb. 300.000 magyar lakosa van a Vajdaságnak, holott az európai normák szerint elég ha 150.000-et számlál a nemzeti kisebbség ahhoz, hogy megfelelő számú hallgatóval láthassa el az egyetemét. Példaként a 300.000 lakost számláló finnországi svédeknek és a 200.000-nyit kitevő dél-tiroli németeknek az önálló felsőoktatási intézménye szolgál. De a délvidéki magyar okta-

táson az is lendítene, ha legalább az valósulhatna meg Szabadkán vagy Zentán, ami Beregszászon a kárpátaljaiak, Nyitrán pedig a felvidéki magyarok számára már létrejött.

Hogy minden ok megvan az elkeseredésre, azt a VMTT által 2002-ben szervezett tanácskozás is bizonyítja. Annak ellenére is, hogy Tóth Lajos, az egyik szervező az ott elhangzott s utóbb nyomtatásban is megjelentetett (A magyar tantervű oktatás helyzete, kulcskérdései és távlatai a Vajdaságban, 2002.) beszámoló bevezetőjében ösztönösen tűzoltó szerepbe helyezkedve kijelenti: „Nem szeretnénk, ha ennek a tanácskozásnak az anyagát bárki is vészharangkongatásnak fogná fel.” Mert minden, ami itt és a MTT korábbi kiadványaiban – főleg hozzászólás formájában – nyilvánosságra került, a magyarok tanügyének katasztrofális helyzetére utal. A gyakorlat lázít az elsimító szándékú elmélettel szemben, amikor pl. Mészáros Zoltán elpanaszolja, hogy a törvény eleve lehetővé teszi a magyar nyelvű oktatás diszkriminációját. Nincs ui. paragrafusba foglalva, miszerint kizárólag a diákok nyelvét dokumentummal bizonyíthatóan ismerő pedagógus taníthat a kisebbségi tagozatokon, s ez elképesztően tág teret biztosít az igazgatói manipulációknak. Ennek köszönhetően a nemzeti identitás védelmének funkcióját is betöltő tantárgyak nem ritkán nemcsak a tantervnek vagy a tankönyvnek, hanem a tanár személyének következtében is a fiatalok személyiségcsontkitásának eszközeivé válnak.

A korábbi évek alapítványok segédletével összegyűjtött panasz- és követelésekalmazainak kiadásai csupán a csökevényesedést nyugtázták. Ezt szem előtt tartva sorolja föl Nagy Margit, a Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesületének az elnöke – jórészt a Magyarságkutató Tudományos Társaság által 1997-ben tartott tanácskozás zárónyilatkozatában megfogalmazott óhajokat megismételve – a legsürgősebb teendőket. Ezen a nagy hiánylistán szerepel a magyar tagozatok tanulók létszámától független megnyitása, a magyar szakembereknek az oktatásfejlesztési tervek kidolgozásába való bevonása, a pedagógiai dokumentáció anyanyelven való készítésének joga, a magyar tankönyvek és taneszközök használata, a budapesti és a belgrádi minisztérium között megteremtendő szakmai és oktatáspolitikai együttműködés, a magyarországi tankönyvek s egyéb kiadványok behozatalának korlátlanága, a diplomahonosítások egységes rendezése, az oktatással foglalkozó magyar szervezetek belgrádi támogatása, a magyar jellegű ünnepek megren-

dezésének szabadsága, az igazgatók, a szakszolgálatot teljesítők és a tanfelügyelők magyar nyelvismerete, a magyarok kultúrájának általuk való megbecsülése, a két nyelvű iskolákban a magyar tantestület önálló sodása.

Vajda Gábor *Az alku: belenyugvás a pusztulásba* c., a Jugoszláviában élő magyarok tantervéről és tankönyveiről kapcsán, Szerbia európai érdekeit is szem előtt tartva, a belgrádi hatalommal való egyezkedéstől, a vajdasági magyar politikusok által kialakított gyakorlattól óv.

Az „apró lépések” pótmegoldása

Egészen más azonban kimondani: mi nem jó, mire lenne szükség, s megint más lenne az egyedül célravezető polgári engedetlenségre szólni föl a pedagógusokat, szülőket és a diákokat. Az iskolában dolgozók között ezt a kiemelkedő személyiségek sem tehetik meg, ui. az állásuk az igazgatók kénye-kedvétől függ. Azoknak a szava viszont érdemben nem jöhet tekintetbe, kik pedagógus létükre sem a tanügyben dolgoznak. S ez azt jelenti, hogy az évenként egyszer-kétszer megrendezésre kerülő oktatásügyi tanácskozások jelentősége pusztán a téma melegen tartásában van. A magyarországi alapítványok nem is várnak többet. A mögöttük megbújó államérdeknek nem felelne meg, ha valamelyik összejövetel végének zárónyilatkozata kiáltványszerűen szólítaná föl a magyarokat, hogy bojkottálják a szerb állami iskolát, mert az napról napra megalázza, hosszú távon pedig megsemmisíti őket.

Marad tehát a szerb hatalomban pozicionált VMSZ politikusoknak megfelelő „apró lépések” taktikája. Más szóval a lényeg túldimenzionált kis eredményekkel való elfeledése, a látszatteremtés. Ennek jellemző példája az a mód, ahogyan pl. az Észak-bácskai Magyar Pedagógiai Egyesület viszonyul (2002-ben) a tanügy, de főleg a magyar diákok nyomorúságos helyzetéhez. Ahelyett ui., hogy – a Magyar Szóban és a Hét Napban megjelent, ill. ismertetett belgrádi minisztériumhoz címzett levele szerint – a vajdasági magyarok oktatásának egészét szem előtt tartva igyekezett volna kiharcolni a korlátlan tankönyvbehozatalt, a saját csoportérdekének megfelelően, egyelőre csak az általános iskolák alsó tagozatai számára igényli kizárólag azoknak a tankönyveknek a behozatalt, amelyek az Apáczai és a Mozaik könyvkiadónál jelentek meg.

Nem csupán az itt a probléma, hogy az Észak-bácskai Magyar Pedagógusok Egyesülete szinte semmit sem kér

ahhoz képest, hogy mire lenne szükségük a pedagógusoknak, hanem az is, hogy a belgrádi minisztérium – a trianoni döntés óta gyakorlatának megfelelően – bármikor visszavonhatja az engedélyét. Vagyis a „nyitli-csuki” játék addig folyhatna, amíg az utolsó magyar tagozat is meg nem szűnne. Valójában a részek helyett összefogásra törekvő és folyamatosan csupán az egészet (a minél teljesebb, jelen esetben az iskolai önrendelkezést (meghozza az európai központokig hallatszó hangerővel) érdemes követelni a hatalomtól.

Az Észak-bácskai Magyar Pedagógusok Egyesülete azzal ámtja a belgrádi minisztériumot és önmagát, hogy csak addig lesz szükségünk behozatali tankönyvekre, míg nem írhatunk saját magunk tankönyveket iskoláink számára. Ez viszont – ritkább esetektől eltekintve – alig lehetséges, mert a következő évtizedekben a kultúrában az anyagi és szellemi erőket nagymértékben a Tito-érában elkövetett egyéb nagy mulasztásaink pótlására kell fordítanunk. Nem beszélve arról, miszerint amit a jövődi tankönyviroinkba beléjük neveltek, a szándékuk ellenére is befolyásolnak a munkájukat. A csúcserőtelmisségünk viszont a pozíciója védelmében, tehát többé-kevésbé a saját lojalitása bizonyításának rendelné alá a gyerekek számára irandó szöveget. Ezekben pedig a nemzetinek (benn az általános emberinek, a nemzetközinek) és a szakmainak (nyelvileg-fogalmilag tisztának) kellene dominálnia. Ha közülük valamelyik csorbát szenved, akkor a régi bűneinket szaporítjuk.

Különben az évezredfordulón használatban levő tankönyveknek mindenesetre nem csupán a nyelvszemlémi magyartalanság a problémája, miként az említett folyamodvány jelzi, hanem a nemzetünkre vonatkozó ismeretek mellőzése, a magyar gyerekek szerb nacionalizmus általi megalázása.

Bántón, szinte tragikusan szakszerűtlen tehát a gyerekeink-unokáink neveléséhez és tanításához való hozzáállása az említett pedagógustársulatnak. Ennek első oka az, hogy a vezetői származékainak többsége Magyarországon van, tehát a szülők nincsenek érdekelve az itteni oktatás színvonalának emelésében. A második ok: az általam ismert két oktatási intézményt (az Észak-bácskai Pedagógus Egyesületet és a Módszertani Központot) irányító személyiségeknek nincs pedagógusi képzettsége, diplomája. Az egyiknek még egyetemi végzettsége sincs! Ez azért is főlháborító, mert részben az egyikőjük miatt kényszerült kivándorlásra a Magyar Tanárszéknek az az eminens diplomása, akit csupán azért

nem engedett tanársegédként elhelyezkedni a politika, mert nem volt hajlandó belépni a Kommunista Szövetségbe, s mert az autonóm vajdasági belügyet kutyaszorítóban hagyva, inkvizitori kihallgatások során sem akarta, fölkinált kedvezmény ellenében sem, legalább látszólag vállalni az albán nacionalisták vajdasági magyar megfelelőjének szerepét.

Erről az esetről viszonylag sokan tudnak, mégsem tett senki lépést annak érdekében, hogy ez a kiváló szakember (ahelyett hogy lexikoncikket írjon odaát) visszatérjen, és a pedagógusok élén úgy maradjon továbbra is „nacionalista”, mint eddig: a magyar nyelv és kultúra alapos ismeretének, megbecsültetésének formájában.

Az „apró lépések” politikája azért is nyugtázza a délvideki magyarok iskoláztatásának leépülését, mert hiányoznak a magyar pedagógusok. Ennek kapcsán Ribár Béla a többi között ezt mondta a VMTT-nek a már említett újjvidéki tanácskozásán: „Oktatásunk legnagyobb rákfeneje a tanárok hiánya. A magyar nyelv tanítását kivéve minden tárgyból nagy hiány mutatkozik szaktanároknál, aminek következtében számos iskolában több tantárgyat nem tanulnak az anyanyelvükön a diákjaink. Ezért nélkülözhetetlen egy tanárképző kar megnyitása, ahol kétszagos képzés folyna, hogy a tanárnak kisebb iskolában is meglegessen a teljes fizetéshez szükséges óraszám. Itt is kihangsúlyozom, hogy olyan tanárookra van szükségünk, akik magyar szellemiségben nevelkedtek, nemzeti-ségtudatuk van, hibátlanul beszélnek az anyanyelvüket, ismerik a magyar kultúrát, történelmet, irodalmat, és akik vallják és vállalják magyarságukat. TEHÁT ISKOLÁINK NE CSAK MAGYAR NYELVŰEK LEGYENEK, HANEM MAGYAR SZELLEMISSÉGŰEK IS!” (A magyar tananyelvű felsőoktatás szükségessége és lehetőségei a Délvidéken, in: A magyar tananyelvű oktatás helyzete, kulcskérdései és távlatai a Vajdaságban. 40. p.

Szerb nacionalista tankönyv – magyar diákok kezében

A „rezsimváltás” nem hozott tartalmi változást az iskolai munkában. Slobodan Milošević bukását követően a művelődés és az oktatás felelősei is legfeljebb csak látszólag változtatták meg a magatartásukat. A magyar tankönyvek még mindig a szerb államnacionalizmus szellemében készülnek. Vegyük ezúttal példának a 2002-ben kiadott Társadalmi ismeretek c. (1993 óta nyolc kiadást több-kevesebb változtatással – amiről azonban hallgat az impresszum! – megért) könyvet, amely – Biljana

Danilović és Dragan Danilović által – „az általános iskolák 4. osztálya számára” íródott. A kiadó szintén belgrádi, érthető tehát, hogy a könyv többi készítője sem magyar. Az már kevésbé, hogy a szakvéleményezők (magyar diákok által használandó tankönyvről van szó!) szintén szerb szakemberek. Egyedül a szerkesztő, a két fordító és a korrektor magyar. Nem igaz, hogy e könyv júliusban jelent meg. Vagy ha mégis így van, akkor hanyagságból vagy tudatos diszkriminációval három hónapig hevertették, mert Szabadkán csak október közepén juthatott a magyar diákok kezébe. Bár ne jutott volna!

A szóban forgó tankönyv súlyos értékzavarban szenved. A szerzők ui. nem csupán a magyar gyerekeket vezetik félre, amikor azok identitástudatát manipulálva, a régi, rosszul értelmezett államérend szerinti tanterv által vezettetve, az uralkodó nemzet hiúságát kengetik az első oldalról az utolsóig. (III. kengették, mert ekkor a szerb tagozatok már új, föltehetőleg emberibb szellemű tankönyvből tanulnak!) A szerb ifúságnak ti. minél teljesebb, tárgyilagosabb történelemkép kialakítására lenne szüksége ahhoz, hogy az ország deklarált új céljainak megfelelően megtalálhassa a helyét itthon, Európában és a nagyvilágban.

A szerzők – a hagyományos internacionalista, majd nemzeti szocialista demagógiának megfelelően – már a 10. és 11. oldalon kurtán-furcsán elintézik a nemzeti kérdést, mondván, hogy a JSZK-ban „a nemzeti kisebbségek egyenjogúak a nemzetekkel minden jogukban és kötelezettségükben. Az egyenjogúság abban nyilvánul meg, hogy akárcsak a nemzeteknek, a nemzeti kisebbségeknek is joguk van a munkára, a társadalmi és egészségügyi biztosításra, az iskolában az anyanyelvű oktatásra, továbbá rádió- és tévéműsorokra stb.” Arról nem szól a tankönyv, hogy a deklarált jogok nem azonosak a megvalósulókkal, tehát a kisebbségeknek még a formai jogokért (pl. az anyanyelven való tanulásukért) is élethalálharcot kell vívniuk, hát még a lényegiekért (pl. hogy magyarokként érvényesüljenek a társadalmi életben)! E féligazságot tudomásul véve a szerb kisdiák lelkét a jótett, a nagylelkűség hazugsága töltötte ki, míg a magyarban az otthon beléje nevelt szorongás fokozódik: ne követelődünk a társadalomban, hiszen nekünk minden jogunk megvan. Az elméletnek és a gyakorlatnak a skizofrén sürölődése tehát tovább mélyül benne. Egyszer a tankönyv és a tanító által beléje plántált eszmének (hazugságnak) hisz, másszor pedig a saját (és a nemzettársai) tapasztalatának.

A többségi nemzet jósága már a 12. oldalon azzal is aláhúztatik, hogy „A horvátországi területen élő szerb nemzetet nemzeti kisebbséggé nyilvánították, és megfosztották jogaitól. Ugyanez történt a bosznia-hercegovinai szerbekkel is.” Mi az, amit hajdani államalkotókként élvezhettek s most elérhetetlen számukra? Erről nem esik szó. A fontos itt annak sejtetése, hogy a szerbek jók, a horvátok és a muzulmánok rosszak, mi magyarok pedig legyünk halásak.

A történelmi áttekintés is ennek az önárto narcizmusnak a szolgálatában áll. Sokat mond, hogy a Népeink múltja c., a szlávok letelepedésére vonatkozó néhány bekezdés után majdnem kizárólag a szerbek (és cmagoraiak) múltjáról esik szó. A magyar kisdíák ebbe is beletörődik: ő nem tartozik a „népeink” közé.

A huszadik század c. fejezetnek már az első két mondata félrevezető: „A huszadik század elején Szerbia legnagyobb része felszabadult. Déli részét továbbra is a törökök uralták, az északi rész (Vajdaság) pedig az Osztrák–Magyar Monarchiához tartozott.” Így ui. az a hamis képzet alakul ki a diákok tudatában, hogy a mi vidékünk eredetileg Szerbia volt, amelyet az osztrák-magyarok leigáztak. A valóság szerint viszont a trianoni békediktátumot megelőzően több mint ezer éven át csupán két évtizedig kaptak autonómiát a szerbek az osztrákoktól, jutalmul a szabadságharc leverésében való segédkezésükért. S az is tény, hogy a magyar nacionalizmus, eltekintve a szabadságharc kitörése körüli időtől és az első világháborút megelőző korszaktól, nem nehezítette meg a szerb kultúrának a Magyarországi területén való fölvirágzását. Erről mint a magyarok elleni gyűlölet mérséklésének lehetőségéről egy szó sem esik a tankönyvben. Hadd tanulják meg idejekorán utálni önmagukat az érdemtelenül jogokat kapott kis magyarok!

Mások jó tulajdonságainak elhallgatása a saját erények túlhangsúlyozásával jár együtt. Ilyen kettős célú mondat pl. a következő: „A Balkán-szövetség nem volt irányzó az Osztrák–Magyar Monarchiának, amely kelet felé szeretett volna terjeszkedni.” Vétkes elhallgatáson ütközhetünk itt meg, hiszen a tankönyvírók a nevezett akkori nagyhatalomban – öntudatlanul a kommunista képletet is alkalmazva – kizárólag a rossznak, az erőszaknak, a pusztításnak a megtestesítőjét akarják érzékelteni. (Mint ha a kárhóztatott Monarchia a nagy hibái dacára nem alkotta volna meg a Vajdaságnak mind a mai napig legártalmasabbnak bizonyult értékeit!) A pánszlávizmusról, az oroszok s azok segédletével a szláv népek terjeszkedésé-

gyéről egyetlen szót sem ejtenek. Arról még kevésbé, hogy a négy évszázadon át sötétségben kukolt Szerbia minden erejével azt igyekszik megvalósítani a délszlávok egy államba tömörítésével, amit a németek, az európai lépték szerint ugyancsak késve – a XIX. században – valószínűsíthetnek meg.

Pedig ennek figyelmen kívül hagyásával fölfoghatatlan az osztrák trónörökös meggyilkolása. Ferdinándé, aki a véreskezű Ferenc József unokaöccseként nem szerette a magyarokat. Ennek dacára is elítélendő Principék tette, amelyet mint orvgyilkos magatartást aligha szabadna nyugtázni a gyerekek előtt azzal, hogy „a haladó boszniai ifjak benne látták az erőszak megtestesítőjét”. A tankönyvnek az az állítása is egyoldalú, mely szerint amint a Monarchia „katonái átkeltek a Drinán, tüstént megkezdtek Mačva és a Cer-vidék fegyvertelen lakosságának fosztogatását és legyilkolását. Kegyetlen mészárlást hajtottak végre a nők és a gyermekek sorában.” (69. p.) Az állítás hazugsága annak elhallgatásában van, hogy a lakosság a hajdukok hagyományának egyetlen lehetséges harci módszerének megfelelően, orvul belelővöldözött a megszállóként betolakodott, de nyugatias fegyverkezéssel vonuló osztrák–magyar seregbe. Nem gondolva arra, hogy az ilyen kísérletekre a mindenkor katonaságra jellemző bosszúállás, példa-statuálás, a lakosság megfélemlítése következik.

A hódítót persze nem humanista indítékok vezérik a lakosság lehetőség szerinti kiméklésében, hanem az, hogy a túliparosodó világban a genocidium értelmetlen cselekvés. A Monarchia tehát nem gyilkolni-rabolni tört be a még igencsak törökös jellegű, szegény Szerbiába, hanem gyarmatosító-kizsákmányoló szándékkal. No meg a pánszláv politikai szarvak letörése érdekében. Ezt elhallgatni előítélet, ifjúságbutítás.

Am nem különben az is, miszerint a tankönyv csupán néhány közömbös tényt közöl a Jugoszláv Királyságról. Ezeknek több mint egy harmada mi másról szólhatna, mint arról, hogy az új országnak a hódítók okozta nyomorral kellett megküzdenie? Ahelyett, hogy valamiképpen szóvá tenné a nemcsak a kisebbségeket, hanem a társnemzeteket (főleg a horvátokat) a királyságtól elidegenítő monarcho-fasiszta diktatúrát, az uralkodóházzal kapcsolatos eseményeket sorolja föl.

A második világháború kitörésének okát is egyoldalúan a németek és szövetségeseik fasizmusában jelöli meg. A világért sem mondana olyat, hogy az első világháborút követő, részben érthető határváltoztatásokban igazságt-

lanság is volt bőven, s hogy az utódállamok ahelyett, hogy eleget tettek volna a kisebbségek irányában vállalt kötelezettségeiknek, nyílt vagy leplezett embertelenséggel azok beolvasztására törekedtek.

Amit a német (és a horvát) fasiszták és csatlósai elrontottak, azt a szerbeknek (fájó szível, de ezt be kellett vállalniuk: Titóval az élen) egy megújult Jugoszláviában sikerült újáteremteni. Jellemző, hogy ezekről az ellentmondásos évtizedekről is csupán jót olvashatnak a kisdíjak, ha egyáltalán van kedvük ehhez a propaganda ízű szöveghez. Az már az előbbiekből következik, miszerint a szerzők Nagy-Jugoszlávia széthullásáért is „egyes köztársaságok”-at, név szerint Szlovéniát és Horvátországot tesszük felelőssé a széthullásért.

Mindebben azonban az a legszörnyűbb, hogy ez a szerb gyerekeket félrenevelt (nemzeti kivagyiságot súlyosító) antipedagógia 2002-ben a betegedésnek még a kezdeti fázisában levő magyar gyerekek pszichéjét is sújtja. Akkor is, ha szó szerint nem találkozhatnak azzal a gondolattal, mely szerint ők és szüleik attól a nemzettől kapott egyenjogúságot élvezik, amelyik országát az ő nagy- vagy dédszüleik végigrabolták és -gyilkolták.

Ettől a szép külsejű könyvtől az egészséges elme csak iszonyodhatott. Mégsem vonták ki a forgalomból.

A „multikulturális” oktatás szabadkai modellje

Az előbbiekből következően az egyetemalapítás létfontosságú. Az ennek érdekében 2003 őszén Szabadkán megtartott Felsőoktatási Konferenciát azzal a céllal hívta össze a Magyar Nemzeti Tanács, hogy a tanügyben legjáratosabb szakemberek mérjék föl a tanítás adott helyzetét, s nyilatkozzanak: melyek azok felsőoktatási formák, intézményes megoldások, amelyek lényegesen javíthatnának az anyanyelvű oktatás színvonalán.

A szervezőnek, s a bevezető előadásokat tartók beállítottságának ismeretében, a konferencia eredménye sejtethető volt. Az elhangzottakban a nemzetünkre megalázó oktatásügyi tények feltárása, s az ezekre épülő javaslatok voltak igazán meggyőzők. A délutáni szekciómunkát mégis Kasza József belgrádi politikus, a VMSZ pártszervezet elnöke (egyébként közgazdász) előadása pecsételte meg. A globalizmus frazeológiájának szellemében a multiethnikus környezetnek egyedül megfelelő, többnyelvű szabadkai egyetemről beszélt. Aggályosan hangsúlyozta, hogy a majd Szabadkán tanulóknak az elhelyezkedésük érdekében ismerniük kell a többség nyelvét. Emel-

lett a világnyelveken való tanulás fontosságát domborította ki, minthogy ma már az ismeretek folyamatosan érkehetnek a földgolyó bármely tájáról. Más szóval a politikus szerint az egynyelvűség önkárosító elszigetelődéshez vezetne.

Felületes, a belgrádi hatalom napi politikai érdekeihez igazodó állásfoglalás ez. A közgazdász politikus alkalmi beszédében megelégedett arról, hogy az egyetem intézménye a kulturáltabb világban nevel is. Nem úgy, mint Jugoszláviában, ahol a pedagógia évtizedeken át másod- vagy harmadrangú, sőt egy évtizeden át teljességgel mellőzött tantárgy volt. E probléma tünetei a nemzeti kisebbségeknél a többségekkel ellentétes módon jelentkeznek. Ez ránk vonatkozóan azt jelenti: a mi ifjúságunk egészséges felnőtté válása, korszerű ismeretekkel való ellátása csak akkor valósulhat meg, ha mindenneelőtt egy nyelvet (azét a kultúráét, amelybe beleszületett) minél alaposabban elsajátíthat. Ez az alapfeltétele a provincializmus leküzdésének és a lényegi szeparatizmus (a kisebbségi ember igazi énjének elrejtése) megakadályozásának. Mivel ui. a tudósok már bebizonyították, hogy a gondolkodás (s ezzel együtt a kreativitás) fejlődését serkentheti vagy hátráltathatja az a nyelv, amelyen csecsemőkorunk óta fejezzük ki magunkat, ezért az egyetemi tanulmányok nyelvének föltétlenül és teljesen magyarnak kell lennie.

A szabadkai kétnyelvűség (eddigi „multikulturalizmus”) már a hetvenes évek első felében megbukott. (Lásd erről pl. Tóth Lajos: Magyar nyelvű oktatás a Vajdaságban 1944-től napjainkig /1994/ c. könyvét, vagy Horváth Mátyás írását az Anyanyelv – „államnyelv” /1976/ c. tanulmánygyűjteményben. Hogy Ágoston Mihály vizsgálódásairól ne is beszéljünk!)

Ahogy a lelkiismeretesek már évek óta szokták mondogatni (s a szekcióülésen is többen kijelentették): a reménytelennek látszó helyzetben csupán az óvodától az egyetemig anyanyelven megszerveződő oktatás segíthet. Az aggályoskodók véleményével ellentétben az eddigi lényegi szeparatizmusból ez a legbiztosabb út Európa – és a szerb, valamint a világnyelvek felé is. Elsősorban azért, mert a jelzett irányban csak az egészséges ember haladhat megelégedéssel, viszont a nyelvünknek a jogaihoz való visszahelyezése olyan közpszichológiai javulással és gazdasági emelkedéssel járhatna, hogy a vidékünk remélhetőleg rövidesen leköszönne az öngyilkosok világrekordjára, s a szenvedélybetegek száma is mérséklődne. Nyilvánosan vállalt-elismert magyarsága eredmé-

nyeként ti. az ember nagyobb magabiztossággal tanulná és – szükség szerint – használná a szerb nyelvet is.

A globalizációnak nyilvánvalóan nem csupán kommunikáció-gyorsulási és gazdasági vonatkozásai vannak, hanem kulturális és pedagógiai előnyei is lehetnek. Ezeket kihasználva bízhatunk abban, hogy Szerbia nem a visszafasizálódást, kóros szeparálódást, tehát a területvesztéseinek folytatását, a szerbség önpusztításának állandósítását választja, hanem az életet, az alkotást, a jómodot: Európát. S ez a határoknak a schengeni kitérőt követő légiesedésével s a magyar kultúra tekintélyének további, érdeme szerinti növekedésével fog járni. Ennek megfelelően tisztességes (valóságos) multikulturalizmussal is.

Az állításom addig tűnhet utópikusnak, míg meg nem alakul a Magyar Egyetem, s nem tesz szert – kezdetben főleg a szegedi és a pécsi társ egyetemeinek tanárai által jobban megtámogatottan – olyan tekintélyre, mint általában a magyar iskoláztatás, amely a világkultúra jó néhány élvonalbeli tudását „röpitette föl” a pályára. (Róluk Ribár Béla 1997-ben Híres magyar tudósok címen könyvet jelentetett meg.) Annak a valóságérzéknek, előrelátásnak, tervszerűségnek, alaposságnak, állhatatosságnak, módszerességnek és megbízhatóságnak kellene teret kapnia a Magyar Egyetemen, amely korábban csak egyenként, esetleg a többség által szorongatott kisebb csoportban érvényesülhetett a vajdasági felsőoktatás magyar professzorainak tevékenységében.

A Magyar Egyetem elképzelését, amelynek azért lelkes támogatói is voltak a konferencián, elsősorban néhány újdéki egyetemi tanár minősítette illúzióknak a szekcioulásban. Persze, névlegesen a vállalkozás politikai jellegétől ódzkodtak, többször is mondván, hogy itt szakmai kérdések vannak terítéken, s csupán a helyzet, a szükségletek és a lehetőségek további tanulmányozásával, lépésről lépésre, alapos megfontolással lehet megtalálni a módot, amely javíthatna a valóban súlyos helyzeten.

Magától értődik: azok körülményeskedtek, akiknek a tevékenysége értelmében inkább akadályozni, mint serkenteni kell a régiók kulturájának államhatároktól független tudatosítását, legalizálását. Akiknél pozícióérdek annak a ténynek az elkenése, amely szerint a ma is létező trianoni határ nem teszi indokoltá pl. a magyar nyelv és irodalom egyetemi oktatásának a magyarországitól való jelentős különbözését; s akik a többféleképpen értelmezhető törvényeket a saját gyarló érdekeiknek megfelelően alkalmazva, maffiózók módjára, tehetséges fiatalokat diszkriminálnak pl. a diplomahonosítás ügyében.

Ennek megfelelően Bányai János és Gerold László a magyar felsőoktatás kérdéseinek rendezésében nem egyszer a törvények tiszteletére apellált. Nem akarva tudni, hogy az érvényben levő törvényeket is halandó emberek alkották, akiken szintén segítenénk, nem csupán önmagunkon, ha a törvények módosítására, ill. újjakkal való helyettesítésre igyekeznénk rávenni őket.

A nevezettek azt is figyelmen kívül hagyták, hogy a szakmát nemcsak a balkáni államvédelmi érdekeknek megfelelően lehet művelni, hanem nyitottan, emberségi-emberiségi kontextusban, s ennek előfeltételeként: a nemzeti kultúra teljességében. Azaz – a tanügy vonatkozásában – vállalva, konkretizálva a pedagógia időtlen imperatívusát. Vagyis ha korábban visszahúzóds, elhallgatás, türés, félillegális s ezeknek kompenzációs formái válhattak domináns tulajdonságaivá a pedagógusoknak, különösen a magyaroknak, akkor végre a polgári egyenjogúság és a régiószellem elvei kerekednének fölül – méghozzá elsősorban az egyetemi oktatók példamutatásában. A mi szempontunkból a magyar nyelv és kultúra egységes szellemének életre keltéséről van szó a Vajdaság magyarjai tanügyének egészében, nemzeti öntönijenezés nélkül, a tárgyilagosság európai igényének megfelelően és az emberi jogok érvényesülésének természetességével. E nélkül az oktatás az oktatásért elve, az anyagi-gazdasági haladás délibábja által vezetve, a technikák újításával egyenes arányban: emberi mivoltunk további korcsosodását serkentené. A kommunizmus materializmusa borulna itt az amerikai típusú fogyasztói álkultúra kebelére.

E negatív folyamatot nyugtázza a Magyar Tanszék, amikor hónapokon át a sajtóban vitatkozik két egyetemistával és azok pártfogóival a diplomahonosítás ügyével kapcsolatban. Noha a nosztrifikálás kérdése más katedrák ill. tudományágak esetében többnyire rendeződött, s törvényes akadálya nem lenne az anyaországban szerzett magyar szakos diploma elismerésének, a Magyar Tanszék számára saját tekintélyérdeke fontosabb a fiatalok érvényesülési lehetőségeinél és a határok légiesítésének, a régiószellem kialakításának (végső soron a bolognai folyamat) időszerű törekvésénél.

Ez a szerb hatalmat túlzott lojalitással szolgáló magatartás ösztönözte összefogásra azt a néhány civil szervezetet, amely memorandumot tett közzé a diszkriminált fiatalokkal szembeni bánásmód humanizálása, a diplomák elismertetése, s általában a Magyarországon iskolázottak visszatérésének megkönnyítése érdekében. A kezdeményezés

eredménytelen maradt, a Magyar Tanszék a hallgatásával szabotálta el a nemzetközi érdekű és etikus megoldást.

A délvidéki magyar oktatás és nevelés körülményeinek embertelensége egyre kifejezettebb. Ennek hatására fogott össze a Szabad Liceum 2004 novemberében a VMTT-vel, s a szabadkai Városi Könyvtárban összehívta a vajdasági magyar civil szervezetek iskolaügyben érdekelt képviselőit. A tanácskozáson megválasztott akcióbizottság elnöke Vajda Gábor lett, akivel a következő hónapokban elsősorban Ribár Béla akadémikus, a VMTT elnöke és Szalma József jogászprofesszor, a VMTT alelnöke működött együtt. Annak a dokumentumnak az alapján, amelyet Szalma József már 2001-ben létre hozott, s mely egyszer már a szerb fővárosban elutasított, egyszerre intéznek kérelmet mind a belgrádi, mind pedig a budapesti illetékes minisztériumokhoz a délvidéki Magyar Egyetem és az önálló magyar iskolarendszer megteremtése érdekében. Válasz azonban csak Belgrádból érkezik. Ennek értelmében a Magyar Nemzeti Tanács illetékes az ügy megoldása szempontjából.

A következőkben (a 2004-es év folyamán) több ízben kerül sor megbeszélésre a Magyar Nemzeti Tanács Pedagógiai Osztályának megbízottja és a civil szervezetek Iskolaügyi Bizottságának képviselői között. Ennek eredményeként veszik számba azokat a pedagógusokat, iskolagazdákat, akik Vajdaság-szerbe a legtöbbet tehetnek a magyar iskolarendszer megteremtése érdekében. Végül 2004 decemberében összehívják az iskolák ismeretesebb személyiségeit, ám a találkozón végzett munkának a Magyar Nemzeti Tanács tagyamatag hozzáállása következtében nem lett érdemi folytatása.

Ez készíteti a civil szervezetek Iskolaügyi Bizottságát arra, hogy a Magyar Egyetem és az önálló iskolarendszer megalapítására vonatkozó (civil társaságok vezetői és egyetemi tanárok által aláírt) folyamodványát Szerbia három vezető személyiségéhez (Tadićhoz, Kostunicához és Ljajićhoz) juttassa el. Minthogy erre a kérelemre sem érkezett válasz, a Bizottság a strasbourgi bírósághoz fordult. A levél Magyarország brüsszeli képviselőinek (Becsey Zsolt-nak és Tabajdi Csabának) a kezébe került. Az ügy megoldása nem utolsósorban attól függ, milyen eredményre jut a délvidéki magyar fiataloknak a Civil Mozgalomban kifejeződő kezdeményezése, a Magyar Egyetem megalapítása érdekében folyó, támogató aláírásokat gyűjtő akció.

A minél teljesebb autonómia megteremtésétől függ a VMSZ kezdeményezésére magyarországi támogatással Szabadkán, ill. Zentán a tehetséges fiatalok itthon tartásának érdekében megnyitott tehetséggondozó gimnáziumok jelentősége. E középiskolák ui. nem az európai, hanem a szerbiai (karlócai) minta szerint működnek, s csupán a magyar autonómia megteremtésével tehetnek érdemben eleget a vállalt feladatuknak. A szabadkai Kosztolányi Dezső Nyelvi Gimnáziumba iratkozók többsége, az igazgatónő véleménye szerint, nem rendelkezik a magasabb szintű oktatásba való bekapcsolódáshoz nélkülözhetetlen előtudással. Viszont hogy a tanárok az egyensúly megteremtése érdekében keveset tehetnek, arról Hódi Sándor pszichológus a zentai Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium működésével kapcsolatban szerzett tapasztalatai alapján a következőket írja: „A tehetséggondozó iskolák a konkrét gyerekek ismeretében maguk állítják össze programjukat, amelyeket menet közben, ha szükséges, többször megváltoztatnak, újrainak, a gyerekek fejlődéséhez és a változó körülményekhez igazítanak. Ezzel szemben nálunk a programot a minisztérium írja elő, az oktatás pedig klasszikus módon folyik. A mi iskolánk nemcsak hogy a tehetséggondozáshoz szükséges támogatásban nem részesül, de nem rendelkezik a tehetséggondozáshoz szükséges autonómiával sem.” (MSZ, 2005. V. 28., 29.)

Ez pedig azt jelenti, hogy a tehetséggondozókból a szerb és a vele együttműködő vajdasági magyar politikának egyelőre több haszna van, mint azoknak a magyar diákoknak, akik az északi határon túl jobb feltételek mellett kaphatták volna meg azt, ami a tehetségük és az ambíciójuk szerint megilleti őket. A Magyar Nemzeti Tanács a tehetséggondozók érdemi működtetésénél jóval kisebb feladatokat is képtelen elvégezni. Mivel a szerepe szerint csupán javaslatot lehetnek és csak kérelmezhet, nem oldhatta meg pl. a tordai iskola önállósodásának, a magyarított magyar tantestület létrehozásának kérdését sem. És a tankönyvbehozatal tekintetében sem juthatott tartósan érvényes eredményhez, mert a belgrádi minisztérium a trianoni békediktátum óta érvényes gyakorlata szerint, ha a halasztgatásai után hoz is a magyar pedagógusok munkáján némileg könnyítő döntést, az a legjobb esetben is csak rövid ideig érvényes.

Hadjárat az elnyomás ellen

Tájékoztatjuk a világ közvéleményét, hogy a Hatvan-négy Vármegye Ifjúsági Mozgalom (HVIM) a Kárpát-medencében megindult önrendelkezési és egységesítési folyamatokat felismerve és azokhoz csatlakozva, a magyarság és a Kárpát-medencében elnyomott más nemzetiségek önrendelkezési és emberi jogait követelve internetes hadjáratba kezd. Ma már ugyanis egyértelművé vált, hogy a múlt század nagy hibái közé tartozó trianoni békeszerződésből (1920. jún. 4.) fakadó hibák valamilyen formában való orvoslása nem tűr halasztást.

Hadjáratunkat a Székelyudvarhelyen megrendezésre kerülő, autonómiát követelő Székely Nagygyűlést támogatandó, március 15-én kezdjük meg.

Kampányunkkal felhívjuk a nemzetközi szervezetek és a közvélemény figyelmét arra, hogy a magyarság mérhetetlen türelme immáron fogyatkozóban van. A nemzetközi szervezetek és nagyhatalmak cinkos hallgatása ugyanis azt üzeni a magyarságnak, hogy térségünkben csupán azok a kisebbségbe kényszerített nemzetek kaphatnak önrendelkezési jogokat, amelyek ezért erőszakkal, fegyverrel küzdenek – ahogy például Kosovóban.

Ezen levelet a nagyhatalmak (USA, Egyesült Királyság, Franciaország, Németország, Kína, Oroszország, Törökország, Olaszország) az ENSZ, az EBESZ, az EU szervezetei, az Európa Tanács, az Amnesty International, Human Rights Watch, Freedom House és más nemzetközi szervezetek valamennyi illetékes tisztviselője, továbbá a nemzetközi média fő képviselői 2006. március 15-től naponta tucatnyi alkalommal fogják megkapni. Amennyiben semmiféle érdemi választ, reakciót nem kapunk, készek vagyunk levelek százezreivel megbénítani a nagyhatalmak egyes szerveinek és a döntéshozó nemzetközi szervezetek internetes kommunikációját. Ma már ugyanis nincs hova hátrálnunk.

- Követeljük nemzetközi megfigyelők azonnali telepítését a Délvidékre a magyarellenes atrocitások leállítására érdekében. Követeljük Vajdaság Autonóm Tartomány teljes körű önrendelkezésének biztosítását és gyakorlati meg-

valósításának kimondását Szerbia új alkotmányában! Követeljük Vajdaság Autonóm Tartomány északi részén egy területi önrendelkezési régió kialakítását.

- Követeljük a Székelyföld területi, Erdély kulturális önrendelkezésének elismerését!

- Követeljük a felvidéki magyarok kártalanítását, a Beneš-dekrétumok teljes és végleges eltörlését. A szlovákiai megyerendszer módosítását a nemzetiségi arányok figyelembe vételével!

- Követeljük a magyar többségű közigazgatási egység létrehozását Kárpátalján!

- Követeljük a teljes körű anyanyelvű oktatást az óvodától az egyetemig! Önálló állami egyetemet a magyaroknak is!

- Követeljük továbbá az alábbi konkrét jogtiprások kivizsgálását, a sértettek kárpótlását, a felelősök megbüntetését:

- A szerb bíróságok és a rendőrség kettős mércét alkalmaz a magyarok szülőföldjükről való elűldözése érdekében. A mintegy 500 magyarellenes támadás elkövetői többnyire szabadlábon vannak, miközben például 5 temerini magyar fiatalembert tavaly jogerősen 61 év (átlagosan tehát 12,2 év) börtönbüntetésre ítélték egy szerb férfi bántalmazásáért. A magyar elítélteket a börtönben hónapokig kinttá és megtiltották nekik, hogy anyanyelvükön beszéljenek. 2006 februárjában ugyanazon város bírósága 6 szerb férfit összesen 15 év (átlagosan 2,5 év) börtönbüntetésre ítélt, amiért azok egy magyar fiatalembert tuszul ejtettek, félholtra vertek, megaláztak, megpróbálták a Dunába fojtani, majd anyagi haszonszerzés érdekében megsaroltak.

- Mozgalmunknak, a HVIM-nek az elnökét, Toroczkai Lászlót a szerb és a román hatóságok rendszeresen akadályozzák szabad mozgásában és titkosszolgálati eszközökkel megfigyelik. Toroczkai Lászlót 2004. október 24-én a szabadkai bíróságról fegyveresek hurcolták el, mivel a rendőrség nem volt elégedett a bírói ítélettel. Ezután Toroczkai Lászlót 1 évre kitiltották Szerbiából. 2006. feb-

ruár 1-jén minden jogi alap nélkül egy napra ismét kitiltották, s a határállomást felügyelő rendőrszt közlése szerint felsőbb parancsra jártak el. 2005. szeptember 14-én Toroczkai Lászlót Romániából is kitiltották, s a határőr nem volt hajlandó közölni a kitiltás okát, annak ellenére, hogy erre a törvények kötelezik. A román kormány által a magyar külügyminisztériumnak küldött 2005. november 30-án kelt leveléből csupán annyi derül ki, hogy Toroczkai László kitiltása november 6-án lejárt. Indokot ők sem adtak.

A fenti és további jogtiprásokat bizonyító esetekről hivatalos dokumentumok (rendőrségi jegyzőkönyvek, kormányzati levelek, bírósági papírok) a birtokunkban vannak, azokat kérésre bármelyik megszólított szervezetnek megküldjük.

A Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom (HVIM) magyar, szerb, román és szlovák állampolgárságú tagokból álló elnöksége

elnokseg@hvim.hu

www.hvim.hu

Jeges Ernő plakátterve 1920-ból.
Igen. Sohasem szabad feledni.

HIT, HŰSÉG, BÁTORSÁGI!

A Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom délvidéki szervezetének beszámolója a 2004/05/06-os tevékenységéről

A Szerbiából való többszöri kitiltások, a rabszállító kocsikban való elhurcolások, a rendőrségi kihallgatások és a sorozatos megfélemlítési kísérletek ellenére nem sikerült minket megtörni. Küzdelmünket folytatjuk, hitünk töretlen, soha nem adjuk fel! Az elnyomás árnyékában egy új nemzedék született, mely dacolva az elnyomó hatalommal, a saját kezébe vette sorsa irányítását, élet-halál harcba kezdve ezáltal nemzete szabadságáért/önrendelkezési jogaiért.

Nagy visszhangot kiváltó bátor és rendhagyó tetteivel a HVIM gyorsan beírta magát a délvidéki köztudatba. A Mozgalom megjelenésével, rég nem látott összefogás és tenni akarás bontakozott ki Délvidék-szerte, megmozgatta ezáltal az időről időre álomba szenderülő magyarságot.

A dinamikus fejlődésnek köszönhetően, a megalakulástól eltelt majd egy év alatt, mára sikerült kiépíteni egy a Délvidék szinte egész területét behálózó, napjainkban előkelő helyet betöltő kulturális-érdekvédelmi szervezetet. Megalkuvást nem ismerő, nemzeti és jobboldali értékrendet követő szervezetként mára a délvidéki magyarság megmaradásáért és felemelkedéséért folytatott küzdelem egyik fő zászlóvivője lett.

Létrejött egy olyan szervezet, amelyet nem idegen célok, nem a pártérdek és nem a haszon vezérel, hanem a magyar nemzet és a szülőföld önzetlen szolgálata. A HVIM-nek sikerült összefogni azokat a lelkes fiatalokat, akik az egységes magyar nemzetben gondolkodnak, akik küzdeni akarnak nemzetükért, hazájukért, hogy az újra régi dicső fényében ragyogjon.

A délvidéki HVIM 2004/05/06-os évi összefoglalója főbb rendezvényeiről, megmozdulásairól:

2004. február 20.

A délvidéki HVIM részt vett a Wass Albert-felolvasó világcsúcsmegbeszélésben, amelynek célja a méltatlanul mellőzött író népszerűsítése volt, Szenttamáson mintegy 30

helybeli és vidéki fiatal közreműködésével eredményesen zárult a rendezvény.

2004. március 15.

A mozgalom Délvidék-szerte megemlékezett a '48-as forradalom és szabadságharc kitörésének évfordulójáról, a központi megemlékezést Óbecsén tartotta. A tiszteletadás a katolikus templomban kezdődött, ahol szentmisével adóztak a délvidéki szabadságharcosok előtt. A HVIM ifjú tagjai ezután a város temetőjébe vonultak, ahol megkoszorúzták az 1897-ben emelt hősi emlékművet.

2004. március 23.

Lavró Tihamért, a HVIM szabadkai elnökét, szerb szomszédjai brutálisan összeverték, aminek következtében súlyos sérüléseket, többek között arccsonttörést is szenvedett. A HVIM közleményt adott ki, amelyben erősen elítélte az egyre növekvő magyarellenes atrocitásokat, illetve a szerb rendőrség semmittevését. A HVIM szabadkai elnöke volt az egyik első olyan délvidéki magyar, aki a nyilvánosság előtt is fel merte vállalni, hogy magyar nemzetisége miatt érte a támadás. Ezzel a nemzetközi közvélemény is értesült arról, hogy mi történik a Délvidéken.

2004. április 10.

A HVIM Zentán a nehéz körülmények ellenére, a fel szabadulás óta először megemlékezett az 1941-es bevonulásról. Az ünnepségen Péter Ferenc szabadkai színész lépett fel, valamint a töthfalusi óvodások tartottak előadást. Levetítésre került a "Dél felé" archiv dokumentumfilm.

2004. április 29.

A délvidéki magyarellenes támadások fokozódása ellen a HVIM Tiltakozó Nagygyűlést tart Óbecsén, ami után a HVIM délvidéki vezetői tiltakozó jegyzéket adnak át az óbecsei rendőr főkapitányságon a szerb rendőrségnek, amiben is követelik a délvidéki magyarellenes

* Mivel az Aracs folyóirat szerkesztősége és a Kiadó, az Aracs Társadalmi Szervezet is feladatának tekintik, hogy helyet adjon a fiataloknak, a sokat bírt HVIM tevékenységét az objektív adatok tükrében is be kívánja mutatni.

atrocitások azonnali megakadályozását és a tettesek felelősségre vonását. Hasonlóan bátor és rendhagyó cselekedetre, sem előtte, sem utána egyetlen magyar politikai szervezet sem szánta rá magát. A rendezvény után a HVIM szervezésében az óbecsai Texas szórakozóhelyen összegyűlt közel félezer fiatal a nemzeti rock elismert képviselői, a Beatrice és Kárpátia zenekar szórakoztatta.

2004. május 4.

A HVIM meghívására Óbecsén, a Petőfi Sándor Magyar Kultúrkör Kistermében dr. Varga Tibor jogtörténész tartott előadást a Szent Koronáról "Szentek országa, Sacra Pannonia" címmel.

2004. május 27.

A honvédtalálkozó megrendezése után kirobbant támadások és bírálatok nyomán a HVIM volt szinte az egyedüli olyan szervezet, amely tiltakozott és teljes mellézettséggel az ügy mellé állt. A mozgalom vezetői úvidéki sajtótájékoztatójukon a támogatásukról biztosították a szervezőket és kijelentették: amennyiben a jövőben nem lesz olyan szervezet, amely felvállalná a találkozó megszervezését, a HVIM fogja azt megtenni. A sajtótájékoztatón bemutatásra került a mozgalom által kidolgozott Délvidéki Társnemzeti Régió (DTR) koncepció is. Másnap valamennyi szerb médium hírt adott az eseményről.

2004. június 3.

A HVIM délvidéki elnöke részt vesz az Egerben megrendezésre kerülő Trianon-emléknapokon, ahol kerekasztal-beszélgetésen előadást tart a délvidéki helyzetről.

2004. június 4.

A délvidéki HVIM több aktivistájával képviselteti magát a budapesti Trianon felvonuláson.

2004. június 26.

A délvidéki HVIM Óbecsén nemzeti rock-estet szervezett, ahol fellépett a Kárpátia együttes, kb. 600 ember volt jelen.

2004. július 10.

A HVIM szervezésében Óbecsén NOX koncertre került sor, a rendezvény hatalmas sikerrel zárult, közel 700 ember volt jelen.

2004. július 14–17.

A délvidéki HVIM részt vett a DMISZ által szervezett Zentai Nyári Játékokon, a mozgalomnak saját sátora volt, ahol nemzeti pólókat, zászlókat, cd-eket, újságokat terjesztettek, továbbá népszerűsítették a mozgalmat és a nemzeti értékrendet.

2004. augusztus 11–18.

A délvidéki HVIM tagjai részt vettek a Magyar Sziget Fesztiválon, ahol részét képezték az MSZ rendezőgárdájának. Délvidékről különbusz is indult.

2004. augusztus 25.

A HVIM magyarországi és délvidéki vezetősége koalíciós tárgyalásokat folytat Délvidék második legnagyobb magyar pártjával a Vajdasági Magyar Demokrata Párttal. A sikeres tárgyalások eredményeként a délvidéki HVIM választási koalícióra lép a VM DP-vel.

2004. szeptember 1–17.

A délvidéki HVIM politikai kampányt folytat Szabadkán és Kishegyesen.

2004. szeptember 19.

A Délvidéken kialakult vészterhes és történelmi helyzetre hivatkozva a mozgalom szeptember 19-én megtartott helyhatósági választásokon jelölteket állított, ahol is képviselőket juttatott be Szabadkán és Kishegyesen, így ezentúl már a politikai színtéren is részt vesz a délvidéki magyarság irányításában és helyzetének javításában.

2004. szeptember 24.

A délvidéki HVIM vezetői Budapesten részt vesznek és felszólalnak a Felvonulási téren megrendezett "Szimpátiatüntetés a Délvidékért" elnevezésű tiltakozó demonstráción.

2004. október 6.

Az aradi vértanúk emléknapiján a HVIM több délvidéki településen koszorút helyezett el az áldozatok emlékére, központi megemlékezést Topolyán tartottak, ahol a HVIM képviselői beszédet mondtak és koszorút helyeztek el a hősök sírjára.

2004. október 23.

Kishegyesen megszervezésre került a III. Délvidéki '56-os megemlékezés, kulturális előadásokkal és esti koncerttel (Kárpátia), ahol is közel 500 ember vett részt.

2004. október 27.

Miután Toroczka Lászlót, a HVIM elnökét koncepciók eljárásban egy évre kitiltották Szerbiából, a délvidéki HVIM vezetői sajtótájékoztatón tiltakozásuknak adtak hangot és bejelentették: jogászok bevonásával a nemzetközi fórumokhoz és a strasbourgi bírósághoz fordulnak.

2004. november 1–7.

A HVIM Délvidék-szerte megemlékezett az 1944-ben és '45-ben az esztelen szerb terror áldozataivá váló több mint 40.000 magyarra.

2004. november 7.

A Magyar Szó délvidéki napilap által végzett közvélemény-kutatás eredménye miszerint a délvidékiek 67%-a

támogatja a mozgalom tevékenységét egyértelműen bizonyította, hogy a déli területeken élő magyarok döntő többsége - a HVIM ellen indított rágalomhadjárat ellenére is - támogatja a nemzet újraegyesítéséért küzdő ifjúsági mozgalmat.

2004. november 10.

A délvideki HVIM vezetői szabadkai sajtótájékoztatójukon bejelentették, hogy a HVIM megkezdte kampányát a kettős állampolgárságért. Délvidéken képeslapok, szórólapok osztásával és a határmenti területek plakatozásával próbált minél több embert meggyőzni az IGEN szavazatok jelentőségéről.

2004. november 28. - december 4.

A Csodaszarvas alapítványnak köszönhetően a délvideki HVIM vezetői és aktivistái Budapestre utaztak, ahol mint az MVSZ társszervezete küzdöttek tovább a népszavazás eredményességéért. A délvideki HVIM vezetői közül kerültek ki azok a fiatalok, akik a Magyarok Világszövetségének kampánystábjában fórumokon és sajtótájékoztatókon álltak ki az IGEN szavazat mellett.

2005. január 25.

Szabadkán, a délvideki HVIM amatőr színészeinek szereplésével performance-szal egybekötött könyvbemutatóra került sor. Rácz Zoltán: a Gonosz értetek jött c. kisregénye a délvideki politikai helyzettel foglalkozik, célkeresztjében pedig a délvideki janicsárok és nemzetárulók állnak. A bemutatóra a Szabadegyetem épületében került sor, közel 100 ember jelenlétével.

2005. február 7. - április 1.

A HVIM Őseink nyomában címmel útjára indította nagyszabású nemzeti fafaragó- és gyermekrajz-kiállítását, amelyen neves délvideki fafaragók nemzeti témájú alkotásai, valamint a HVIM által 2004-ben kiírt „HAZÁM” gyermekrajzpályázat díjazott munkái kerültek bemutatásra. A kiállítás célja: nemzeti értékeink és hagyományaink megőrzése és nemzeti öntudatunk erősítése.

A délvideki körút helyszínei:

- Szabadka - Tanítóképző Főiskola (február 7.-12.)
- Magyarkanizsa - Művészetek Háza (február 14.-21.)
- Péterréve - Helyi közösség terme (február 21.-28.)
- Bácsfeketehegy - Podolszki-napok (március 4.-11.)

2005. február 8. - április 16.

A HVIM megkezdte Koltay Gábor Trianon c. filmjének nagyszabású délvideki bemutató-körútját. A film délvideki ősbemutatójára Szabadkán, a délvideki magyarság kulturális és szellemi központjában, a Népkör Kosztolányi Dezső színterében került sor. A rendezvény óriási sikert

aratott, a Népkör nagyterme zsúfolásig megtelt. Közel 1000 ember volt jelen.

A délvideki körút helyszínei:

- Szabadka (2X) - Népkör MME (február 8. és 22.)
- Kishegyes - Községháza tanácsterme (február 19.)
- Bácsfeketehegy - Tüzoltó Otthon (február 20.)
- Topolya - Művelődési Otthon (március 8.)
- Péterréve - Könyvtár (március 26.)
- Óbecse (2X) - Petőfi Művelődési Otthon és Városháza díszterme (március 15. és 23.)
- Csantavér - Színházterem (április 16.)
- Tornyos - Színházterem (április 16.)

2005. március 12. - március 18.

Megemlékezések Délvidék-szerte a '48-as forradalom és szabadságharc kitörésének évfordulójáról:

- Tóthfalu - Templomudvar, Turulmadár szoboravató és koszorúzás (március 12.)
- Topolya - Nyugati temető, koszorúzás a hősök sírjánál (március 15.)
- Óbecse - a temetőben HVIM-VMKD közös megemlékezés, majd koszorúzás (március 15.)
- Bácskossuthfalva - megemlékezés a református templomban (március 18.)

2005. március 29.

Kosztolányi Dezső, neves délvideki író születésének évfordulója alkalmából, a HVIM szabadkai tagszervezete megemlékezést szervezett a valamikori Kosztolányi Dezső (jelenleg Svetozar Marković) gimnázium előtt álló szobornál. A megemlékezés előtt a HVIM aktivistái megtisztították a szobrot és rendbe tették a gimnáziumban lévő Kosztolányi-termet is.

2005. április 12.

A HVIM Szabadkán kulturális előadásokkal egybekötött megemlékezést tartott a '41-es délvideki bevonulás évfordulójáról, amikor is a felszabadult magyar területek újra visszatértek a Szent Korona birodalmához.

2005. április 13.

Tiltakozás a terror ellen! A HVIM elnöksége tiltakozó nyilatkozatot juttatott el a nemzetközi jogvédő szervezeteknek a Délvidéken megjelenő fizikai és szellemi terror eszközeit felvonultató újabb megfélemlítési hullám ellen, amely a délvideki magyarokat éri. A mozgalom több vezető tagja ellen rendőri zaklatások és alaptalan bírósági eljárások indulnak, melyek egyértelmű célja, megakadályozni és ellehetetleníteni az egyre erősödő és egyre nagyobb erőket felvonultató HVIM munkáját.

2005. május 13.

A HVIM szervezésében Óbecsén, a Petőfi Sándor Magyar Kultúrkör kistermében bemutatásra került Gajassy Gion István veterán főhadnagy A Don-kanyar című könyve.

2005. május 26.

Gyurcsány Ferenc miniszterelnök szabadkai látogatásakor a HVIM tiltakozó demonstrációt tartott. A mozgalom aktivistái transzparenszekkel, zászlókkal vonultak fel, hogy emlékeztessék a miniszterelnököt december 5-re, és hogy kifejezzék nemtetszésüket a kormány nyíltan nemzetáruló politizálása miatt. A tiltakozó megmozdulást a szerb rohamrendőrök oszlatták fel, majd a tüntetők közül 18 embert (10 HVIM-tag) rabszállító kocsikba toloncoltak és a rendőrségre szállították.

2005. május 28.

- A HVIM délvidéki vezetői Bácskossuthfalván részt vettek a DMISZ kezdeményezésére megrendezett "Ifjúsági szervezetek találkozóján", ahol a délvidéki civil szféra helyzetéről és a szervezetek közötti együttműködésekről tárgyaltak.

- Megalakult a HVIM temerini tagszervezete, ezzel létrejött az eddigi legdélebbi tagszervezetünk.

A temerini HVIM megalakulásával új remények és távlatok nyíltak a szörványban élő nemzettársaink felemelkedéséért folytatott küzdelemben.

2005. május 29.

"Dél-Tirol" a Vajdaságban is! A HVIM délvidéki elnöksége, Vuk Drašković szerbiai külügyminiszter kijelentésére reagálva, miszerint a kosovói helyzet rendezését a déltiroli modell bevezetésében látja, nyilatkozatot adott ki, amelyben Vajdaságnak is követeli a déltiroli modellen alapuló Délvidéki Társnemzeti Régió bevezetését. Ha 80 ezer kosovói szerbnek lehet, akkor 300 ezer délvidéki magyarnak főként lehet!

2005. június 4. - június 7.

Trianon-megemlékezések:

- Budapesten, a HVIM központi Trianon-ellenes felvonulásán, a délvidéki HVIM tagjai nagy számban képviselték magukat. Szerbia és Montenegró nagykövetségénél a 8 ezer fős tüntető tömeg előtt a mozgalom délvidéki elnöke olvasta fel a szervezet petícióját.

- Temerinben a HVIM helyi szervezete rendezett Trianon megemlékezést a nyugati temetőben, ahol rövid történelmi áttekintés és beszédek után gyertyagyújtással emlékeztek meg a magyarság gyásznapjáról.

- Újvidéken a HVIM részt vett az újvidéki magyar Hagyományápoló és Műemlékvédő Egyesület Trianon-megemlékezésén.

- Szabadkán a HVIM a nehéz körülmények ellenére színvonalas megemlékezést tartott a Szabadegyetem épületében, ahol a kulturális előadások keretén belül többek között felléptek a tóthfalusi Rákóczi-szavalókor tagjai és a Ballangó együttes is.

2005. június 6. - június 9.

Wass Albert délvidéki bemutató-körút: A HVIM társ-szervezésében Simó József, a Czegei Wass Albert Alapítvány elnöke Délvidék-szerte nagysikerű, teltházassal tartott a magyar nyelvű oktatási intézményekben. Szabadkán (4), Magyarakanizsán, Zentán, Adán, Péterrévén, Kishegyesen...

2005. június 15. - július 6.

A HVIM temerini tagszervezete nagyszabású munkaakciót szervezett az elhanyagolt magyar temetők megtisztításáért.

2005. június 22.

A HVIM részt vett a Magyar Polgári Szövetség (MPSZ) és a Magyarok Világszövetsége (MVSZ) által Zentán megtartott tanácskozáson, melynek témája a délvidéki magyarok állampolgársága volt.

2005. július 13 - 16.

A Zentai Nyári Ifjúsági Játékok kisszínpadán a délvidéki HVIM bemutatta Rácz Zoltán a Gonosz értetek jött c. könyvét, továbbá a tábor több forgalmas helyén felállított sátorában, a szokásos nemzeti kiadványok mellett ismerető anyagot terjesztett a Mozgalomról.

2005. július 29.

A HVIM temerini tagszervezete részt vett Temerinben az Iliés-napi felvonuláson, majd este szórakozási lehetőséget biztosított közel 400 helybeli és vidéki fiatalnak.

2005. augusztus 15 - 17.

Új HVIM-tagszervezetek alakultak Péterrévén, Adán és Csókán.

2005. október 15.

A HVIM részt vett a Civil Mozgalom által szervezett szabadkai tüntetésen, melyet a növekvő magyarellenesség és az igazságszolgáltatás által alkalmazott kettős mérce ellen tartottak.

2005. október 22.

Péterrévén a HVIM nagyszabású, kulturális programokkal és koncertekkel egybekötött '56-os megemlékezést szervezett. A városházán Vitéz Harmathy Miklós badacsonyi '56-os hős tartott előadást. Este fellépett a Pokolgép, a Romantikus Erőszak és a Black Rose együttes.

A rendezvényen kb. 800 ember vett részt.

2005. november 1.

A HVIM megemlékezéseket szervezett az 1944-ben és '45-ben az esztelen szerb terror áldozatává vált több mint 40.000 magyar kivégzettre.

Temerinben a HVIM helyi szervezete a Nyugati temetőben, a kápolna mögötti tömegsírnál felavatta a kivégzetteknek állított három méter magas keltős keresztet, melynek emléktábláján a következő felirat olvasható: Egyetlen bűnük volt: magyarnak születtek.

Szabadkán a HVIM a zentai úti temetőben, a vergődő madár emlékműnél részt vett a megemlékezésen és megkoszorúzta az áldozatok sírját.

2005. december 3.

A délvidéki HVIM szabadkai és szenttamási kellezéssel felhívást tesz közzé a HVIM délvidéki és kárpátaljai könyvgyűjtése kapcsán, amelyben felkér az adományozókat, hogy minél hamarabb jelentkezzenek, valamint a rászoruló könyvtárakat és szervezeteket, hogy küldjék meg kérelmeiket.

2005. december 20.

A Nyitott Ajtó civil tribünön a mozgalom vezetői beszámoltak a HVIM eddigi tevékenységeiről és a jövőbeli elképzelésekről. A magyar média közölte az elhangzottakat.

2005. december 27.

Szabadkán a délvidéki HVIM megtartotta első közgyűlését. A találkozón részt vettek a délvidéki tagszervezetek vezetői is. Számos fontos ügyről és a jövőbeli tervekről esett szó.

2005. december 29.

A HVIM és a VMDP csúcsovezetősége megbeszélést folytatott Szabadkán. Ezután közös sajtótájékoztatót tartott a két szervezet elnöke bejelentette, hogy továbbra is együttműködnek és megpróbálják szorosabbra fűzni a szálakat. Másnap minden szerb és magyar médium beszámolt az eseményről.

2006. január 15.

Temerinben, az Ifjúsági Otthon kistermében bemutatót tartott a HVIM helyi tagszervezete, majd pedig levetítésre került a Magyar Sziget Fesztiválról készült DVD film.

2006. január 19.

A HVIM és a VMDK vezetői Óbecsén a városházán megtartott találkozójuk írásba foglalt megállapodása értelmében, 2006. február elsején ünnepélyes keretek között kitűzik azt a címeres magyar nemzeti lobogót az óbecsei városháza épületére, amelyet Wittner Mária 56-os hős készített. Dr. Pál Sándor – aki egyben a VMDK elnöke is

– a hatalom gyakorlóitól közül elsőként jelezte a Délvidéki Társnemzeti Régió létrehozásának támogatását, ezzel a HVIM koncepciója a gyakorlati megvalósulás szakaszába lépett.

2006. január 31.

Szabadkán, a Nyitott Ajtó civil szervezet rendezvényén "Ez egy másik Sziget" címmel bemutatásra került a HVIM nyári ifjúsági találkozójáról, a Magyar Sziget Fesztiválról készült DVD film.

2006. február 25.

– A Civil Mozgalom meghívására a HVIM is képviseltette magát a bácsfeketehelyi autonómia tanácskozáson, ahol a pártok mellett a civil szféra is jelen volt.

– A HVIM szabadkai tagszervezete, a magyarok szórakozási lehetőségeinek kilátástalan helyzetét látva, önálló rock-estek szervezésébe kezd. Ezen rendezvényeken a szórakozóhelyekről kiszorított fiatalok, magyar zene mellett, jó társaságban és az esetleges atrocitásoktól védve szórakozhatnak. Az első rendezvényt a Rózsa utcai Hacienda termében tartották.

2006. március 11 – 15.

A HVIM központi '48-as megemlékezését Óbecsén tartja. Délben a belvárosi temetőben a rövid történelmi visszatekintés után koszorút helyeznek el a hősök sírjára. A megemlékezéshez hivatalosan csatlakozott a VMDK és a délvidéki MPSZ is. 16 órától a Petőfi MKK kistermében Toroczka László: Vármegyés a véres úton c. könyvét mutatják be. Este a Texas Disco termében az adai Ángyélus népzenei, valamint a Black Rose és Kárpátia együttesek lépnek fel. A fokozott rendőri ellenőrzés mellett zajló rendezvény óriási sikerrel zárul, közel ezer ember, főként fiatalok vettek részt.

– Temerinben a VMDP körzeti szervezete és a HVIM helyi tagozata koszorút helyezett el a Nyugati temető kopjafájánál mindazon temeriniak emlékezetére, akik 1848/49 harcaiban életüket áldozták a magyar és a világszabadság védelmében, illetve a Temerint ért támadás következtében pusztultak el.

– Adán a katolikus temetőben álló 48-as feszületnél a HVIM helyi szervezete is koszorút helyezett el a forradalom és szabadságharc áldozatainak emlékére.

Szabadka, 2006. március 17.

Kispalkó Szilveszter, a HVIM délvidéki elnöke

e-mail: delvidek@yahoo.com – a délvidéki HVIM elérhetősége

Honlapok: www.hvim.org, www.magysziget.hu

Kísérlet a közösségépítésre

A bácsfeketehegyi autonómiatanácskozás bevezető szövege

Arról az alapállásról nagyon nehéz lesz eredményt elérni ezen a tanácskozáson, amely azt mondja velünk, hogy úgy a jó, ahogy eddig csináltuk. Nyilván mindannyian tehetünk arról, hogy idáig fajult a dolog, bármi is történt ez ideig. Mi azt javasoljuk, hogy ez a tanácskozás szigorúan csak az autonómia témakörével foglalkozzon, egyébként is ez az összefüggésrel arra nem elég, hogy az összes problémát kibeszéljük.

A több éves civakodás, az értelmetlen egymásnakdeszülés következménye az, hogy az autonómia kérdése mára marginalizálódott, sajnos egy-két politikus személyével azonosították. Ahogy a délvideki magyar politikai pártok, illetve az ezekben a pártokban politizáló személyek népszerűsége csökken, úgy az autonómia iránti bizalom is egyre kisebb. Ennek végzetes következményei lehetnek, ugyanis minden közösségnek kell, hogy legyen néhány olyan célkitűzése, amelyet minden felelős közéleti szereplő mindenféle érdektől függetlenül felvállal.

Ne áltassuk magunkat, autonómiát nem fog tudni egyik vagy másik párt kiharcolni nekünk, azt csakis a délvideki magyarsággal közösen lehet véghezvinni. Ezért mondja azt a Civil Mozgalom, hogy szélesíteni kell azoknak a körét, akik a saját csatornáikon keresztül népszerűsíthetik az autonómia ügyét, hogy minél több közéleti szereplő egymástól függetlenül is megnyilatkozhasson ebben a kérdésben, hogy nagyobb mozgósító erővel bírjon az ügy, végső soron, hogy az autonómia kérdése visszanyerje hitelét. De ehhez egy nagyobb legitimitással rendelkező autonómiatervezetre van szükség. El kell érünk azt, hogy egy interaktívabb közélet teremtsen meg, hogy az autonómiatervezet ne egymás ellenében, hanem egymással közösen dolgozzuk ki, közösen képviseljük. Ami a mostani tanácskozást illeti, a Civil Mozgalom nevében én arra kérek mindenkit, hogy őszinte, higgadt és elsősorban szakmai kérdésekről folyjon a beszélgetés.

A Civil Mozgalomban egyébként mi úgy látjuk, hogy a nemzetstratégia hiánya, a konszenzuális modell és az autonómiára alapozott közösségépítés ellentmondása a pártok közötti konfliktus valódi oka. Ezért gondoljuk úgy, hogy elsősorban ezekről a kérdésekről kell beszélni, mert igazából ahhoz, hogy előre tudjunk lépni, ezekre a kérdésekre kell nyitni, őszinte választ adni.

A pártok levelezéséből kitűnt, ahhoz, hogy leüljenek egymással tárgyalni, egy pártoktól független, semleges kezdeményezés kell. Sikert, elértük: a pártok leültek egymással tárgyalni.

A következő lépésben egy másik lehetőséget is kínálunk annak érdekében, hogy a pártpolitikai vívódás közvetlenül ne befolyásolhassa az autonómia ügyét. A mára kialakult negatív/elutasító hozzáállás helyett, hozzunk létre egy népszerűsíthetőbb tervezetet. Véleményünk szerint ezt csakis egy módon tudjuk érvényesíteni, ha a négy magyar párt mellett független civil szakértők is részt vesznek ennek az új koncepciónak a kidolgozásában. Tehát először is kell egy szakértői bizottság, egy olyan bizottság, amelyben helyet kapnak a civil szféra képviselői is, független szakértők elsősorban, másrészt viszont kellenek műhelyek, mert ahhoz, hogy a szakértői bizottság jó munkát tudjon végezni, előtanulmányokra lesz szüksége. A szakértői bizottság feladata lesz meghatározni azt, hogy konkrétan milyen kutatásokat kell elvégezni, illetve a már meglévő tanulmányok közül melyeket kell rendelkezésre bocsájtani. Ezt azért tartjuk fontosnak, mert a tapasztalatok azt mutatják, hogy nincs két egyforma autonómia, mindegyik hely, mindegyik körülmény bizonyos szempontból egyedi, ezért ennek függvényében nekünk is fel kell mérnünk a lehetőségeinket, fel kell mérnünk a délvideki magyarság gazdasági, demográfiai helyzetét és még nagyon sok minden mást ezen kívül. Továbbá a Civil Mozgalom azt tanácsolja, hogy miután a szakértői bizottság elvégezte ezeket a feladatokat, fogadja el egy lehetséges autonómiatervezetnek a munkaváltozatát, a munka további részét, a politikai-szakmai tárgyalásokat viszont Budapesten folytassa le. Az elhangzottakból is látszik, nagy munka vár ránk, nincs időnk tétovázni.

Még csak egyetlenegy gondolatot szeretnék elmondani, többek egybehangzó véleménye szerint is, a dél-tiroli autonómia sikerreceptje három lényeges tényezőn nyugodott: A SAJÁT IDENTITÁS MEGŐRZÉSÉNEK AKARATÁN, A POLITIKAI EGYSÉGEN ÉS AZ ANYAORSZÁG TETTERŐS TÁMOGATÁSÁN. Ebből kettő a magunk felelősségén múlik!

Bácsfeketehegy, 2006. február 25.

A demokratikus deficit

A Civil Mozgalom, amelynek képviseletében jelen vagyok e tanácskozáson, 2005 őszén jött létre, s azokat a pártoktól független fiatal magyar értelmiségieket, egyetemistákat tömöríti, akik a már régóta meglévő problémákat új módszerekkel kívánják megoldani.

Véleményem szerint ma a Délvidéken az egyik legnagyobb probléma a demokratikus deficit. A legutóbbi, a 2004-es választásokon ugyanis a délvidéki magyar választóknak csak kb. a 40 %-a ment el szavazni, s bár erre pontos adatok nincsenek, közülük is csak nagyjából 2/3 részben adták le voksukat magyar pártra. Ennek alapján megállapítható, hogy a délvidéki magyar pártok pillanatnyilag a délvidéki magyarságnak csak kb. 1/3-át tudják megszólítani, illetve aktivitásra készíteni.

Másrészt felvetődik bennem a kérdés, hogy beszélhetünk-e egyáltalán délvidéki magyar közösségről, vagy ez valójában csak egy virtuális közösség, s csak a szónoklatokban, a szavak szintjén létezik, de a valóságban, a tettek mezején már nem. Hiszen az elmúlt tíz évben nem volt egyetlenegy olyan témakör sem, amelyben a délvidéki magyar pártok közösen léptek volna fel. A közösségi létnek azonban vannak minimális követelményei.

Politikai dualizmus

Bár a Délvidéken jelenleg négy magyar párt működik, valójában csak kettőt (a VMSZ-t és a VM DP-t) tekinthetjük markáns szereplőnek. A kettejük szembenállása miatt politikai dualizmus uralkodik a Délvidéken, egy vég nélküli "játék", amely szinte önmagát generáló és fenntartó rendszer.

A két pártot vizsgálva megállapítható, hogy a tényleges politikai hatalommal rendelkező Vajdasági Magyar Szövetség a konszenzuális (meg egyezésen alapuló) modell elkötelezettje, vagyis tevékenységében első körben a szerb érdekeket veszi figyelembe, s csak másodsorban,

a szerb érdekek által megszabott keretek között hajlandó a magyar érdekek felvállalására. Valójában "alibi-politizálást" folytat, s csak a hatalma megtartásához szükséges mértékben hajlandó felvállalni a magyar ügyeket, azt is elsősorban csak taktikai okokból, a látványos megnyilatkozásoknak, a szavaknak a szintjén. A magyar kormány alapján véve passzív, s elfogadja a fennálló helyzetet, s a legerősebb magyar párttól nem kér számon különösebben semmit sem.

A Vajdasági Magyar Demokrata Párt öndefiníciója szerint is programpárt, s ebből következően elsősorban elvi politizálást folytat, s távol állnak tőle a pragmatikus megoldások. Viszont a választók akaratából tényleges befolyással és hatalommal nem rendelkezik (emiatl valójában csak látszólagos a politikai dualizmus), s programjának megvalósítását is elsősorban egy külső erőtl, a magyar kormánytól várja.

Mint fentebb már kitértem rá, nem is tudunk addig igazán közösségről beszélni, míg a gyakorlatban nem létezik egyfajta "nemzeti minimum", amelyben a magyar pártok fenntartás nélkül egyetértének, s hajlandóak közösen is fellépni a cél érdekében. Hiszen a VMSZ-t gúzsba köti az általa fő prioritásként felvállalt konszenzuális modell, a VM DP pedig, programpárt lévén, nagyon kevéssé hajlik a kompromisszumos megoldásokra. Így évek óta tart ez az állandó kötélhúzás, aminek sajnos napjainkban sem látjuk a végét.

A problémák gyökere strukturális természetű

Véleményem szerint a Délvidéken pillanatnyilag megfigyelhető problémák gyökere strukturális természetű, a Délvidéken kialakult "rendszer"-ből eredeztethető.

A legsúlyosabb probléma a politikai szféra abszolút uralmának kialakulása s dominálása a többi érdekkör felett. A politikai mellett egy közösség esetében beszélhe-

* Elhangzott a "Határon túli magyarság a 21. században" című tanácskozáson, amelyet Sólyom László, a Magyar Köztársaság elnöke hívott össze.

tünk civil működési területről, a gazdaság, a média stb. szférájáról. Mindegyiknek megvan a specifikus vezérelve, ami valójában működteti. Így a politikai esetében ez a hatalom megszerzése, illetve megtartása, a civil szféra esetében a közösség szervezése, a gazdaságban a gazdasági hatékonyság biztosítása, a médiában a tájékoztatás, a hírtér stb.

A Délvidéken a politikai szféra rátenyerelt a többi szférára, s megszüntetve autonómiájukat, elnyomta vezérelveiket, s a sajátját, a hatalom megtartásának elvét tette mindenhol uralkodóvá. Ezzel súlyosan deformálta a délvidéki magyar közösséget, s aláasta annak természetes dinamikáját, fejlődését. Ennek következménye lett többek között az, hogy a délvidéki magyarság 60%-a passzivitásba vonult, s egyre nagyobb része (most nagyjából a 10%-a) inkább szerb orientációt választott.

A Délvidéken a politikai szféra vezényletével (s itt a legerősebb magyar pártot, a Vajdasági Magyar Szövetséget terheli a felelősség) kialakult egy rendszer, amely a fenti folyamatnak a manifesztálódott változata (a politikai szféra rátenyerelése a többi szférára) s amely gúzsba köti a közösség egészséges fejlődését.

Ez egy hierarchikus rendszer, melynek csúcsán a párt vezetősége áll, s az egész rendszert egyetlen elv hatja át: a megszerzett hatalom megtartása. A rendszer magában foglalja a civil szféra, a gazdasági, a média, az egyház egyes részeit – különböző mértékben, de nagyon kevés szervezet létezik tényleges autonómiával a rendszeren kívül.

Ez egy önmagát generáló s nem megújító rendszer, hiszen a hatalom megőrzése egy statikus dolog, s ezért a rendszer ódzkodik mindenfajta újítástól, hiszen fél a bizonytalansági tényezőktől.

A rendszer egyes szintjei között nagyon magas a személyi átfedések aránya, s ez egyfajta "közéleti skizofréniához" vezet: ugyanazon személy egyszerre a legkülönbözőbb, sokszor egymással nem összeférhető, egymásnak ellentmondó szerepet tölti be. Itt felhozhatnánk a délvidéki magyar közösség számbeli kicsinységét, az értelmiség szűk rétegét, de ennek ellentmond a fiatal, több diplomás értelmiség negligálása. Itt egyszerűen arról van szó, hogy a rendszer statikussága könnyebben fenntartható kis létszámú szereplővel, másrészt gazdasági oka is van, hiszen a forráshiányos közegben több pozíció által a rendszer szereplői több helyről tudnak forrásokhoz jutni. Harmadrészt alapvető emberi tulajdonság a sikeresség iránti igény, s a délvidéki magyarság számára az elmúlt 16 év-

ben igencsak leszűkült a mozgástér, ezért mindenki küzd azért a kis terepért, ahol legalább látszólagos sikerélményt tud elérni. S ehhez természetesen foggal-körömmel ragaszkodik.

A rendszerben a legfontosabb emberi érték a párthűség

A rendszerben a legfontosabb emberi érték a párthűség, a pártnak való megfelelés. A rendszerbe csak az a személy kerülhet be, s ezzel élvezheti a rendszer nyújtotta előnyöket (munkahely, pozíció, anyagi juttatások, presztízs), aki elfogadja a rendszer legfontosabb mozgatórugóját, a párt hatalma megtartásának vezérelvét. A szakértelem nem elsőrendű prioritás, sőt félnek a szakértelemtől, hiszen a rendszert alkotó elit egy jelentős része alulképzett, s ezért pozícióját féltve fékezi a szakértelemmel rendelkezők bekerülését a rendszerbe.

A rendszer folyamatosan elfojtja a felbukkanó más típusú megközelítéseket, megoldásokat, s a kisebbség homogenizációjára törekszik. Hiszen a pluralizmus, ez az európai érték, számára a bizonytalansággal egyenlő, s idejében kíván elfojtani minden olyan kezdeményezést, amely esetleg a későbbiekben, közösséget szervező erővé válva, veszélyeztetné a párt hatalmát.

A rendszer legfontosabb támasza a média, amely a nagy tömeg felé folyamatosan közvetíti a rendszer üzenetét, valamint igyekszik negligálni a pluralizmus, a többszólamúság valódi kialakulását.

S végül, de ez már nem a rendszerből következik, a Délvidéken megfigyelhető egyfajta "kisebbségi dzsentrizmus", vagyis egy képmutató nemzetieskedés, a nagy szónoklatok, a nagy ünneplések, a „sirva vigad a magyar” - hozzáállás, közben pedig a valós cselekvés háttérbe szorul.

Repedések a rendszeren

Azonban a tökélyre fejlesztett rendszeren megjelentek a repedések. A legerősebb közülük a magyar szavazók egyre nagyobb részére kiterjedő passzivitás, másrészt az autonóm civil szféra megerősödése (egyes településeinken a helyi közösségek szintjén a magyar civil szféra már maga mögé utasította a pártokat). Harmadrészt a vállalkozó réteg, érzékelve a politikai szféra érdektelenségét, egyre inkább a saját útját keresi, s csak a maga érdekében használja fel időnként a pártok nyújtotta lehetőséget.

Negyedrészt pedig az egyház masszívan áll a maga lehetőségeivel a háttérben (az egyik legnagyobb szervezeti háló, infrastruktúra, közösségsszervező erő).

A megoldás

Véleményem szerint a megoldás az egyes szférák teljes autonómiájának a megteremtése lenne, s ezzel a politikai szférát a saját területére kellene visszazorítani. Tehát ezen belül meg kell teremtenünk egy autonóm civil szférát is, amely kontrollszerepet töltené be a politikai szféra irányába, alulról jövő kezdeményezéseket csatornázná be, s egyúttal újra aktivizálná a lakosságot a magyar ügyek mellett.

Ezzel párhuzamosan a rendszer is széthullana, s a hierarchikus szerveződés helyett a mellérendeltségi vi-

szonyt kellene megteremteni a szférák között, illetve a hálózatoság elvét kellene uralkodóvá tenni.

Meg kellene becsülni a szakértelmet, az őt megillető legfontosabb prioritásként kellene kezelni, s ezzel a tudás társadalmát kellene a Délvidéken is megteremteni.

A háttérbe szorított fiatalságot, egy új nemzedéket kell helyzetbe hozni, amely rendelkezik azzal a naprakész tudással, amivel hathatósan reagálhat a modern kihívásokra, s ezzel organikusán tudja megújítani a délvidéki magyar közösséget.

S végül nagyon fontos a kisebbségi pluralizmus megteremtése, egy szellemi pezsgés elősegítése, aminek a segítségével újra élettel telne meg a délvidéki magyarság.

Budapest, Sándor-palota, 2006. május 4.

Minden irányban zsákutca?

A becsei időközi választásokon már rég túl vagyunk, mégis visszatérek rá. Hogy miért most?

Mert indulatok nélkül szeretnék ím nemcsak a történetről, hanem magáról a jelenségről is.

Ennyi idő után talán sikerül objektíven, elég körültekintően, a tények ismeretében véleményt mondani. Sajnálatlaltal kell tudomásul venni, hogy a legjelentősebbnek mondott délvidéki magyar párt, a Vajdasági Magyar Szövetség ismét vereséget szenvedett, és sajnálattal kell tudomásul venni, hogy a Vajdasági Magyar Demokrata Párttal és a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségével is ez történt. Mind a három délvidéki magyar párt elvérzett. Velük együtt pedig lassan a délvidéki magyarság is. Egyre inkább fogyó türelemmel olvastuk politikusaink levelezgetéseit, nyílt vitáit. Egymás iránti gyűlöletüket inkább titkolni, mintsem kitergetni kellett volna. De hát ők már csak ilyenek.

A pártok képviselői fogadóórákat tartanak, lakossági fórumokra járnak, emberekkel találkoznak. Hányszor szegeztek már mellüknek a kérdést: „Miért nem fogtok össze?”

Erre kapásból jönnek a hosszas magyarázatok, hogy miért nem, de hogy miként lehetne együtt, arra csak egy és rövid a válasz, hogy sehogy. Pedig a felvidéki hármas koalíció élő példája annak, hogy mégis lehet. Persze ehhez a gög helyett alázatra volna szükség. Sok-sok alázatra. Az viszont nehezen megy. Nagyon nehezen!

A választások után mindegyik pártelnök nyilatkozatát elolvastam. Azt nyilatkozták, hogy mindegyikük elégedett az elért eredménnyel. Hát ezt magyarázza meg nekem valaki!

Sőt, Kasza elnök úr utólag sajnálatát fejezte ki, hogy a VMSZ nem szövetkezett Čanakékkal és a Szerb Demokrata Párttal. Nem azt bánta, hogy nem jött össze a magyar összefogás, hanem hogy a szerb pártokhoz nem közeledtünk. Nem baj, hogy a szerb politikusok ellenzik a magyar autonómiát, hogy elítélik a honvédtalálkozót, hogy lefasisztázzák fiataljainkat, hogy alig emelik fel hangjukat a falírkák és a magyarverések ellen ...Azért mégis

csak inkább velük szövetkezzünk - a tolerancia jegyében...

Ezek után ne csodálkozzunk, hogy annyi magyar keresi a szerb pártokba való betagosodást. Kiről vegyenek példát?

„Ezek úgy is csak veszekszenek!” - hallom a lekicsinylő választ.

Most mondjam azt, hogy á dehogya, ez csak tíz éve tartó, sorsunkat erősítő egészséges vita?

Becsén ez alkalommal a választópolgárok 65%-a nem ment el szavazni. Kérdezem: ők nyugodt lelkiismerettel élvezték a vasárnapi ebéd ízét, majd leheveredtek és bámulták a tévéből rájuk özönlő szennyet? „Úgy se lesz nekünk jobb, minek szavazzunk?” - legyintenek sokszor. Az igaz, hogy sokkal jobb nem, de rosszabb mindenképp lehet. **Vonjátok le a tanulságot!**

- Az a pártelnök, aki nem hajlandó a magyar összefogásra, mondjon le!

- Az a magyar, aki szerb párt tagja, gondolja végig történelmünket, és lássa be, hogy őseink sem az árulást választották nemzetünk megmaradása érdekében!

- Aki soha nem megy szavazni, mérlegeljen végre! Nem látjátok sötét jövőnket?

Volt idő, amikor a belgrádi parlamentben kilenc magyar képviselőnk volt, ma nincs egy sem. Volt nyolc magyar önkormányzatunk, most négy van.

Leépülünk, leépítjük magunkat. S mindennek kik örülnek a legjobban? Azok a szerb társaitok, akiknek a pártjait ékesítitek, miközben rajtatok vidulnak a hátatok mögött.

Ez a szomorú valóság, magyar testvéreim!

A Balkánon sohasem lehet tudni, hogy mikor lesznek választások. Hát ezért is, meg magunkért, mindannyiunkért ideje volna már felébrednetek. Tudom, most megkérdezitek: „Mi hasznunk lesz belőle?”

Talán annyi, hogy gyermekeitek még megmaradhatnak nemzetüket szerető magyarnak. Ez nem kevés. De erre nektek kellene nevelni őket.

Tévhit vagy szemfényvesztés?

Kisebbségi létünkön segít-e az unió?

Amikor szóba kerül a határokon túlra szakadt magyarság gondja-baja, de még inkább a jövőképe és a megmaradásának esélyei, mindig az a megnyugtató válasz hangzik el, hogy az unióban minden kisebbségi probléma megoldódik. A trianoni traumából való felgyógyulást és a határokkal szétszaggatott magyarság egyesítését ugyanis a határmódosítás nélküli, a határok felett átnyúló uniós tagság, a magyarázat szerint, majd megvalósítja. A kollektív emberi- és a kisebbségi jogok elismerése, a szomszédos országrészek egységes gazdasági együttműködése, a munkavállalás lehetősége, a kiépített kulturális kapcsolatok, az iskoláztatás szabadsága mindegyik uniós ország területén stb., eltörli mindazokat a hátrányokat, amelyek a határokkal szétszabdalt és a vasfüggönnyel meggyötört XX. századi Európát, de főleg a közép-európai országok sorsát megkeserítette.

Sokakat megnyugtat ez a magyarázat. Az is elképzelhető, hogy Nyugat-Európában a nemzetiségi gondokra megoldást jelent az uniós tagság. Bár azok a történetek, amelyek főleg az utóbbi időben zajlanak az egyes uniós országok közt, és itt Olaszországra és Ausztriára kell gondolni, egyáltalán nem ezt igazolják. A dél-tiroli lakosság ugyanis, a kíváncsnak mondott, sokszor példának állított autonómiamoddell ellenére, az Olaszországtól való elszakadást és az Ausztriával való egyesülést szorgalmazza. De a baszkok sem nyugodtak bele a spanyol igazgatásba. Erősödik a skótok és a walesiek nemzettudata és az önállósulási törekvése. Mindez azt a meggyőződést sugallja, hogy az unió mindeztidáig nem volt képes megoldani az igazságtalan békeszerződések által országhatárokkal elválasztott nemzetrészek problémáit.

Ismerve ezeket a tényeket, akkor miként remélheti a határokon túlra szakadt magyarság a trianoni trauma megoldását. Naiv tévhit, vagy csak a politikusok által a magyarságot elaltató, pillanatnyilag megnyugtató szemfényvesztés az a magyarázat, hogy az uniós csatlakozás megszünteti vagy legalábbis légiesíti a mostani igazságtalan határokat. Az, hogy az uniós társulás a határon túli

magyarságnak biztos jövőt garantál, csak egy hazug álom, ábránd, amit már eddig is igazolt a már tagokká vált Szlovénia, de főleg Szlovákia kisebbségpolitikája. A társulás óta ugyanis arra a kérdésre, hogy lényegesen mennyivel javult a felvidéki magyarság helyzete, megszűntek-e a beolvasztási törekvések, rendeződtek-e egyértelműen a kisebbségi jogok, kapott-e autonómiát a felvidéki magyarság? Sajnos a válasz, hogy nem. Akkor mit remélhetünk mi vagy az erdélyiek, a székelyek és a horvátországi magyarok itt a balkáni sötétségben?

Az unióban ugyanis minden államnak szuverén joga a belpolitikájának az alakítása, természetesen az unió előírásai keretén belül. Csakhogy az unió csupán nagyvonalakban határozza meg a kollektív kisebbségi jogokat, itt is főleg az általános emberi jogokat véve alapul. Azt viszont már nem írja elő, hogy X vagy Y faluban szükséges-e magyar nyelvű iskolát működtetni, művelődési házat üzemeltetni, a magyar nyelvű könyvkiadást, sajtót, általában a médiát támogatni, a lerombolt műemlékeket visszaállítani vagy újakat alkotni. Egyszóval nem kötelezi arra, hogy biztosítsa mindazokat a jogokat, amelyeket a többségi nemzet is élvez. A tagországok bizonyos mértékű autonómiája ugyanis mindig ad annyi lehetőséget a hatalomnak, hogy a kisebbségek életét megkeserítse. Abban reménykedni pedig, hogy az emberi vagy a keresztényi szeretet idővel el fogja oszlatni a szerb-magyar, a román-magyar vagy a horvát-magyar ellentéteteket, csak naiv ábránd. Mert mindaddig, amíg nem rendeződnek és alakulnak ki vagy az igazságos vagy a biztonságos határok, addig a kis-antant országokban mindig ott él a félelem a jogtalanul megszerzett területek elvesztése miatt, és addig nem remélhető a nemzetek közti felhőtlen összeborulás sem. (A biztonságos határokon természetesen a határon túli magyarság megsemmisítését kell érteni, aminek megvalósítása most is gőzerővel folyik.)

A szerbek a legféltettebb területeik elvesztése miatt mélységesen elkéseredettek. Az albánok iránti gyűlöletüket Kozovó önállósulása után ránk, magyarokra helyezik

át. Főleg akkor, ha nyilvánossá válik, hogy mi területi autonómiát követelünk. Nekünk ez ugyanis létkérdés, a megmaradásunkat jelenti, számukra viszont az újabb területvesztésnek az első lépését sejteti. Senki se reménykedjen abban, sem mi, sem a többi határokon kívül szakadt magyarság, hogy a hármasszövetség, de főleg a területi nélkül mi megmaradhatunk itt a dévidéken, Erdélyben, a Székelyföldön, Kárpátalján, a Felvidéken, Burgenlandban vagy a Baranya-háromszögben.

A szerbek rettegve az északi területek elszakadásától, tudatosan végzik e területek elszervezését, és a magyar lakosság elűldözését, illetve a beolvasztását. Minden nyilatkozatuk ellenére, amelyekben a megbékélést, a tolerancia szükségességét, a kisebbségi jogok biztosítását hangoztatják, bár nagyon burkoltan és alattomosan, de annál határozottabban és könyörtelenebbül folytatják e területek magyartalanítását. De lássuk, milyen módon teszik ezt.

Nem kétséges, hogy az itteni magyarság a most folyó privatizációból teljesen kimaradt. Nem is tudni, bár lehet, hogy akad egy-kettő, hogy az eladott vállalatokhoz hozzájutott-e magyar. Ez viszont azt jelenti, hogy minden munkahely és munkalehetőség szerb kézben van. A gondot még fokozta, hogy a magyarországi befektetőknek, fondorlatos módon, nem tették, és még ma sem teszik lehetővé a dévidéki vállalkozásokat. A legjobb példa erre a szabadkai Bratstvo vagongyár esete. Egy jó nevű magyarországi vállalat ugyanis, amellyel a Bratstvo már korábban is szoros üzleti kapcsolatban állt, a privatizáció alkalmával meg szeretne volna vásárolni az üzemet. Az utolsó pillanatokban a vállalat mégis, piszkos mesterkedés útján, egy szerbiai cég tulajdonába került, annak ellenére, hogy nem volt képes a gyárat üzemeltetni. Az sem számított, hogy a munkások hónapokon át nem kaptak fizetést, csak az volt a fontos, hogy a gyár ne kerüljön magyar kézbe. Az OTP pénzintézet is könnyebben létesített vállalatot Montenegróban, mint Bácskában vagy Bánságban. A MOL olaj- és földgáz tröszt csak úgy törhetett be Szabadkára, hogy alig alkalmazhatott magyar munkavállalókat. Külföldi vállalatok, így a magyarországiak is, különben sem ruháznak be szívesen egy politikailag és jogilag instabil országba. A szerbek által megvásárolt vállalatokban pedig a magyar munkások ezrével veszítették el a munkahelyüket. A kenyérkereset nélkül maradt magyarság a földművelésben, esetleg a csekély tőkével elindított vállalkozásban látta a kiutat. A termőföld azonban ma már nagyobb részben szintén az új szerb földbirtokosok tulaj-

donában van. A mostani háború hiénái ugyanis a hadiszakmányból megtollasodva mind felvásárolják az elagott, elszegényedett magyaroktól az olcsón vesztegetett földeket. Így csak azok a magyarok juthatnak zselléri munkához, akik lojális viselkedést tanúsítanak: nem követelőznek, szó nélkül szolgai módra dolgoznak, és főleg nem magyarkodnak. Ők lettek a XXI. század magyar rab-szolgái. Ha pedig nem kívánnak ilyen módon élni, megfosztva minden megélhetési lehetőségtől, akkor nem marad más hátra, mint a kivándorlás. Ez is a célja a hatalomnak, amit az uniós tagság nem tud, de nem is képes megakadályozni. Természetesen nem jobb a vállalkozó magyarok helyzete sem. Szerbiában ugyanis a kereskedelem piszkos összeköttetések, rokon és törzsi korrupciós kapcsolatok révén bonyolódik le, amivel a gyenge befektetéssel indult magyar vállalkozók képtelenek versenyezni. A munkalehetőség nélkül maradt magyarság, minden munkahelyről kiszorítva, az egyedüli megélhetési lehetőségét a szülőföld elhagyásában látja. A szerb hatalom ezzel a célját eléri, számunkra pedig egyedül a megmaradás balga reménye marad. Ezért a nyugati országoktól segítséget remélni nagy tévedés, hisz még azt sem akadályozták meg, amire a nemzetközi jogok köteleznék őket. Szó nélkül nézték ugyanis, mint telepítik be a magyarok által lakott területekre a horvátországi, a boszniai és a kosovói menekülteket. Pedig a nemzetközi előírások a leghatározottabban leszögezik, hogy nem szabad a kisebbségek által lakott területek nemzetiségi összetételét és a nemzetek közti arányt megváltoztatni.

Természetesen számtalan más módja is van a határon túli magyarság megnyomorításának és elűldözésének. A magyarok megverettetése, a bírósági ítéletek igazságtalansága, a rendőrség önkényeskedése, a magyarság állami intézményekből való kiszorítása, az iskolarendszer elszervezése, a magyar nyelvnek csak a deklarált, csak látszólagos egyenjogúsága és mindazok a megfélemlítések és jogfosztások, amelyek a vesztes háború okozta szerb elkeseredésből és a bűnbakkeresésből felénk áradnak. Nem lehet a mindennapos sérelmekkel állandóan Brüsszelnek panaszkodni, és onnan remélni a segítséget, különösen akkor, ha a magyar kormány sem hajlandó mellettünk kiállni. A mostani biztos nem. Ebből viszont logikusan az következtető ki, hogy a magyar családok, megunva a zaklatásokat és a megaláztatásokat, tömegesen elhagyják majd a szülőföldjüket. És ezért még meg sem vádolhatók, hisz az embernek csak egy élete van. Ha azt máshol boldogabban élheti, mert a szülőföld-

jén az élet reménytelen, sőt lehetetlen, akkor kinek állna jogában azt elítélni.

Ezért számunkra az egyedüli megoldást csak az igazságos határok, vagy esetleg a területi autonómia jelenthetné. Az is csak akkor, ha azt képesek lennénk benépesíteni. Az egy vagy másfél gyermekvállalással, ami ma jellemzi a délvidéki magyarságot, ez biztos nem valósítható meg. Ezen pedig az unió sem segíthet. Ha hamarosan

nem születik meg egy reális nemzetstratégia, és ha annak a legerélyesebb követelése, sőt mi több a megvalósítása évekig húzódna el a magyar pártok civakodása, fotelharca miatt, ez a határon túli magyarságra nézve végzetes lehet. Abban reménykedni pedig, hogy az uniós csatlakozás megoldja a trianoni igazságtalanságot és a határokon túli szakadt magyarság problémáját, csak tévhit, a politikusok részéről pedig szemfényvesztés.

Párhuzamos életképek VII.

Nagy a forgalom a damaszkuszi úton. Nem is lenne baj, csak hogy nem a hátraarc teszi az embert kiválóvá, hanem életének, gondolkodásmódjának megváltoztatása. Az értékek megvallásán túl, azok követése. A délvideki magyar értelmiség körében nemcsak az értékrend, hanem az erkölcs is válságban van. Sem a keresztény, sem a nemzeti elhivatottság nem tud megfoganni ott, ahol zavaros elmék mossák össze a talpát az értékkel, a hitet a szekták tanításával, ünnepeink dátumának önkényes ideodahelyeztetésével.

— Magyar magyarnak farkasa? — teszi fel a kérdést egyik hetilapunk körkérdése, amelyben viszont éppen az obecsei polgármesteri választásokkal kapcsolatosan a "farkasok" véleményét kéri ki ez ügyben. Furcsa: a témát körüljárók, de a válaszadók fejében sem fordul meg, hogy a "farkasként" viszonyulók a magyar nevük ellenére sem a magyar közösség érdekét tartják fontosnak, hanem saját kis pecsenyéjüket igyekeznek sütögetni az idegen érdekek szolgálatával. Történelmük számtalan példát szolgáltat erre vonatkozóan. Királyok, kiskirályok, miniszterek és miniszterelnökök, pártok, írók értelmiségiek egész sora felvehető a példatárba, akiknél a nemzeti közösség iránti felelősség és erkölcs csődöt mondott. Ezekből sok van a Délvidéken, talán több mint bárhol máshol a Kárpát-medencében.

— A horvát- bunyevác híveinket messzemenően erősebb hitbuzgalom jellemzi, mint a magyar híveket — fejtette ki prédikációjában az egyik magyarul is beszélő szabadkai plébános. Csupán azt felejtette el hozzáfenni, hogy az elmúlt nyolcvan év alatt a horvát közösség a közelmúltig hatalmat gyakorlóként volt otthon ezen a területen, ott, ahol a magyarokra a megtértek életérzését kényszerítették. Nemzeti önbecsülésünket igyekeztek minden tekintetben aláásni, akár úgy, hogy utcát neveztek el a magyar nyelv tanulását nyíltan elutasító

Strossmayer diakóvári püspökről, aki a szerémségi magyar falunak, Maradéknak a kérését megtagadta, és nem volt hajlandó magyarul tudó plébánost helyezni templomukba. Mindezt abban az időben és területen tette, amikor és ahol ezer éve a Szent Korona fennhatósága volt érvényben. Szabadkán továbbá mellszoborral köszönték meg Blaško Rajićnak a trianoni döntés vatikáni elismertetése körüli tüsténkedését. Nem a sérelmek, a magyar kereszt sulya tette hallgataggá az alföldi magyarokat, akik bár nem tülekednek az első helyért, a Miatyánkot, ha lassabban is, de azért jól érthetően mondják minden szentmisén. Márpedig, amit a magyar ember mond, azt akarja, hiszi és kitartóan teszi is.

— A mi helybeli plébános urunk kijött a templomba, összeverte az oltárokat, Krisztus koporsóját, Jézus Szíve oltárt, Mária oltárát, a szószéket és a gyóntatószéket is, csak a padok maradtak meg, amiben ülünk. Semmi más. A Szűz Mária kép, amely a Mária oltáron állt, a sarokban hever, Krisztus pedig kifordítva koporsójából meztelenül fekszik a betonon. Mindent összevágott a tűzre — meséli Farkas Istvánné a drávaszögi Darázs település magyarok lakta negyedének meggyalázását, amikor a helyi horvát pap 2003 adventjének előestéjén fejszével semmisítette meg a régi, magyarok által látogatott templom évszázados kegyszobrát, falfaragású berendezését. — Azt mondja, terhére van ez a templom, mert két templom egy faluban nem kell. A régi katolikus templomnak nincs helye. Minket vont felelősségre azért, mert két templom van a faluban. Annak idején ugyanis bosnyák sokacokat telepítettek ide. Nem akartak magyar templomba járni, másikat építettek maguknak. A miénket még a pécsi püspökség építette, hát ennek berendezéseit verte szét a darázs plébános, aki egy szót se akar magyarul kiejteni a száján — panaszoja a rádió riporterének a drávaszögi idős asszony.

– A Szent György templom első oltárképe, Pesky József alkotása 1842-ben készült el, amelyet azonban a drávaszögi Darázs falu templomának ajándékoztak meg a XIX. század utolsó éveiben, amikor a tiroli fafaragók műhelyeiben elkészült a Sárkányölő Szent György oltárszobor és a két mellékoltár. Nem tudom, milyen sorsra jutott ez a méreteiben is hatalmas festmény – tájékoztatott Dobai István atya.

– Egyre több magyar hívő tér vissza a Barátok templomába, amióta Dukai Zoltán atya került a rendház élére. Nagyon fontos ugyanis, hogy az emberhez anyanyelvén szóljon a lekipasztóra, a lélek rezdüléseit csak így vagyunk képesek észrevenni, fohászkodni is csak anyanyelvén tud igazán az ember – foglalta össze BOROS GYÉVI István szabadkai nyugalmazott kádármester, akinek a ferences rendház 2006 februárjában a konfrateri címet adományozta. Tiszteletbeli tagnak fogadták maguk közé.

– A keresztény ember nemcsak az, aki éjjel-nappal komor arccal Istenről beszél. Mi is éppen úgy nevetünk, örülünk, táncolunk, mint bárki más. Életvitelünk a nemzeti közösség iránti szolgálatban különbözik az Istent tagadókétól – mondja a kádármester.

– Amikor Szabadkán elkészült a Városháza építési terve, Biró Károly polgármester felsőtavankúti birtokából kétezer hold homokot eladott, abból a pénzből készült el a Városháza alapja. A polgármesterek egyébként Szabadkán, a Bukvátyon volt a szőlőse, amelyben éveken keresztül budárként, szőlőművelőként dolgozott a sógorom. Neki ugyan egy tőke szőlője sem volt, mégis több száz hektó bort préselt minden évben, de a piacra is állandóan hordta a szőlőt – mondja Kovács Gyula, Kelebián. Néhány évi budárkodás után sógorom Nagyfényen vett szállást. Dicsérte is Biró Károly a szorgalmasságát: Örülök, hogy végre olyan szorgalmas munkásom van, aki vitte valamire a nálam megkeresett pénzből. Az előző szőlőművelőim szegényen jöttek és szegényen távoztak is tőlem.

Évtizedek múltán Biró Károlytól mindent elvett az új hatalom, lerongyolódva járta a várost. Sógorom ekkor a piacon egy kiló babot öntött a zsebébe. Biró Károlynak az örömtől könnybe lábadt a szeme: Van még, aki hálával gondol rám, köszönte meg a kiló babot annak, aki észrevétlenül ugyan, de tonnaszámba tulajdonította el tőle a szőlőt.

– Botrányt váltott ki Andrej Voznyeszenszkij, amikor színpadon gesztikulálva mondta versét, Moszkva harangjai válaszolnak Budapest harangjainak – mesélte Oláh János Voznyeszenszkij budapesti fellépését.

– Bimm- bamm, bimm-bamm – kezdte kezét lóbálva a költő, a bimm szóra kinyújtott jobb kezét lóbálta, amely a válaszként érkező bammra a bal kéz útját állva könyékénél behajlott és a hallgatónak egyértelműen a közismert bemutatást jelentette meg.

– A Symposium-nemzedék jugoszláv szellemiséggel termékenyítő társadalmi és irodalmi szemléletmódja mennyire tudott évek múltán is frissítően hatni a folyóirat köré csoportosuló fiatal írókra? – tette fel a kérdést Fenyvesi Ottónak Lovas Ildikó a Kosztolányi Napok keretében megtartott rendezvényen. Számomra meglepő volt ezt a jugoszlávság vállalására buzdító beszélgetést hallani éppen itt Kosztolányi városában és a Kosztolányi gimnáziumban. Mit is mondhatott Fenyvesi, mint azt, hogy Tolnai mesterének tekinti, a szellemi örökségről pedig annyit, hogy fordítói munkásságában jelent számára forrást a délszláv írók ismerete. Mit kérdezett volna Lovas mondjuk Zrínyitől, hogy legszebb magyar eposzunkra, a Szigeti veszedelemre miként hatott a török szellemiség? Il. Rákóczi fejedelemről pedig, hogy szabadságharcát mennyire segítette a labanc szemléletmód? Mit és milyen messzemenő következtetéssel kérdezett volna az Alekszandar Petrovics néven született Petőfitől?

Majálisozás Palicson, ahol egykor otthon éreztük magunkat. Igaz, akkor még a villamosról fűtőkben lelógva utaztunk a fürdőhelyre. Ott már gyalogosan sétáltunk el a sárfürdő és a nádtetős szálloda előtt a női fürdő felé. Ma már a sárfürdőnek és a nádtetős szállodának nyoma sincs, a női fürdő is lassan a csónakház sorsára jut. Az újvidéki televízió riportere, Juhász Zoltán megkérdejelezi a munka ünnepét, mert nagy, túlontúl nagy a munkanélküliek száma. Meg sem fordul a fejében, hogy a majális nemcsak munkásmozgalmi ünnep, hanem a családok védőszentjéé, a munkás Szent Józsefé elsősorban. Helyette a Belgrádból érkező nosztalgiavonatról beszél, amelyet nem a tűzoltózenekar, hanem a tájtól idegen lomha ritmust dohogó fúvósbanda köszönt.

– „Gulaš”-t főznek az emberek – közli a riporter, majd megkérdezi a tömbmagyarság egyik szakácsát:

— Mit főz, Jóska bátyám?

— „Juneći paprikaš”-t! — válaszol Kosztolányi nyelven a multikulturával megáldott Jóska bácsi.

Balogh Pista a Magyar Szó Kilátó rovatában a keresztvizi utolsó cseppjét is levette Gulyás Jóskáról. Talán még igaza is lenne, ám gyanút kelt, hogy a pártállamban megszokott tételek sora cseng ki támadásából, miszerint Gulyás maradjon a versírásnál, semmi másról ne legyen elmarasztaló véleménye, hagyja azt meg nekik, a kommunista világ és az ateista értékrend akkori formálóinak. A többiek, köztük Gulyás pedig hálával és köszönettel legyen a Balogh Pisták iránt, akik — mert az volt a dolguk — időnként véletlenül koncot is vetettek a nyomorultaknak.

— Még mindig sokan élnek közöttük, akik a cselekvő hit helyett a kivárási álláspontot választják. Arra várnak, hogy meglássák, ebben a forrongó társadalmi helyzetben merre billen a mérleg nyelve, milyen irányba indul a közösségi élet. Nem érzik a mulasztással elkövetett bűn súlyát, azt, hogy minden tétlenül eltöltött pillanat jövőnk, életminőségünk alakulását teszi tönkre, számbéli fogyatkozásunkat segíti. Aki még mindig nem mer vallása mellett kiállni, az feltehetően politikai kérdésekben sem foglal állást, ez pedig arra utal, hogy alapvető erkölcsi állásfoglalásokban is nagyon ingatag, állandóan változó magatartást tanúsít — fejtette ki Szent György napi beszélgetésünkön Dobai István atya.

— Nemcsak elitet kell képezni, hanem a nevelést mindenre ki kell terjeszteni. Az általános iskolák mellett a szakközép- és szakiskolákra is. Fontosabb ez, mint az öt százalék elit képzése a gimnáziumokban. A felekezeti iskolákon túl a felekezeti iskolahálózat megteremtése lenne tehát szükséges, hiszen egy kormány nem biztos, hogy elkötelezett a katolikus, vagy a nemzeti szellembe nevelő keresztény iskolák iránt — fejtette ki az újmises P. Biacsi Dávid jezsuita atya.

A hitében is megcsappant délvidéki magyarság a pártállami és jelenlegi „rátermett” vezetői által élettérvesztett helyzetbe került. A keresztény magyar értelmiségi nem nézheti tétlenül a pusztítást és pusztulást, amit korábban a testvériség-egység, ma a multietnikus, -kulturális, -konfeszionális jelszavak mögé rejtett beolvasztási törekvés

okoz. Sokkal erőteljesebben kell hitünket megfogalmazni, megjeleníteni ott, ahol egykor a kard és kereszt erejével Hunyadi és Kapisztrán Szt. János szerzett megbecsülést nemzetünknek, tehát nekünk méltatlan utódoknak is, akiknek még jutott őseink, nagyszüleink és szüleink hiterejéből. A hitet azonban nemcsak felélni, hanem gyarapítani is kell, hogy jusson unokáinknak is! Példaképeink ne a tétlenkedők legyenek, hanem Tempfli József nagyváradi püspök, aki nemcsak papszentelésen mondja: hidd, tanítsd, kövesd!

— Már egyetlenegy hívó miatt is szükséges annak anyanyelvén misézni — mondta a nagyváradi püspök, amikor arról kérdezték, hány hívőnek kell lenni ahhoz, hogy magyar nyelven tartsák a szentmisét.

A Keresztény Értelmiségi Kör részéről egy Budapesten tartott rockkoncert kapcsán hangzott el egy felhívás az imára, hogy ne essünk a gonosz szellemiség hatása alá. Nem láttam viszont ellenvetést az idén Szabadkán rendezett nagyszombati bulizással kapcsolatosan, sem felbuzdulást nem tapasztaltam a nemzet lelki megújulásáért indított imaösszefogásért, pedig már odajutottunk, hogy nemzeti sirásaink Szerbiát kiáltják ki anyaországunknak. Hogy ezt ellenvetés nélkül tehetik, annak következményeivel nemcsak nekik, hanem nekünk is számolnunk kell, akik szótlanul túrjuk a közösségünk, nemzetünk ellen elkövetett ilyenemű bűnöket is. Nem lehet skizofrén módon, a templomban hívőként, a közéletben pedig úgy mozogni, mintha a legnagyobb ateisták lennénk!

Délvidéki pedagógusaink egyhetes továbbképzésen, a Bolyai Nyári Akadémián vettek részt Székelyudvarhelyen. Szabadidejükben csoportosan járták a várost, emléktárgyakat vásároltak.

— Elnézést, innen hiányzik egy gyertyatartó — fordult az üzletből távozni készülő délvidéki csoport után az elárulító. Pedagógusaink megtorpantak. A boltos bezárta az ajtót, a táskák tartalma a pultra került. H. E., az újságokba is irogató bánáti iskolatitkárnő táskájából előkerült a gyertyatartó.

Szabadkán a XXI. századfordulóig magyarként ismert külvárosi iskola diákjainak egy autóbusznyi csoportja Pécsre látogatott. A vendéglátó iskola alkalmi műsort adott tiszteletükre. A felcsendülő himnusz akkordjaira az ötven vajdasági gyermek közül csupán egy állt fel és éne-

kelte nemzet- és kortársaival nemzeti imánkat. A nevetgélő szabadkaiakat végül is a helybéli tanárok kitessékelték az ünnepségről.

– Túlságosan távol álltam a gyerekeinktől, így nem védhettem meg őket – mondta a kísérőtanár szerepét betöltő iskolapszichológus. Megvédeni? Nem megtanítani kellene inkább fiataljainkat a himnusz szövegére, és arra, hogy miként kell viselkedni annak éneklése közben?

Az egykor hetipiacairól és vásáraitól közismert, a szinte törendszerrel körülvett tanyavilágban, Vögyön eltűntek vizek, a nádasok. Helyettük búzatáblákat fodroz a tavaszi szél. A Vida-kocsma helyét csak a néhány fa között az összeomlott falakból megmaradt domb jelzi. A tanyasi iskola helyén viszont már sárgaföld sem látszik. Az utak kereszteződésében levő téren csak a barnára festett fakeeszt meglelte mutatja beszédesen, egykor itt magyar hi-

vők közössége élt. Hogy emléküket valaki ma is ápolja, azt a keresztnél elhelyezett mindig friss virág tanúsítja.

Vögyön az árokparton borostás arcú juhász früstököl. Mellette egy fiatalember áll a közeli tanyák egyikéről.

– Nem tudna nekem egy lányt javasolni? Lehet szegény, akár gyerekkel, mindegy, csak feleségül jönne, ideköltözne hozzám – fordul feléem M. E., aki a köművesekkel jár dolgozni, itt Vögyön pedig öt hold földje és háza van.

Hazafelé megy a család. Gunarasról Bogarasra. A fák között a házakat nem lehet látni, csak a gunarasi templomot. Jobban, mint ott, a faluban. Öt gyermek és a két fiatal szülő gyalogol az üresen álló bogarasi házak előtt. Az iskola épületében már csak az óvodások tanterme áll berendezetten, ám a játszótéren egyre nagyobb a fű. Nem ugrálják le a hancúrozó gyerekek.

Asszimiláció környezetünkben

A délvideki magyarság létszáma egyre csökken. Gyakran olvashatunk e témáról alaposan átgondolt tanulmányokat az értünk felelősséget érző értelmiségiek tollából. Ezekből világosan kitűnik, hogy területi magyar autonómia nélkül hosszú távon nem lehet megállítani a délvideki magyarság rohamos fogyását. Ebben az autonómiában nemzetünk otthon érezhetné magát, és az sem lenne utolsó szempont, hogy talán leállna az a nagy betelepülési kedv a többségi nemzet részéről.

Az elvándorlás, a kevés gyermek vállalása és nem utolsósorban az asszimiláció miatt következik be fogyatkozásunk. A beolvadásról szeretnék szólni környezetem példái által.

Mindig is voltak vegyes házasságok, és lesznek is, de miért törvényszerű, hogy az ilyen családban született gyermekek legtöbbször a többségi nemzet tagjaivá válnak. Ezen csak neveléssel lehet változtatni. Ez az eszköz pedig a szülők, nagyszülők és az iskolák kezében van. (Amíg nincs magyar iskolahálózat, addig magyar szellemiségű nevelésről az iskolákban nem beszélhetünk.) Itt dől el, hogy milyen felnőtt lesz a kisgyerekből.

A nyelvet és nemzetet könnyen cserélő embereknel a baj már a szülői házban, a neveléssel kezdődik. Az ilyen családokban nyelvüket csak kommunikálásra használják, közben semmi magyar szellemiséget nem kapnak a gyerekek.

Már régóta figyelem a környezetemben élő embereket, kik azok, akik könnyen beolvadnak, vagy éppen gerincesen ellenállnak ennek.

Egy magyarkanizsai családban két lányt neveltek és iskoláztattak a szülők. Mindkét magyar lány szerb férfihoz ment feleségül. Ja, a szerelem! Ez ellen nem lehet semmit tenni, de az ellen már igen, hogy Rózsa, aki itthon maradt Kanizsán, ne szerbül beszéljen egyetlen fiához. De mit ad Isten, ez a félig magyar – nyelvüket csak törve beszélő fiú – egy magyar kislányt vett el feleségül, és az ebből a házasságból született gyermekek megint csak szerbül beszélnek. Egy alkalommal, ez a származását tekint-

ve majdnem teljesen magyar fiú, nem tudott annyit sem magyarul, hogy megmondja miért jött hozzánk, és a mellette ácsorgó szerb kislány szólt helyette, hogy a Vöröskereszt részére gyűjtenek. Megállapítottam, hogy ehhez a kisfiúhoz, sem a magyar anyuka, sem a magyar nagymama magyarul sohasem beszélt.

Nézzük, mi lett a másik lánnyal, Erzsivel? Ezt is megtudtam, mert egy alkalommal együtt utaztunk Rózsával Szabadkára vízumügyben, és amíg várni kellett, mi meglátogattuk Erzsit.

Számomra kicsit kellemetlen volt, csak úgy ismeretlenül beállítani más ember otthonába, de Erzsik annyira kedves volt, hogy rossz érzéseim hamar elmúltak. A házaszszyon hirtelen terűlj asztalkámot varázsolt elénk. (Ami igaz, az igaz, a szerbek vendégszeretőbbek, mint mi.) Azért írom hogy szerb, mert Erzsiből teljesen szerb aszszony lett. Saját testvéréhez is szerbül szólt, meg hozzám is, de én nem hagytam magam, újra meg újra próbálkoztam a magyarral, nem sok eredménnyel. Ha más meséli, én el nem hiszem, hogy ilyen van, két magyar testvér szerbül társalog.

A későbbi beszélgetés folyamán megtudtam, hogy Erzsik a szerb férje már rég elhagyta; két fiával együtt. Időközben megjött az egyik fiú, Milan, persze ő sem tud magyarul. Az anyja, hogy szépitzen a dolgon, elmondja, hogy fia nagyon jó zenész, és el tud néhány csárdást is játszani...

Alig tudom magamba fojtani az indulatot, hogy meg ne kérdezzem Erzsit: ha már ilyen galádul elhagyta őket az a szerb férfi, akkor miért tisztelik még mindig annyira, hogy szerbül beszélnek továbbra is a családban. Mert a szerb nyelv szebb, rangosabb? A kérdések bennem kavarnak, de úgy érzem, illetlenség most ezzel vendégként előhozakodnom.

Elgondolkodtató, hogy ez a két lány ilyen könnyen föl adta nyelvét, nemzetét. Vajon milyen nevelést kaphattak ők a szülői házban?

Egy másik szomorú példa:

A magyarkanizsai horgászfesztiválon véletlenül összefutottam két régi osztálytársnőmmel. Puszi, puszi. Nagy az öröm. Ülünk az összecsukható kerti székeken; mellettünk rotyog a halászlé, és mi beszélgetünk. Hosszú idő eltelt a középiskola óta, van mit mesélni. Szóba jön a család, a táskák mélyéről előkerülnek az unokák fényképei. Az öröm akkor kezd lehervadni arcomról, amikor Mancsi elmondja, hogy lánya egy montenegrói férfihoz ment feleségül, és az unoka, akire ő vigyáz, nem tud magyarul. Kerekre nyitom a szemem: - Te Mancsi, hogy állsz te a szerb esetragokkal, mert ha jól emlékszem, az iskolában, velem együtt, hadilábon álltál velük. Kicsit zavartan magyarázkodni kezd: - Tudod, nem törődöm én azzal, az a fontos, hogy megért az unokám. Nem akarom, hogy a nyelv miatt baj legyen a fiatalok között. - Túrelmetlenül közbeszólók. - Miből lehet baj? Abból, hogy a Szabadkán élő unokád tud magyarul? Tudod, mi a baj, az hogy te tanítod szerbre azt a kisgyereket, és nem az apja, aki tökéletesen tudja a nyelvet.

Közben megfőtt a halászlé, és mi asztalhoz ülünk. Az igazsághoz még az is hozzátartozik, hogy egy másik osztálytársnőm, Ibi, aki eddig csak hallgatott, most mosolyogva beküteni akar: - Ne haragudj már, na! Látnod, nálunk a férjem horvát, és mi a családban mindig magyarul beszélünk. Mirko úgy beszél magyarul, mint te meg én. A lányaink magyar iskolába jártak és az unokáim is mind magyarok lettek.

Egy magyarkanizsai házaspár Floridába került, és a néhány év múlva született kislányukhoz elkezdtek angolul beszélni. Az Amerikába látogató magyar nagymama nekem sirva mesélte, hogy egyetlen unokájával nem tudott beszélgetni. Szülői magyarázat csak az volt, hogy „ne legyen baj a gyerekekkel, ha iskolába megy”, de mégis lett, mert ahogy iskolába került a kislány, szólt nekik a tanítónő, hogy vigyék logopédushoz a gyereket.

A délidéki magyarság fogyatkozását jelentősen előidéztek a németországi vendégmunkára kikerült nemzetársaink is. Ők csak anyagi helyzetükön akartak változtatni, és szinte mindegyik vissza akart térni a szülőföldjére, de később a gyerekeik, akik már kint születtek, nem akartak idejönni. Így aztán a gyerekek és az unokák miatt kint maradt az első generáció is; gyakran keserű honvágytól gyötört. Ott kint a legnehezebb és legveszélyesebb munkát végeztették velük.

Egyik ismerősöm, Szilvi, egy televíziókat gyártó üzemben dolgozott, ahol munkája a képernyő hibáinak kiszűrése volt. Szervezetét túl sok sugárzás érte, és még a nyugdíjkorhatár előtt rákban meghalt.

Másik ismerősöm, Laci szintén rákos. Ő festő és mázolóként dolgozott, és valószínűleg a lakkok kipárolgásától betegedett meg. Neki két fia van, de egyik sem akar visszajönni. Ők a magyar nyelvet még jól beszélik, de az írás és olvasás már nehezen megy nekik.

Szomszédasszonyom sógora vasgyári munkás volt, ma viszont megromlott egészséggel otthon ül, és napestig az itthonról hozott nótákat hallgatja, és sir. Lánya nyáron Magyarkanizsán töltötte az évi szabadságát, aki már lörve beszél nyelvünket. Szavából azt vettem ki, hogy érzelmileg ő már nem kötődik sem az itteni emberekhez, sem az itteni tájhoz, de igazán a német társadalom sem fogadta be őt. Mónika szép kék szemű lány. Udvaroltak is neki a német fiúk egy darabig, de amikor megtudták, hogy szülei vendégmunkások, gyorsan továbbálltak.

Mivel dolgoz, spórolós emberek ezek az első generációs vendégmunkások, ezért anyagi helyzetük jó, de ők akkor is gyökértelen, sehová sem tartozó emberek.

Vannak persze pozitív példák is az asszimilációval kapcsolatban.

Csáktornyan, a teljesen horvát környezetben, nagynénem, mint kis pisilakoló gyertyalángot, őrizte a magyar nyelvet családjában egy hosszú életen át. Otthon a családban ők mindig magyarul beszéltek. Amikor megszületett kisunokája, természetesen magyarul kezdett hozzá beszélni. A horvát nemzetiségű menyje rögtön rá is szólt: Ez így nem lesz jó, mamika. A magyar nyelvel megzavarja a gyereket. - Nem így lett, mert a kislány mindig tudta, hogy anyuhoz horvátul kell beszélni, a család többi tagjához pedig magyarul.

Ma már az édesanya beismeri, hogy mamikától a legszebb ajándékot, egy nyelv tudását kapta kislánya, ami később erkölcsi és anyagi megbecsülést is hozott számára.

Többek között egy osztálykiránduláson Nevenka lett a tolmács tanárai és osztálytársai számára a Magyar Parlament megtekintésekor; és munkahelyén később - amikor sok magyar turista jelent meg városukban -, őt nyelvtudásáért külön pénzösszeggel jutalmazták.

Egy csáktornyai látogatásom alkalmával éppen a gyönyörű kis város főterén akartam átvágni, amikor egy csengő fiatal hang a nevemet kiáltotta. Nevenka volt. Őrültünk egymásnak. Tudtam, hogy dolgozik, így találkozásunkat későbbi időpontra beszélgettünk meg, de addig is idős nagynénemet szerettem volna meglátogatni, az idősök otthonában. Biztat Nevenka: - Menj, menj, én szinte naponta bejárom hozzá, de neki ez sem elég; mindennel meg van

elégedve; jó a koszt, tisztaság van, orvosi felügyelet, csak egy a nagy bánata: nincs kivel magyarul beszélni.

Egy másik szép példa: az idegen környezetben is magyarságát megtartó, és nemzetéhez felelősen viszonyuló ember, Kapitány Ferenc története.

Tóthfaluban egy tanácskozáson – ahol a téma a délvidéki magyarság fogyása és az asszimiláció volt –, ebéd közben szemben ült velem Kapitány Ferenc, és szép, mélyfekete szemű felesége, Zorica. Új ismerősöm elmondta, hogy ő már több mint 30 éve Belgrádban él, ahol egy időben sikerült kiharcolnia a magyar nyelv oktatását, egy hétvégi iskola formájában. Többek között azt is megtudtam, hogy három gyermekével ő mindig magyarul

beszért és felesége is megtanult magyarul „ha már egyszer vegyes házasságban él az ember, ez így természetes” – mosolyog a feleségére tekintve. Kicsit büszkén még hozzáteszi: – A nagyfiunk Budapesten jár az egyetemre.

Mi ebből a tanulság? Hogy minden embernek a saját kis világában kell helyt állnia nemzetéért.

Folytathatnám még tovább a sort: se szeri, se száma az asszimiláció példájának, de ez csak akkor lassul le, ha gyermekeinkből magyar nemzettudatú embereket nevelünk, mert enélkül a területi autonómia is csak üres keret lesz – ha egyáltalán sikerül kiharcolni –, amelyben – még egy ideig – magyarul beszélő arctalan tömeg él.

Névtelen intellektuális megnyilvánulás és közélet kisebbségi sorsban

A délvidéki magyar nemzeti kisebbséget legalább háromszor érte értelmiségi lefejezés a történelmi események ütközőpontjain, illetve keresztútjánál. Ez látványos és számbelileg is azonnal érzékelhető. Ami szembeötlő, arról beszélünk legtöbbet. S valóban az ilyen sorsdöntő események indítják el azokat a folyamatokat, amelyek azok számára, akik benne élnek, mindennapinak és magától értetődőnek tűnnek. Így van ez most is. Szinte már érzéketlenek vagyunk a vérvesztésre. A hosszantartó és nagyméretű külső vándormozgalmak széles medre és a mélysodrési áramlás először az értelmiségieket ragadja magával. Bennük előbb jelenik meg a veszélyérzet az idegen hatalommal szemben, amely – okkal vagy ok nélkül – fél képességeiket igénybe venni, tehetségükre támaszkodni, szolgálatba állítani, hisz veszélyt jelenthet ez az elnyomó számára, hogy a dolgok természetéből ered: ami megerősödik, önálló erővé is válik. Ugyanakkor az idegen hatalom mindent megtesz annak az érdekében, hogy vagy ne jöjjön létre, vagy gyengüljön meg az anyagi kapcsolat lehetősége az értelmiség és etnikai közössége között.

Bizony ez az elmélet és gyakorlat ma egyszerre. Mindennek ellenére a délvidéki magyarság él, s ma nem bugyutább. Ellenkezőleg, tudatosabb a közélet dolgaiban, mint bármikor azelőtt. Mivel magyarázható ez?

A társadalmi jelenségek értelme, de maga a társadalmi önismeret is ebből kifolyólag a kisebbségi létben sokkal lemeztenitettebb formában jelenik meg minden társadalmi réteg életében, mint a nagy társadalmakban. A kisebbségi létben rövid életű az önámítás és hiszékenységek. Az idegen államhatalom arra irányuló törekvései, hogy tartós érzéssé változtassa a becsapást, eredménytelen. Ezért az idegen elnyomó államhatalom állandóan el van foglalva a kisebbségeivel, ahelyett, hogy a nagy társadalmi kérdések megválaszolásán, a nagy társadalmi problémák megoldásán fáradozna és azokra öszpontosítaná a figyelmét.

Az elnyomó államban szükségszerű és kikerülhetetlen, hogy a kisebbségek megfogyatására irányuló szellemi erőfe-

szítésekkel és közigazgatási intézkedésekkel egyidejűleg tönkremegy az uralkodó etnikai társadalom is.

Az az állandóan megújuló, államilag irányított igyekezet, hogy összevesztse az elnyomott kisebbségi közösségek részeit egymással, az „oszd meg és uralkodj” elve alapján önmagában alkalmazhatatlan; hatása ártó és beszívárog az egész társadalom minden porusába. Az államhatalom akaratlanul is saját uralkodó etnikai közössége ellen fordul. Törvényszerűen marakszik az egész (szerb) többségi társadalom. A szerb államhatalom olyan ellentmondásokba bonyolódott bele, amelyekből képtelen lesz önerőből kiszabadulni. Külső, rajta kívül álló világpolitikai, európai, szomszédpolitikai tényezők súlya alatt örlődik. Ennek következtében vesztí államiságát és száz év múlva akár az egész társadalom népessége is szétmorzsolódhat.

A délvidéki magyarságra és egyáltalán a kisebbségi létre vonatkoztatva elégtelenek az értelmiségi definíciók. Egyik sem meríti ki az értelmiség funkcionális szerepét a kisebbségi létben. Kisebbségi létben ugyanis az értelmiségi hozzáállás nem csupán abból táplálkozik, hogy az egyetemek, főiskolák és középiskolák hány szakembert képeztek ki, és hányan kaptak állást az iskolákban, médiumokban, közigazgatásban, színházban stb.

A kisebbségi létben az értelmiségi szerepkört igen gyakran átveszi és magaénak érzi a kisebbségi közösség minden rétege azáltal, hogy az őt alkotó egyének is hihetetlenül kifinomult kritikai érzékkel viszonyulnak a) közjog; b) a közérdek valamennyi vonatkozása iránt a mindennapi élet szintjén. A kisebbségi közösség tagjai sokkal többet tudnak az állami intézkedések céljáról, értelméről, társadalmi következményeiről, mint azt a hatalomgyakorlók gondolják. Ha az értelmiségi szerepet tehát mindezekelőtt úgy fogjuk fel mint viszonyulást a közérdekkel és a közjogokkal szemben, közel sem szűkíthetjük le az értelmiségi fogalmat kizárólag az egyetemi és főiskolai végzettségűekre.

Az értelmiségi szerepkör ilyen megfogalmazásban több forrásból táplálkozik, és sokkal szélesebb körű, mint az oklevelesek száma.

A délvideki magyar kisebbség mindennapi életében jelen van az értelmiségi viszonyulás, annak ellenére, hogy igen nagyszámú egyetemi végzettségű hagyta el a közösséget; annak ellenére, hogy a vele szemben álló elnyomó államhatalom hamis oktatási és nevelési rendszerben tartja. Ez az értelmiségi viszonyulás továbbra is közösségi érzéseket ápol, olyan ismeretek birtokában van, melyek képesek ellensúlyozni az államhatalom részéről megvesztegetett önös érdekeket is, képes aktívan is követelni az elnyomó államhatalomtól a közösség jogait. Ezt nevezem én névtelen intellektuális viszonyulásnak, amely felér és meghaladhatja az irodalmi és más tudatformákban névlegesített intellektuális viszonyulást is. Ez a névtelen intellektuális viszonyulás képes tiltakozni a szerb állam önző politikája ellen.

A névtelen magyar értelmiségi viszonyulás abban is megnyilvánul, hogy az egyszerű emberek sokasága világosan érzékeli és megkülönbözteti a szerb állam minden akciójában a ravaszkodó képmutatást az őszinte szándéktól.

Beszélgessünk el magyar mezőgazdasági vagy ipari kisvállalkozóval vagy kisiparossal, s meg fogunk döbbeni egyetemi tanárhoz méltó tájékozottságától és ismereteitől.

Olvassunk bele a délvideki médiába és tanulmányozzuk át az újabb keletű kiadói tevékenységünket. Menjünk el a civil szervezeteinkbe, pártgyűlésekre stb. S látni fogjuk hogy a „névtelen” intellektuális viszonyulás a közösségi dolgokban milyen hihetetlenül magas szintű, annak ellenére, hogy az elnyomó állam minden eszközt bevet a magyar közösséggel szemben. A „névtelen” intellektuális viszonyulás jelen van úgy is mint „önkritika”, amely meg-

különbözteti az ígéretést, ravaszkodást, nehézségekre hivatkozást, féligazságokat, halogató magatartást, mulasztást, ügyeskedést, a „semmit nem csinálunk, mert ez ütközik önös anyagi érdekeinkkel, és pozíció-, privilégiumvesztéssel jár. Minden „nevesített” tudatforma célja az, hogy hasson: a közösségi ember személyiségével és egyedi arculattal. Ha ezt nem teszi vagy teheti meg minden esetben az irodalom, a művészet és a tudomány „terméke”, más formában tör a felszínre. Megjelenik mint „névtelen” értelmiségi hozzáállás.

A „nevesíthető” és a közösségben jelen levő „névtelen” értelmiségi magatartás között mindig feszültség van, hiszen csak nevesíthetők dönthetnek a közösség nevében és a közösség helyett. Bizony a „nevesíthető” értelmiségi megnyilvánulásban legalább annyi önbecsülés és önbizalom kell, mint a „névtelen” értelmiségi viszonyulásban. E nélkül a politikusok, írók és művészek akarata kárba vesztet. Ha nincs, ki akaratakat tisztelje, elfogadja és végrehajtsa, nevük fénye gyorsabban fog halványulni.

Az elkötelezettség fontossága, az értelmiségi szerepvállalás előző értelemben történő megvalósítása az, ami ma a délvideki magyarság életében feszültséget okoz, s nem a helyzet, a problémák és célok ismerete. Már jól tudjuk, mit kell tenni, csak a bátorság és összefogás hiányzik belőlünk. Miért? Tehetetlenségi erő, anyagi érdekek, pártoskodó szenvedélyek áldozatai vagyunk. Ezek együttesen okozzák bénultságunkat. A politikai hatalom a szerbeké. Rossz a szervezőképességünk. Ezt nem segíti az elnyomó szerb állami közigazgatás.

Tudunk autonóm módon gondolkodni, de nem tudunk autonóm módon cselekedni. Névtelen és nevesített intellektuális potenciálunk van, cselekvőképességünk nincs. A kezdeményezés továbbra is az uralkodó-elnyomó szerb állam oldalán van.

Gyilkosok közt élünk*

Minden háború közt a legborzalmasabb a polgárháború, mert polgárháborúban mi vagyunk az is, aki öl, s az is, akít ölnek. Polgárháború – például etnikai háború – után elkerülhetetlen, hogy együtt éljünk gyilkosainkkal. Ez mindig így volt, nincs benne semmi új: a történelem folyamán szinte mindig, mindenki gyilkosok közt élt. Erről Önök most sokkal többet tudnak nálunk, magyarországiaknál. Bár kétségtelenül nálunk is polgárháború zajlik, az idegpályákon, a lelkekben, az indulatokban. Azonban a fortyogó gyűlölet kártevése még nagyon-nagyon messze van a Délvidék véres drámájától, veszteségeitől, az itt prédára leső veszélyektől, s ezért nem is mernék hozzászólni e tanácskozás témájához, ha nem lenne közös mozzanat a magyarországi és az itteni helyzetben, s erről áttételesen szó esett e tanácskozáson több előadásban is. Egyenesen csak Zvonko Sarić mondta ki az imént, hogy a délvidéki tragikus helyzet a korábbi kommunista hatalomból következik. S a magyarországi meg hasonlottság is a kommunista rendszer öröksége. Érdemes erről alaposabban is számot adnunk.

Egy amerikai szociológus-politológus asszony, Ann Applebaum 1998-ban megjelent tanulmányában kitűnő jellemzést adott helyzetünkről. Meglepő, hogy egy egyesült államokbeli – bár feltehetőleg közép-európai gyökerekkel rendelkező – közíróhoz folyamodhatom, hiszen valamenynyien emlékszünk rá, hogy a nyugati és főleg a tengerentúli baloldali értelmiségiek nem győztek lármázni a diktatúra bukott kádereinek a védelmében, boszorkányüldözésről jajongtak, és még Pulitzer-díjat is lehetett kapni ezért (Tina Rosenbergnek hívták a díjazottat). Ann Applebaum azonban másként vélekedett erről:

„A modern Kelet-Európa problémája azonban nem a harmincas évek, hanem a kommunizmus öröksége, legyen az korrupció, szegénység, környezetszennyezés, rossz egészségügyi helyzet vagy megrendült értékek. A demokráciára és a kapitalizmusra leselkedő igazi veszélyek Lengyelországban és Oroszországban egyaránt a kommunista eszményekben, a kommunista gazdasági

örökségben s maguknak az egykori kommunistáknak a korrupt magatartásában keresendők, nem pedig valamilyen felmelegített fasizmusban. Minden alkalommal, amikor egy új kormányzat zátonyra futott az egykori kommunista táborban – Szerbiában a leglátványosabban, de Szlovákiában is –, ennek alapvető oka nem valamilyen újnacionalista csoport tevékenységében, hanem az új ruhát viselő régi kommunistákban rejtett.”

S hadd idézzem még irásának számomra legfontosabb részét:

„... az átvilágítás elmaradása miatt sérül a civil társadalom, s nyilvános hitelüket veszítik például az »gazsá-gosság« és a »közérkölc« fogalmai. [...] Emberek milliói számára a múlt elítélésének elmaradása azt igazolja, hogy nem érdemes tisztességesnek lenni.”

Mi, úgynevezett rendszerváltó értelmiségiek nem azért vállaltunk szerepet és sok-sok feladatot az állam megreformálásában, az új intézmények, fórumok, pártok létrehozásában, mintha előnyökre, fizetésre spekuláltunk volna az új rendszerben. Legalábbis a többségünkéről elmondható ez. Ahogy korábban sem azért utasítottuk el a pártállami diktatúrát, nem azért tartottuk fenn erkölcsi rezisztenciánkat vele szemben, mert úgy gondoltuk, hogy jól jöhet majd még ez nekünk. Ellenállásunkba persze némi óvatos megalkuvás vegyült: kerültük a kimondott kockázatokat, nem rontottunk neki a tilalmi korlátoknak – a rendszert öröknek gondoltuk, és igyekeztünk a lehető legtöbb életlehetőséget a lehető legkevesebb aljasság árán megszerezni –, tisztelet azoknak a keveseknek közülünk, akik nem voltak tekintettel a hatalom tűrőképességére, és vállalták az ezzel járó kockázatot, sőt megtorlást. A rendszerváltás küszöbét mégis, mi átlagos ellen-zékiek is abban a tudatban léptük át, hogy a szüntelen nemakarásunk is hozzájárult a diktatúra elkorhadásához, és elégedetten gondoltunk erkölcsi tőkénkre, amely az évtizedek alatt elmulasztott vagy felbetört karrierjeink árán felhalmozódott. Ugyanakkor nem hittük, hogy mi

* Elhangzott a Kanizsai Írótáborban

idéztük elő a rendszer megroggyanását, jól tudtuk, hogy a világ nagyhatalmainak megegyezése áll a megindult folyamatok mögött – közhelyesen Máltára volt szokás utalni. Azonban az is nyilvánvaló, hogy a változáshoz emberek közreműködésére volt szükség, statisztériára – ahogy akkoriban fogalmaztam. Tudtam, hogy statiszták vagyunk ezen a történelmi színpadon, no de nélkülözhetetlen statiszták, hiszen az ilyen munkát nem lehet egészen betanított ügynökökre bízni. Egyetlen ügynök se tud olyan ügyes lenni, mint egy lelkes balek. Még azt is tudtam, hogy a lelkes balekokat az ilyen játszmák végén leselejtezik – ez se bántott, nem akartam politikus lenni, az ugyanis egy szakma, amelyhez se kedvem, se tehetségem nem volt soha. Nemhogy keserűség nem kísért a nyolcvanas-keletvenes évek fordulójának lázát, hanem azóta is szeretettel gondolok vissza rá. Keserűség mástól támadt szívünkben.

Ha jutalmat, előmenetelt, erkölcsi tőkénk aprópénzre váltását nem kívántuk is, azt azért nem tudtuk előre elgondolni, hogy a rendszerváltozás igazi nyertesei, pimasz haszonélvezői ugyanazok lesznek, akik a pártállami diktatúra kádereként és klientúrájaként lefőlöztek minden lefőlözhető, lepusztították a gazdaságot, s nemzedékek sorát megnyomorító állami kölcsönökkel fedték be az ország alatt tátongó szakadékot. Szinte az első perctől tapasztalni lehetett, hogy ők vannak előnyben, elvégre a piacgazdaság a pénzről szól, amely az ő kezükben összpontosul, a jogállam pedig a tulajdon (bármilyen eredetű tulajdon) védelmezője. Márpedig mi, ugye, piacgazdaságot és demokratikus jogállamot akartunk. Elszámoltatás? Igazságtétel? A bűnösök megnevezése? Veszélyes óriűségnek minősült a rá való igény, és kiderült, hogy még a klasszikus nyugati demokráciákhoz sem fellebbezhetünk erkölcsi megcsúfolásunk miatt, ugyanis a kádárista gazdasági modell már a nyolcvanas évek elejétől lehetővé tette, hogy a pártállami diktatúra elitje – ha nem is a politikai szereplők, hanem az érdekkörük, a bázisuk – nyugati üzleti kapcsolatokat építsen ki, nyugati bankoknál helyezze el tőkéjét. Hogy is engedhették volna meg ezek a nyugati üzletfelek, hogy Magyarországon holmi gyenge idegzetű volt politikai foglyok, internáltak, kivégzett felmenők özvegyei és árvái, továbbá félbolond, szakadt értelmiségiek belekavarjanak a szépen beindult üzleteikbe?

Új/régi uraink, a párt- és KISZ-vonalon lett milliárdosok önhitt ágálása a nép egyik fele számára maig megemésztethetetlen falat, keserű indulatok forrása. Jogos indulatoké, hiszen ezen uraknál a pártállami kiképzés eredménye

mindegyre előbukkan és a nemzet ártalmára van, gondoljunk csak december 5-ére. A nép másik fele pedig elvakultan támogatja őket szavazatával, mert rájuk vetíti zsigéri nosztalgiáját a Kádár-rendszer iránt. Nem is nehéz megérteni ezt a nosztalgiát, hiszen ezeknek a többségben idős embereknek az élete abban telt, ahhoz kötődik egyéni sorsuk kicsiny mítosza. Az „újaknak”, a rendszerváltóknak nem bocsátják meg, hogy ezt a bizonytalan világot hozták rájuk, s nem veszi be az eszük, hogy épp a visszaáhitott rendszer elitje védte le az elhasznált bőrt, passzolta le az akkori ellenzéknek egy időre a közigazgatást, mert sürgetővé vált az „elszocializált” magánvagyonok legalizálása, s még szociális hálóról se szeretett hallani, olyannyira neoliberális lett egy pillanat alatt. Ezeket szavazta vissza azóta kétszer is a nép fele az ország élére, hogy gazdasági hatalmuk, sajtóbefolyásuk mellett még a politikai hatalom is visszaszármazzék hozzájuk.

Tizenöt év telt el, és az igazságtétel, az elszámoltatás ideje – be kell látnunk – véglegesen elszállt, s igazságos megítélést csak a majdani történetírástól remélhetünk. Nem történt meg az erkölcsi katarzis, amelyre olyannyira szüksége lett volna a huszadik században tömegesen szolgáléküvé, kisszerű ügyeskedővé alázott magyarságnak. A magyarság másik fele, amely nemzeti megújulásra várt, s a megújulás letéteményesének tudta magát – az is lehetett volna, ha már 1990-ben olyan erős, mint mára lett –, csalódottságában hajlik rá, hogy csak sebeit nyalogassa. Mi, közéjük tartozó értelmiségiek megbénultunk tehetetlen haragunkban, tizenöt év óta nem látjuk el eléggé feladatunkat: meddőnek bizonyultunk a történetek szellemi feldolgozásában. Nagyon felfigyeltem arra, amit Vajda Gábor mondott az imént: nem engedhető meg, hogy vesztésként viselkedjünk, és sérelmeinkkel mentegessük tehetetlenségünket. Mostanában magam is egyre többet gondolkozom azon, hogy valahogy ki kell törni a patthelyzetből. Arra jutottam, hogy a kaukázusi krétakör példabeszéde szerint – s ez nekem mélyen fájdalmas példabeszéd, hiszen anya, nagymama vagyok – lehet, hogy nekünk kell elengedni az igazságunk kezét. Nem az igazságét, csupán személyes, érzelmi igazságunkét. Mert az áldatlan huzakodásban hovatovább elenyészik, s vele együtt veszélybe került az ügy is, melyből származott. Nekünk pedig fontos, hogy egy erős, öntudatos nép rejtett irányjelzőjévé serdülhessen fel lelki gyermekünk: egy jobb minőségű szellemi-nemzeti lét vágya. Máskülönben mi magunk pusztítjuk el magunkat – gyilkosaink helyett.

Posztmodern Pál utcai fiúk

Molnár után (117 évvel)

Jó egy évszázada annak, hogy lezajlott a magyar történelem legádázabb, de vértelen csatája: a Pál utcai grundért folytatott küzdelem. Azóta sok víz lefolyt a Dunán - és minden megváltozott.

Vegyük görcső alá a 2006. esztendő ide vonatkozó történéseit.

A gíltegyelet felbomlott, a régi tagság átállt a vörösingesekhez. Anyjának, a megőzvegyült Ibolya kegyelmes aszszonynak a sugallatára először Geréb, a jellemhibás csatlakozott a fűvészkerti galerihez, ezért őt Áts Feri alvezéri ranggal jutalmazta. Példáján fölbátorodva a magát mindig úgyesen pozicionáló - egyébként galamblelkű - Weisz is az erősebb fiúk csapatába igazolt. Ő lett a vörösingesek beszerzője. Pályáztatás nélkül csak rajta keresztül lehet beszéltetni nekik, amolyan botcsinálta kereskedelmi-miniszter-féleséggé avanszált... Hamarosan a grund védőinek zöme a korábban rivális bandába kérte fölvetelét. Új barátaik között jól érzik magukat, árulásukért mindnyájan fontos posztot kaptak.

A gigerli, mindig elegáns Csele, aki az iskolába is csak lapokat hordott, mostanára sajtóbirodalmát igazgatja, a cickányvigyoru Áts Ferivel készült ölelgetős fényképe az irodája falát díszíti, és a kormány munkájáról meleg hangú cikkeket írat, a napi- és hetilapjainál dolgozó prostituálódott újságírókkal. Kolnaynak teljesült az álma! Sótalanság címmel grandiózus költségvetésű filmet forgathatott, a fanyalgó kritika szerint meglehetősen szerény színvonalúra sikeredett... Richter szép sikerrel tőzsdézik, részvényeinek értéke folyamatosan növekszik. Ezek osztalékából egy bizonyos sápot lead az idősebbik Pásztor fiúnak, aki egy nagy magánbank igazgatóbizottságának az elnöki székében terpeszkedik. A másik Pásztor pedig az APEH élére került, bizonyos számlák ürügyén sűrűn nyaggatják szegény Nemecek szabót és általában a Rákos utca kisjövedelmű iparosait. Ismét divik az einstand, csak most adóellenőrzés a neve. A befolyt összegekből az alamuszi Leszik is részesedik. Neki priusza van, mert a grund farakásainak kiárulásakor és a gőz-

fűrésztelep magánosításakor Áts Feri helyett elvitte a balhét. Tartotta a száját, semmit be nem köpött, ezért mindvégig

házi-örizetben tartották. Itt töltötte le másfél éves előzetes letartóztatását, míg a vörösingesek (fehérgalléros cimboráik közreműködésével) szabadlábra nem helyezték. Most, úgy hírlík - megint brókerirodát nyit... A nagyhangú és hirtelenharagú Barabás - beszédhibájának dacára - az egyik kereskedelmi televízió agyonsztárolt riportere lett, amolyan igazi megmondóember, aki előszeretettel kritizálja a régi Pál utcai fiúk elveit, a hazaszeretetüket, hecceli a kereszténységüket fölvállalókat, Jézust gyalázza és a grundot elfoglaló fűvészkerti vörös banda tettét következetesen fölszabadulásnak nevezi...

Mert a grundot mostanában a vörösingesek bitorolják, vezérük továbbra is Áts Feri. Janó, a tót csak neki engedelmeskedik. Rendszeresen üldözi a régi Pál utcaiakat, verést, újabban meg bombát is ígér nekik, ha a körülhatárolt terület tájékán meglátja őket. Egyébként a grundot körülölelő palánkot két éve, december első hetében szögesdróttal is megerősítették, abbéli megfontolásból, hogy a sóvárgó kintrekedtek nehogy megpróbáljanak beosonni. Ezt a bársonyos orgánumú, de félnótás Szebenics javasolta, aki a vörösingesek nemzetpolitikai szakértőjeként gyakran utazgat egzotikus távol-keleti utakra... A nyomoronclábú Wendauerre semmifajta felelős posztot nem mertek rábizni, a legkisebb rosszat választva végül is kinevezték a szegedi színház igazgatójának.

És Boka? Mi van Boka Jánossal? Néha találkozik a falusi birtokán gazdálkodó utolsó hú barátával, a sivitő fűtytyéről híres Csónakossal. Sokan suttojják, hogy már régóta konspirálnak, hogy a vidéki kisvárosok síhedereiből, bőszmefejű falusi suttyókból, elcsapott diákokból, lenézett markos ifjakból, kisemmizett szegénylegényekből és más, nyakas-inas parasztlúkból újrászervezik a Pál utcai fiúk csapatát, hogy egyszer, talán nem is oly sokára, visszahódítsák majd a grundot, és akkor, az is-

tenáldotta drága grondon, ismét piros-zöld lobogókat fog lengetni a szél! De mindez talán csak legenda. Ám azt tudom, hogy néhanapján, alkonyattájt Boka és Csónakos kilátogatnak a temetőbe, Nemecsek Ernő sirhantjához. Ilyenkor már várja őket Rác tanár úr és egy kiálló bordájú vén kutya, a közlegény Hektor. Állnak ott egy darabig, csöndben imádkoznak, emlékeznek a régi szép időkre, ki tudhatja mi jár a fejükben? Aztán Boka és Csónakos egy halk alászolgájával elkészönnnek egykori tani-

tójuktól és hazafelé veszik az irányt. Rác tanár úr ezen alkalmakkor soha nem mond semmit, a köszönést is csak egy biccentéssel viszonzja. És ha a fiúk alakját elnyelte az est homálya, a tanár úr lopva körülnéz, majd a szájába nyúl, kiveszi onnét a gondosan megrágott gittet, özbőr-kesztyűs kezével gombóccá gyúrja azt, és egy sóhajjal a kabátja zsebébe süllyeszti. Utána pedig botjára támaszkodva, Hektor kíséretében elindul lassan, valamerre.

Önsorsrontó választás!

Augsburg (a portyázó Lehel vezér veszte), tatárjárás, Mohács, kuruc mozgalmak, a magyar jakobinusok vérmézei lenyakazása, 1849, Trianon, párizsi békediktátumok, ismételt elcsatolások, szocializmus..., a magyarság történetének megannyi gyászos fejezete.

A megrázkódtatások sorozata megbetegítette a nemzet lelkét, a nép olyanná lett, mint az örökkön igazságtalanul büntetett gyermek: önbizalom nélküli, sunyin kiváró, kiskorúságában megtéveszthető, reményekbe, ígéretekbe kapaszkodó, becsapható... Bóttal, mézesmadzaggal terelhető jobbra is, balra is. Netán megint balra vinnék, mandátumnyi kopasztásra, és állítólag a nemzet fele aszisztiálna hozzá. Bocsanat, csak az ország fele, mert akik csak a hatalmat sóvárogják, azok csak a nemzet határon belüli kétharmadát pátyolgatják. Csak nyűg nekik a kinti harmad. A fél nemzet felével majdcsak elboldogulnak.

Az országirányítás fiatalabb csapatának a 40 évi szocializmus politikai örökösei szemforgató módon felróják, amiért az előző megbízatás röpke idejében képtelen volt Kánaánba vinni a korábban 40+4 év alatt általuk „boldogított” országot.

Változatlanul szeretne nyeregben maradni a régi vágású, profi ígérgetők, áttatók, hazudozók csahos hada, s az istenadta néphez fohászkodik, kegyeskedjen őt a nyakába venni.

A nép pedig rövid emlékezetű, nem bosszúszomjas, könnyen megbocsát, gyermekesen hiszékeny, ünneplő dalaiban megénekli a tegnapi zsarnokot: Ferenc Jósikát, Titót, Rákosit...

Jó kampányoló érzékkel megkörmöveztetnek most drogosok, kevert neműek, fogyatékosok, börtönlakók..., de az országlásra ácsingózókban van-e még négy évre való szusz, lesz-e ép álca túl a kampányon is?

A nemzet felszeletelt gilisztájából melyik az igazi?! Az uralkodni vágyó egyik garnitúra csak a legnagyobb darabot venné kezelésbe. A nemzetdaraboló, Trianont ki- teljesítő víruspártok öt- plusz ötmillió magyart emleget-

nek. Ők mindenáron boldogítanak mind a fél nemzetet.

Fél nemzet pedig fél, mert fél. Félhet is, ha fél.

Nemzetünk nem heverte ki még a történelmi sorscsapásokat; kiskorú, beteg nép vagyunk, amely kellőképp nem szereti, inkább pusztítja önmagát. Öngyilkosság tekintetében ezért vagyunk régóta világelsők.

Az idült korból csak a fiatal demokraták kormánya kezdett a lábadozás útjára, a nemzeti önbecsülés felé támogatni bennünket. Most pedig ránk telepednének a víruspártok, hogy a beteg fél nemzetből átterjedjenek és uralkodjanak mindannyiunkon.

Az ilyenek tapostatták el a korteskedő Petőfit, azt a „náci miépest” a magyar polgárosodás 19. századi hajnalának választásain. Számukra a szentkorona micisapka, a szentjobb húscsapat, és a magyarság legfőbb hozadéka a fűtőlős barackpálinka meg a bő gatyá.

Ne legyen több önsorsrontó választás!

2006 április 23: A választási részeredmények 20 órai állásánál minden híreszközt kikapcsoltam, mert látni lehetett, hogy a RTL KLUB LEGYŐZTE A KISKORÚSÍTOTT MAGYARORSZÁGOT.

A választás másnapján:

TÚLÉLJÜK

Szó sincs a nemzet elvérzéséről. Nyugodt kivárással figyeljük, miként fő saját levében a „győztes”, aztán jó fogást keresve, találva rajta, kibillentjük... Addig is a fenyegető ártalmak elhárításán kell fáradozni, tanulmányozni és megérteni a körülményeket - a saját helyzetünket, lehetőségeinket is! - és a demokrácia játékszabályait tisztelve, áldásait ügyesen kihasználva célirányos, kifinomultan megfelelő ellenállást tanúsítani, úgy, hogy politikailag rokkanjon bele az RTL Klub s a bulvármédia termését leszűretelő pojáca!

A táncos, veres népünnepély nem tarthat 2010-ig.

Nekünk Mohács kell?

A kettős állampolgárságról szóló 2004. december 5-i magyarországi népszavazás eredményét (vagy inkább eredménytelenségét) a határon túli magyarság katasztrófaként, mint egy második Mohácsot érte meg. Nem is egészen alaptalanul, bárha a nemzeti öntudatot nem igazán fokozó végeredmény eléggé elcsüggesztően is hatott, legalább százazrekre menő emberveszteséggel nem kellett számolnunk. Ám ki tudja? Mert ha a népszavazásnak a nemzet összességét tekintve kedvezőtlen végeredménye ugyan nem idézett elő közvetlen emberhalált, de mindenképpen növelte a kilátástalanság érzetét s ezzel a készséget a lakóhely, a szülőföld elhagyására, a beolvadásra.

Egyébként egyetlen délvidéki magyar napilapunk is fokozta a pánikhangulatot arról tudósítva, hogy a magyar választópolgárok többsége a kettős állampolgárságnak minden magyar embernek alanyi jogon történő megadása ellen foglalt állást, holott az történt, hogy a szavazáson részt vevők többsége igen is a kettős állampolgárság megadására szavazott, viszont a szavazás iránt érdektelenek, a „közönyösek” száma meghaladta mind az „igen”-nel, mind a „nem”-mel szavazók együttes létszámát is. S bár ugyanez volt az eredmény az uniós csatlakozásról szóló, néhány évvel korábbi népszavazás esetében is, az eredményt akkor a parlament figyelembe vette, és elfogadta, mert valamennyi parlamenti párt úgy találta jónak, hogy Magyarország EU-tag legyen.

Nos, ahogyan a mohácsi csatavesztésnek egyenes következménye volt az ország három részre való szakadása, az első világháborús vereségnek meg a trianoni békediktátum, úgy elmondhatjuk, hogy a „nemzeti oldal” december 5-i kudarcának egyenes folyománya a jelenlegi választási sikertelenség, azaz a liberál-szociális koalíció fölényesnek ugyan nem mondható, de azért eléggé meggyőző felülkerekedése. Hasonló körülmények ugyanis rendszerint hasonló következményekkel járnak, s bizony, a XVI. század eleji magyarországi viszonyok és a jelenlegiek között elég sok a hasonlóság. Nem kell ahhoz törté-

nelemtudósnak lenni, hogy a látszólag annyira különböző két történelmi kor közös sajátosságát felismerjük, ez pedig az erkölcsi süllyedés, amely nagy nemzeti katasztrófáinkat mindig megelőzte. Berzsenyi – és rajta kívül még hány más nagy nemzeti költőnk! – tudta, miről van szó, amikor így dalolt:

*„Nyolc századoknak vérvizatarja közt rongált Budának tornyai állanak...
Elrontja, hidd el, mostani veszni tért erkölcsöd, undok vipera fajzatok
Dúlják fel e várt, mely sok adáz ostromokat mosolyogva nézett...
Mert minden állam támasza, talpköve a liszta erkölcs,
mely ha megvész, Róma ledől, s rabigába görbed...”*

S ha valaki nem látná az összefüggést a nagy sorsfordulóinkat (Mohácsot, Trianont) megelőző idők, a hazával, nemzettel való mit sem törődés, a kapzsi harácsolás, a holnappal nem gondoló dözsölés és a jelenlegi önző, hedonisztikus gondolkodásmód („Tanuljunk meg kicsik lenni!”) között, az vagy nem ismeri a történelmet, vagy strucc módjára homokba dugja a fejét „utánunk az özönvíz” felkiáltással. Az egyetlen különbség: őseinknek még volt mit elveszíteniük, nekik még – Ady szavaival élve – „úgy felülről nézvést” megvolt még az ország, a mai magyarság egyharmadának ebből már semmije sincs, a maradékot pedig most készülnek kirántani a még a saját hazájában élő 10 milliónyi magyar állampolgár talpa alól, mire az ország többsége még a füle botját sem mozdítja meg. Vagy úgy, hogy el sem megy szavazni, vagy úgy, hogy a könnyű meggazdagodást, a kevés munka ellenében megszerezhető anyagi javakat, élvezethajszolót, hegye életmódot propagáló szélhámosokra adja le voksát. Bárkire, csak azokra nem, akik szembesítik a keserű valósággal: hogy még az Európai Unió földi paradicsomában is a tisztességes jólét ára a kemény munka, a szorgalom, a tudás, amiért bizony, ugyancsak meg kell küzdeni!

Nem áll szándékomban statisztikai adatokkal, számokkal előhozakodni annak bizonyítására, hogy az állítólag

„Jendületben levő” anyaország „dübörgő” gazdasága inkább a lejtőn lefelé rohanó szekérhez hasonlít, amely az EU-hoz újonnan csatlakozottak élvonalából máris a se-reghajtok közé csúszott. Persze, erre azt lehetne felelni, hogy hát hiszen a rendszerváltás óta eltelt 16 év alatt a jobb- és baloldali kormányok váltogatták egymást, hogyan állíthatnánk tehát, hogy a hanyatlásnak csupán a szocialista utódpart vagy a balliberális kormány volt az oka? Erre viszont azt mondhatnánk, hogy a ballada szerint Déva vára azért nem épült fel, mert „amit délig raktak, leomlott estére, amit estig raktak, leomlott reggelre”. Fé-lő, hogy az építés helyett most az omlás időszaka folyta-tódik, mert hiszen nyilvánvaló, hogy a legutóbbi választás során a vezető pozícióját megőrzött pártkoalíciónak még csak koncepciója sincs a gazdaság fejlesztését és az or-szág felvirágoztatását illetően. Nem azért, mert magát baloldalinak nevezi, hanem azért, mert éppen hogy nem az. A baloldaliság és a párt nevében szereplő „szocialis-ta” jelző csupán a választók megtévesztésére szolgál (akárcsak minálunk mind a mai napig), akik még némi nosztalgiát táplálnak a kádári „aranyidők”, a „legvidámabb barakk” és a „gulyáskommunizmus” iránt. A valódi balol-dali értékek, a munkavállalók jogainak védelme legfeljebb az ígéretek szintjén kerül szóba. Ehelyett azt hirdetik, hogy az ország lakosságának nem növekednie, hanem csökkennie kellene úgy két-három millióval, s akkor majd mindenkinek jutna munka és kenyér. Úgy látszik azon-ban, hogy egyetlen kormányzati ciklus nem elegendő ar-ra, hogy a minden irányból sugárzott médiamaszlaggal el-bódított szavazók rádöbbenjenek József Attila szavainak igazára: „Fázol? Hát mondd, hihetsz-e annak, ki fűtve la-kik hat szobát?” Pedig hát ez a következetes liberalista-szocialista összefonódás is leleplezhetné az egykori kommunista káderek düsgazdag gyermekeiből lett alszo-cialistákat, s hogy ez a két párt a saját egzisztenciális ér-

dekei mellett elsősorban a nyugati nagytőke (újabban már a keleti is), a multimilliomos nagyvállalkozók érdekeit képviseli.

Ezzel szemben áll a kissé megtépázott, összezavaro-dott nemzeti-konzervatív oldal, amely az előbbinél sokkal visszafogottabb kampánya során kénytelen volt beváltha-tó ígéretekre szorítkozni (ha nem is a churchilli „vér, köny-nyek és verejték”-re), amelyek a választótötestületnek a fe-lére már eleve nem gyakorolhattak különösebb hatást. A nemzeti oldal ugyanis becsületes, kemény munka árán ígért felemelkedést az országnak, gyarapodást a csalá-doknak, előrehaladást az egyéneknek, integrálódást a tel-jes magyar nemzetnek. A globalista oldal (szándéko-san nem használom a baloldali jelzőt, mert nem érthető rajta a fából vaskarika szociálliberális koalíció) viszont – főleg a választási kampányba teljes mellszélességben be-álló elektronikus média útján – a szerencse(játékok) álta-li gyors meggazdagodás, az élvezetekkel kecsegtető, he-donista életmód lehetőségét tárta a műveletlen s ezáltal a humán értékek iránt kevésbé fogékony tömegek elé. Csak természetes, hogy a Győzike-shaw, a Való Világ, a Megasztár-vetélkedők, az Áll az alku-típusú szerencsejá-tékok résztvevői, valamint a bárgyú amerikai vigjátékok, akciófilmek és bűnügyi sorozatok nézői nem a nemzeti ol-dalra adták le voksukat.

A legrosszabb esetben hát újabb négyéves megpró-báltatás vár anyaországunkra és magyar nemzetünkre. Az ország kifosztása, a dolgozó nép csigázása forradalom megkockáztatása nélkül tovább már nem vihető. De ha már kibirtuk a 150 éves török hódoltságot, a 300 éves osztrák elnyomást és a 45 évig tartó ideiglenes szovjet itt-tartózkodást, majdcsak kibírjuk még ezt a kis időt. Annál is inkább, mert hogy Gyurcsány elvtársék ezúttal a legke-vésbé sem győztek, és nem is diadalmaskodtak. Ezúttal csupán elvitték a balhét.

Gyűlevész hordák közt

Jóváhagyás - jóvátétel helyett
Ezúttal nagyban ez volt a szerep
Fütyültél rá, hogy mire szavaztak
Szemforgatásuk dércsipe maszlag

Túlságosan telezabálhatták
Magukat ahhoz, hogy mára tisztán
Emlékezzenek: sok volt a málé!
Tán még több a rizsescsokoládé

Túl sok jerseykosztümöt és farmert
Orkáncabátot és nejloningert
Erőltettek magukra ahhoz, hogy
Rágógumijuk tisztán csattogjon.

Azok OTT és ezek ITT! Gyűlevész
Hordák közt ingázol. Kenyértörést,
Otthont és itthont belepő penész
Zöldjénél morgod: a RÉSZ IS EGÉSZ.

Túlságosan megszokhattad már azt
Hogy haza nélkül kell élned. Fáraszt
Eláraszt leigázóink mocska
Nyivákolva fújó fing a macska

Születéseddel megátkozhattad
Vad elnyomóinkat... Tán azóta
Őlik, rabolják, erőszakolják
Egymást ekkora hével, pokoljárt

Képpel: mióta felhabzsoltattad
Velük Jövőjüket tovaterjedt
A hír: Utódaik pusztulását
Végignézeti velük az ármány

Óbecsén, 2005. december 5-én

A teremtés aranyszálán igazgyöngy minden ünnep*

Kedves keresztény magyar testvéreim!

Ez a mai nap, ha nem is jelöljük a hivatalos ünnepeink sorában, valójában mégis ünnep. Mindig nagyon nagy dolog, ha magyarok, a Krisztusban, az isteni jövőben bízók emberek összejönnek. Ahogy mondják, ha négy-öt magyar összehajol, ott velünk van mindig az a szentlélek, aki hisz, és mi itt négy-ötnel jóval többen vagyunk. Köszönöm a meghívást, köszönöm, hogy szólhatok önökhöz.

Mint már említettem, habár nem piros napos ünnep, hogy most összejöttünk, de biztos, hogy ünneppé teszi az a buzgalom, az a szeretet, amivel önök idejöttek. Én az anyaországbani egy olyan magyar író vagyok, aki úgy gondolom, hogy ha adott az Isten tehetséget, akkor azt a kötelességet is adta vele, hogy próbáljak meg véleményt formálni, próbáljak meg segíteni ebben a nagyon nehéz világban. Elsősorban azoknak, akik magyar földön, magyar gyökerekkel születtek. Köszönöm a meghívást meghívóimnak is, és önöknek is, hogy meghallgatnak. Én megírtam egy kiselőadást, de közben előszóban, pontosabban szabad fogalmazással is fel fogom dúsitani. Azt a címet adtam neki, hogy Elhomályított ünnepeink. Mindannyian érezzük: hogyha nem vigyázunk, akkor elveszik ünnepeinknek az eredeti jelentése. Kiüresedett emberek vesznek körül minket ebben a világban, akik valójában úgy tekintenek az ünnepre mint valamiféle ellenségre. Azt mondják, meg kell hagyni, hogy legyen, de valójában nem örülnek annak, hogy az ünnep kinővi magát a hétköznapiak sorából. Van egy önmagát művésznek nevező, nyugati körökben igen elismert személyiség, úgy hívják, hogy Andy Warhol. Ez az Andy Warhol egyszer egy interjújában szokatlan őszinteséggel nyilatkozott az őt körülrajongó újságíróknak arról, hogy mit szeret a világban, és mit nem. Azt mondta ez a divatos művész, hogy nem szeretem a vásárnapot,

mert olyankor zárva vannak az üzletek. Tessék ezt a mondatot jól átgondolni. Minden benne van. Nem szeretem a vásárnapot, mert olyankor zárva vannak az üzletek. Elborzasztó, de legalább őszinte szavak, legalább elmondta, hogy az ő lelkületében, az ő életminőségében mi a fontos, és mi nem az. Tulajdonképpen az egyre sokasodó plázák, a nagy bevásárlóközpontok vették is a lapot, és világszerte egyre gyakoribb az ún. ünnepi nyitva tartás hétköznapi rend szerint. Vagyis: ne legyen egy pillanata sem az embernek, még az ünnepeken sem, hogy ne lehessen valamit vásárolni! Már ha van rá pénze. Az ünnep ebben a sivár felfogásban csupán munkaszünetet jelent, amikor még komótosabban lehet a tömött polcok között lötyögni, turkálni mohó megkíváncsisággal, szükségesnek érezni még azt is, ami valójában fölösleges.

Régen a bolti eladókat, ami egy rendkívül tisztességes szakma volt, arra tanították, hogy rögtön menjenek a vevő elé, és nagyon udvariasan mutassák meg neki, hogy mi található a boltban. Ma úgy mondják, hogy a nagy plázákban arra okítják az alkalmazottakat, hogy a vevőnek ahhoz, hogy megtalálja, amit igazán keres, legalább kétszáz-háromszáz méter különböző polcok között kelljen végigmennie, mert menet közben megkívánja az árut, és ha kell neki, ha nem, leveszi a polcról, és elkölti a pénzét. Ennyit változott már önmagában a kereskedelmi erkölcs is, amit (legyen hétköznapi vagy vásárnap) mindenképpen érvényesíteni kell.

Valójában ma az emberek nagy része nem betöltöni akarja azt a szűkre szabott időt, amit egy embernek juttat a kegyelem, hanem egyszerűen csak eltölteni.

Csak úgy lötyögni. Az ünnepek pedig arra valók, hogy többet lötyögjünk. Nagyon simán halad az időnek a fonala, hosszabb-rövidebb szakaszokban, ún. ajonokban, aztán hirtelen, de csak a felszínen, kiszámíthatatlanul valahogy csomóba áll, és ún. kairosszá sűrűsödik.

* Elhangzott 2005. október 1-jén a muzslai Emmausz Kollégiumban a Vajdasági Pax Romana Ünnepeink a mi erősségünk tematikájú tanulmányi hétvégéjén Elhomályított ünnepeink címmel.

Az emberre szabott évek rohanása, a hétköznapiak sodra az Isten által levert útjelző cölöpökön pihen meg, és ott gyűjt új erőt.

A teremtés nem feketedő aranyzárlán eredetileg igazgyöngy minden szakrális ünnep. Ez a lánc elszakíthatatlan, ezt mi keresztények nemcsak hisszük, tudjuk is, de ezek a gyöngyök, a mi ünnepeink ezen az aranyzárlán, bizony egyre sérülékenyebbek. Karcolhatók, bemaszathatók (hány ünnepünket maszathattak bel!), de még ki is cserélhetők ún. csillogó, tenyésztett minőségre, sőt akár giccsesen színjátékos utánzatra is, az „olyan, mintha ünnep lenne” jelszóval –, de csak akkor, hogyha a viselőnek a látszat válik fontosabbá a lényegnél. Akad, aki úgy gondolja, a keresztény ünnepkörből szeszélye, ízlése, kénye-kedve szerint lekapcsolhat, kiiktathat egyet-egyet, hogy neki ez tulajdonképpen nem igazán kedves, pedig ezek a gyöngyszemek, az ünnepek szorosan összetartoznak.

Az év haladtával egymás után bomlanak ki az ünnepeink: értelmüket, üzeneteiket eszünkben, szívünkben megforgatjuk, a hétköznapi csatláshoz innen nyerjük a municiót, és így törekszünk egyre magasabbra Isten spirálisán, ahol a csúcson a majdani communió Krisztusban. A mai felülről szervezett közösségekben, bizony, veszélyben van az értékét őrzött ünnep. Ritkábban fordul elő, hogy szimplán és gátlástalanul kiradirozzák a naptárból – bár volt már erre történelmi példa – ennél sokkal ravaszabban jár el a világ bitoló fejedelme és annak helytartói, egyszerűen meghamisítják az ünnepeinket. Így lett a karácsonyból télapó-ünnep, béke-ünnep, a húsvétból a termékenység, a tavaszi természet ünnepe, a pünkösdből egyszerű majális-alkalom. Ha pedig formálisan meghagyják, illetve csak formálisan hagyják meg Krisztus Jézus földre lépésének és működésének a stációit, akkor megpróbálják a szellemi lényegét egyszerűen materializálni. Teljesen lesüllyeszteni az anyagba. S az elkényelmesedett, a szellemi tartalomra nem eléggé figyelő, ún. felület-hívők körében is társra találnak ebben.

Ilyen a mindenáron mennyezetig érő karácsonyfa, az össze-vissza festett üveggömbök, a gyertya helyett divatos villanyfűzér, amely mint a vészjelzés néha még idegesítően villog is. Én egyszer karácsonykor pusztán jó szándékból kaptam egy ilyen villanyfűzért, föltettük a fenyőfára, bekapcsoltam, hogy hátha szép lesz, hát valami borzasztó volt. Össze-vissza villogott rajta valami piros fenyegető szín, olyan volt, mintha Lucifer érkezett volna a jászolhoz, hogy nem elég már neked, édes lányom, a gyer-

tya, hadd legyen csak itt ez a rendkívül feltűnő elektromosság...

Ma már az evés-ivásba fulladtak az együttlétek. Nem arra gondolok, hogy nem jó dolog együtt lenni és jól enni, hát nagy isteni adomány a jó étvágy is és az összehozott család, hanem az a nagy baj, amikor kizárólag az a célja az ünnepnek, a karácsonynak is, hogy mit eszünk.

Ismerős, ugye: hetekig tart annak az összeállításának, hogy mit fogunk enni, rendkívül nehézkes a bevásárlás is, és a háziasszony meg a háziúr is, a gyerekek is voltaképpen úgy élnek végig az ünnepet, hogy esznek-isznak három napig, és csak utána kérdezik meg, hogy mit is ünnepeltünk. Tehát valamilyen módon teljesen materializálódik az, amiért az egészet csináljuk.

Micsoda kötelességszerű, mechanikussá szürkült ajándékozási kényszer munkál bennünk. Gondoljanak csak arra, hogy már novemberben elkezdődik az emberben ez a feszültség, hogy mindenképpen kell ajándékozni, akkor is kell, hogyha történetesen az illetőnek nincs rá szüksége, vagy pedig nem is tudjuk eltalálni, hogy mire van szüksége. Budapesten például – remélem, hogy Becskereken nem így van –, valami borzasztó az a vásári forgatag. A sátraknak, a kiabálásoknak, az ordításnak az a szintere, azok a lázas kereskedelmi akciók, amelyek tulajdonképpen csak a pénzszerzésre összpontosítanak. Nagyon profán dolog, amit mondok, de a saját fülemmel hallottam a Rákóczi úton egy hatalmas nagy ordítást karácsony előtt, már igen közel a szentestéhez, hogy „Akció, akció, akció, kerámiajászol a Szentcsaláddal, 20%-os engedmény. Akció!”

Gondoljanak ebbe bele: miként lehet szépséges szent dolgokat lehozni a vásári forgatagba!

Azután húsvétkor megismétlődik mindez. Ott van a húsvéti sonka, csülök, a böjtöt gyorsan feledtető lakoma, az olvatag csokoládéból készült barikává lefokozott hatalmas, isteni bárány. A tojás tulajdonképpen a titokzatos életkezdet szimbóluma, de felmasznizva nem más, mint ennek az elgiccsesítése, ráadásul azzal a szöveggel, amit már a kisgyerekeinknek mondunk, hogy a nyuszi tojta.

Vajon nem kellene-e ezeket a hatalmas keresztény ünnepeket igazi spirituális mélységükben átélni?

Egy gyalázatos televíziós műsorról kívánok szólni, de azért megjegyzem, vannak időnként olyan vetélkedők is, amelyeket az ember nagyobb bizalommal néz meg, hátha nézhető lesz, s néha valóban gyarapítja is az embernek a látókörét, de teljesen elkeseredtem, amikor az egyik ilyen vetélkedőben, egyébként egy intelligens, he-

lyes gimnazista kislánytól azt kérdezték meg, hogy mit ünnepelünk húsvétkor? Így szólt a kérdés, mit ünnepelünk húsvétkor. És ugye szokás szerint föl volt tüntetve egy a) válasz és egy b) válasz, hogy nyomja meg valamelyik gombot: a) húsvétkor Jézus születését ünnepeljük, b) húsvétkor Jézus Krisztus feltámadását ünnepeljük. És akkor látni kellett azt a szép fiatal arcot, hogy micsoda tétozva zavar tükröződött az arcán. Hosszú, kínos tünődés (amiről mi azt gondolnánk, hogy ilyen kérdést még föltenni sem lehet, hát oly egyszerű és olyan világos), gondolkodott, és aztán azt mondta, hogy valami rémlik. Valami rémlik. Mintha inkább a b), de lehet, hogy az a). Ennél szomorúbbat a magyar ifjúság egy bizonyos rétegének az állapotáról nem lehetett volna felrajzolni. Krisztus feltámadásának az ünnepén azt mondja egy intelligens, helyes kislány, hogy mintha valami rémlik. Idáig jutottunk. Idáig jutottunk azon a bizonyos, önmagára olyan sokat adó Budapesten, és azon a rendkívül kicsivé határolt Magyarországon. Szeretném, hogyha ez nem így lenne, hogyha nem ez volna a jövőnk.

Az alkalom a fontos ma nagyon sok embernek, hogy rendezni lehessen valami buliszerűt. Az ünnep egy alkalom a bulira, a jobbik esetben: megpróbálni a harmonikus együttlételet még akkor is, hogyha egyébként egész évben háborús családi viszonyok voltak. Gondoljanak a hirdetésekre, mit hirdetnek a nagy ünnepeinkre? Wellnes-hétvége! Sietési program! Csupa mozgalmasságot kínálnak, hogy jaj, te mai ember, csak el ne mélyedj a lelkedben, nehogy négy szemközt maradj a saját lelkeddel, menj el, csinálj valamit, mindig a kívülvilágban, mindig a szórakozásnak a szintjén. Csak semmi elmélyülés, semmi ihletett csend, semmi örvizsgálat! A gondok, a megoldatlan lelki kérdések, a személyes dilemmák eltussolva, nincs szembenézés, és nincs misztikus találkozás a legnagyobb égi lényekkel. Én azt sem szeretem, hogyha a Jézus gyermeket egyszerűen csak kékszemű, szőke hajú kis marcipánfigurának ábrázolják. Ez is bizonyos fokig leegyszerűsítése egy szakrális ténynek.

Gondoljanak arra, hogy a vízkereszt hogy elsüllyed az életünkben, amikor Krisztus teljes uralmát kezdi meg a jézusi egzisztenciában. A magasztos epifániáról mennyire nem beszélünk, pedig: „Ecce onas címur! Istenből születünk!” Ez az első lépés, ennek a felismerése. A húsvétról a katabázis és a katarzis teljesen egybemosódik. Talán a húsvét az egyik legváltozatosabb ünnepünk. Én megkísértem az egyik apokrif imámban a húsvétról azt a fajta átélését megvilágítani, ami szerint én próbálom élni az

életemet. Gondoljanak arra, hogy húsvét áll a nagypéntekből, a nagyszombatból (milyen más a nagypéntek, mint a nagyszombat, a kettő egymás nélkül nem létezik), milyen más a húsvétvasárnap, és vajon mi történik húsvéthétfőn. Milyen sokszoros hangulatváltás, és mind egyiknek mélységes szakrális értelme van. Nagypéntekről én azt írtam: „Vegyek részt teljesen, kibúvót ne keressék, megmentőt ne várjak, még anyámra se nézzek, vegyek részt teljesen. Az ecetet ki ne köpjem, a jagatást vissza ne tartsam, és ne hivatkozzam érdemekre. Vegyek részt teljesen. A gúnyra ne válaszoljak, csupaszságomat ne röstelljem, és ne reklamáljam a sorsomat. Vegyek részt teljesen! Az ítélethozót és a végrehajtót, a közömbös ácsorgókat, és még az élvezkedő tömeget is egyaránt megkövessék: Bocsássatok meg emberek, bocsássatok meg, hogy még rosszabbá váltatok éppen most, a föl nem ismert történet által! De aztán jön nagyszombat. „Kijövünk a kínok mélységéből, már szabad ám remélni, a péntekről regélni, már szabad visszatérni, s a túlnant földézní. Már szabad a sebet bekötni, részvételekben megfürödni. Már szabad a választ kérni, bár ami volt, csak Isten érti. Már szabad újra lábra kelni, és a szenzációt meghirdetni.” Húsvétvasárnap: „Gilling-galang, szól a harang, szellő támadt, holt feltámadt. Tetszhalott csak, aki halott, hagyjatok most csapat-papot, áltanítvány, hű tanítvány, egymás mellett hú s a hitvány. Legyen tele minden utca, sugárút az Isten útja. Leborulni itt az idő, felemel majd, ha erre jő. Az istenség jelzót váltott, az eltörlésért legyen áldott! Bosszuálló nincsen többé, irgalmas lesz mindörökké.” Aztán jön a húsvéthétfő. Bezuhanunk a hétköznapiakba. „De jó, de jó, de jó itt lent, az égben van, ki égbe ment. De jó, de jó, de jó itt lent, a vigaszt még nem gázság, mulatozzunk, hátha hagyják, csak egy napig hadd feledjük, mi végre és miért lettünk? Hoppszasza, hoppszasza, senki el ne mulassza.”

Ebből áll az életünk, mélységekbe, szenvedésekbe, katabázisba merülve katarzishoz jutunk, és utána visszatérünk a kicsi kis mindennapi apróságokhoz, esetenként a tévelygéseinkhez, az ostobaságainkhoz, a hibáinkhoz, amit folyamatosan ki akarunk küszöbölni, de ha ünnep nem lenne, ha nem volnának meg ezek a cölöpök, akkor erre sem volnánk képesek. Végül is, amikor a húsvét ünnepét ünnepeljük: „In Cristo morimur.” – mondjuk, „Krisztusban halunk meg és Krisztus által támadunk fel.” Általa győzte le az ember a halált.

De ott van a mennybemenetel, és ott van a pünkösti kiadás, amiről talán még kevesebbet tudunk beszélni,

és kevésbé tudjuk az életünkben megélni, pedig enélkül a megváltás köre nem zárult volna be. És ezért nem mellékes ez a két ünnep sem, mert ezt a két nagy szellemi eseményt a tudatunkba, érzéseinkbe, akaratunkba be kell hívni ezen a szép nyárelőn. Krisztus felviszi az Atyához a megmentett emberi szubsztanciát, ez a mennybe-menetel, és pünkösdkor, ahogy egykor az apostolok szeméről is, lehullik a hályog, és a tüzes nyelvek zúgásában megvilágosodhatunk: mi miért történt és történik folyamatosan. Ez a perc: „Spiritus sanctum deves cemus – A szent szellem, a Szentlélek által támadunk fel.” Mennyire kívánjuk ezt? Mennyire kívánjuk ezt a hazánknak, hogy ő, bárcsak leesne a hályog nagyon sok embertársunk szeméről! Ő, bárcsak áthatná ez a szent szellem, és világosan tudná, hogy mit jelentett ebben a létezésben Krisztus megjelenése, és mit jelent számunkra a valódi ünnep.

Most néhány napja hagytuk el Mihály arkangyalnak a napját. Erről azért kell szólnunk, mert ez nem hivatalos egyházi ünnep, egyébként sem tettük ünneppé, és én mégis úgy érzem, hogy Mihály arkangyalnak a léte és a korszellem mivolta nekünk, keresztényeknek végtelenül fontos. Nekem szokták azt mondani, és talán önök is hallották már, hogy amikor valami gyalázatoság történik körülöttünk a világban, akkor azt mondják átfelvilágosult és álliberális embertársaink, hogy ő hát, ez a korszellem, bele kell nyugodni. Ez a korszellem: hogy nincs érték, erkölcs, Isten, hogy a szerelem helyébe a pusztasexualitás jutott. Ez a korszellem. Kérem szépen, tiltakozunk! Nem igaz! A kor szelleme Mihály arkangyal. Minden kornak megvan a maga szentséges korszelleme, amelyik formálja, próbálja a földi világot áthatni. Ez, ami ma uralkodik, ez nem a korszellem, amelyik áthatja az emberek egy részét, hanem az ún. korlédérc.

A korlédérc el akarja venni Krisztustól, el akarja venni Krisztus hű szolgáitól az eredményeket, ő maga akarja előrehozni, megcsinálni, meghamisítani. Van egy luciferi működés a világban. A lédérc az, amelyik ily mértékben nyomorította meg és üresítette ki az emberek szívét. Korszellemünknek, Mihály arkangyalnak a kezében egy szakrális kard van. A szívre irányul az a kard, mert tudja, hogy a sárkány, sajnos, már az emberi természetben tekerőződik, és nekünk együtt kell legyőzni, nemcsak az ünnepeken, hanem a hétköznapiakban is. Ezek az ünnepek igazgyöngyök egy aranyfonálon. Ahogy gondoljuk őket, úgy tudjuk viselni is. Homályosan vagy eredeti fényükben. Azt persze nem tudom, hogy van-e beavatott élő ebben a mai furcsa, átmeneti világban, aki bizton állíthatná,

hogy a teljes mélységében bedolgozta a szentséges ünnepeket a személyes életébe, a hétköznapiakat is átgyúrva. Azt szoktuk mondani, és elcsépett szófordulattá vált, amikor valamilyen dologról beszélünk, hogy ő hát, ez csak a jéghegy csúcsa. Mondhatnánk az ünnepeinkről is, hogy amit látunk belőlük, amit megél az emberek nagy része, az csak a jéghegy csúcsa. Ugyanakkor nagy kegyelem is, hogy az egyre háborgóbb létóceánon bolyongva legalább látjuk, ami a tájékokból irányt mutatva kiáll, Isten ünnepeinek szilárd csúcsait. Itt kellene a mélységbe is mennünk. A luciferi ellenőrző folyamatosan ellene dolgozik a valódi létfeladatnak. Tompaságot, lustaságot bocsát az emberi lélekre. Gondolják meg, hogy hányszor vagyunk restek a jóra. Nem véletlen az, hogy elmarasztalóan szól a hitünk arról is, ha valaki mulasztással vétkezik. Tehát, ha lustaságból, gondatlanságból, pillanatnyi érdekekből nem cselekszi meg azt a jót, amivel egy másik embertársának segíthetne. Gondoljanak arra, hogy hányan sulykolják bele az emberekbe, hogy a józan realitást kell megélni. S általában amikor azt mondják, hogy a józan realitást, akkor azt jelenti, hogy lehetőleg ne gondolatok eszményekre, ne gondolatok isteni igazságra. Amit nem tudsz megfogni, mondják nagyon sokan, amit nem látsz a két szemeddel, az nincs. Holott az Isten realitása egy mindennek fölötti realitás a Földön. Az is baj, hogyha szentimentális kódokba vonjuk a dolgokat, hogyha nem igazán, nem mélységesen nézzük meg, hanem valóban megelégszünk valamiféle felszíni áhitattal. Itt nem felszíni áhitatra van szükség, hanem arra, hogy a teljes életünkbe engedjük be azt, hogy mi történt a világban kétezer évvel ezelőtt. Fel kell vennünk a kesztyűt, mi, keresztények nem lehetünk gyávák. Fel kell venni a kesztyűt, hogy a maga valóságában ismerhessük meg mindazt, ami a világba az ünneppel érkezett. Ezt várja a világteremtő akarat tőlünk, hogy majdan az idők végezetén, ne csak szolgálai, de Isten barátai lehessünk. Ez az evangélium óriási ígérete. Az elkényelmesedő világban reménytelen, hogy még a sekélyessé rontott ember is a maga módján megpróbálja valahogy pótolni az ünnepet. Behelyettesített, kreált alkalmakat talál. Ez a karnevál, a fieszta, a szilveszter, erre is azt mondják, hogy ünnep. Ünnepeket rendeznek, bankettek, személyes évfordulók, születésnapi vacsorák (a születés misztériumát még csak meg sem pendentve), óriási részegségbe fúló névnapi ivászatok. A név szentséges eredetét még csak meg sem gondolva. Halotti tor, amikor a halál szentségének még csak az érintése sem történik meg. Ahol nincs jelen Isten szelle-

me és Krisztus áldozata, legalább sejtelemszerűen, értjük meg, hogy ott ünnep sincsen. Ott csak buli van. Elegánsabb vagy közönségesebb, a lényegét tekintve mindegy. Bulizik az emberiség. Különterem, fogadás a Hiltonban vagy éppen duhaj mulatozás a sarki kocsmában, a lényegét tekintve, egyre megy. Nem ünnep, hanem buli van. S akkor gondoljunk a nagy, nemzeti ünnepeinkre. Most két ünnep előtt állunk, október 6-a és október 23-a közeledik.

A keresztény ünnepeket, hitünknek az ünnepeit sohasem szabad elválasztani a feladatul kapott nemzeti ünnepeinktől. Itt vannak a legnagyobb hamisítások.

Tegnap, amikor útra indultam, azt hallottam, hogy október 6-án bizonyos körök a whiskys rablónak a születésnapját akarják megünnepelni. Elképedtem. Gondoljanak arra, október 6-án a whiskys rabló mint ünnepelt, aki egyébként börtönben van. Idáig süllyedt az a bizonyos nemzeti öntudat! Közeledik október 23-a. Október 23-a és október 6-a között van egy láthatatlan fonál. Pontosabban október 6-a és november 4-e között, ami már a csodálatos '56-os forradalomnak a vége volt. Ez a kis Magyarország, amit oly kicsivé tettek, de amelyiknek erőnek és lélekben nagynak kell lennie, nagyon sok hasonlóságot szenvedett el a forradalmaiban. Amikor 1849-ben Kossuth apánk forradalmát leverték, akkor a cári sereg vendégül látta Kossuth Lajost, még a kardjukat is meghagyták ezeknek a vitéző, vezető katonatiszteknek. A cár tisztjei nagyon udvariasak voltak a magyarokkal. Azután elérkezett a hajnal és átadták az egész társaságot Haynának és a kivégzőknek. Nézzük meg, mi történt november 4-e után. Én fiatal, szinte frissen szült anyaként éltem végig a forradalmat. Először ezt mondta a rádió: „A forradalom nem szűnt meg, csak átalakult. Senkinek nem lesz semmi bántódása.” Egy nagyon rövid idő telt el és jöttek a kivégzések, a kiskorúnak a büntetéshasználat, amíg föl nem lehetett akasztani, amikor nagykorúvá vált. Tehát a hazugság, az ígérgetés és utána a kiméletlen realitás. A nemzeti ünnepeink mindig olyanok voltak, hogy becsapták tulajdonképpen a magyarságot. Azután sok minden más hasonlóságot mondhatnék, de csak gondoljanak arra, hogy 1849 után nem sok esztendő telt el, hogy 1867-ben a Habsburgokkal a kiegyezést Magyarország létrehozta. Itt nem az volt a baj, hogy a lehetőségek szerint létrejött a kiegyezés, hanem az visszaletű a magyar szíveknek, hogy akkor elkezdtek azt mondogatni arról a Ferenc Józsefről, aki október 6-át megrendezte, elkezdtek azt mondogatni, hogy a mi Ferenc József apánk.

Nem tudom, talán az idősebbek emlékeznek rá, tehát a gyilkosból a mi apánk lett. Gondoljanak a Kádár-korszakra. Gondoljanak arra, hogy ez a hamis ember milyen praktikákkal intézte el, sőt sietette Nagy Imrének és társainak a halálát, és utána megtörtént az, hogy az egész ország azt kezdte mondani, hogy „bezzeg a mi Kádár apánk”. Persze, nem mindenki, de nagyon sokan. Mi, magyarok a nemzeti amnéziának vagyunk a részesei, nagyon sok embertársunk elfelejti, hogy mi történt, elfelejti, hogy kik a bűnösök, és elfelejti, hogy az áldozatoknak nagy szüksége van szeretetre, méltánylásra, és arra, hogy az utókor legalább ne alázza meg őket. Ezek nagyon fontos ünnepek.

Én azt gondolom, hogy itt Becskereken is a magyaroknak eszébe jut, és a szívébe kerül, hogy mi mindent tett ez a nemzet, és milyen véráldozatokat hozott, és végül is mire tudott jutni. Ezek az ünnepek megtörténtek, ezek az események ott vannak a szívünkben. Nem hiábavalóak, mert 1956 sok mindent előre dolgozott. 1848-49 nélkül nem jöhetett volna létre az az így-úgy, de valahogy mégis csak aránylagosan virágzó gazdaság Magyarországon, ami az első világháború előtt még volt.

Van azonban nekünk, magyaroknak egy olyan ünnepünk, ami nem valósult meg. Ami lehetett volna. Tavaly december 5-én. Óriási lehetőség volt a magyar nemzet előtt. Egy olyan ünnepet tudtunk volna csinálni, ami örökre beleírta volna az emberek szívébe a magyar nemzetet, és azokat, akik tudták, hogy miről van szó. Nem titok, akik engem ismernek, vagy olvastak tőlem valamit, tudják, hogy én az egyik legteljesebb szószólója voltam ennek, és talán nem tartják furcsának, ha azt mondom, hogy ez számomra nem volt politikai ügy. Itt nem politikáról volt szó elsősorban, hanem arról a keresztény, krisztusi üzenetről, hogy amit a legkisebbel cselekedetek közzületek, azt értem cselekedtek. Itt a Krisztus-arcnak adott a magyarság egy része egy nagyon-nagy pofont. Én így értelmeztem. Én azt értelmeztem ezen az elszalasztott ünnepen, hogy milyen jó lett volna, hogyha december hatodikán reggel az elszakított kis házakban, kunyhókban, vagy akár lakótelepeken úgy ébredt volna föl az a magyar asszony, az a férfi, az a gyerek, és az a sok mindent megélt öregember, hogy azt mondhatta volna, hogy testvéreink vannak, szeretnek minket, és valamit kinyilvánítottak. Ezt elvették ezektől az emberektől, én ezt ósbűnnek tartom, nyíltan hirdetem, olyannak, ami elévülhetetlen bűne lesz annak a periódusnak, amit Magyarországon ma jeleznek. Én azt kérem önöktől, és amikor erre módom

van, mindig elmondom, hogy ne felejtsek el szegény Magyarországot. Én azt hiszem, hogy úgy jártunk egy kicsit, hogy most középen lyukadt ki az ország, tele vagyunk szellemi lyukakkal, és mi vagyunk a cémák, akiknek ezt be kell foltozni. Ma a haza a határokon kívül van. Az a furcsa helyzet állt elő, hogy önök tartják össze így körös-körül ezt a szegény Magyarországot. És én nagyon hiszem, hogy ezt a nagy erkölcsstelenséget talán be lehet foltozni, talán még jóvá lehet tenni. Itt, azt gondolom, hogy a szellem embereinek nagyon sok dolga van, nem lehetünk közömbösek, nem hódolhatunk be annak, hogy a modern szellem értelmében ez nem érdekes, hogy csak az az érdekes, hogy európaiak vagyunk, hogy csak az az érdekes, hogy a globalizáció beszövi a világot. Kérem szépen, ezek eléggé hamis dolgok akkor, hogyha az eredendő gyökereinket elfelejtjük és elfeledtetik velünk. Én erről azért beszéltem, mert én még egyszer mondom, nekem december 5-e egy gyászkeretes, meg nem valósult ünnep. Amiben viszont hiszek, hogy lesz még egyszer ünnep a világon, ahogy Vörösmarty is mondta. Ezeknek a nagy nemzeti ünnepeknek olyanokká kell válniuk, amelyek össze vannak kapcsolva a szakralitással. Én most néhány társammal együtt azon buzgókodom Magyarországon, hogy értse meg a politika, hogy szakrális alapok nélkül nem lehet jót tenni, sem az emberekkel, sem egy országgal. Először meg kell tudnunk, meg kell tanulnunk, hogy miért születünk erre a világra, hogyan lehetünk valóban Isten gyermekei, és ezt, hogyan kell a hazánk javára fordítani. Ha ezt nem tudjuk, akkor egy matériába süppedt, ügyeskedő, önértékeket néző csoportnak a martalékává leszünk. Én azt gondolom, hogy ezt éppen a keresztény szellemből eredően nem engedhetjük meg. Komolyan kell vennünk a felszólítást, hogy „Sursum corda! Fel hát a szívekkell!” Ne csak ide nézzünk, magunk elé, erre a megtépázott, véráztatta, keserves földre, emeljük fel a szívünket, van, aki fogadja, van isteni fogadóképesség. Az a krisztusi lény, aki itt él a földön, és aki a földet hatotta át a vérével, az vár minket. Talán nagyon nagy baj volna, hogyha ebben a világválságos időben azt gondolnánk, hogy úgyis ránk szakad az ég. Ne várjuk meg, amíg ránk szakad az ég. Emeljük a földet kicsit közelebb hozzánk. Szolgáljunk mi is, ahogy nekünk is szolgál ez az egész teremtett világ, a növények, az ásványok, az állatok. Szolgáljunk mi az angyalainknak jó gondolatokkal, jó cselekedetekkel, igaz érzésekkel, mert ők is éhesek. Ma a földet, Magyarországot és az elszakított részeket, ezek a sovány, csontos szárnyú angyalok lengik körbe. S higy-

gyék el, hogy most is itt vannak az ablakoknál, éhesek, és csak mi tudjuk őket etetni. A szívünkkel és a gondolatainkkal. Így lehet tulajdonképpen a hétköznapi ünnep, így lehet egy napot megszentelni, ha reggel tudjuk, hogy mire nyitjuk a szemünket és miért, és így megyünk el esténként abba a végtelen szellemi birodalomba, ahova valóban mindannyian tartozunk. Meg is kérdezhetjük azt is, hogy akkor vajon le kell-e becsülni hétköznapijainkat? Nem! Azt irtam körülbelül húsz évvel ezelőtt egy eszémben, s azt ma sem gondolom másként, hogy ezeknek a magas isteni szféráknak az a világ, tehát a fizikai élet, amit mindennap megélünk, nem közömbös. És ezért nem azt sugallom, hogy egyáltalán nem fontos a szorgalom, a fogaskerekek portalanítása, az avult berendezkedés átgondolt cseréje, a felforgatás, rendcsinálás, a takarítás a mindennapjainkban. A barkácmunka ezeken a gyorsan rozsdálló szerkezeteken nagyon is fontos, mert ide vagyunk kötve húsban, vérben. Csontokra tapasztottan élünk, ezeket a hétköznapiakat meg kell csinálni, élni kell. Nagyon is fontos dolgok ezek dologidőben, de nem a hetedik napon. És ugyanúgy fontos, hogy minden esetben emelkedett gondolatainkban éljünk. Amikor nem végezzük el a mindennapi kötelességeinket, az is vétek tulajdonképpen. A hat napon ezt meg kell tenni, és a hetedik napon megnézni, hogy ugyan miért élünk egyáltalán? A profánt is áthatja a szent, és a hétköznapi is mintegy lépésről lépésre előre átvilágítja az ünnep. És az ünnepben tévedhetetlenül szembesülünk, hogy megcselekedtük-e menet közben, amire az ünnep a világba küldött minket. Ahogyan említettem, számomra bizonyos alapvető cselekvések nem politikai ügyek. Ahogy nem volt az december 5-e. Azt tartom, hogy ünnepnek és hétköznapiaknak a megszentelését sem lehet politikai praktikákkal kisajátítani. Én azt hiszem, hogy az egyik legnagyobb gondunk mindannyiunknak, magyaroknak, akik végigéltünk egy Isten- és emberellenes diktatúrát, a legnagyobb gondunk az, hogy hogyan tudjuk megteremteti a hétköznapi, a dolgoz munkát és az eszmélkedő ünnep között a harmóniát. Nagyon sokan vannak, akik azt mondják, hogy az igazi keresztény ember nem törődik ezekkel a mindennapi, csip-csup dolgokkal, csak állandó jelleggel égre emelt tekintettel él, azután még többen vannak, akik azt mondják, hogy semmi más nincsen, csak a hétköznapi valóság, hogy amikor elszólt minket innen az életből az isteni akarat, akkor valóban a semmibe megyünk, tehát nem kell ezzel törődni. E között vergődik ma az ember. Én pedig úgy gondolom, hogy az

a hatalmas isteni lény, aki az ünnepeinknek sorát és tartalmát megszabja, és akit Jézus Krisztusként próbálunk követni immár kétezer esztendeje, az világos üzenetet küldött ennek a világnak. Mindent tudott, mindent tudott előre, és mindent meg is adott. Ő mondta azt, hogy nem csak kenyérrel él az ember, hanem az Isten igéjével. Ha azt akarta volna üzeni, hogy ne egyetek emberek, akkor ezt mondta volna. Ha azt akarta volna üzeni, hogy nem kell ige, csak a hasatokat töltsétek meg, ezt mondta volna. De ez blaszfémia, mert Krisztus a világ ura, aki mindent tudott. Ő volt az, aki szaporította a kenyeret. Nem azt mondta az éhes embereknek, hogy menjetek haza, vagy koplaljatok három napig. Amíg itt vagyunk a Földön a Teremtő szándéka szerint, addig enni kell. És addig bűn az embertársainkat nyomorúságban hagyni. Ez nem politikai kérdés, ez a keresztény életnek a kérdése. És azt hiszem, hogy ez vár még a világra, ezt megérteni, hogy a cselekedeteknek a rugója, az minden körülmények között az evangéliumi üzenet. A politika sokat segíthet, van rossz politika, van jó politika. Szívünk minden vágya az, hogy olyan irányultságú politika legyen az emberek felett, amely valóban meghallgatja a valós kéréseket, és tudja, hogy ő is csak Istent szolgálja. De helyettünk nem fog mindent megoldani. Ha mi nem tudunk lélekben, testben, működésünkben változni, akkor a legjobb politika sem tud dolgokat helyrehozni. Amikor 2002-nek az adventjén jártunk, én eléggé elkéseredett voltam. Egy ünnepi, adventi előadásra hívtak, ahol tudtam, hogy körülbelül 1000-1200 ember lesz jelen, és én nagyon el voltam csüggedve. Ismerik ezt az érzést, amikor az ember úgy gondolja, hogy hát akármit csinálunk, a dolgokon nem tudunk változtatni, kis emberek vagyunk, nincs hatalmunk. És akkor lett nekem egy lelki segítségem, akkor jutott el hozzám Teréz Anyának egy interjúja. Hát én Teréz Anyát az egyik legnagyobb jelenkori szentünknek tekintem. S akkor ettől a kicsi, törékeny, töpörödött öregasszonytól egy cinikus újságíró megkérdezte, tulajdonképpen azt kérdezte meg, amivel én is kinlódtam. „Ugyan mondja meg már asszonyom, mit számít az, amit maga csinál? Fölszedik a leprásokat, lemosdatják a haldoklókat, együtt vannak velük, segítenek valamit, de hát asszonyom, hát olyan végtelen az igazságtalanság, a kiszolgáltatottság, olyan nagy a szenvedés a világon, hogy ez semmi, amit maga csinál, akár fölösleges.” S akkor azt mondta ez a drága asszony, aki szent volt, mert mi csak

küszködő emberek vagyunk, de ő szent volt, ő azt mondta, hogy „nézze, én tudom, hogy a fájdalom óceánja végtelen, de én és a lányaim mindennap elveszünk egy cseppet ebből az óceánból. Ezért élünk.” És akkor az én bolond, kételkedő, csüggedt szívem megnyugodott, mert azt gondoltam, hogy ezt megkaptam én is, de nemcsak én. Minden egyes ember, mind-mind, akik most itt ülünk ezekben a padokban, egy cseppet el kell venni a hazugságból, az igazságtalanságból, az aljasságok tengeréből, segíteni kell, és ez nem függ rangtól, nem függ iskolai végzettségtől. Krisztus hozta el nekünk azt, hogy a legkisebben is keressük az ő képét. Én azt hiszem, hogyha az a narancssárga mellénykében takarító utca-seprő egy beteg öregasszonynak a háza előtt elsöpri a téli havat, akkor megtette a magáét. Benne van Isten kegyelmében, benne van a mi szívünkben is, benne van a magyarság jövőjében. Akkor én egy kicsit megerősödtem, leültem és fohászkodtam. Azt kértem az én Istenemtől, hogy adjon nekem valamit, amit elviszek 1000-1200 ember közé, amiből azt fogják érezni, hogy nemcsak csüggedtség van a világon, nemcsak belenyugvás, hanem reménység is van, mert remény nélkül élni nem lehet. S akkor úgy éreztem, hogy szinte társszerzővel született meg az egyik apokrif imám, az Ima Magyarorszáért, ami voltaképpen azért az ünnepért imádkozik, ami még a magyarok számára nem érkezett el. Aztán akkor történt meg az a végtelen kegyelem, hogy ebből Magyarországon kultuszvers lett, úgy tudom, hogy itt is néhányukhoz eljutott. Egy dombormű készült belőle, a Magyar Szentek templomában vették bele az agyagba ennek a versnek néhány sorát, Kocsár Miklós megzenésítette, és kórusok éneklék országszerte. Én ezt az én Istenemnek köszönöm. Annak, hogy amit mindig mondani szoktam, és amit önöknek sem tudok más biztatásként, más biztatással helyettesíteni, hogy nagyon sokszor érezzük azt a mi kis életünkben, hogy sok a teher, ami az ember vállára esik. S akkor csak azt imádkozhatjuk, hogy „Adtál Uram havat, adjál lapátot is!” Higgyék el, megkapjuk a lapátot. A behavazódást időnként nem lehet elkerülni. De jön az erős segítség, jön majd Magyarországnak is. Én ebben hiszek. Jön önöknek is. Jön mindenkinek, aki ezen a földön jóakarátúan és feladat-központúan akar élni. Engedjék meg, hogy befejezésül elmondjam önöknek, következzen az én olvasatomban az Ima Magyarorszáért.

Ima Magyarországért

Óregisten, Nagyisten
nézd, hogy élünk itt lenn
katlanba zárva
csodára várva
csöbörből-vödörbe magyarok.
Itt élünk, élve, se halva,
hurra, a vödörben hal van
süthetünk szálkás kis pecsenyét,
a friss húst viszi már a fürge menyét
körben a bozótból
ragadozók szeme villog
az elhevert csordákon
áldozati billog.

(...csak csendesen, ne kiálts,
mormold csak, mormold az imát)

Óregisten, Nagyisten
ha te nem, ki segítsen?
Sovány lakomára
nova bort kínáltak
s akik ezt megitták
mind bódultakká váltak.

(...csak csendesen, ne siránozz,
bátran szólj, elkábult hazádhoz)

Óregisten, Nagyisten
érted sóvárog ma minden
akik hortyognak szanaszét
vagy éberen vigyáznak
sikos savas-eső alatt
biz egyformán áznak.

(...csak csendesen, mind aki lázad,
bárányszőr jelmezben figyelik a házad)

Óregisten, Nagyisten
erősíts a hitben
hogy ami késik
azért el nem múlik
él még a Te nyájad
bárha szőre hullik.

(...csak csendesen, nem használ a lárna,
mostoha szülők közt, itt még árvább az árva)

Óregisten, Nagyisten
más remény nincsen
mint igazad kegyelmed
hogy Te szabj végül rendet
maradék országnak

adj életet kedvet
a lecsonkolt többi
gyógytgasd ne engedd
önnön-gyilkosává válni
haza kell találni!

(...csak csendesen, mert vád alá vesznek,
jönnek janicsárok, kerék alá tesznek)

Óregisten, Nagyisten
nem hoztak, de vittek
a vak lóra azt hazudták bátor
suba alatt kupec lett a pásztor
múdalokkal alitat nejlon-furulyája
dagonyáztat minket langyos pocsoltyába.

(csak csendesen, ne élvezd a táncot,
csörgesd, csak csörgesd a vattázott láncot)

Fájdalomban boldog régi jó Patrónánk
hegyeink elcsórták, eladó a rónánk
fulladunk a füstben a folyónkban cián
sorvasztja a lelkünk a rántukmált Isten-hiány
mértékadó értelmiség minden mérték nélkül!
hóhár a halottal cinikusan békül
dús szobákban ál-parasztok
a búzát égetik ők nem a harasztot
melós vezér nyűszít, uszít
munkás ember helyben fut itt
a hajléktalant rendőr verte
shoppingcenter országszerte
mocskos pénznek nincsen szaga
gasztól rabolt s gaz lett maga
és a művész? búsan kérde
megvették a tehetséget
sirasd őket Ősi Anya
zsoldos pénznek sincsen szaga

(...csak csendesen, hagyd Krisztust itélni,
végtelen időben mindenkit megtérni)

Óregisten, Nagyisten,
kit kövessünk s kit nem?
Érlelj az eszmében de a rögeszmét távoztasd
hisztériát üzz el az indulatunk meghagyd
a reánk szabott leckét beteljesíthessük
gögösek se legyünk de kétségbe se essünk
náci-tudat, bolsi-tudat
csak alarc a Szörnynek
egyképp meggyötörték

lám egymásra törnek
gonosz század elment
nehéz évek jönnek
melegítsd eszünket, okosítsd szívünket,
biztass hogy a testvérharc megszűnhet
göngyöld a Földgolyót Fiad köntösébe
édes hazánkat is annak kellős közepébe
a lapulást-alkuvást váltsa már valódi béke.
Annyi gyalázatos koronát
őrizd meg számunkra misztikus koronád.

(...csak csendesén, akinek füle van, hallja,
a látónak látható, hasad az Ég alja)

Óregisten, Nagyisten
mit akarjunk s mit nem;
törvényed vezessen
hogy e kis nép oda ne vesszen
át ne lyukadjon helyünkön a térkép
ki ne radiózzon a világi lét végképp
serkentsd fel szolgád a Magyarok Istenét
kend meg könnyektől elhomálylott szemét
küldd le a magasból újra e véres-veres földre
tartsd köztünk szellemét most és mindörökre.
(A Születés előtt túl hosszú volt az Advent
- hiszen az életünk hova-tovább ráment -
mielőtt nem késő, Te mondd ki az Áment.)

Ebben hiszek, amit Vörösmarty is mondott, lesz még egyszer ünnep a világon. Amikor a szeretet és bölcsesség bolygója lesz ez a föld. Krisztus szét nem szabdalt köpenye alatt. Kell, hogy legyen egy ilyen, az ami ma van, amit globalizációnak neveznek, amelyik elsorvasztja az egészséges nemzettesteket és gazdasági érdeklőségeket helyez oda, ez egy luciferi ihletettségű valami. Nem errefelé kell, hogy tartson a Föld, és mi, magyarok sem. Hiszünk ebben, hogy lesz még egyszer ünnep a világon. De addig is azt mondja ez a Krisztuslány, nagyon közel hajol hozzánk, és azt mondja: „Figyelj fiam, figyelj lányom, ez, ami ma van, ez még nem az. Ne hagyd magad becsapni. Él, és munkálkodj azon, amit a sors néked

osztott!” Én azt kívánom önöknek, kedves, nálam sokkal nehezebb körülmények között élő magyar testvéreimnek, hogy jöjjön el egy idő, amikor még mindannyian életben vagyunk, még itt vagyunk ebben a földi színtérben, és egyszer majd összejövünk ebben a szép templomban a plébános úrnak a védelme alatt, és majd azt mondhatjuk, amit én remélek, hogy szép-szép, lehet, hogy szép ez az Ima Magyarorszáért, de hála Isten! most már boldogok a magyarok. Én ezzel a reménnyel fejezem be. Adjon Isten a havunkhoz lapátot, nekünk türelmet, de nem bambaságot. Isten éltesse önöket, előjáróikat és Magyarországot, ami szélesebb, mint ahogy sokan állítják. Köszönöm!

A szenttamási tornyok alatt (1944/45)

Utas, ha Szabadkáról megy az ősi Szerémségbe,
Kettős templomtornyot látsz majd, a Bácság közepébe'.
Ugye, hallottál a véres tornyú Bácsszenttamásról...?'
Bechtoldról, és az elárult negyvennyolcas csatákról?'
Mikor a tornyok közt is gyerekek lógtak pórázon;
S apránként lövöldözték őket – előbb csak lábom...!
Szenttamási tornyok alatt lángolnak a temetők,
Vértanúink drága porát őrzik most a zöld mezők...
Mert temető ott minden erdő, szántó, rét, vagy csallit,
Mely befogadta a megkínzott magyarok porait.

A kettős templomtorny elhíresült e gázságról.⁴
Itt egyezett meg az álnok Bechtold – a népirtásról...⁵
El is veszett 'Szerbobrán' – de nem a gonosz szelleme!
A helységnévben mindmáig él átkos 'dicsősége'!
E címzés tölt meg érces göggel „hósi rác jobbokat”,⁶
Könnyel és iszonyattal – magyaroknak szánt sorsokat.⁸
Ennek okán – majd száz évre – jött ismét a gyűlölet,
Kaszálj le hát még egy-két ezer „kutya madzsár” fejet...!
A két torony alatt hevert ismét szegény Szenttamás:
Ki az, aki újból gyilkolt? Jélő! Ozren! Oly sok más...!

A tornyok keresztjein már vörös csillagok égtek;
Halálfejet mindannyian e jelképre cseréltek.
Csúf gonoszság lapult viszont a vöröscsillag alatt,
Kéjgyilkosok lepték el a magyar kapualjakat...
Csetnik familiák kezdtek újabb magyar-mészárlást,⁹
Minden harmadik férfi főnről nézi ma Szenttamást.¹⁰
Kurjácski Jélő – gyöngé néni – csak száz fejet gyűjtött,
Volt, aki pedig háromszáz magyart is agyonütött...
Itt van Bosnyák Lúka; mily borzasztó irtást csinált?!
Vagy az a pék fia, Ozren, ki sosem vétett hibát...?

A hóhérok mindez aztán korántsem volt elég,
Kettős tornyok árnyékában panaszláda is volt még!¹¹
Így aztán a vérbírság ezen fölül végzett itt,
Nem számolva a titkon leölt sok magyar végzetit...¹²
Köztük volt a nyolc éves, ártatlan kis Emese,

Ki egyszer a gyilkosokat véletlenül kileste!¹³
Mit nem tettek a rózsás testű Vörös Marikával,
A 'háborús bűnös' tizenhat éves leánykával!?
Miként pusztultak haláluk halálával a szülei;
A vörös ördög áldozati oltárán kiszenvedők...?'¹⁴

Miként a szépséges Majorné – Károly édesanyja –
Kit ajtóra feszítvén kínzott Titó hosszú karja?
A nőt térdben fölcsögezvén erőszakolták-verték,
Mind átmentek rajta – de előbb kezét-lábát törték...!
Sok-sok rémség történt a tornyok alatt, az utcákon;
Mik nem feledték még a gyermekeket sem a pórázon!
Régen téged még kettős keresztekben nyúztak-vágtak;¹⁵
Most pedig vörös csillagokon át – néz ki a hátad!
Még tavasszal is nyíltan öltek a vörös pribékek:
Hadifoglyok hazatérvén, nyomtalanul eltűntek.¹⁶

Templom előtt, húsvét után, tömeg szeme láttára;
Andróczky Aladárt is szétlövik – ki parancsára?¹⁷
A Magyar Párt nagy vezére mégsem menekülhetett,
Sokat tudott ő akkor már; így hát kivégeztetett.
Ezer jó magyar veszett oda, meg egy-két száz sváb is;
A megkínzottak tetemeit eldugták egy szálig.
Mély gödrökbe dobálták a vérbefagyott testeket;
Lidérces lángnyelvek csapkodták onnét is az eget.
Ezért aztán pár év múlva kiszedték holt testüket,
Hogy kéklő lángok hátán az égbe küldjék föl őket...!

Káromkodó parasztokból, részeges zsákosokból,
Egymással is acsarkodó egyszerű halandókból;
Egy eltiport, és pusztulásra ítélt kis nemzetnek,
Csinált itt a Történelem – messze fénylő hősokeket.
Százados sötétséget átvilágító gyertyákat,
Korokat rengető, vakítóan fénylő fáklyákat...!
Ezért lángolnak Tornyok árnyékában a temetők,
Vértanúink drága porát őrzik most a zöld mezők...
Mert temető ott minden erdő, szántó, rét, vagy csallit,
Mely befogadta e megkínzott vértanúk porait.

Hőseink porait, alászálló hamuesőben;
Kiknek testét elemésztették a mészégetőben!
Sose hagyjuk hát feledni azt, amit a nép regél,
Mert őseink porait fújja szemünkbe már a szél.
Azóta is kékes lánggal ég hajnalban ez a föld,

Mely minden kikeletkor egyszerre piros, fehér – zöld...
Tűzpiros a mélyben forró, kiontott sok vértől;
Hőfőhár az ártatlanok magyar szenvedésétől!
A réteket meg zöldre, a földtámadás festi,
Mert a sarjádó fű is – e vágyunkat ébresztgeti...

¹ Ezt a Verbász (Orbász) és Óbecse közli, a Krivaj (Bácsér) két oldalára épült kisvárost megkülönböztetésképpen nevezték a 17. századtól Bács-szenttamásnak; lévén, hogy pl. Kálmán Béla összeállítására szerint 1808-ban akadt még ezenkívül összesen tizenkét másik Szenttamás nevű helység is az országban. Bács-szenttamásból 1904-től valójában egyedül csak azért lett hivatalosan Szenttamás, mert a szerbek így nevezték e helységet. A szerb ember ugyanis nem keverhette össze Bács-szenttamást, például Csákszenttamással; az ő gondolati világában nem szerepel másik Szenttamás. Szerb halálra hagyta el a Bács- előtagot az 1848 óta megfélemlített helybéli magyarok egy része is. Ténykérdés tehát, hogy amikor használjuk a Bács- előtagot, akkor tulajdonképpen e helység magyar voltát hangsúlyozzuk, amikor viszont nem – akkor a szerb jellege domborodik ki...

² Azok a bács-szenttamási, moholi s egyéb szakadárak, péterváradai határőrök és szervián zsoldosok, akik a "Ráceröd" (Srbovr?n) neve után a "rácvédő" (srbobranac) elnevezést sajátították ki maguknak; hátszólagos sikereiket alapvetően mindenható védnöküknek, a bécsi kamarilla fő ügy-nökének, Philipp von Bechtold (1796-1862) atyabornagy sikeres küldetésének köszönhetők. Bechtoldról még a szerb történészek közt népszerű Tim is egyértelműen kiemeli, hogy "tulajdonképpen Latour gróf exponense [képviselője, meghatalmazottja] volt." (Tim József: A magyarországi 1848/49-iki szerb főkeelés története, I. kötet. Budapest, 1940, 176. oldal.) Sőt, Bechtold árulását, a tárgyat kutató dézsláv történetírás – például Petrovics Milán – is fölledezte már; csak éppen attól ódzkodik, hogy ebből a "rácvédők" állítólagos hősiességét illetően is levonja a nyilvánvaló következtetéseket. (Lásd: Milán Petrovics: Odbrana i pad Sentamaša 1848-49. godine, Srbovan, 1929 /, 21. oldal.) A nemzeti szerb történetírásba így végül is bekerült a "rácvédők" (Cp?o?pa???) valószínűleg legendája, ahol mértéketlenül túlrő főszereplőkben (szuperlatívuszokban) találkoznunk e "dicső hősökkel".

³ Hihetetlen szentségtörés a 19. századi babonásan vallásos rácság kebelében, amikor több hazafias bács-szenttamási család ártatlan gyermekének vérével nem csak a katólikus templomot öntözték meg, a kapujára "kiszegezett" fiúgyermek által – de ettől még a saját görögkeleti (pravoszláv) templomukat sem kímélték meg! A magyar és zsidó „gyermeküket célnak tűzvé ki” ugyanis, őket csuklóra hurkolt kötelek segítségével a görögkeleti rác templom harminc méter magas „két tornya közt kötélen felüggesztették, s úgy lőttek rá...” (Közlöny. Pest, 1848. 284. oldal.) Aki tehát nem értette: a gyermekeket a kéttornyú görögkeleti templom tornyai között szédítő magasságra húzgálták föl kötelekkel, majd lentől versenyt lőttek rájuk: ki találja el először az áldozat karját, lábát stb., amíg csak nem kerül sor a fejre vagy az esetleg még néműlten verdeső szívre. Az itt közölt tábla azonban ehelyett a Délvidék szerb uraim alá kerülésével végződő első világháború helybéli áldozatairól emlékezik meg – amelyről szintén a világháborús magyar hősi halottakat megint csak számlálják...

⁴ Nem csoda hát, hogy a „gázsrógról híresült Sz. Tamás kétfős tornyai”, melyek alatt az áruó Bechtold egy héttel korábban még kedélyesen pezsgőzött a "rácvédőkkel", oly átkos emlékek maradtak a hazafias lakosok tudatában. Lásd Waldapfel Eszter: A forradalom és szabadságharc levelezése, I. kötet, Budapest, 1953, 383. oldalán; és a II. kötet, 123. oldalán.

⁵ Bechtold Ökér földi érkezett 1848 július 6-án Bács-szenttamásra, két nemzetrel „a kíséretéből”. Ezek is kint maradtak az utcán. Hogy mit beszélt Bechtold a Városházán, az a forrásainkból csak sejthető. „Nem hagyjuk hogy bejőjenek helységünkbe a magyar nemzetőrök” – kiabálták ugyanis neki a "rácvédők", és a feleletből minden világossá lesz. Mert a bécsi úrnök erre föl, a "rácvédő" Golubszky szerint elégedetten fnyevetett: „Igy is kell!” Csuha őrnagy megemlékezik később Bechtoldról, miként „jött Szent Tamáson keresztül O Becse – el beszélvén fnyevetette s fel szólította Szent Tamáson a papokat, hogy a népet izgatni ne merjék.” Bechtold „fnyevetése” azonban Golubski szerint abból állt, hogy „hízelegve kifejezte meglegedettségét, miszerint a császári oldalon vagyunk, mivel látta a községhezán és a templomon tobogó császári zászlókat.” A hazug Bechtold – aki ezek szerint maga is lázadásra szított – a "rácvédőkkel" és papjaikkal tehát a görögkeleti rác templom hatalmas két tornya tövében, császári lobogók alatt búcsúzkodott ilyen szívélyesen. Ezzel valószínűleg szó szerint is beváltotta az egyik szegedi kétkedőjét. Azt, miszerint „champagnerét [pezsgőt] a szenttamási kéttornyú templom előtt ígérte inni...” Ezt lásd Grosschmid Gábor: Az utolsó báró Kray a szerbek között 1848-1849. Bács-Bodrog Vármegye Történelmi Társulatának Évkönyve, II. évfolyam, 111. oldalán. Csuhat lásd Waldapfel Eszter: A forradalom és szabadságharc levelezése, II. kötet, Budapest, 1953, 123. oldalán. A főbbt lásd Novak Golubski: Uspomena iz narodnog pokreta 1848. i 1849. godine koje se narodito tiču odbrane i pada Sentamaša, Novi Sad, 1893, 13-14. oldal.

⁶ Az átkos "dicsőség" 1848. július 14-én, a magyar szabadságharc kezdetében gyökerezik, amikor megtörtént az áprilisi nagyszombat óta "rácvédők" kezén lévő Bács-szenttamás első, Bechtold – illetve a bécsi kamarilla – által levelezéni társzatosztorra. Ennek célja, mindenekelőtt a mezővárosban rekedt magyar lakosság kegyetlen kiirtása volt; ha ugyanis a vérszomjas rác lázadók ezt megteszik, Délvidéken viszafordíthatatlanná lesz a rácság és a magyarság gyűlölködése – lehetetlenné válik a rácok és magyarok kiegyezése. Így is lett. Mintegy kétezer szenttamási magyar és zsidó polgári lakost koncoltak ezen a napon föl, olvasván is idegrázó testi és lelki kínzások között. A rettenetes történelmek mindössze egy jól elfemeltetett irodalmi megközelítése létezik (Jókai Mór: Szenttamási György); még 1850-ből. A tárgykör ludománys földolgozása terén a helyzet – sajnos – ennél is rosszabb! Lásd egyedül Délvidéki S. Átilla: Az 1848-as Bács-szenttamás véres tükai – Bácsország, 2001/IV, 71-78. oldal. Jelenleg készülében van egy, ezt a népiást is részletesen földolgozó nagyobb szabású mű. Már a nyomdában van viszont egy másik – e leendő könyvsorozatból válogatott, bemutató tanulmánykötet Délvidéki S. Átilla: Lángoló temetők – Szemelvények Vajdaság kihasztásának elhalogatott tükai és borzalmából címen. Kérdéseket és megrendeléseket a világhálón fogadok (e-mail), vagy telefonon: 9936-20-514-1658 (Magyarországról 06-20-514-1658).

⁷ Sztratirovics György (Dorđe Stratirovic, 1823-1908) 1848 május 24-én kelt usztó kiáltványában a magyar hazafias lakosság kiirtására akként hiva föl híveit: hogy szerinte a néhai rác vajdaságba (hercegségbe) – ami Délvidéken egyébként soha nem is létezett – „behúzódtott idegenek” makacs gondját „csakis a hősi rác jobbak kardjával lehet gyökerestől kiirtani.” Lásd Radoslav Perović: Grada za istoriju srpskog pokreta u Vojvodini 1848-1849, I. serija, I. tom (1848 máj-jun). Beograd, 1952, / 321. oldal.

⁸ Kossuth Hirlapjának tudósítója az újság 315. oldalán így írja le ezt a magyar sorsot: „A legborzasztóbb és keblélázító kegyetlenségeket vagyok kénytelen önnel [t. i. Kossuth-tal] tudatni környékünkről. Hallatlan és az emberiség elleni fényeket követnek el mindenütt a fölázadt rácok; de sehol a magyar és más faj elleni kannibál düh oly fokra nem emelkedett, mint Szent-Tamáson. Itt ... meg nem menekülheteti számtalan helybéli magyarok, öregek, ifjak, nők, s ártatlan gyerekek a legnagyobb kínzások közt végeztették ki, s fejeik karóba húzták...” Az állami Közlöny cikkirója is hasonló színekkel ecseteli – a 284. oldalán – Bechtold védenecinek örök szégyenfoltját: „Szent-Tamásról halljuk az infózatol kegyetlen-

segeket. A magyar asszonyokat eméltiken áthúzott nyárssal vagy zsineggel összefűzve, ily kínzás közt kísértetik fel s alá; az orvosnak. Tőth nevezetűnek életében közel lábát fűrészelték el, s úgy a nyakát vágták el; a gyermekeket célnak tűzven ki, lövődözik agyon; egy másikat a két torony közt kötélen felfüggesztették s úgy lőttek rá; a pápista templom ajtajára egy másikat kiszegtek; s több ily hajmeresztő, fenevadhoz sem illő kegyetlenségekről, mint valóságos tényekről beszélnek."

"Különösen olyan csetnik famíliák álltak bosszút a magyarokon, akiknek a magyar éra alatt a fiuk esetleg csetnik volt, és a magyarokat orvul lelőtték; természetesen az ilyenek elfogásuk, illetve kézrekerítésük alkalmával a magyar hatóságok által szintén el lettek lőve. Most aztán ezeknek a hozzátartozói bosszúból, nem tekintve korra, nemre 30-40 családot is kivégeztettek." E tanúvallomás-idézetet lásd Matuska Márton: A megtorlás napjai – ahogy az emlékezet megőrizte. Újvidék, 1991, 265. oldal.

"Mivel pedig a halálos áldozatok zömét Szenttamáson is az erejük teljében lévő férfiak tették ki, még az igen óvatos Mészáros Sándor is valószínűnek tartja, hogy a magukat ekkor még Tito híveinek mutató magyarfalók itt minden harmadik férfit a halálosba küldtek. Lásd Mészáros Sándor: *Holtta nyilvánítva – Délvidéki magyar látum 1944-45. I. kötet*, Bácska. Budapest, 1995, 167. oldal.

"A szabad gyilkolás jegyében, 'akik nem akarták személyesen meggyilkolni a nekik nem létszó személyt, azok számára 'panaszládát' tettek a községhez elé – olvashatjuk a Halottak halogatása, avagy roquiem 40 ezer bácskai magyarért című lítkos munkában. A főjelentett magyarokat összeszedték és minden kivizsgálás nélkül kivégezték." Vagyis, akinek bámi gondja volt egy magyarral, esetleg gyanakodott is rá, vagy csak nem tetszett valakinek a képe, azt mind kivégeztethette, mégpedig teljesen ismeretlenül; anélkül hogy ezzel kapcsolatban egyáltalán csak a nevét is fölírhathatta volna bárki! (Lásd Juhász László: *Barangolás a magyar múltban – Ez volt a 20. század*, Lakitelek, 1992, 135. oldal.) A két bátor délvidéki plébános, Szűcs Márton és Kovács József kézírata lítkos csatornákra jutott el 1989 őszén a Szabad Európa Rádióba; amely 1990. május 18-án azt közre is adta. Juhász László aztán, Cseres Tibornak is eljuttatta ezt a kéziratot, amit az író – ahogy azt könyve utószavában írja – a Vértósszű Bácskában című könyve vezérfonalának tekintett.

"Szenttamáson 1941 végén 13.938 ember élt, amelyből 6.915-en (49,7%) magyarok voltak, mintegy 400-an (2,7%) pedig németek. Tito katonai hatóságainak, a vérengzéseket lebonyolító gyilkosoknak a becslése szerint viszont, 1944 decemberében itt már csupán mintegy 5.100 magyar élt volna; ami 1.815 fős csökkenést jelent. (Lásd Mészáros Sándor: *Holtta nyilvánítva – Délvidéki magyar látum 1944-45. I. kötet*, Bácska. Budapest, 1995, 167. oldal.) Ez persze lehet akár koholt adat is, hiszen a kimutatásokat készítőknak érdekében állt minél magasabbra emelni a vérengzéseket túlélő magyarok létszámát. Ez aztán annál könnyebb is volt, mivel a következő években csúrogi, szablayi és mozsori magyar menekültek egész kisebb tömege talált itt otthonra, akik a magukat inná magyaroknak mondó sváb maradványokkal egyetemben, több száz fővel is megnövelhették a szenttamási magyarok számát. Annyi tehát bizonyosnak látszik, hogy 1944/45-ben Szenttamáson ezernél jóval több, de kétszernél talán már kevesebb magyar és német embert kintoztak halálra, vertek és lőttek agyon. Az elűldözötteket és kitelepítetteket nem számítva!

"Az itt sajnos, csak költött nevű – tehát egyelőre teljesen ismeretlen személyazonosságú – kis leány, 'véletlenül szemtanúja volt a tömeg-mészárlásnak. A szerb szomszéd meghallotta, amikor a kislány elmesélte szörnyű élményét. Másnap a kislányt is elvitték és kivégezték." Lásd Juhász László: *Barangolás a magyar múltban – Ez volt a 20. század*, Lakitelek, 1992, 135. oldal.

"A szenttamási magyar nőlakosság – '48-as időket idéző – vérvesszőse és szenvedése is jelentős. Ennek során még a legkegyetlenebb nemi erőszak is, ha ennyivel meg lehetett úszni, igen 'szerencsés körülménynek' számított. Példaként említhető itt Vörös Mária, aki szüleiivel együtt kegyetlenül megkínoztak és agyonverték (hivatalosan is ki lett mutatva); aki halálának napján mindössze 16 éves volt...! Lásd Kasaš Aleksandar: *Madari u Vojvodini 1941-1946*. Novi Sad, 171. oldal.

"Utálás a kurtok kori ráciárságok szörnyűségeire. Ezek egyik jellemző színhelye az akkor követelt rács börtömből csatolódó Kecskemét, amelyet 1707 április 3-án mintegy kétezer lovas és ezer gyalogos rács határról váratlanul megrohant – majd kirabolta, legyilkolta és föl is gyújtotta az egész várost. A kecskeméti magyarirtást Székudvari János így énekl meg: Ah miképp vitétek élének révére / Sárközi István is rút halál nemére, / Rác kezére, hallatlan művére / Vonattak mintegy mészárszékre. Cserfa nagy dorongra üstökét költötték, / Húzták-vonták, nyakát a küszöbre tették, / Törtek-verték, fejszével ütötték, / Ily nagy kinnal életét elvették. Különösen sokszor tűnik itt föl a szakadár rác seregekkel tartó két görögkeleti szorozatos, kik a vezérek lehettek. Pest megye főjegyzőjét, Gulácsi Tamást pl. egyenesen e két kalugyernak adták át: Két fő közt kinn álló táborra vitték, / A kalugyerektől ott arcúl verették, / Vetrőztették, s a torka végték, / Három vágás fa kettős görögkeleti kereszt / homlokán téfették. / Ah vízzel keresztelt dühödött pogány pap! Székudvari itt idézett siratóéneke több olyan további részletekkel is szolgál az utókorak, mint pl. Ló mellett hurcolták utcákon tagjait, / Tansa férjét követé utat / Ne bántsa, illeté rác lábait. Rabul elvették kedvese láttára, / Leánya, és fia kelének prédára, vagy Régi Sáfár Pétert élemedett jámbort / Kintozák s rá hozák a halálos ostort: A puskaport, mellén, lülén sok sort / Meg gyújták, így téznek szomorú fort. A történetíró Hornyik János említi így is: 'Hol a rejtett arany és ezüst holmit fel nem találták, a háziakat megkötözve kínozták, összeverték, újjak közeit befűrészték, vagy a városon kívül táborhelyre kihurcolván, ott a bakó szerepére vállalkozott kalugyerek által halálra kínoztatták. Ezeken kívül több előkelő embert, asszonyokkal, hajdon leányokkal, ifjakkal s gyermekekkel együtt, rabjaként hurcolnak détre: Lehajták a sok szép ifjakat s véneket, / Elhívék rabságra a kegyes szüzeket... Lásd Hornyik János: *Kecskemét város története oklevélátal. IV. kötet*. Kecskemét, 1866, 186 és 406-412. oldal.

"A vérengzések szörnyűsége még 1945-ben is folyt; a hadifogolytáborokból tavasszal elengedett magyar katonákat például a szenttamási Czeiler Pál visszaemlékezése szerint még május elején, a munka ünnepén is tömegesen szedték le a vonatokról, vagy gyűjtötték össze a különböző pályaudvarokon. A lemészárolt magyar férfiak pedig – köztük Flóris Lajos mostohadédapámmal – akik a fogságból a szabadság mámorában érkeztek haza; mind a csatornában, a Dunában, a Tiszában, és egyéb létfeső rejtekhelyeken lettek eltüntetve. A hozzátartozók nem egyszer mindmáig abban a hitben élnek és halnak; hogy édesapjuk, testvérük vagy férjük, valahol a háborúban veszett el.

"Ugyanígy szabadon gyilkoltak 1945 tavaszán még az utcán is, a várost – Tito nevében – uraló csetnik hódolók! Például Andorczky Aladár (1900-1945), a szenttamási magyarság egyik legkiemelkedőbb politikai vezetőjét, aki mindig bátran kiállt a népeért, aki templomba mert menni és ünnepi ruhában Tito golyószórója elé mert állni; őt már tavasszal a katolikus templom előtt végezték ki merényletszerűen, a vasárnapi istentiszteletéről hazafelé tartó magyarság egyidejű elrettentésére! Ott feküdt a mai Bartók Béla utca elején, a plébánia kapujával szemben, a túloldali iskola előtt – ezt már lebontották – egészen estig. Csak akkor mentek kijönni a holttestért és elvinni a temetőbe. A hátsó soron temették el, előbb csak sekélyen, minden szertartás nélkül; később már emlékművet is emeltek ott neki. Aztán azt hazudták, hogy január 23-án Csúrogon végezték volna ki. (Lásd Kasaš Aleksandar: *Madari u Vojvodini 1941-1946*. Novi Sad, 1996, 203. oldal.) Andorczky vére azonban mintha az égbe kiállt volna. Elsős kisdíák voltam 1975-ben, egy esős tavasszal, amikor pontosan ott, a nagy eperfa mellett, ahol az iskola fala beletorkolított az épületbe; egy jókora forrás jelent meg a semmiből. Az egész karom belefért. Sem azelőtt, sem azután ott ilyen nem volt. Hatalmas, bővizű forrás volt, majd-nem egy hélig ontotta a kristálytiszta vizet. Ott, ahol 1944-ben a legnagyobb szenttamási magyar vére ömlött. Mi gyerekek persze nem tudtuk, fogalmunk sem volt róla, mi is történt ott, azon a borzasztó helyen. Csak pár éve vált előttem világossá, hogy pontosan ott halt meg Andorczky Aladár is; ott feküdt vérbe ágyva éppen 30 évvel azelőtt, hogy három boldog magyar kisgyermek (B. B., G. E. és Jónagarn) tájcsolt e furcsa forrásban.

A diktátor halála

„Itt a nyílám, mibe löjem...”

Kemény fába vágja fejszét az a fajta orvos író, mint jómagam, aki egy diktatórikus jellem ábrázolásakor el szeretne érni a halálos játékra való hajlam gyökereihez.

Szinte példa nélküli az újabbkori történelemben az emberi felkészültség egybeesése a történelmi kihívás pillanatával, amikor is a szerep keresi meg a színészt a nagy nacionalista hadjárat színrevitelére és hibátlan pontossággal ráakad térben és időben.

Az is ritkaságszámba megy, hogy Ben Jonson majd 500 éves szindarabjának szereplőit maga az élet támasztja fel hivatlanul, s játssza el azt előttünk, kényszerű publikum előtt.

Hiába azonban az eljátszott játék, hiába ismereteseek a gyökerek és részben a színre kerülés körülményei, férfiasan be kell vallanom, a végleges vélemény kialakítására túl közeli az események. Milošević elhalálozási körülményeinek tisztázására szükség lenne a hágai törvényszék orvosi dokumentációjára, a mellékszereplők megszólaltatására és olyan iratokba való belelapozásra, amire a politikum kitalálta az 50 éves titkosítást, amikor is a figura megrajzolása már érdektelenné válik kétnemzedéknyi idő múltán. Talán közelebb jutunk a véleményformáláshoz, ha a gyökérzetet ássuk körül.

Mélyek a gyökerek

Apja Cetinijében végezte az ortodox teológiát, majd hitoktatóként, később orosz és szerb nyelvtanárként dolgozott. Anyja, Stanislava szintén montenegrói származású.

Mindketten tanáreberek lévén, gyakran helyezték őket más és más városba, míg végül megállapodtak Požarevacban, ahol 1934-ben megszületett Borislav, majd 1941 augusztus 20-án Slobodan. Érdekes mód az anya, Stanislava fanatikus kommunista érzelmű volt, míg férje gyűlölte a kommunistákat, de az egyházzal is korán összeközlésbe került. Ez a családi viszony ad magyarázatot a szülők korai válására, amikor is Slobodan a legérzékenyebb korban, mindössze 5 éves volt. Feljegyzések szerint Milošević gyermekkorában boldogtalan, kerülte a sportot,

a játékos összejöveteleket, az emlékezők úgy írják le, mint koravén alkatot, aki a gyermekcsínyekből kimarad, iskoláit viszont halálos komolyan veszi, szinte játszva 8,9-es átlaggal végez a Belgrádi Egyetem jogi karán.

Apja, Svetozar 1962-ben lett öngyilkos, pisztolyával lötte főbe magát, állítólag egy diákja halála miatt, aki önkéntesül vetett véget életének, tőle, a tanártól kapott rossz osztályzata miatt.

Borislav állítólag lekérte apja temetését, Slobodan pedig apja sírját sohasem látogatta meg(!) Tíz évvel később felakasztotta magát anyja, Stanislava, egyesek szerint Mira Marković-tal esett szövéstése után. Öngyilkosságot követett el Svetozar lánytestvére is, Darinka. Ugyanerre a sorsra jut Stanislava fivére is, Milišav K. tábornok, hírszerző tiszt, akit pancsovai otthonában a kádban fejfájással találtak meg.

Feltehetnénk a kérdést, minek is foglalkozni „saját diktátorunk” halálának körülményeivel, zárjuk azt le egy mondattal, vagy annyival sem. Botorság lenne. Mert lezárható-e megnyugtatóan egy korszak, amint azt a média könnyelműen teszi, mondván: meghalt a diktátor, most kényelmesen magunk mögött hagyhatjuk a nevével fémjelzett majd 15 évet, s indulhatunk tiszta lappal, egyenest neki a jövőnek. Hej, ha ilyen egyszerű lenne! Sajnos, nem az. Csak akkor bízhatjuk a történelem gondjaira közmúltunkat, ha annak minden ágát-bogát kezelni tudjuk, ha majd a kísértetszerűen felmerülő árnyékának riasztó kérdéseire már pontos választ tudunk adni. Szerbia polgárainak mostani helyzete hasonlított a Hitler utáni német társadaloméhoz. A németiség jó szerencséjére volt egy Willy Brandtja, akinek alázata és imája hozzásegített egy Európa-szerte mindenki által megvetett népet ahhoz, hogy a népirtásnak, a nácista társadalom életre keltésének, illetve egy értelmetlen háború kioltásának a bünével sikerrel szembesüljön. Segített ebben még a rekordidő alatt lefolytatott nürnbergi-per, akármilyen hiányosnak is tűnt a felkészülés, és anakronisztikusnak a jelenség tekintetében. Okulva e per áldásos hozományán, akkor is, ha Hitler felett közvetlenül nem ítélték meg Nürnbergben, joggal vethetjük el azt a tévhitet, miszerint Milošević halála meggátolja a hágai törvényszéket az igazság teljes értékű felfedezésében. Ilyen súlyú bűncse-

lekmény elkövetésében nem egy, nem is száz, de több ezer gazembernek kell részt vennie. Jöllehet ennek töredékét ítéli majd el a fenn említett bíróság, reménykedjünk, hogy ezek az ítéletek alapot adnak a ma még rejtett életet élő háborús bűnösök felkutatásához, szerte a volt Jugoszlávia utódállamaiban. Ami nélkül viszont semmi képp sem zárható le eredményesen a Milošević-korszak, az nem más, minthogy meg kell szabadulni a Milošević-legenda ködétől, ami droghatásként lepte el az agyakat - gondolok itt mind a diktátorként elkövetett tetteinek racióális felmérésére, mind a halálának mesterségesen homályba burkolt részleteire is, ami jelenleg tápot ad a mítosz további fennmaradásához, sőt terebélyesedéséhez is. Nem kevés munka áll tehát a szerbiai polgárság előtt, beleértve itt nemcsak a többségi népet, hanem a jelek szerint minket, kisebbségeket is.

A „mi fán termett” kérdése

Mi és ki segítette Miloševićet a zsamokká válás útjára? Ma még erről nincs végleges állásfoglalás, habár I. Stambolićnak, későbbi áldozatának szerepe teljességgel kizárható. Amikor is a fent említett párttitkár átjátszotta tanítványa kezébe a valós hatalmat, Milošević már érett volt a felkinált szerepre. Olyan gyors ütemben hajította végre ugyanis elképzeléseit a Vajdasággal, Kosovóval és Boszniával szemben, hogy erre más magyarázat nemigen akad, minthogy akár egy vulkán torkában, ott forrt, fortyogott gondolataiban a tettekre kész buzgalom, már évekkal a hatalom megszerzése előtt is. Marad a kérdés: Stambolić, a tapasztalt politikus miként nézhette el ezt a figurát - hogy a sakk műszavaival éljek -, annyira paccermód, úgymond egy lépésben?

Legelterjedtebb az a nézet, hogy a leendő despotát felesége, Mira Marković faragta ki. Évekig járt szájról szájra a következő adoma. Miloševićék autójából útközben kifogyott a benzin. Valahogyan elvergődnek egy töltőállomáshoz, ahol Mirjana találékonyságának köszönhetően az általános üzemanyaghiány ellenére autójuk tartályát színig töltik benzinnel. - Hát ez a kutas meg ki volt? - kérdezi Slobodan. - Az első szerelmem - mondja Mirjana. - Ha hozzám mentél volna, most benzinkutas lenne a férjed! - így Slobodan. - Ha hozzám mentem volna, most ő lenne a köztársaság elnöke, de hogy te mi lennél, azt nem tudom! - hangzott a velős válasz. Vajon fején találta-e a szöveget az adoma névtelen szerzője? Ez lenne talán a magyarázata annak az érthetetlen és különös házastársi viszonyulásnak is, ami az utóbbi hónapokban gondba ejtette még a leghívebb embereit, a „Szabadulás”-csoport élemedettebb, patriarchálisan nevelkedett tagjait is. Ami-

kor ugyanis világossá vált, hogy a diktátor többé nem lesz szabad, ítélete nyilván életfogytiglani börtön lesz, felesége csapat-papot maga mögött hagyva Oroszországba menekült, fiának, Markónak a sorsát egyengetni. Ha így igaz, Putinnak jó lesz odafigyelnie, egyes jelek ugyanis arra mutatnak, hogy Marko befolyása az orosz diplomáciában, sőt a dumában is rohamosan nő. Ilyen-olyan kifogással apja temetésén sem jelent meg (pedig hogy várta!), a család többi tagját is távol tartotta az elhantolás bizarr jeleneteitől.

Nézzük azonban a másik megközelítést: a „self made man” szerepében Miloševićet elképzelni szintén lehetséges. Ne feledjük, amikor megszakadt minden kapcsolata a szűkebb értelemben vett családdal (csak menyé látogatta az utóbbi évben), neje, fia és Montenegróban élő lánya egy lépést sem tettek meglátogatásának érdekében. Olyan helyzet alakult ki tehát, amelyben egy báb-ember, hátterét veszítve, menthetetlenül összeroppan. Nos, diktátorunkkal ez nem esett meg. A B92 tévé kamerája előtt semmi vagy csak nagyon kicsi, elhanyagolható jelét adta a testi és szellemi megroppásnak. Kontrasztképpen idézzük fel Milan Babić lelki szenvedéstől megkínzott, eltorzult arcát, a remegő, elcsukló hangját, semmibe révedő tekintetét. Mindezek az érzések jottányit sem terheltek a diktátor arcát. Sorolta ugyan többször is a magas vérnyomás (nagyon is szakkönyvszagú.) jól ismert tüneteit: fülzúgás, vörös köd a gondolatokon, elnehezült fej stb., de olyan szervtelen arccal, mintha a reggeli kapott virsli ízletlenségét panasznál. E közönyösen előadott panaszt később megfeyeltte egy oroszországi gyógykezelés kérelmével, ami a megmosolyogtató könnyedséggel felajánlott moszkvai garancia mellett is egyet jelentett volna szabadon bocsátásával. Hiszen felesége a mai napig vidáman élvezi Moszkva vendéglátását az Interpol körözése ellenére.

A meglovagolt mítosz

Szerbia a Milošević előtti időkben rendre megnyerte háborúit. Azt mondhatnánk, olyan 200 éves sikerélménnyel dicsekedhet a szomszédos országok elleni térnyerésben, ami példátlan az európai népek történelmében. A szerb-ségnek tehát semmi oka panasszal élni a balsors ellen, ellenkezőleg, a titói kommunista internacionalizmus csizmája alól felszabadult szerb nemzettudat, lassacskán mitikus-nacionalista hóbörgéssé duzzadt, amihez csak egy jó időben, jó helyen megjelenő vezért kellett találni. Ennek a követelménynek ideálisan megfelelt Milošević érzelmszegény figurája, aki csak az iránt mutatott kitartó fogékonyságot, miként megőrizni a hatalmat, ha népe és állama a szét-

szóródás sorsára is jut. (Némileg hasonló folyamat a szerbiai történesek ellenpólusaként Horvátországban is lezajlott.) 200 év nagy idő! Volt idejük hát beérni a mítoszoknak a „mennyei nép” legyőzhetetlenségéről, illetve Dušan cár, Hajduk Veljko, Obilić, Karadordé reinkarnációjáról Arkan, Dragan kapitány vagy Mladić személyében. A hágai körözött, Radovan Karadžić nyíltan vallotta ezeket a nézeteket, amikor Vuk Karadžić művészi génjeinek örököseként díszelgett a tévékamera előtt. Egy BBC-s dokumentumfilmben látható, ahogy Karadžić úr Vuk tršići szülőházában bemutatja, milyen tehetségesen játszik a guzán.

E dokumentum leghatásosabb pillanata mégis az a jelenet, amikor Karadžić arra hívja fel a figyelmünket, hogy az előd portréján vegyünk észre egy jellegzetességet, amely elárulja a gének csodás munkáját: az öreg Karadžić markáns állgödröcskéjét, amely a „szerencsés” utód állán is ott diszeleg. A kaotikusan, azaz a balkáni módon viselt háború őrgöngyö végkifejlete ma már ismeretes. Nincs raciónalis kivezető út a mítoszok világából mindaddig, amíg le nem leplezzük a mítikus figura valódi arcát. Ezt a célt szolgálta a Biztonsági Tanács által életre keltett hágai törvénytörések, aminek Đinđić kormányfő kivételes merészsége adott értelmet. E tett nélkül Szerbiában talán még további évtizedekre megül a mítikus kód, maga alá temetve a kisebbségi magyarság haláltusájának utolsó jajszeit.

Játék a halállal, avagy játsszunk Volponét

A halállal való játék nem fehér holló a történelemben sem. Politikai hatalom, pénzügyi vagy erkölcsi előnyök megszerzése érdekében többnyire olyan emberek üzik, akik jellemükből adódóan nem tudnak kompromisszumot kötni. Jövőképeket kényszerképzetként élük meg, s annak megvalósulása érdekében mások életét, de sajátjukét is készek feláldozni. Diktátorok, fanatikusok, önszabta korlátok közé kényszerített sorsokról, nem átlagos életet élők világáról van szó, hanem olyan negatív jellemvonásokkal felruházott egyedekről, akik nevére felkapja fejét a média, szívesen foglalkozik velük a bulvársajtó, de időtálló irodalmi műveknek is lehetnek ihletői. Emlékezzünk csak vissza Shakespeare nagy szellemi ellenfelének, Ben Jonsonnak a keserűen cinikus komédiájára, a Volponera, amit fénykorában a szabadkai színház is játszott Szilágyi László örök emlékü főszereplésével. Az öregedő szélhámos Volpone egy váratlan trükköt eszel ki, halálra készülődő beteg aggastyánt játszik el, ügyeskedő szolgájának, Moscának a segítségével. A dús örökség reményében vagyonokat csal ki a bármire képes gazdag velencei polgárokból. Van köztük, aki saját fiát tagadja ki örökségéből, vagy lányát bocsátja áruba a kétes

örökség megszerzése érdekében. Ben Jonson komédiájában a klasszikus bírvagy irányítja az eszement cselekményt, az író utasítása szerint a szereplők arcán (megjegyzendő!) bűnbánatnak semmi nyoma, cinikus vigyoruk arra utal, hogy bármikor és bármi áron folytatják megszállottságukból eredő gaztetteiket.

(Mellékként hadd említsem, mennyire telhetetlen is az ember, ha már alászáll a múltba, szeretné (tévésen) a jelet is habzsolni! Szilágyi színész fiát, a poétát én is rajongva vártam ott fenn a szabadkai könyvtárteremben, szólalna meg verseiben. Meg is szólalt – szerb nyelven!)

A politikai hatalom megszerzése és megtartása Milošević kivitelezésében nem esett messze e penetráns komédia cselekményivétől. Végigtekintve a több mint tíz év alatt megjárt diktatori úton nem lehet észrevétlen elmenni az undok mézesmázosság, az erkölcssteien gazdagodási vágy kiélése, a mások sorsával szembeni pimasz érzéketlenség, a talpnyalók királysága, a sexuális perverzíták garázdálkodása mint egy tragikus korszak jellemzői mellett, amelyek mind egytől egyig fellelhetők Ben Jonson tragikomédiájában.

A nagy taktikus cellájában kieszelte utolsó cselét: az egészsége (élete) árán is bizonyítani a nyugati országok orvosainak tehetetlenségét egy szláv betegségével szemben. A történesek pontos menete nem ismeretes, tény azonban, hogy a múlt év végén és ez év elején ejtett vér-vizsga a rifampicin antibiotikumot két alkalommal is kimutatta a diktátor vérében. Mellékhatásként (ami csak szakemberek szűk körében ismeretes) a rifampicin semlegesíti több vérmegsejt elleni gyógyszernek, így a Miloševićnek adagolt Metaprololnak (nálunk Presololnak) a hatását is. Az ő éveiben fenntartani a 220/120 vérmegsejt, orvostanilag egyet jelet a bármelyik pillanatban várható elhalálózással. Diktátorunknak, úgy tűnik, túl kecses volt az a gondolat, hogy egy utolsó vereséget mérjen a Nyugatra – akár „csupán” orvosi köreire is –, és az alig rejtett, rosszul álcázott célként, a moszkvai kórházon keresztül, eljusson Oroszország végtelen rejtekeibe. Akár az élete árán is. Morbid ötlet, mint minden játék a halállal.

Egy mondatban: ki is volt hát Milošević? Egy ember, aki ránk szabadította a sötétség erőt, mert maga volt a sötétség.

A szerző végül a legfelsőbb hatalomhoz fohászkodik.

Ó, ha a Milošević porhüvelyét sirva-nyúszítva temető embereket valami csoda folytán rávehetnénk, hogy a diktátor minden egyes áldozata előtt csak egyetlen percre hajtsák meg fejüket, több évtizeden át senki közülük fel nem emelhetné fejét az emberi szemek magasságáig. Urunk, Istenünk segíts ebben a csodában minket! Urunk, Istenünk, segíts hát minket!

A határon túli magyar támogatáspolitikai lehetséges reformjai

A Civil Mozgalom kezdeményezésére került Tóthfaluban megrendezésre a határon túli magyar támogatásokat vizsgáló konferencia, azzal a nem titkolt céllal, hogy a meglévő leosztási rendszernek, a jobbítás vágya által vezérelve megreformálását javasoljuk.

A konferenciára elhívtuk a pillanatnyilag támogatásokat osztó délvidéki magyar funkcionáriusokat, a támogatásokból leginkább részesülő civil szervezetek vezetőit, s e kérdés kapcsán legmostohábbként kezelt szervezetek képviselőit is. Tehát a teljességre törekedtünk, s egy építő, konstruktív, őszinte vitára törekedtünk (sajnos a támogatásokat leosztó és az abból leginkább részesülő személyek végül is nagyrészt, egy pár nappal korábban sebteben szervezett konferencia miatt nem jöttek el).

A Civil Mozgalom részéről a konferencia koordinátora szerény személyem volt, s engem ért ennek kapcsán az megtisztelő feladat, hogy tartsak egy bevezető előadást az elmúlt 15 évben a Délvidékre érkezett magyarországi támogatásokról.

Egy hónapnyi alapos kutatómunka után megállapíthatom, hogy a magyarországi határon túli magyar nyilvános pályázatok nyerteseiről szóló információk furcsa mód nem nyilvánosak, vagy legalább is csak részben azok. S ezt a megállapítást nemcsak az interneten való szörfölés után teszem, hanem többszöri intenzív telefonbeszélgetést követően is. Vannak ugyanis olyan támogató szervezetek, amelyek támogatásainak a szétosztása egyáltalán nem nyilvános. Különösen extrém helyzet e téren a Határon Túli Magyarok Hivatala által kezelt Délvidéki Alap, amelynek nyerteseit a teljes homály fedi, ugyanis ez „első ügy”.

Lássuk azonban azokat az adatokat, amelyek bármely halandó számára hozzáférhetőek. A táblázataim sorozatát a 2002 – 2004 között Magyarországról a Kárpát-medencei magyarságnak jutott támogatásokkal kezdem.

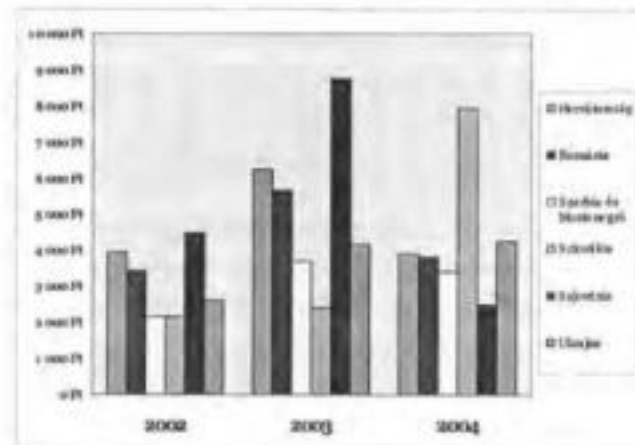
A táblázatból megfigyelhető, hogy a magyarországi kormányzat a támogatások nagyságát az egyes határon túli régiókban az ott élő magyar lakosság száma alapján

A MAGYARORSZÁGI HATÁRON TÚLI MAGYAR TÁMOGATÁSOK (2002 - 2004)

Ország	Év	Támogatás	Összesen	Fő/fő
Horvátország	2002	64 873 913,00 Ft	332 348 582,00 Ft	3 931,75 Ft
	2003	102 890 890,00 Ft		6 241,85 Ft
	2004	64 452 580,00 Ft		3 958,80 Ft
	2004	4 367 981 327,00 Ft		3 439,58 Ft
Románia	2002	8 109 446 261,00 Ft	18 473 344 604,00 Ft	5 821,58 Ft
	2003	8 109 446 261,00 Ft		5 821,58 Ft
	2004	8 109 446 261,00 Ft		5 821,58 Ft
	2004	8 109 446 261,00 Ft		5 821,58 Ft
Szerbia és Montenegró	2002	834 438 344,00 Ft	2 712 875 216,00 Ft	2 185,32 Ft
	2003	1 080 882 457,00 Ft		3 688,55 Ft
	2004	887 172 975,00 Ft		3 465,33 Ft
	2004	887 172 975,00 Ft		3 465,33 Ft
Szlovénia	2002	1 124 363 794,00 Ft	5 454 485 596,00 Ft	2 162,51 Ft
	2003	1 246 258 526,00 Ft		2 396,83 Ft
	2004	8 123 722 464,00 Ft		7 935,24 Ft
	2004	8 123 722 464,00 Ft		7 935,24 Ft
Szlovénia	2002	28 151 177,00 Ft	133 873 462,00 Ft	4 488,22 Ft
	2003	74 480 488,00 Ft		8 782,78 Ft
	2004	21 217 740,00 Ft		2 500,81 Ft
	2004	21 217 740,00 Ft		2 500,81 Ft
Ungary	2002	467 368 544,00 Ft	1 717 917 882,00 Ft	2 699,45 Ft
	2003	848 502 386,00 Ft		4 157,37 Ft
	2004	862 348 372,00 Ft		4 245,81 Ft
	2004	862 348 372,00 Ft		4 245,81 Ft
Összesen		29 784 842 234,00 Ft		

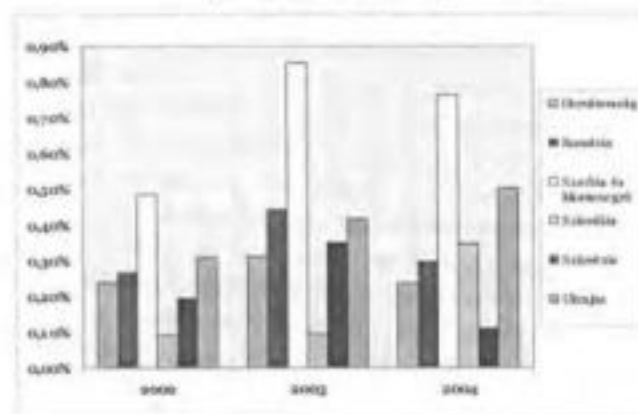
igyekezett egyenlően meghatározni (évente átlagosan 3 – 4.000 Ft/fő támogatást adott egy-egy régióknak). A Délvidék az elmúlt két évben évente átlagosan 1 Mrd Ft-ot kapott.

A TÁMOGATÁSOK EGY FŐRE ESŐ NAGYSÁGA (FT/FŐ)

E diagram alapján azonban már szembetűnő, hogy a délvidéki magyarság a többi határon túli magyar régióhoz viszonyítva enyhe negatív diszkriminációban részesült. Pedig a hivatalos magyarországi propaganda pont arról beszél, hogy az európai uniós integrációból kimaradt Délvidék a többi régióhoz képest kiemelt támogatást kap.

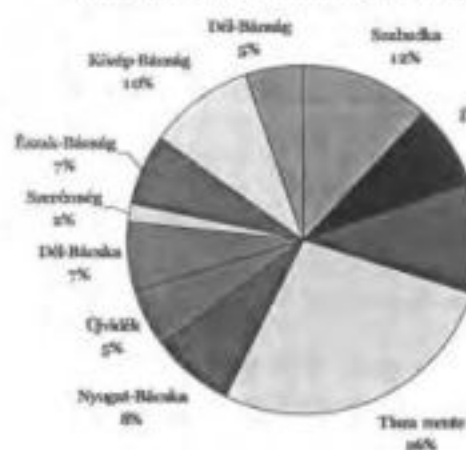
AZ EGY FŐRE ESŐ TÁMOGATÁS ÉS A GDP ARÁNYA (TÁMOGATÁS / GDP)

Ez a diagram azonban mindent megmagyaráz, hiszen világosan látható, hogy bár a magyar lakosság számát figyelembe véve kevesebbet kap a délvidéki magyarság, azonban a többi régióhoz képest sokkal rosszabb gazdasági helyzet miatt ez a támogatás reálértékében sokkal nagyobb, mint a többi régióban.

De maradjunk a Délvidéknél. Először is lássuk a statisztikai adatokat. A Délvidéket 11 alrégióra osztottam (külön alrégióknak vettem Szabadka és Újvidék városát), s

A DÉLVIDÉKI MAGYARSÁG RÉGIÓNKÉNTI MEGOSZTLÁSA (2002)

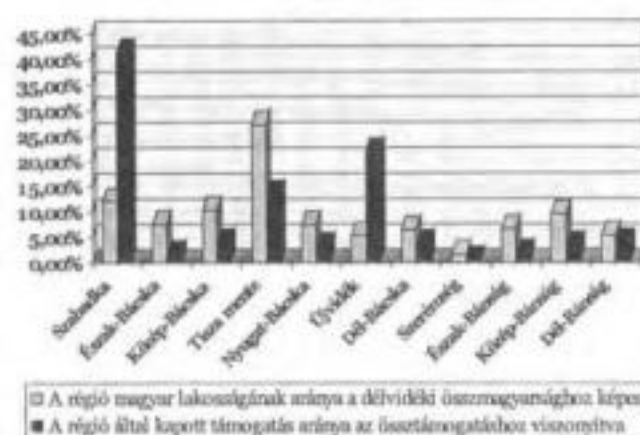
megvizsgáltam az ezen régiókban élő magyarság számát, s az egymáshoz való arányát:

A diagram alapján megfigyelhető, hogy a délvidéki magyarság többsége a Tisza mentén él, s a tömbmagyarság a délvidéki magyarság 56 %-át adja (ez az arány a korábbi évek által szajkózott 1-hez képest lényegesen kevesebb). Ebből is látható a szórányosodás előrehaladása,

s megállapítható, hogy ma már a magyarság alig több mint fele él egy tömbben.

A statisztikai alapvetés után lássuk a konferencia valós problémáit, a támogatások leosztását. Az elmúlt 15 év legismertebb határon túli magyar támogatása (már-már fetiszizálódott) az Ilyés Közalapítvány nyújtotta pénzsegély. A közalapítvány elmúlt 15 évben nyújtott támogatásait a fenti al-regiók szerint bontottam szét, s azok volumenét összehasonlítottam az adott alrégióban élő ma-

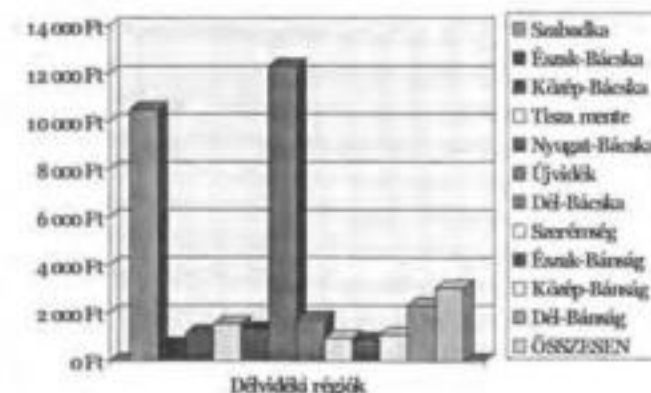
ILLYÉS KÖZALAPÍTVÁNY (1990-2005) A magyar lakosság és a támogatás közötti arány

gyarságnak a délvidéki magyarsághoz viszonyított arányával.

Hihetetlen aránytalanságra leszünk figyelmesek: Szabadka és Újvidék városának magyar szervezetei az ott élő magyarság számarányán jóval felül részesültek a támogatásokból, s ennek köszönhetően a többi régió pedig alultámogatott volt (Szabadka városa az elmúlt 15 év Délvidékre juttatott össztámogatásának majdnem a felét elkapta).

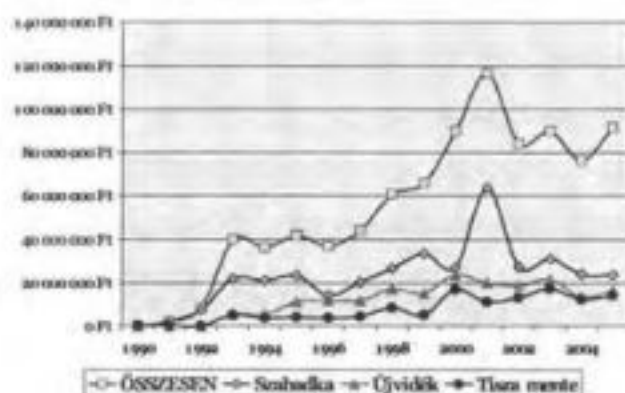
ILLYÉS KÖZALAPÍTVÁNY (1990 - 2005) Egy főre eső támogatás

Még inkább szembetűnő ez a következő diagramon, ahol az egy főre eső támogatásokat vetítjük ki:

Azt a hihetetlenül egyensúlytalan állapotot mutatja ki, amikor Újvidék és Szabadka városának magyarsága arányaiban 10-szer (!) magasabb támogatásban részesült, mint pl. Szerémség, Észak- és Közép-Bánság nehéz helyzetben lévő szóránymagyarsága. Persze itt most hivatkozhatunk arra, hogy a legerősebb, az egész Délvidéken tevékenykedő civil szervezetek és intézmények központja Szabadkán és Újvidéken van, s az így nyert támogatások hasznosulnak ezekben az alrégiókban is. Bár ebben van némi igazság, de a lényeg nem változtat, hogy a folyamatos szólások ellenére a szóránymagyarság súlyos negatív diszkriminációnak van kitéve a források szétosztásánál, pozitív diszkriminációról így semmiképp sem beszélhetünk. Pedig a leginkább veszélyeztetett és legin-

ILLYÉS KÖZALAPÍTVÁNY (1990 - 2005)
A támogatás nagyságának alakulása

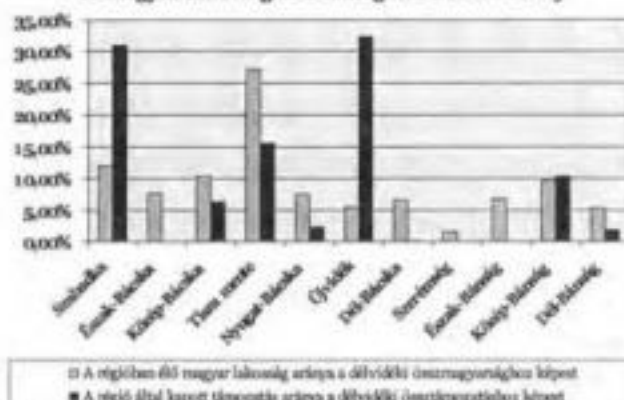
kább támogatandó terület épp a szóránymagyarság lenne.

Ezen a diagramon nemcsak összességében, hanem folyamatában vizsgálhatjuk az elmúlt 15 év támogatásainak az alakulását. Megfigyelhető a támogatás volumenének folyamatos növekedése, ami 2001-ben érte el a csúcspontját, s azóta egy kisebb értéken stagnál. Az is megfigyelhető, hogy a 2001-es nagy támogatásnövekedést szinte teljes egészében Szabadka városa fölözte le, míg a többiek változatlanul a korábbi támogatási szintet kapták.

Az Ilyés Közalapítvány azonban a határon túlra juttatott magyarországi támogatásoknak csak az egyik csatornája, ezért még korai lenne a fenti adatok alapján általánosító megállapításokat tenni. Nézzük tehát a következő nagy pénzosztó szervezetet, az Apáczai Közalapítványt.

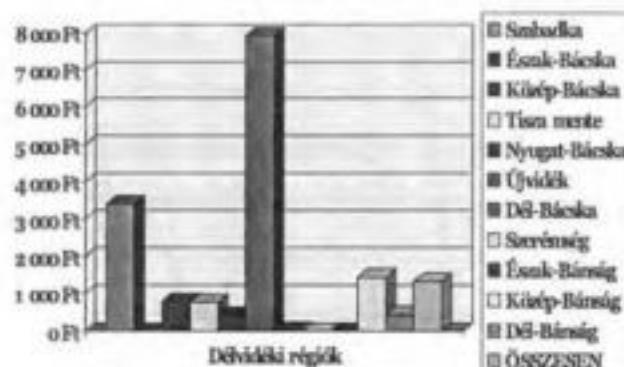
Azonban itt is visszaköszön az Ilyés Közalapítványnál megfigyelhető aránytalanság (Szabadka és Újvidék váro-

APÁCZAI KÖZALAPÍTVÁNY (1999 - 2003)
A magyar lakosság és a támogatás közötti arány

sának aránytalan nagy támogatása), de megfigyelhető egy érdekes jelenség is, Közép-Bánság pozitív diszkrimi-

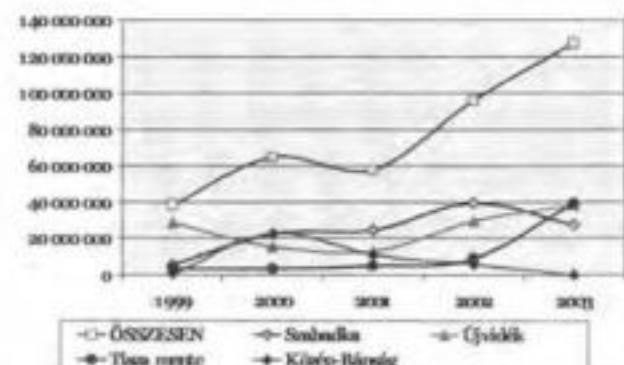
APÁCZAI KÖZALAPÍTVÁNY (1999 - 2003)
Egy főre eső támogatás

nációja (hisz bár kis mértékben, de a lakosság számánál nagyobb arányban kapott támogatást).

Az egy főre eső támogatást tekintve Újvidék ugrik ki kiemelkedően, míg Szabadka mérsékeltebb túltámogatást könyvelhet el. Az adatok mögé tekintve megállapíthatjuk, hogy Újvidék és Közép-Bánság felültámogatottságát az ezekben az években itt létrehozott kollégiumok adják (ami különösen fontos volt, hisz ezek a Délvidék első nagyobb volumenű infrastrukturális beruházásai), amelyek a

APÁCZAI KÖZALAPÍTVÁNY (1999 - 2003)
A támogatások nagyságának alakulása

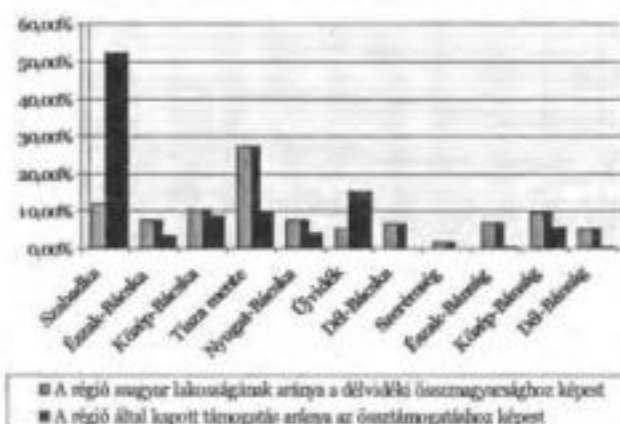

szórványmagyar diákoknak Újvidéken és Nagybecskerekben való továbbtanulását segítik elő. Így valójában ezek a túltámogatások az Illyés Közalapítvány aránytalanságaihoz képest méltánylandóak (hiszen az Illyés esetében egyetlen ilyen nagy stratégiai támogatást se figyelhetünk meg, hisz azt inkább épp a szétaprozódottság jellemzi).

A támogatásoknak az idősíkon való alakulását figyelve megállapíthatjuk, hogy míg a szabadkai és újvidéki támogatásoknál egy viszonylagos stabil kiegyensúlyozottságot figyelhetünk meg, addig Közép-Bánság esetében látható, hogy az itteni beruházások főként 2000-2001-re tehetőek, míg a korábban alig támogatott Tisza mente a korszak végére, 2003-ra ugrott ki (az új kollégium építésével) olyannyira, hogy egyből lekörözte az összes többi régiót.

A következő körben vizsgáljuk meg a 2001-ben meginduló ifjúsági támogatásokat, amelyet a folyamatosan változó nevű (először Ifjúsági és Sportminisztérium, majd Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium, ma pedig Ifjúsá-

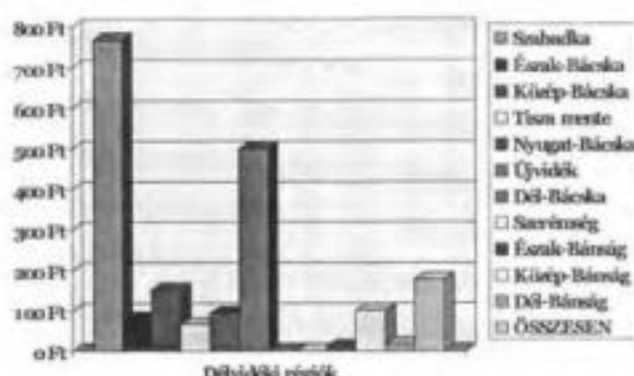
IFJÚSÁGI TÁMOGATÁSOK (2001 - 2005)
A magyar lakosság és a támogatás közötti arány

gi, Család-, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium) magyarországi szaktárca oszt ki:

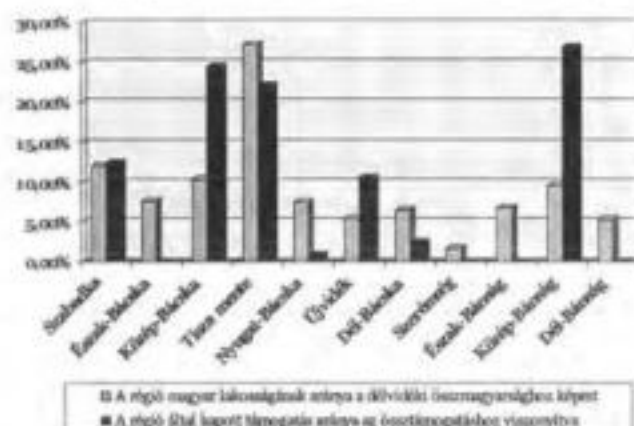
A korábban már megfigyelt aránytalanság minden korábbi méreteket meghalad: Szabadka városának ifjúsági szervezetei a teljes délvideki támogatás több mint 50 %-át kapták. Ez annak köszönhető, hogy az összes jelentős délvideki ifjúsági szervezet központja Szabadkán van. Ez nem is lenne gond, hisz ezek a teljes Délvidékre kiterjedő helyi szervezeti hálózattal rendelkeznek, viszont a támogatásoknak szinte csak a morzsája jut le ezekhez a szervezetekhez, s azokat teljes egészében a központok élék fel.

IFJÚSÁGI TÁMOGATÁSOK (2001 - 2005)
Egy főre eső támogatás

Az egy főre eső támogatás kimutatásánál csak még inkább szembetűnő ez az aránytalanság. Szomorú, hogy az elmúlt 5 évben pl. Szerémség és Dél-Bácska ifjúsági foglalkozó szervezetei egy forintot se kaptak, illetve Észak- és Dél-Bánság is szinte alig kimutatható támoga-

MOCSÁRY ALAPÍTVÁNY (2002)
A magyar lakosság és a támogatás közötti arány

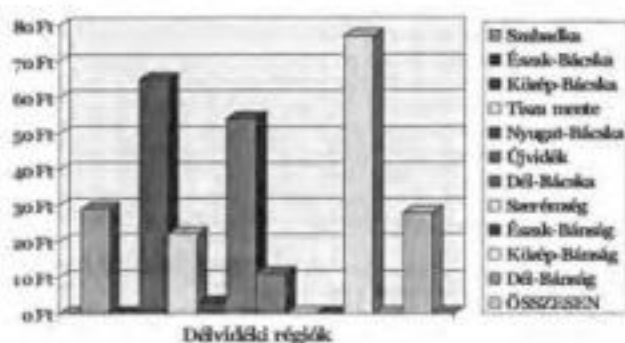
tásban részesült (ismételten a szórványmagyarság hihetetlen negatív diszkriminációja figyelhető meg).

De a sok negatív példa mellett lássunk azonban egy pozitívot is:

Úde szívfoltot jelent a Mocsáry Alapítvány (ma már nem létezik - a magyarországi kormányzat ugyanis egyszerűen lenullázta a korábbi támogatását), amely elsősorban szociális jellegű támogatásokat osztott ki. Már az első diagramból szembetűnik, hogy volumenében Közép-Bánság (I), Közép-Bácska és a Tisza mente szervezetei kapták 2002-ben a legnagyobb támogatást, s a máshol oly favorizált Szabadka és Újvidék csak tőlük jóval leszakadva következik.

MOCSÁRY ALAPÍTVÁNY (2002)

Egy főre eső támogatás

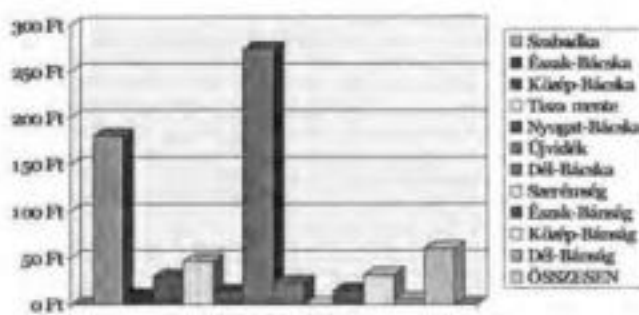
Délvidéki régiók

Az egy főre eső támogatást bemutató diagram ugyan-
ezt láttatja, egy másik aspektusból.

Megkérdézhetik, hogy vajon ennél az alapítványnál mi-
ért figyelhető meg a forráselosztás egész más típusú
szerkezete. Véleményem szerint az ok szubjektív: e kis
alapítványnak olyan vezetősége volt, akik nem csak a szá-

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA (2005)

Egy főre eső támogatás

Délvidéki régiók

A fenti diagramokat áttekintve megállapíthatjuk, hogy a Dél-
vidékre érkező magyarországi támogatások elosztásának igaz-
ságossága és egyensúlya ellen komoly kifogásokat lehet
emelni. Különösen szembetűnő szinte az összes támogatás-
nál Szabadka és Újvidék városának messze felülmutatottsága,
s ennek következtében a többi régió negatív diszkriminá-
ciója.

Erőteljesen van jelen ez a tendencia a délvidéki magyar
közéletben, illetve konkrétan a magyar pártok által erőtel-
jesebben befolyásolt támogatóknál (Ilyés Közalapítvány,
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, ifjúsági támoga-
tások), míg a délvidéki szereplőktől kevésbé befolyásolt,
azoktól jóval autonóm döntéseket hozó forráselosztóknál
(Apáczai Közalapítvány, Mocsáry Alapítvány) pedig inkább
megfigyelhető a délvidéki magyarság egésze számára ki-
egyensúlyozottabb támogatáselosztás (sőt egyedül e kettő-
nél figyelhető meg a szórványmagyarság pozitív diszkrimi-
nációja is).

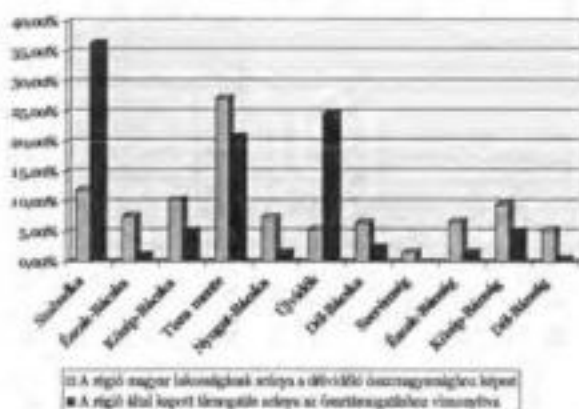
E megfigyelések alapján megállapítható, hogy a Ma-
gyarországról Délvidékre jutó támogatásokat függetleni-
teni kellene a helyi magyar közélet szereplői és a pártok
befolyása alól, mert azok csak negatív irányba torzítják el
a támogatások leosztásának egyensúlyát.

A Civil Mozgalom viszont javasolja a magyar pártoktól
független civil szervezeti képviselők bevonását a döntés-
hozatalba, mert véleményünk szerint egy független, auto-
nóm délvidéki magyar civil szféra képes lenne a magyaror-
szági támogatások leosztási egyensúlyának megteremtésére.

(Tóthfalvi, 2005. december 17.)

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA (2005)

A magyar lakosság és a támogatás közötti arány

vak szintjén voltak érzékenyek a szórványmagyarság
problémái iránt.

De térjünk vissza a kemény realitások szintjére: viz-
sgáljuk meg a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumá-
nak ez évben kiosztott támogatásait:

Félelmetesen hasonló arányokat találunk, mint az Ily-
és Közalapítvány támogatásai esetében: Szabadka és
Újvidék felülreprezentáltak, a többi valahol jóval mögöttük
(talán csak annyi pozitívum van, hogy a Tisza mente az Ily-
éshez képest majdnem eléri a lakosság számaránya
szerint öt megillető támogatást).

Az egy főre eső támogatások nagysága ugyanezt a ki-
jelentést igazolja:

**A tárcaközi Földrajzinév-bizottság javaslata a Magyar Nemzeti Tanácsnak
a délvidéki helységnevek magyar megnevezésváltozatára vonatkozólag
a 2006. évi állapotnak megfelelően**

A délvidéki települések szerb–magyar névjegyzéke

A Bizottság 2004 és 2005 folyamán több alkalommal foglalkozott a vajdasági települések magyar elnevezésének kérdésével. Az 54/527. számú határozatával ad hoc bizottságot hozott létre, amely 2005. december 7-én az egyes vajdasági településeknek a Magyar Nemzeti Tanács határozataiban szereplő és a történeti forrásokban fellelhető elnevezéseit tételenként áttekintette, és a nemzetiségi viszonyokat is figyelembe véve javaslatot tett a települések jövőben használandó magyar elnevezésére.

A Földrajzinév-bizottság 2005. december 19-én megtartott 55. ülésén ismét foglalkozott a vajdasági magyar településnevek kérdésével, és a Magyar Nemzeti Tanács határozatait, valamint az ad hoc bizottság javaslatát figyelembe véve az 55/537. számú határozatában állást foglalt a magyarországi sajtóban, földrajzi és térképészeti kiadványokban használandó vajdasági településnevekkel kapcsolatban. A mellékelt táblázat községenként csoportosítva tartalmazza a települések hivatalos szerb, a Magyar Nemzeti Tanács által megállapított magyar, valamint a Földrajzinév-bizottság által elfogadott magyar elnevezését. A használandó nevek meghatározásakor a Bizottság az alábbi elveket követte:

– a magyarok által is lakott településeknek legyen magyar neve, de a magyar lakosság nélküli (elsősorban

szerémségi) települések elnevezéséhez nem célszerű ragaszkodni;

– az 1913-as helységnévtárban szereplő, a Törzskönyvbizottság által elfogadott községnevek lehetőség szerint megőrzendők; ezért támogatja a Bizottság például a Liliomos, Tiszakálmánfalva nevek használatát;

– az 1913 óta létrejött települések nevének legyen magyar történelmi előzménye, a mesterséges névalkotás kerülendő;

– fontosnak tekintjük azt az elvet, hogy minden magyar településnév csak egyszer forduljon elő a Kárpát-medence területén; ezért foglalt állást a Bizottság például Károlyfalva helyett a Nagykárolyfalva, Udvar helyett a Torontáludvar, Törökfalva helyett a Bács-Törökfalva név mellett;

– a nevek írásmódja követheti a kiejtés változásait, ezért a Bizottság támogatta a Csúrog, Kúla névalakokat;

– a magyar településnevek ne sértsék a helyi lakosság érzékenységét.

A Földrajzinév-bizottság reméli, hogy a Magyar Nemzeti Tanáccsal együttműködve a jövőben módot tudunk találni a Magyarországon és a Vajdaságban egyaránt használható egységes magyar névanyag megalkotására.

Szerb név	MNT által megállapított név	Földrajzinév-bizottság javaslata
Ada község		
Ada	Ada	Ada
Mol	Mohol	Mohol
Obornjača	Völgypart	Moholvölgy
Sterijino	Valkaisor	Valkaisor
Utrine	Törökfalv	Bácsörökfalv
Alibunar (Alibunár) község		
Alibunar	Alibunár	Alibunár
Banatski Karlovac	Károlyfalv	Nagykárolyfalv
Dobrica	Kevedobra	Kevedobra
Ilandža	Illancca	Ilonc
Janošik	Újsándorfalv	Újsándorfalv
Lokve	Végszentmihály	Végszentmihály
Nikolinci	Temesmiklós	Temesmiklós
Novi Kozjak	Ferdinándfalv	Ferdinándfalv
Seleuš	Keviszölös	Keviszölös
Vladimirovac	Petre	Petre
Apatin község		
Apatin	Apatin	Apatin
Kupusina	Bácskertesz vagy Kupuszina	Bácskertesz
Prigrevica	Bácsszentiván	Bácsszentiván
Svilajevo	Szilágyi	Szilágyi
Sonta	Szond	Szond
Bač (Bács) község		
Bač	Bács	Bács
Bačko Novo Selo	Bácsújlak	Bácsújlak
Bočani	Bogyán	Bogyán
Plavna	Palona	Palona
Selenča	Bácsújfalv	Bácsújfalv
Vajska	Vajszka	Vajszka
Bačka Palanka (Palánka) község		
Bačka Palanka	Palánka	Bácspalánka
Čelarevo	Dunacséb	Dunacséb
Despotovo	Úrszentiván (Úriszentiván)	Úrszentiván
Gajdobra	Szépliget	Szépliget
Karađorđevo	—	—
Mladenovo	Dunabökény	Dunabökény
Neštin	—	—
Nova Gajdobra	Wekerlefalv	Wekerlefalv
Obrovac	Boróc	Boróc
Parage	Parrag	Parrag
Pivnice	Pincéd	Pincéd
Silbaš	Szilbács	Szilbács

Tovariševo	Bácsstóváros	Bácsstóváros
Vizič	—	—
Bačka Topola (Topolya) község		
Bačka Topola	Topolya	Topolya
Bački Sokolac	Cserepes	Zsindelyes
Bagremovo	Brazília	Brazília
Bajša	Bajsa	Bajsa
Bogaraš	Bogaras	Bogaras
Gornja Rogatica	Felsőrogatica	Felsőrogatica
Gunaroš	Gunaras	Moholgunaras
Karađorđevo	—	—
Kavilo	Kavilló	Kavilló
Krivaja	Krivaja	Krivaja
Mali Beograd	Kisbelgrád	Kisbelgrád
Mićunovo	Karkatur	Karkatúr
Njegoševo	—	Istenáldás
Novo Orahovo	Zentagunaras	Zentagunaras
Obornjača	Völgypart	Völgypart
Pačir	Pacsér	Pacsér
Panonija	Pannónia	Pannónia
Pobeda	—	Pobeda
Srednji Salaš	Szurkos	Középszállás
Stara Moravica	Bácskossuthfalva	Bácskossuthfalva
Svetičevo	—	Istenkeze
Tomislavci	—	—
Zobnatica	Zobnatica	Zobnatica
Bački Petrovac (Petróc) község		
Bački Petrovac	Petróc	Petróc
Gložan	Dunagálos	Dunagálos
Kulpin	Kölpény	Kölpény
Maglić	Bulkeszi	Bulkeszi
Bečeј (Óbecse) község		
Bačko Gradište	Bácsföldvár	Bácsföldvár
Bačko Petrovo Selo	Péterréve	Péterréve
Bečeј	Óbecse	Óbecse
Mileševo	Drea	Drea
Radičević	—	Bélajárás
Bela Crkva (Fehértemplom) község		
Banatska Palanka	Palánk	Palánk
Banatska Subotica	Krassószombat	Krassószombat
Bela Crkva	Fehértemplom	Fehértemplom
Crvena Crkva	Vöröstemplom	Vöröstemplom
Česko Selo	Csehfalva	Csehfalva
Dobričevo	Udvarszállás	Udvarszállás

Dupljaja	Temesváralja	Temesváralja
Grebenac	Gerebenc	Gerebenc
Jasenovo	Jaszenova, Karasjeszenő	Karasjeszenő
Kajtasovo	Gajtás	Gajtás
Kaluđerovo	Szólóshegy	Szólóshegy
Kruščica	Körtéd	Körtéd
Kusić	Kusics	Kusics
Vračev Gaj	Varázsliget	Varázsliget
Beočin (Beocsin) község		
Banoštor	Bánostor	Bánmonostor
Beočin	Belcsény	Beocsin
Čerević	Cseróg	—
Grabovo	—	—
Lug	—	—
Rakovac	Dombó	—
Susek	Szuszek	—
Sviloš	—	—
Čoka (Csóka) község		
Banatski Monoštor	Kanizsamonostor	Kanizsamonostor
Crna Bara	Feketető	Feketető
Čoka	Csóka	Csóka
Jazovo	Hódegyháza	Hódegyháza
Ostojićevo	Tiszaszentmiklós	Tiszaszentmiklós
Padej	Padé	Padé
Sanad	Szanád	Szanád
Vrbica	Egyházaskér	Egyházaskér
Indija (Ingylia) község		
Beška	—	Beska
Čortanovci	—	—
Indija	—	India
Jarkovci	—	—
Krčedin	Kercsedin	—
Ljukovo	—	—
Maradik	Maradék	Maradék
Novi Karlovci	—	Újkarlóca
Novi Slankamen	—	Újzalánkemén
Slankamenački Vinogradi	—	—
Stari Slankamen	Zalánkemén	Zalánkemén
Irig (Ürög) község		
Dobrodol	Dobradó	Dobradó
Grgeteg	Gergeteg	—
Irig	Ürög	Ürög
Jazak	—	—
Krušedol	—	—
Krušedol Selo	—	—
Mala Remeta	—	—

Neradin	—	—
Prnjavor	—	—
Rivnica	—	—
Šatrinci	Satrinca	Satrinca
Velika Remeta	Nagyremete	—
Vrdnik	Rednek	—
Kanjiža (Magyarkanizsa) község		
Adorjan	Adorján	Tiszaadorján
Doline	Völgyes	Bácsvölgyes
Horgoš	Horgos	Horgos
Kanjiža	Magyarkanizsa	Magyarkanizsa
Male Pijace	Kispiac	Kispiac
Mali Pesak	Kishomok	Kishomok
Martonoš	Martonos	Martonos
Novo Selo	Újfalu	Kanizsaújfalu
Orom	Orom	Orom
Totovo Selo	—	Tóthfalu
Trešnjevac	Oromhegyes	Oromhegyes
Velebit	—	Velebit
Vojvoda Zimonjić	—	Ilonafalu
Kikinda (Nagykikinda) község		
Banatska Topola	Töröktopolya	Töröktopolya
Banatsko Veliko Selo	Szenthubert	Szenthubert
Bašaid	Basahid	Basahid
Idoš	Tiszahegyes	Tiszahegyes
Kikinda	Nagykikinda	Nagykikinda
Mokrin	Mokrin	Mokrin
Nakovo	Nákófalva	Nákófalva
Novi Kozarci	Nagytőszeg	Nagytőszeg
Rusko Selo	Kisorosz	Torontáloroszi
Sajan	Szaján	Szaján
Kovačica (Antalfalva) község		
Crepaja	Cserépalja	Cserépalja
Debeljača	Torontálvásárhely	Torontálvásárhely
Idvor	Udvar	Torontáludvar
Kovačica	Antalfalva	Antalfalva
Padina	Nagyajósfalva	Nagyajósfalva
Putnikovo	—	—
Samoš	Számos	Számos
Uzdin	Újzora	Újzora
Kovin (Kevevára) község		
Bavanište	Homokbálványos	Homokbálványos
Deliblato	Deliblát	Deliblát
Dubovac	Dunadombó	Dunadombó

Gaj	Gálya	Gálya
Kovin	Kevevára	Kevevára
Malo Bavanište	Kisbálványos	Kisbálványos
Mramorak	Homokos	Homokos
Pločica	Kevepallós	Kevepallós
Skorenovac	Székelykeve	Székelykeve
Šumarak	Emánueltelep	Emánueltelep
Kula község		
Crvenka	Cservenka	Cservenka
Kruščić	Veprőd	Veprőd
Kula	Kúla	Kúla
Lipar	Lipár	Hársliget
Nova Crvenka	—	Újcservenka
Ruski Krstur	Bácskeresztúr	Bácskeresztúr
Sivac	Szivác	Szivác
Mali Idoš (Kishegyes) község		
Feketić	Bácsfeketehegy	Bácsfeketehegy
Lovćenac	Szikics	Szeghegy
Mali Idoš	Kishegyes	Kishegyes
Nova Crnja (Magyarcsernye) község		
Aleksandrovo	—	—
Nova Crnja	Magyarcsernye	Magyarcsernye
Radojevo	Klári	Klári
Srpska Crnja	Szerbcsernye	Szerbcsernye
Toba	Tóba	Tóba
Vojvoda Stepa	—	—
Novi Bečej (Törökbecse) község		
Bočar	Bocsár	Bocsár
Kumane	Kumán	Kumán
Novi Bečej	Törökbecse	Törökbecse
Novo Miloševo	Beodra	Beodra
Novi Kneževac (Törökkanizsa) község		
Banatsko Aranđelovo	Oroszlámos	Oroszlámos
Đala	Gyála	Gyála
Filid	Firigyháza	Firigyháza
Majdan	Majdány	Magyarmajdány
Novi Kneževac	Törökkanizsa	Törökkanizsa
Podlokanj	Podlokány	—
Rabe	Rábé	Rábé
Siget	Sziget	Sziget
Srpski Krstur	Szerbkkeresztúr	Szerbkkeresztúr
Novi Sad (Újvidék) község		
Begež	Begecs	Begecs

Budisava	Budiszava	Tiszaakálmánfalva
Bukovac	Bukovác	—
Čenej	Csenej	Csenej
Futog	Futak	Futak
Kač	Káty	Káty
Kisač	Kiszács	Kiszács
Kovilj	Kabol	Kabol
Ledinci	Ledinci	Ledinci
Novi Sad	Újvidék	Újvidék
Petrovaradin	Pétervárad	Pétervárad
Rumenka	Piros	Piros
Sremska Kamenica	Kamenica	Kamenica
Stepanovićevo	—	Kisalpár
Veternik	Veternik	Veternik
Odžaci (Hódság) község		
Bački Brestovac	Szilberek	Szilberek
Bački Gračac	Szentfűlöp	Szentfűlöp
Bogojevo	Gombos	Gombos
Deronje	Dernye	Dernye
Karavukovo	Karavukova	Bácsordas
Lalić	—	Liliomos
Odžaci	Hódság	Hódság
Ratkovo	—	Paripás
Srpski Miletić	Militics	Szerbmilitics
Opovo (Ópáva) község		
Baranda	Baranda	Baranda
Opovo	Ópáva	Ópáva
Sakule	Torontálsziget	Torontálsziget
Sefkerin	Szekeerény	Szekeerény
Pančevo (Pancsova) község		
Banatski Brestovac	Beresztóc	Beresztóc
Banatsko Novo Selo	Révaújfalú (Révújfalú)	Révaújfalú
Dolovo	Dolova	Dolova
Gloganj	Galagonyás	Galagonyás
Ivanovo	Sándoregyháza	Sándoregyháza
Jabuka	Almás	Torontálalmás
Kačarevo	Ferenchalom	Ferenchalom
Omljica	Omlód	Omlód
Pančevo	Pancsova	Pancsova
Starčevo	Tárcsó	Tárcsó
Pećinci (Pecsence) község		
Ašanja	—	—
Brestač	—	—
Deč	—	—
Donji Tovarnik	—	—

Karlovcic	—	—
Kupinovo	—	—
Obrež	—	—
Ogar	—	—
Pećinci	Pecsince	—
Popinci	—	—
Prhovo	—	—
Sibač	—	—
Sremski Mihaljevci	—	—
Subotičte	—	—
Šimanovci	—	—
Plandište (Zichyfalva) község		
Banatski Sokolac	Biószeg	Biószeg
Barice	Szentjános	Szentjános
Dužine	Szécsenfalva	Szécsenfalva
Hajdučica	Istvánvölgy	Istvánvölgy
Jermenovci	Ürményháza	Ürményháza
Kupinik	—	—
Laudonovac	Laudon	Laudon
Margita	Nagymargita	Nagymargita
Markovićevo	Torontálújfalú	Torontálújfalú
Miletićevo	Rárós	Rárós
Plandište	Zichyfalva	Zichyfalva
Stari Lec	Óléc	Óléc
Velika Greda	Györgyháza	Györgyháza
Veliki Gaj	Nagygáj	Nagygáj
Ruma község		
Buđanovci	Budinovci	—
Dobrinci	Dobra	—
Donji Petrovci	Petrovci	—
Grabovci	—	—
Hrtkovci	Herkóca	Herkóca
Klenak	—	—
Kraljevci	—	—
Mali Radinci	—	—
Nikinci	Nyékınca	Nyékınca
Pavlovci	—	—
Platićevo	Platics	Platics
Putinci	—	—
Ruma	Ruma	Ruma
Stejanovci	—	—
Vitojevci	—	—
Voganj	Vogány	Vogány
Žarkovac	Szolnok	Szolnokpuszta
Sečanj (Torontálszécsány)		

község		
Banatska Dubica	Kismargita	Kismargita
Boka	Bóka	Bóka
Busenje	Káptalanfalva	Káptalanfalva
Jarkovac	Árkod	Árkod
Jaša Tomić	Módos	Módos
Konak	Kanak	Kanak
Krajšnik	Istvánföldre	Istvánföldre
Neuzina	Nezsény	Nezsény
Sečanj	Szécsány	Torontálszécsány
Sutjeska	Szárcsa	Szárcsa
Šurjan	Surján	Surján
Senta (Zenta) község		
Bogaraš	Bogaras	Zentabogaras
Gornji Breg	Felsőhegy	Felsőhegy
Kevi	Kevi	Kevi
Senta	Zenta	Zenta
Tornjoš	Tornyos	Zentatornyos
Sombor (Zombor) község		
Aleksa Šantić	Sári	Sáripusztá
Bački Breg	Béreg	Béreg
Bački Monoštor	Monostorszeg	Monostorszeg
Bezdán	Bezdán	Bezdán
Čonoplja	Csonoplya	Csonoplya
Doroslovo	Doroszló	Doroszló
Gakovo	Gádor	Gádor
Kljajićevo	Kerény	Kerény
Kolut	Küllőd	Küllőd
Rastina	—	Rasztina
Ridica	Regőce	Regőce
Sombor	Zombor	Zombor
Stanišić	Órszállás	Órszállás
Svetozar Miletić	Nemesmilitics	Nemesmilitics
Stapar	Sztapár	Sztapár
Telečka	Bácsgyulafalva	Bácsgyulafalva
Srbobran (Szenttamás) község		
Nadalj	Nádálja	Nádálja
Srbobran	Szenttamás	Szenttamás
Turija	Turia	Turja
Sremska Mitrovica (Mitrovica) község		
Bešenovački Prnjavor	Besenevómonostor	—
Bešenovo	Besenevó	—
Bosut	—	—
Čalma	Csalma	—
Divoš	—	—

Grgurevci	Gergurevci	—
Jarak	—	—
Kuzmin	Kozma	—
Lačarak	—	—
Ležimir	—	—
Mačvanska Mitrovica	—	—
Mandelos	—	—
Martinci	—	—
Nočaj	—	—
Radenković	—	—
Ravnje	—	—
Salaš Nočajski	—	—
Sremska Mitrovica	Mitrovica	Mitrovica
Sremska Rača	Racsa	Racsa
Stara Bingula	—	—
Šašinci	—	—
Šišatovac	—	—
Šuljan	—	—
Veliki Radinci	—	—
Zasavica	—	—
Sremski Karlovci (Karlóca) község		
Sremski Karlovci	Karlóca	Karlóca
Stara Pazova (Ópázova) község		
Belegiš	—	—
Golubinci	—	—
Kmješevci	—	—
Nova Pazova	Újpázova	Újpázova
Novi Banovci	—	—
Stara Pazova	Ópázova	Ópázova
Stari Banovci	—	—
Surduk	—	—
Vojka	—	—
Subotica (Szabadka) község		
Bački Vinogradi	Királyhalom	Királyhalom
Bačko Dušanovo	Dusanovó	Dusanovó
Bajmok	Bajmok	Bajmok
Bikovo	Békova	Békova
Čantavir	Csantavér	Csantavér
Donji Tavankut	Alsótavankút	Alsótavankút
Đurđin	Györgyén	Györgyén
Gornji Tavankut	Felsőtavankút	Felsőtavankút
Hajdukovo	Hajdújárás	Hajdújárás
Kelebija	Kelebia	Alsókelebia
Ljutovo	Mérges	Bácsmérges

Mala Bosna	Kisbosznia	Kisbosznia
Mišićevo	—	Vámtelek
Novi Žednik	Újzsednik	Újnagyfény
Palić	Palics	Palics
Stari Žednik	Nagyfény	Nagyfény
Subotica	Szabadka	Szabadka
Šupljak	Ludas	Ludaspuszta
Višnjevac	Visnyevác	Bácsmeggyes
Šid (Sid) község		
Adaševci	—	—
Baćinci	—	—
Batrovci	—	—
Berkasovo	—	—
Bikić Dol	—	—
Bingula	—	—
Erdevik	Erdővég	Erdővég
Gibarac	Gibárd	—
Ilinci	—	—
Jamena	—	—
Kukujevci	—	—
Ljuba	—	—
Molovin	—	—
Morović	Marót	—
Privina Glava	—	—
Sot	—	—
Šid	Sid	Sid
Vašica	—	—
Višnjićevo	Gerk	—
Temerin község		
Bački Jarak	Járek	Járek
Sirig	Szőreg	Bácsszőreg
Temerin	Temerin	Temerin
Titel község		
Gardinovci	Dunagárdony	Dunagárdony
Lok	Sajkászlak	Sajkászlak
Mošorin	Mozsor	Mozsor
Šajkaš	Sajkásszentiván	Sajkásszentiván
Titel	Titel	Titel
Vilovo	Tündéres	Tündéres
Vrbas (Verbász) község		
Bačko Dobro Polje	Kiskér	Kiskér
Kosančić	—	—
Kucura	Kucora	Kucora
Ravno Selo	Újsóvé	Sóvé
Savino Selo	Torzsa	Torzsa
Vrbas	Verbász	Verbász

Zmajevo	Ókér	Ókér
Vršac (Versec) község		
Gudurica	Temeskutas	Temeskutas
Izbište	Izbiste	Izbiste
Jablanka	Almád	Almád
Kuštilj	Mélykastély	Mélykastély
Mali Žam	Kiszsám	Kiszsám
Malo Središte	Kisszered	Kisszered
Markovac	Márktelke	Márktelke
Mesić	Meszesfalu	Meszesfalu
Orešac	Homokdiód	Homokdiód
Parta	Párta	Párta
Pavliš	Temespaulis	Temespaulis
Potporanj	Porány	Porány
Ritiševo	Réthely	Réthely
Soćica	Temesszőlős	Temesszőlős
Straža	Temesör	Temesör
Šušara	Fejértelep	Fejértelep
Uljma	Homokszil	Homokszil
Vatin	Versecvát	Versecvát
Veliko Središte	Nagyszered	Nagyszered
Vlajkovac	Temesvajkóc	Temesvajkóc
Vojvodinci	Vajdalak	Vajdalak
Vršac	Versec	Versec
Vršacki ritovi	—	Versecrét
Zagajica	Fürjes	Fürjes
Zrenjanin (Nagybecskerek) község		
Aradac	Aradác	Aradác
Banatski Despotovac	Erőháza	Erőháza
Belo Blato	Erzsébetlak	Nagyerzsébetlak
Botoš	Botos	Bótos
Čenta	Csenta	Csenta
Ečka	Écska	Écska
Elemir	Elemér	Elemér
Farkaždin	Farkasd	Farkasd
Jankov Most	Jankahid	Jankahid
Klek	Begafű	Bégafű
Knićanin	Rezsőháza	Rezsőháza
Lazarevo	Lázárföld	Lázárföld
Lukićevo	Zsigmondfalva	Zsigmondfalva
Lukino Selo	Lukácsfalva	Lukácsfalva
Melenci	Melence	Melence
Mihaljlovo	Szentmihály	Magyarszentmihály
Orlovat	Orlód	Orlód
Perlez	Perlasz	Perlasz

Stajicevo	Óecska	—
Taraš	Tiszatarrós	Tiszatarrós
Tomaševac	Tamáslaka	Tamáslaka
Zrenjanin	Nagybecskerek	Nagybecskerek
Žabalj (Zsablya) község		
Čurug	Csúrog	Csúrog
Đurđevo	Sajkásgyörgye	Sajkásgyörgye
Gospođinci	Boldogasszonyfalva	Boldogasszonyfalva
Žabalj	Zsablya	Zsablya
Žitište (Bégaszentgyörgy) község		
Banatski Dvor	Udvarnok	Törzsudvarnok
Banatsko Karađorđevo	—	—
Banatsko Višnjićevo	Vida	Vida
Begejci	Torák	Bégatárnok
Čestereg	Csősztetek	Csősztetek
Hetin	Tamásfalva	Tamásfalva
Međa	Párdány	Párdány
Novi Itebej	Magyarittabé	Magyarittebe
Ravni Topolovac	Katalinfalva	Katalinfalva
Srpski Itebej	Szerbittabé	Szerbittebe
Torda	Torda	Torontáltorda
Žitište	Bégaszentgyörgy	Bégaszentgyörgy

Alkalmi jegyzet a Határok szabdalta közérzet c. antológiáról

Mihelyt a kezünbe vesszük ezt a kemény kötésű, súlyos gyűjteményes kötetet, a komorságát érzékelhetjük, sötét fedelén ugyanis alig világít egy kicsi fehérség és itt-ott némi halványvörös fénnyel, mely egy ablakszerű keretben látható. Valahogy mégis bizakodást kelt az emberben. Az címbe foglalt közérzet szó elsősorban irodalmi, költői vonatkozású és hangulatú, míg a szabdalta választékos jelző nyilván a szabályával kaszaboló műveletre utal. Ilyen a gyűjtemény legtöbb írása is. A szerkesztő őt fejezetbe osztotta őket. Ez a szám akár varázsszámnak is tekinthető, hiszen öt ujj van az egyik fél kezünkön, és köztudottan öt fokúak ősi dallamaink is, amelyek a tágas mezők szabad széljárását juttatják eszünkbe. Tehát a csoportosítás helyénvaló. Az írások elosztása pedig, mely szintén jó ízlésre vall, úgy történt, hogy a sötétebb hangulatúakat élénkebbek váltásák föl. Első olvasásra, úgy tetszik, a kötet szerkesztőjének utószavához, valamint az Aracs folyóirat felelős szerkesztőjének a bevezető soraihoz nincs mit hozzátenni, hiszen a könyv bemutatását, értékelését hiánytalanul elvégezték már, és kellő hangulatot teremtettek a művek tanulmányozásához. A tanulmányozáshoz azonban nemcsak egyszeri és egyszerű olvasásra van szükség. Ezek a válogatott írások ugyanis életbevágóan fontos dolgokról szólnak: a mi életünkről, a mi sorsunkról a múltban és a jelenben, itt-ott a jövőre utalóan is.

Az élénkebb hangvételű írások gondosan megfogalmazott szép irodalmi szöveggé is olvashatóak. Ilyen, a válogatott verseken kívül az Aracs, az Aranytartalekaink csodája, a Széljegyzetek egy ország megszűnéséhez, Egy anyaországi posztromantikus Fantomországban, Az átvilágításról, a Hol tartok?, a Különös békepont stb. című. A következő csoportba azokat a közirói és szakirói munkákat lehetne sorolni, amelyek közéletünk fonakságairól, tarthatatlanságáról, vagyis sorskérdéseinkről szólnak – a tisztánlátás és tisztánlátatás igényével, arra is példát mutatva, hogyan kell megfogadni a költői tanácsot, útmutatást: „Csak akkor születtek nagy dolgok, ha bátrak

voltak, akik mertek”. Ezek (a bátor kiállás és hangnem a kötet többi írására is jellemző): a Magyarságtudat-hasadás, a Zavarodott nemzettudat, A sine ira et studio elve a jugoszláv történetírásban és egy értelmezési kísérlet, Az alku belenyugvás a pusztulásba, a „Porlik, mint a szikla”, a Kisebbségi léthelyzetek, a Mágusok varázspálcája stb. Közülük egyiket-másikat érdemes volna lefordítani vagy lefordíttatni más nyelvre, hogy azok is olvashassák, akik nem tudnak magyarul.

Nem az ünneprontás vagy az értetlenség mondatja velem, hogy e vaskos kötet gazdag anyagából nekem a jövőbe mutató írások a legrokonszenvesebbek. Ilyen mindegyik előtt az Elindultunk szép hazánkból... című nyelvészeti (és nemcsak nyelvészeti) tanulmány, melynek alcíme egy kérdés: Sorsfordulón anyanyelvűségünk? Az ismert és megrázó erejű (székely!) népdalra utalás után a kérdés magától értetődik, mert nemcsak századfordulón és ezredfordulón vagyunk mi, az anyanyelvünkől hirtelen vagy lassan elszakadók, hanem sorsfordulón is: lefelé a lejtőn a szakadékba vagy fölfelé a kapaszkodón. A szerző határozottan az utóbbi irányba mutat. Egy sokat látott, hallott és megélt, tehát igencsak tapasztalt ember őszinte vallomása ez a közösségről, melyhez tartozónak érzi és vallja magát, és e közösség anyanyelvéről, mely most ezen a csapásokkal terhelt sorsfordulón a sokféle kedvezőtlen hatás következtében ugyancsak veszélyeztetve van. Ebben az írásban az észérvek meggyőző sorakoztatása és az érzelmi gazdagság a szerző hitelességét bizonyítja. Tudom, hogy sokunk szemében ő a nyelvész, az a nyelvész, aki a nemzet egészében tud gondolkodni, amikor anyanyelvünkről szól – halkán ugyan, de megrázó erejűen, mint az előbb említett népdal. A tartalmi és a hangnembeli változatosság ebben a tanulmányban (a kisebb terjedelem miatt) még jobban érvényesül, mint a kötet egészében, úgy hogy összefoglaló műként is fölfogható, vagy akár végrendeletnek is tekinthető. Egyfajta ünnepélyesség és a meggyőződés heve érződik pl. a következő sorokban: „Anyanyelvünk megbecsülésére és meg-

örzésére a huszadik századtól kaptuk örökségül Bárczi Géza egyetemi tankönyvét, Lőrincze emberközpontú rádióötperceit, Kodály és Illyés anyanyelvünkben ihletett példaképét és tanítását, valamint tudományos útravalót még sokaktól. Emlékük él, bátorít és segít..." Vagy ott, ahol a Julianus barát és szerzetestársai példáját említi az áldozatvállalásról, kiemelve fáradságos utazásuk végső célját; itt pedig a bensőségesség az, ami magával ragadja az olvasót: „az sem megmosolyogni való, hogyha némelyikünknek még fohász a Himnusz, és szívárány a magyar lobogó, miként gyerekeink és unokáink tekintete". Vagy ott, ahol azokról beszél, akik a magyar nyelvért haltak meg a huszadik században. Példa a humoros, kissé gúnyos, kesernyés hangvételre: „Kis lépésekben... – egyet jobbra, kettőt balra." Vagy ez: „Csak hát ki mit ért ma nemzeten és megmaradáson, anyanyelvűsége, kis népek kultúráján, emberi jogon? Piros folsót, töltelékstöt vagy akármit, elavult fogalmakat, egy olyan korban, amikor hallgatva is voksolunk és tapsolunk a király új ruhájának". Talán mondanunk sem kellene, hogy ez a hangváltás nem a figyelem elterelésére, hanem éppen ellenkezőleg a figyelem fölkelésére irányul, és azt is jelzi, hogy a szerző elemében van, ezért ez a magabiztosság, mely gondolatait irányítja. Az élénkítés eszközei közül még csak egy: „Optimizmusom nem abból fakad, hogy nem látok nyelvi veszélyeztetettséget, hiszen nem is a magyar nyelvet féltém". Itt az elhallgatással többet mond, mintha megemlítené, hogy valójában mit is félt. Aztán a háromszoros tagadószó egy mondaton belül... Van olyan vélemény is, hogy a stílus az elhagyás művészete.

De a szerző nem író, költő, hanem tudósi alkat. Ezért tanulmányának a java része a számvetés anyanyelvünk tényleges állapotáról, mind az anyaországban, mind azon kívül, s hangvétele nem érzélgős, hanem szakszerű, tárgyilagos és megfontolt, mérlegelő és előrelátó. Egy-két példa a pontos helyzetfelmérésre, amely a nemzetrészek oktatásügyéről szól: „Az anyanyelvi oktatási rendszer létrehozásának diszkrimináló elodázása... nem az egzakt lehetőség hiányzása miatt történik, hanem hiányzik a politikai belátás". Tehát nem a pénzhány vagy oktatóhiány, amire hivatkozni szoktak az illetékesek, hanem – nevére nevezve a gyereket – az elodázás vagy akadályozás valódi oka a többségi nemzet egyeduralma. Lehet-e ezen az áldatlan helyzeten változtatni? Nagyon nehezen. Majd anyaországi helyzetképpel kiegészítve: „a két külső régió mit kezdjen majd anyanyelvével, mit gondoljon róla, hogyha Budapest utcáin kezd nem találni fővárosát,

melyre eddig anyanyelvében is fölnevelt valamennyire, hanem csak egy világvárost". És ez: „amíg a világdiaszpóra magyarsága tömegesen és rendszeresen nem küldheti gyerekeit az anyaországba magyar diplomát szerezni... S amíg a nemzetrészek nem az anyaország felé közeledhetnek, addig a teljes magyarság anyanyelvi ereje és tudata (ha hosszabb távon is) naponta fog, az anyaországban is". Tehát nemcsak a helyben maradás erőltetése az üdvös, hanem a közeledés is az anyaország felé. S végül ez a megállapítás: „hogyha folytatódik anyanyelvünk elidegenedése a magyar észjárástól és a magyar lakosság elidegenedése saját anyanyelvétől annak döbbenetes társadalmi degradálódása folytán..." Döbbenetes kép! Az összefüggés nyilvánvaló. Igen, anyanyelvünk elidegenedését a magyar észjárástól lépten-nyomon tapasztalhatjuk. Ma már sokan azt sem tudják, milyen ez az észjárás, hiszen más nyelven, más nyelv szellemében gondolkodnak akkor is, ha magyarul beszélnek vagy foglalkoznak. Magyarozatként hadd említsünk meg egy-két jellegzetességet: A magyar észjárás pl. jobban kedveli az egyes számot a többesnél: „Itt valahol, ott valahol / Négy-öt magyar összehajol." Ezt németül vagy szerbül így mondanák: kb. (vagy közel) öt magyarok összehajolnak. Aztán a magyar észjárás jobban kedveli a képszerűséget és a tömörséget a terjengős semmitmondásnál, mellébeszélésnél, s a magyar embernek nem az a legfontosabb, hogy ki beszél, hanem az, hogy mit mond, aki beszél, hogyan mondja és hol, kik előtt, miért beszél stb. Ezzel szemben a másfajta szemlélet, észjárás szerint (nevezzük latinosnak) a legfontosabb az, hogy ki (csoda) az, aki beszél, milyen ember az, mikor mondta, amit mondott stb., azaz számunkra fontosabb a mit, hogyan, hol, miért kérdés a ki, milyen, mikor kérdésnél. Ezért nincs szükségünk a nemek nyelvtani megjelölésére, megkülönböztetésére (ő = on, ona, ono szerbül, er sie, es németül stb). W.S. Maugham egyik elbeszélésének az angol szereplőjével – meghozza egy rendőrtisztetl ezt mondatja: „Nem az a legfontosabb, mit tesznek az emberek, hanem az, milyenek ők maguk". Ezen a megdöbbentő kijelentésen elgondolkodva az ember arra a következtetésre juthat, hogy ez nem egyéb, mint az elnyomás igazolása. Annak az igazolása, hogy nemcsak a cél szentesíti az eszközt, hanem az eszköz is szentesíti a célt. Így már érthetőbbé válik a fehér ember felsőbbrendűségi érzése, tudata a színesekkel szemben, a határok önkényes szabdalása Afrikában, Trianon stb. A régi latinok nyíltan hirdették: Amit szabad Jupiternek, nem szabad az ökörnek. Ma már

a kettős mérce alkalmazása ellen ugyan rendelkezik törvény, alkotmány, de a régi latinokkal még igen sokan rokonszenveznek, és amikor csak lehet, követik a példájukat – valahogy így: Amit szabad a többség(ü)nek, azt nem szabad a kisebbség(ü)nek; vagy: amit szabad az elitnek, nem szabad a köznépnek, az átlagnak, nem bizony, mert a színvonalat, a minőséget, ugyebár, tartani kell, a mércét pedig mi szabjuk meg, a föltételeket mi állapítjuk meg. Bizony. A magyar gyomor ezt nehezen veszi be, és nehezen emészti meg. Ezért szeretjük használni az „azt mondják” és az „egyszeri ember” kifejezést; ezért olyan gazdag a magyar igeképzés (kezdő, műveltető, ható, mozzanatos, gyakortó, kiegészítő a tárgyaz ragozással, s ezért van az, hogy a jövő időt a jelen idővel is kifejezhetjük: Majd elmúlnak a bajok -, ezért olyan gazdag a helyhatározó rendszerünk stb. Tehát a magyar szemlélet, észjárás némileg más, mint a latinos. Nem kétséges, hogy melyik a demokratikusabb.

A tanulmány szerzője ezután néhány elvi teendőre hívja föl a figyelmünket: „arra kellene törekednünk, hogy anyanyelvünk... érthető legyen a magyarság egésze számára, mégpedig anyanyelvként... Anyanyelvünk korszerűsítésének bevezetője lehetett volna már eddig is pl. a közösségtudat erősítése. Anyanyelv ugyanis csak közösségben jöhet létre, csak ott fejlődhet és maradhat fenn”. Igen fontos megállapítás ez. A teendő pedig sok, nagy emberpróbáló feladat. Már csak azért is, mert az egységes magyar köznyelvet nem könnyű mindenkinek elsajátítani. Talán a köznyelv ügyét elősegítené, ha tudatosítanánk (az iskolában, a rádióban, a tévében, a színházban, a filmen, hogy a nyelvjárás, a tájnyelv nem alacsonyabb rendű, nem szégyellni való, nem kipellengerezésre való nyelv, amin nevetni lehet, mint valami gyarmati kuriózumon, hanem olyan nyelv, amely ha kivész, az egységes köznyelv is szegényebbé válik, mert elveszti a tartalékerejét. Ezért nem ártana, ha minél többen megtanulnánk egy tájnyelven is beszélni. Ismételjük! Ez talán még a köznyelv elsajátításának az elősegítője is lehetne.

Úgy látom, hogy a javasolt konkrét teendőkből kivált erre lenne mulhatatlanul szükség: „hét-nyolc idegen nyelv kontrasztív nyelvtanának az elkészítése (magyar-angol, magyar-román stb)... a legfontosabb magyar kézikönyvek (anyanyelvűek és anyanyelviiek) tömeges célba juttatása”. Azt hiszem, hogy a hét-nyolc nyelv közé kellene sorolni az említetteken kívül még a magyar-német, magyar-szerb, magyar-szlovák, magyar-ukrán és semmiképpen sem kihagyva a magyar-finn meg a magyar-török ösz-

szezhasonlító nyelvtant. A szótárak közül pedig elsősorban nyelvművelő szótárra és szakszótárakra lenne szükség. A nyelvművelésről ezt olvashatjuk: „szerencsére már rég elmozdult a pusztá szókészleti jelentések kizárólagos figyelésétől, de nyelvhasználatunkat ma a jelenleginél sokkal több grammatikai szempontból kellene gondozni. Ez az ügyelet szinte minden nyelvi részrendszerre kiterjedhetne. A szókészleti idegenszerűségek és az egyéb szókészleti vétségek jelentik ugyanis csaknem a legkisebb veszélyt anyanyelvi készségünk életképességére nézve, noha valóban elképesztő tömegben árasztják el mindennapi közéletünk kommunikációját a nagyobbrészt idegen közsavak.... Nehezebben orvosolhatók és nagyobb, tartósabb kommunikációs zavart okozhatnak az ilyenek: ... a vonzatok bomlása ... a nyegle, idegen hanglejtés, a hamis vagy összevissza hangsúly... stb.”. Így van! A nyelvművelés a kertművelés szóra emlékeztet. Kertje -sajnos- nincsen mindenkinek, ezért a kertet elsősorban a kertészek művelik, a többiek pedig abban érdekeltek, hogy egészséges, tápláló, zamatos gyümölcsöt és zöldségfélét kapjanak. Nyelve, anyanyelve, ugyan van mindenkinek, a nyelvművelés mégis, úgy tetszik, csupán a nyelvészek dolga. A többiek pedig jogosan elvárják, hogy a rádió, tévé, film stb. tartalmas, művelt és ízes beszédet közvetítsen a számukra – a helyes beszédmintát, melyhez érdemes igazodniuk. A nyelvészeknek tehát elsősorban arra kellene ügyelniük és törekedniük, hogy ez így legyen. De mi van akkor, ha tehetetlenek a nyelvi műveletlenséggel, a nyelvrontás áradatával szemben, mert a nyelvművelés úgy aránylik a nyelvi műveletlenséghez, a nyelvrontáshoz, mint a rádióótperc a rádióhétnapéhoz? Ilyenkor más eszközre van szükség. Ez pedig az ugyan kevésbé hatásos, de még mindig segítséget nyújtó nyelvművelő kézikönyv. Az elmúlt évtizedekben ebből sok megjelent már. Lehet, hogy éppen ez tette majdnem hatástalanná a nyelvművelés fontos ügyét? Az egy több lenne, mint a sok? Arra az egyre lenne igencsak szükségünk, mégpedig a kézzelfoghatóbbra, a szótárszerűre, a lexikonszerűre, hogy a laikus, szegény és kiszolgáltatott, a médiának és a nagyhangú közbeszédnek kiszolgáltatott közönség az íróársadalommal együtt is használhassa. Ez pedig a szerző ajánlotta nyelvművelő szótár vagy a nyelv-helyesség szótára lehetne, amely egységbe foglalná az összes fontosabb nyelv-helyességi tudnivalókat: a nyelvrontás példái mellett a helyes nyelvhasználatot (a szókészletit és az összetettebb nyelvtani jellegűeket is). Mindez nem igényelne szükségszerűen egy vaskosabb

kötetet. Nyilván elég volna egy kisebb zsebkönyv is. Ennek az összeállításának azonban nem könnyű. Tudtommal az MTA-nak van nyelvművelő bizottsága. Összefogással szép, sikeres munkát lehet végezni – mert a nyelvhelyesség szabályait ugyan ki állíthatná össze jobban, mint az erre hivatott nyelvészek. Talán csak nem a szószátyárok, a szókereskedők, a szóáruházak láncolatának a tulajdonosai, vagyis azok, akik irtóznak mindenféle szabályozástól, rendtől?

A múlt század harmincas éveiben a Pesti Hírlap sok-százezer példányban kiadott és hatatosan terjesztett egy kis nyelvművelő zsebkönyvet, amelynek a bevezetőjét – mintegy használati utasításként – Kosztolányi Dezső írta. Ennek jótékony hatása lehetett az anyanyelv helyes használatára (ezt az akkor készült filmek párbeszédei is bizonyítják), de ez a hatás csak ideig-óráig tartott, a későbbi évtizedek parancsuralma ugyanis visszaállította a harmincas évek előtti anyanyelvi állapotot. Nyelvi visszarendeződés vagy még fokozottabb visszarendetlenkedés uralkodott el, és Kosztolányi Dezső, Zolnai Gyula, Balassa József, Tolnai Vilmos stb. áldozatos fáradozása kárba veszett. Ma talán még emlékezni sem tanácsos rájuk. Elképesztő helyzet!

Visszatérve az Elindultunk szép hazánkból c. tanulmányra, érdemes még kiemelni belőle a következő gondolatot, illetve kérdést: „A mi esetünkben szabad-e s lehet-e egymástól szétválasztani anyanyelvet és nemzetet, amikor a megmaradásról van szó?” A válasz magától értetődik, hogy nem. Ezért olyan fontos az anyanyelv ügye. A magyarság történelmének, múltjának a rendbetétele után tehát második nagy lépésként anyanyelvünk rendbetétel-

ét kellene szorgalmaznunk, ahogy a szerző javasolja, beleértve természetesen mindazt, ami ezzel kapcsolatos: az önálló magyar teljes oktatáshálózat megteremtését (a nemzetrészek számára), ezenkívül az irodalmi, a színházi életet, a rádiót, tévét, filmet, zenét s talán még a képzőművészetet is. Végezetül érdemes ismételnünk ezeket a gondolatokat a befejező részből: „bűn és cinizmus bármelyik rejtett vagy nyílt magyargyűlöletet liberalizmusnak szépitni... Már-már nem tudnánk eldönteni, hogy a magyar értelmiségben azok vannak-e többen, akik még nem ismerték föl anyanyelvünk hosszú távú veszélyeztetettségét, vagy azok, akik nemzeti s anyanyelvi megmaradásunkat nem is akarják igazán.” Súlyos szavak ezek! De a jobbítás szándéka itt is nyilvánvaló.

Még egyszer áttekintve a gyűjteményes kötet egész anyagát, azt hiszem, nem kérdés, hogy melyik magatartás a helyes: a „mértéktartó, megfontolt cselekvés-e, vagy az azt elutasító, emberi jogainkat kizárólag polgári engedélenséggel kikövetelő?” Helyes ugyanis mindkettő, mégpedig együttesen, párhuzamosan – a maga helyén (az idő pedig megfoghatatlan, elfolyó valami) –, ahogy ez ebben az antológiában is föllelhető, érzékelhető.

Köszönet mindazoknak, akik áldozatkészségükkel hozzájárultak a megjelenéséhez. Remélem, hogy a következő hasonló jellegű, vagy talán még inkább irodalmiasabb, képszerűbb gyűjtemény, amely nyelvilag még korszerűbb, a nyelvhelyesség szempontjából kevésbé kifogásolható, anyagát tekintve még tartalmasabb, változatosabb és derűsebb hangulatú lesz – s mi is akkorra épkézláb emberekké válva derűsebbek, bizakodóbbak leszünk.

Tudatronsolás

Gondolatok Varga József Tudatformáló idők c. regényéhez

(Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, Pilisvörösvár, 2005)

Az összesen 20 fejezetre tagolt kötetben a szerző nagyapja (3–4. fejezet) és nagybátyja (5–20. fejezet) „naplójegyzetei” alapján kerekít főként a szlovéniai Muravidéken játszódó történeteket, amelyek egymást többnyire időrendi sorrendben követik. A novellaregény (így jellemzi a szerző saját művét) a következő nagyobb egységekre osztható fel.

Az 1–2. fejezetben a szerző – bevezetőleg – leírja, hogyan jutott a további eseményeket magába foglaló napló birtokába. „Kegyetlen elnyomás, fájdalmas szenvedély és vérző reménység van azokban a sorokban. A megszálló többségi szerbek elleni vádaskodás: vádirat. Olyan álapotokról szól, amelyek között tőlünk, az itt élő őshonos magyaroktól elvettek szinte minden emberi jogot. Kisemmiztek, megszegyenítették, megfosztották érzelme- és gondolatvilágunkat, meg akarták törni magyarságtudatunkat! Béklyót raktak a szellemünkre! Bilincset igaz magatartásformánkra!” – nyilatkozik a nagybácsi, amikor a naplót a szerző gondjára bizza (Gabonaaratás c. fejezet).

Vagy pedig elűzték, szökésre kényszerítették az embereket, amiről a nem sokkal a trianoni határok meghúzása után, a húszas évek elején játszódó, egy család Magyarországra való szökését taglaló, következő részben van szó (Hazátlanul és Zsandarcselezés c. fejezetek). A magyarul csak törve beszélő Micha bácsi – vele még találkozunk a későbbiekben – segít a családnak átjutni a határon.

Újabb egységet képeznek a 30-as években játszódó történetek, itt ragadja magához a tollat a szerző nagybátyja, a naplórast folytatva. Egy – viszonylag – békés korszakról olvashatunk. A többségi nemzet fokozatosan növekvő adminisztratív elnyomó intézkedései mellett csak kisebb nézeteltérések (pl. a pusztaréti „csata” szerencsés-

re csak kölcsönös fenyegetőzésben merül ki), betyárok időnkénti gaztettei nehezítik az emberek sorsát. Pedagógus szerzőről lévén szó, természetesen betekinthetünk a két világháború közötti oktatási helyzetbe is: „Az 1930-as évek végére már a jugoszláv állami szervek teljesen betöltötték a magyar nyelvű oktatást a muravidéki elemi iskolákban még ott is, ahol a tanulók 95%-ban magyar nemzetiségűek voltak.” – olvashatjuk visszatekintőleg, a tulajdonképpen már a következő részhez tartozó Örömmámorban c. fejezetben.

Megjegyezzük, hogy már az 1931/32-es tanévben teljesen megszüntették több muravidéki iskolában a magyar tagozatokat. Az 1931-es népszámláláskor ugyanis sok muravidéki magyar – akár külső nyomás hatására, akár számításból – jugoszlávnak vallotta magát, mire föl már nem írathatta magyar tagozatba a gyerekeit.¹ A magyar tagozatok helyzetét az oktatási törvények is nehezítették. „Olyan helyzet állt elő, hogy formálisan eleget tett ugyan az állam a békeszerződés rendelkezéseinek, a jogi normarendszer azonban a gyakorlatban csak nehezen volt megvalósítható.”² (Szinte ugyanez megállapítható az 1959/60-ban bevezetett „kétnyelvű” oktatásra is, de a nemzetiségi iskolákról általában elmondható a történelmi és a Trianon utáni Magyarországon, valamint az utódállamokban, hogy az oktatási törvényeket maradéktalanul sehol sem hajtották végre, így a „nemzetiségi” iskola valójában, ill. többé-kevésbé ugyanezen nemzetiség asszimilációját szolgálta, vagy azt lényegében nem gátolta meg.)³ A Muravidéken a nemzetiségi iskolák elleni támadás azzal kezdődött, hogy a magyar tanítókat kötelezték az államnyelv megtanulására, amire 1924-ig kaptak haladékot. Így pl. Göntérháza 1924-ben szlovén tanító került, viszont magyar nyelvű hitoktatás 1935–36-ig volt.⁴

¹ Kokotij, Miroslav – Horvat, Bela: Prekmursko šolstvo. Murska Sobota 1977. 347–351. old. Lásd Göncz László: A muravidéki magyarság 1918–1941. Lendva 2001. 269. old.

² Göncz László: A muravidéki magyarság 1918–1941. Lendva 2001. 269. old.

³ Így volt ez már az 1868-as Deák-Eötvös-féle kisebbségi törvénnyel is.

⁴ „...ezért mind küzdeni kell.” Életút a szlovéniai magyarság szolgálatában. Székely András Bertalan beszélgetései Varga Sándorral. Szombathely 1990. 4–8. old.

Az 1935-ben játszódó *Az erdei sztrájk* c. fejezetben az erdőgazdasági munkások úttörő jellegű megmozdulásáról olvashatunk, amellyel megelőzték a lendvai ipari vállalatoknál vegbemenő bérharcokat. (A *Nasička* nevű, horvát érdekeltségű tanin-feldolgozó és faipari vállalat lendvai üzemében az első hivatalos sztrájk 1937-ben volt.⁵ A sztrájkolókkal tárgyaló, magabiztos fellépésű „nagyúr” napjaink öblös hangú, ígérető, demagóg politikusait juttatja eszünkbe.

Az *Örömmámorban* c. fejezettel kezdődő rész a 40-es évek első felében játszódik, a muravidéki háborús eseményekről szól. Azonban az 1941-es „felszabadulást” szlovének internálása, száműzése tette kétes értékűvé (A száműzetés). Ezzel együtt itt található az egész kötet legromantikusabb története: egy Magyarországra hurcolt szlovén fiatalember beleszeret – emberséges – gazdájának lányába, a fiatalok a háború után össze is házasodnak (*Megérdemelt boldogság* c. fejezet).

Így helytállónak tűnik a megállapítás, amelyet A száműzetés c. fejezetben olvashatunk: „Az igazságnak megfelelően – bár soha nincsen teljes igazság, mert az is csak viszonylagos – el kell mondani, hogy az idegenbe toloncolt »kolonisták« életvitele valamivel jobb volt, mint később a hasonló helyzetbe került magyaroké Hrastovecen, Sterntálban, Mariborban és másutt. A deportált szlovének zöme dolgozhatott, a gyermekeiket »nevelőszülőkhöz« adták, de az élelmezésük is emberségesebb volt, mint a száműzött magyaroké.”

Ugyanakkor Micha bácsi hiába panaszkodik magyar barátainál az őt bírói mivoltában is megalázó, ártatlan embereket halálra verő csendőrökre „A kölcsönkenyér...” c. fejezetben. (Ijesztő mai párhuzam jut eszünkbe: a magyar polgármestert a szó szoros és átvitt értelmében is arcul csapó vajdasági rendőrpáncsnok.)⁶

Visszatérítve a kegyetlen, háborús idők voltak, éppen a háborús állapotok okozta, azokkal együtt járó fonákságokkal. Aki nem alkalmazkodott eléggé, könnyen ráfizethetett. Erich Maria Remarque egyik regényében olvashatunk a német katona főhős vesztéről Oroszországban: nem tanúsított elegendő kegyetlenséget civilekkel szemben, futni hagyta őket, akik ezután – mivel valójában partizánok voltak – hátulról lelőtték. A háborút nem dicsőítő, hanem annak szörnyűségeit bemutató szemléletmódjáért

(ilyen pl. az *Im Westen nichts Neues* – Nyugaton a helyzet változatlan c. regénye) E. M. Remarque-nak menekülnie kellett a náci hatalom elől. Könyveit demonstratív elégették, német állampolgárságától megfosztották.

Ismét egy párhuzam jut eszünkbe: a magyarok jogfosztottsága Szlovákiában 1945 után. Az emberek alattvalóként, személyiség nélküli masszaként való kezelése, a kollektív bűnösség elvének, a nemzetekben való gondolkodás, az ellenségkép szükségességének minden áron való elfogadtatása jellemző ezekre az időkre: hol „A MAGYAROK, hol pedig A SZERBEK” stb. bűnösök. Minden magyar, vagy minden szerb. Utóbbi eset besúlykolását szolgálta a nacionalista-militarista „nevelés” eszközeként a „Megállj, megállj, kutya Szerbia! / Nem lesz tied soha Bosznia!...” verse is (A *Leventék* c. fejezetben). Vagy amikor később az összes „jugoszláv” (moszkvai utasításra) „láncos kutya” lett (lásd a *Mártírság* c. fejezetet), hogy a „Magyar Népköztársaság” egyik kiemelt fontosságú erőszakszervezete, a határőrség vérmesebben vadászhaszon rájuk, a „jugókra”, függetlenül attól, hogy köztük természetesen számos magyar nemzetiségű is volt.

A könyv utolsó egysége a háború befejezésének és az azt követő évek eseményeit tartalmazza. Pl. a *Temetés* másképpen c. fejezetben olvasható, hogy elesett bajtársaik temetésére kényszerítik a falu lakóit a győztes szovjet katonák. Az egyik fiatalembert az újdonsült szlovén partizánok – a „májusi partizánok”, akik közül sokan csak az oroszok közeledtével, megérkezésével ébredtek hazaszeretetre – bosszúból és igaztalanul halottgyalázzal vádolják meg. (Különösen riasztó, hogy az ügyletben élenjár a parancsnokuk.) A gyanúsított csak ügyel-bajjal menekül meg a kivégzés elől. Összehasonlításként említünk meg egy temetési jelenetet a szlovákiai Szőgyén körüli, forgandó szerencséivel folyó harcokból, amikor a pilanatnyi győztesek temetik a szovjet katonákat: „...a megbízott az elesett szovjet katonák és az elhullott lovak tetemét egy gödörben akarta elföldeltetni, melyre az emberek nem voltak hajlandók. A vita eldöntését az éppen arra haladó német járőrre bízták. Parancsnokuk azoknak adott igazat, akik azt a nézetet vallották, hogy a harcban elesett ellenséget is megilleti az emberhez méltó végső tisztesség. A katonák és lovaik tehát nem kerültek közös sirba.”⁷ A Mura menti „partizán” minden bizonnyal saját al-

5 Vö. Göncz László: *A muravidéki magyarság 1918–1941*. Lendva 2001. 197. old.

6 Pilc Nándor: *Vajdasági rendőrpáncsnok*. Népszabadság 2004. augusztus 25., 3. old.

7 Bővebben: „...ezért mind küzdeni kell.”... 44–45. old.

8 Gábris József: *Szőgyén*. Szőgyén 1995. 106. old.

jas („fasiszta”), embertelen hozzáállását vetítette a hamis vádba, mint ahogy a szögyeni megbízott is „fasisztább” akart lenni a németeknél.

Az Újra „megszállva”! c. fejezetben az idézőjel azt a benyomást kelti, hogy ez a megszállás esetleg inkább felszabadulás volt, míg A száműzetés c. fejezetben a „felszabadulás” sokak számára jelenthetett megszállást, csatlósítást és száműzetést.

Viszont azt is figyelembe kell venni, hogy a szovjet csapatok bevonulása sokak számára nem felszabadulás volt, mint ahogy azt a „valós szocializmus” éveiben Magyarországon is hivatalosan meghatározták, elhallgatva annak fonákságait. Pl. a Magvető Kiadó 1973-ban úgy jelentette meg Günter Grass A bádógdó c. regényét, hogy abból kihúzta a Danzigba bevonuló szovjet katonák viselkedését bemutató néhány mondatot.⁹ Ez is történelemhamisítás és tudatrombolás. („Szocialista” stílusú történelemhamisítás bőven előfordulhatott máshol is. A lelkiismeretes tanár nehéz helyzetben lehetett, ha meggyőződésével ellentétes módon kellett tanítson. Az ilyen típusú történelemhamisításra rakódott rá az adott kisebbségek ellen elkövetett „nemzetiségi történelemhamisítás”. Pl.: „minden német, magyar stb. – épp az adott országtól függően – fasiszta”. Lásd még: Duray Miklós: Kettős elnyomásban. New York 1989.)

A hetési tájszavakat is bőven felsorakoztató, az egyszerű emberek nyelvén megírt és számukra is érthető, de ugyanakkor igényes nyelvezetű kötetnek szinte az összes történetéből kiérződik, hogy a nép (az együtt élő, akár különböző nyelvű népek) szintjén mindig is inkább az egyetértés, egymás segítése volt a jellemző (pl. a jóindulatú Micha bácsi részt vesz a szökevények határon való átjuttatásában – Zsandárcselezés c. fejezet). A nemzetiségi ellentétek szítása pedig kívülről és felülről történt.

A könyv másik súlyponti kérdése (az imént említett, bázzsintén létező összetartó erő érzékeltetése mellett) a száműzetés-menekülés, ill. az elnyomásban otthonmaradás viszonyrendszer bemutatása. A kettő (eltávozás vagy maradás) jelen esetben nem rivalizál egymással – mint napjainkban sajnos sokszor és tévesen előfordul –, hiszen az innen elmenők távolról sem „gazdasági menekültek”. Más, ha valaki saját elhatározásból vagy pusztán

a jobb megélhetés miatt megy el, és más, ha kényszerítik rá vagy menekülnie kell, átkozott, határmegállapító politikai döntések miatt. Az első világháború utáni nyomor (évekig vasúti kocsikban laktak az elcsatolt területekről érkező menekültek), a tömeges kivándorlások összefüggtek a trianoni diktátummal, mint következmények. Az ország, de szinte minden elcsatolt terület is gazdaságilag rosszabb helyzetbe került.¹⁰

Ugyanakkor az eltávozás, eltávolodás – bármilyen kényszerű is legyen az – látókörszélesedést jelent az eltávolodónak. A „valós szocializmus” elől menekülőknél az itthoni (magyarországi) „küzdelmes sorsot vállalók” sokszor azt vetették a szemükre, hogy meghátráltak a problémák elől. Ez az ellenvetés azonban jelentős mértékben csak magyarázkodás volt a szökést (emigrációt) vállalni nem merők részéről – mert akkor is, a „szocializmus” elől is szökni kellett. A nagy menekülési hullámok (1945, 47, 56) mellett igen sokan távoztak még a „szocialista” Magyarországról, és nyilván még többen játszottak a távozás gondolatával. Az emigráció sok esetben – arra gondolva, hogy úgylis lehetetlen a visszatérés – teljes szakítási kísérletet jelentett az immár javíthatatlannak tartott magyarországi viszonyokkal.¹¹ Ebből adódott az a sajnálatos tény is, hogy az emigránsok nagy része gyorsan „elfelejtett magyarul” (de gyakran a befogadó ország nyelvét sem tanulta meg magasabb szinten).

A maradók általában figyelmen kívül hagyják, hogy az eltávozó is elég jól ismeri még a (maradók szemszögéből vett) belső viszonyokat, viszont van egy óriási előnye: kívülről is látja a problémákat. Ez – és általában – az ön- és a külső értékelés viszonya – egy nagyon lényeges módszertani kérdés. Az egyensúly megtalálásának hiánya vezet valószínűleg az elhibázott döntésekhez, sarkított véleménynyilvánításokhoz. A „saját” problémák felfokozásához, a „külső” szemlélő szakértelmének kétségbe vonásához.

Valószínűleg mást jelentett az eltávozás, menekülés, száműzetés, áttelepítés egy földműveléssel foglalkozó embernek (többnyire őket sújtotta pl. a szlovák-magyar „lakosságcsere”, de a muravidéki emberek legfőbb vagyona is a gazdaságuk volt), és mást azoknak, akik kevésbé kötődtek anyagilag egy adott területhez. (Mérce, összehasonlítási alap persze nincs.)

⁹ MTI: A bádógdó újra megjelenik. Népszabadság 2004. május 6., 25. old.

¹⁰ Vö. Raffay, E.: Trianon titkai, avagy hogyan bántak el országunkkal. Budapest 1990.; Palotás Zoltán: A trianoni határok. H. n. 1990.; Zsiga Tibor: Muravidéktől Trianonig. Lendva 1996.; Göncz László: A muravidéki magyarság. Lendva 2001.

¹¹ Lásd pl. Vezényi Pál Öngyilkosok népe c. írását (Muravidék 7, 2004. 42–46. old.), vagy Borbándi Gyula összefoglaló művét: A magyar emigráció életrajza 1945–1985. Bern 1985.

A Tudatformáló idők alaphangvétele, végkicsengése – a kellemes élmények bemutatása mellett – mégis a tudatrontcsoló elnyomással való kényszerű együttélés (legyen az szláv vagy magyar), az ilyesfajta „tudatformálás” elleni vádirat. Talán ezekben az időkben alapozódott meg, formálódott ki, „tökéletesült” a muravidéki (magyar) ember – mint a legkisebb anyaországon kívüli magyar közösség tagjának – borongósságra hajlamos beállítottsága.¹² Ez a szomorkás szemléletmód lehet a már átélt teljes vagy részleges, de mindenképpen elkerülhetetlennek vélt beolvadás következménye is, megengedve az asszimilációnak való (időleges) ellenállást, minthogy a „nemzet(ségi) érzékenységet s egyúttal érdekeket is sértő kommunikációs milióban – leegyszerűsítve (R. G.) – kétféle magatartás keletkezhet. Egyrészt a mennyiségi felhalmozódás átcsaphat minőségváltozásba: a kisebbség előbb-utóbb elfogadja saját másodrendű szerepét, s a kisebb ellenállást választva felszívódik a többségi nemzetbe. Másrészt pedig a »hatás-ellenhatás« analógiájára, minél nagyobb valakivel szemben a nyomás abban az irányban, hogy a voltaképpeni attitűdjével ellentétes viselkedést tanúsítson, annál kevésbé fogja megváltoztatni azt.”¹³ (Bővebben a kognitív disszonanciáról Székely András Bertalan: Pável Ágoston, a „hidépítő”, 1986; kötetben: A Rábától a Muráig. Nemzetiségek egy határ két oldalán. Bp., 1992.)

Néhány példa az ígéretésekben, hazudozásban teli „szocialista” demagógiára: „...lehullanak az országhatárok, s rövidesen a bukaresti ember akkor megy Budapestre, amikor akar, és fordítva.” (Domokos Pál Péter idézi Petru Groza szavait a kétes hitű, „százak gyűlésén” 1946-ban Marosvásárhelyen.)¹⁴ Erik Honecker, a német–német határ „megalkotója” 1961-ben Berlin kettévágásának, a „fal” felhúzásának „előestéjén” szemrebbenés nélkül jelentette ki: „Senkinek sem áll szándékában falat építeni.”

A „százak gyűlése” példa arra, hogy egy erőszakos, demagóg kisebbség hogyan próbálja magához ragadni a hatalmat különböző manipulációk segítségével. Egy má-

sik példa, a szlovák történelemből: „Die moderne slowakische Nation wurde nicht als nationale Willensgemeinschaft, sondern als Schöpfung eines kleinen romantischen Freundeskreises um Štúr, Hurban und Hodza, die Mitte 19. Jahrhundert die Berechtigung der slowakischen Volkssprache offen verkündeten, geboren. Für einen allgemeinen, tragfähigen Gemeinschaftswillen fehlten der Bewegung Štúrs noch Kraft und Grundlagen. Nicht nur die ungarisch-magyarisierende Vorherrschaft in Nordungarn verhinderte eine potentielle slowakische Massenströmung. Es fehlte eine Vertretung der katholischen slowakischen Mehrheit.”¹⁵

Varga József könyve reálisan foglalkozik a nemzetiségi kérdéssel, amelyről szélsőséges demagógia lenne azt kijelenteni, hogy térségünkben teljes mértékben megvan oldva. A környező országok közül a „szocializmus” idején pl. Romániában hangoztatták előszeretettel hivatalos szinten is, hogy „a nemzetiségi kérdést Romániában a teljes jogegyenlőség alapján évtizedek óta megoldották, s a nyitott problémaként való magyarországi interpretáció tulajdonképpen a román belügyekbe való beavatkozás”¹⁶. (A magyar oktatás javítására tett kísérleteket pedig egyes elvakult értelmezők – és ez az 1996-os romániai oktatási reformmal kapcsolatban hangzott el – a demográfiai viszonyok megváltoztatására való törekvésként fogják fel.) A legvisszatetszőbb, hogy mindezen álgazságoknak a hangoztatásához felhasználták vezető pozíciójú kisebbségi személyiségek közreműködését. Vajon milyen lelkiismereti válságba kerülhettek ezek?! Aki pedig megpróbált ellenszegülni, „másnap tisztázatlan körülmények között elhunyt”.¹⁷ Szerencsére az EU kiépülésével egyre kevésbé lehet majd emlegetni olyasmit, hogy a „belügyekbe való beavatkozás”, a nemzetiségek ügye egyre inkább valódi belügy lesz. Mindennemű „végső megoldás” (Endlösung!) felemlgetése felettébb rossz emlékeket ébreszthet, így a kérdéssel foglalkozni kell, folyamatosan és sokrétűen, hogy közelebb kerülhessünk a probléma

¹² Muravidéki szépirodalmi példaként megemlíthető C. Toplak János A muravidéki ember jellemzői c. költeménye.

¹³ Székely András Bertalan: A román nacionalizmus jelenléte a történelemtanításban, 1989. Kézirat. Kötetben: Határhátyák. Interetnikus folyamatokról és pillanatképek a Kárpát-medencéből. Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület (MBKKE), Pilisvörösvár 2005.

¹⁴ Székely András Bertalan: Venczel József emlékezete, 1988. Kézirat. Kötetben: Határhátyák. Interetnikus folyamatokról és pillanatképek a Kárpát-medencéből. MBKKE, Pilisvörösvár 2005.

¹⁵ A modern szlovák nemzet korántsem közös nemzeti akarattal született, hanem egy Štúr, Hurban és Hodza körű kis, romantikus baráti társaság teremtménye, amely a 19. sz. közepén nyíltan hirdette a szlovák népielv jogosságát. Általános, nagy horderejű közakarathoz hiányzott Štúr mozgalmából az erő és a megalapozottság. Nemcsak a magyarosító észak-magyarországi hatalom akadályozta meg a potenciális szlovák tömegmozgalmat. Hiányzott a katolikus szlovák többség képviselője is. (R. G. fordítása) Gogolak, L.: Beiträge zur Geschichte des slowakischen Volkes. Band II., München 1969. S. 132.

¹⁶ Székely András Bertalan: Az Erdély története romániai visszhangja (1987); kötetben: Határhátyák... 206. old.

¹⁷ Székely András Bertalan: Az Erdély története romániai visszhangja... 206. old.

békés és mindenki számára elfogadható rendezéséhez: tudományos helyzetfeltárással, nem pedig történelemhamisítással. Akár szépirodalmi eszközökkel is, ahogy ezt Varga József a Tudatformáló idők c. művében teszi. Mert korántsem írtak meg még mindent. A sokszor hallott demagóg „érv”, hogy „ezt már mások megírták”, csak arra szolgál, hogy az „érvelők” szempontjából kínos kérdésekkel ne foglalkozzon senki, legyen és maradjon az „tabu téma”. Ezzel ellentétben nagyon is azt kellene elérni, hogy ezekhez a kérdésekhez ne csak a privilegizáltak szűk köre nyúlhasson, a nyilvánosság kizárásával, hanem minél több szakértő elmondhassa a véleményét, minél

nagyobb nyilvánosság előtt. Mert „a határainkon túl élő magyarság gondjainak elkendőzése helyett szólni kell ott, ahol s amikor kell.”¹⁸ Szólni kellene pl. a szlovák nacionalisták legutóbbi rozsnói és komáromi provokációi miatt (Kossuth-szobor meggyalázása, ill. „Magyarok a Duna mögé!” stb. jelszavak kiabálása¹⁹), de a közterületeken adott esetben hosszabb ideig is éktelenkedő cigány- és magyarellenes mázolimányok szintén kellemetlenek, hatásukban talán még veszélyesebbek. A sértett fél passzív viszonyulása – hogy szó nélkül tudomásul veszi a „jogos büntetést” – az elkövetőnek valamiféle „igazolást”, bátorítást adhat.

¹⁸ Székely András Bertalan: *A román nacionalizmus...*

¹⁹ Szilvássy József: *Meggyalázták Kossuth Lajos rozsnói szobrát. Szlovák nacionalisták Trianont ünnepelték. Népszabadság, 2005. június 7., 9. old. és ugyanő: Ébresztőt fújnak a nacionalisták. Révkomáromban rendőrök fékeztek meg a szlovák szélsőségeket. Népszabadság, 2005. július 6., 9. old.*

„Magyarország nem pusztul, hanem tisztul”

Akkor, 2004. december 5-én este, amikor a népszavazás eredményeit döbbenetesen figyeltük a televízió képernyőjéről és az egyik idióta tévésztár, valami Hajós nevezetű senkiházi röhögve mászkált talán éppen a Parlamentben, kicsúfolva az egész nemzetet, akkor az elkésredés és a reménytelenség óráiban is tudtuk, hittük, van, létezik egy másik Magyarország is, nem csak az eltasztó, a mostoha, a minket megtagadó, hanem egy olyan, amely még tudja: a nemzet egy és oszthatatlan, minden „hivatalos álláspont”, minden szocialista és liberális kirekesztés ellenére is!

És alig néhány hónap múltán, 2005 húsvétjától Tihanyból elindult a Feltámadási Menet, amelynek célja az volt, hogy hirdesse mindenütt a Feltámadott Krisztussal való szövetségünket, s nemzeti újjászületésünk tiszta vágtyát. Tihanytól Csíksomlyóig mintegy kétezer kilométeres utat tettek meg a zarándokok, miközben jártak minden utódállam magyarok lakta területein.

Idén a szervezők olyan vidékek magyarjait is bevonták a zarándokútba, ahova tavaly a Feltámadási Menet nem jutott el, ezért a zarándoklat egyik ága Zamárdiból délnyugati irányba indult el, majd a szlovéniai magyaroktól visszafordulva Baranyán, a szerbiai Délvidéken és az Alföldön át a Maros völgyében lépett be Erdélybe, s haladt Csíksomlyó felé. A másik ág Tihanyból nyugat felé haladt, Sopronnál keletre fordulva a Felvidéket, Észak-Magyarországot, Kárpátalját, majd Debrecen környékét, a Szilágyságot és Kalotaszegét érintve érte el Csíksomlyót.

A feltámadási menetek egy Árpád-kori jelvényt, egy szárnyas keresztet vittek magukkal. Ezt a keresztet úgy faragták ki fából, hogy nagypénteken a tihanyi kálvária feszületénél délután három órakor ketté lehetett választani, s mindkét útvonalon egy teljes értékű jelvény haladt végig. Ez a kettéválasztott kereszt a szakrális jelentőséggel bíró Csíksomlyón vált újra eggyé a pünkösdi búcsúban.

Tihany, Zamárdi, Vörösmart, Palkonya, Tornyiszentmiklós, Vitnyéd, Komárom, Izsa, Hévízgyörk, Hatvan,

Eger, Hajdúnánás, Nagyszőlős, Nevetlenfalva, Szatmárnémeti, Kisbács, Csej, Kebele, Agárd, Jedd, Tófalva, Farkaslaka, Szentegyházsfalu, Csíkszereda, Bácskossuthfalva, Horgos, Királyhelme, Munkács, Gyergyószentmiklós, Göntérháza, Déva, Dicsőszentmárton, Szamosújvár – csak néhány azon települések közül, amelyekben a Feltámadási Menet áthaladt. (Mit tudnak, mit éreznek ezekből a nevekből azok, akik a december 5-ei népszavazás előtt habzó szájjal testvér testvér ellen uszítottak?)

Végezetül álljon itt két idézet a zarándoklat emlékkönyvéből, és köszönettel olvassuk Gál Péter Józsefnek, a Feltámadási Menet egyik eszmei szerzőjének és gyakorlati megvalósítójának gondolatait:

„Nagypéntek fájdalmát húsvét öröme gyógyította meg. December 5-e sebeit hivatott ez a zarándoklat begyógyítani. Az a sok kéz, amely hordozza a jelvényt, sok ezer kézfogást jelent” (Dr. Korzenszky Richárd, Tihany)

„Magyarország nem pusztul, hanem tisztul.” (Mária Nátalia nővér, Zamárdi)

„...A mi csekély áldozatunk nemzetünkért, benne kérem szívűbb földjeinkért, és a 2004. december 5-én nem-et mondottakért, vagy a szavazástól elfordultakért meghozatott!

Igen, nem felejthetünk! Aki akkor nem-re buzdított, azóta sem tette jóvá nemzettel való bűnét. Ezidáig se bocsánatkérés a megtagadottak felé, se a tévedés beismerése, se jóvátétel különböző intézkedésekkel nem történt. Ez a magyar lélek ellen elkövetett bűn azóta is fennáll! Engem egyáltalán nem érdekel e szempontból, hogy dühörog-e a gazdaság vagy sem. Egy mohácsi csatával, vagy az 56-os szabadságharcot vérbefojtó muszkabehívással egyenértékű bűn hat, és mérgezi ma is a magyar lelkeket. Hála Istennek, vannak azonban jószándékú kisemberek, akik már rádöbbenek, hogy december 5-én rosszul döntöttek, és már átálltak hozzánk, az igenlők-höz.” (Gál Péter József, Zamárdi)

Nagygyörgy Zoltán fotói a horgosi templomban készültek.

ARACS

A délvidéki magyarság közéleti folyóirata

Alapító és kiadó: Aracs Társadalmi Szervezet, Szabadka

Elnök: dr. Gubás Jenő

Alapító főszerkesztő: Utasi Jenő

Felelős szerkesztő: dr. Vajda Gábor

Olvasószerkesztő, lektor: Gubás Ágota

Fedőlapterv: Gyurkovics Hunor

Számítógépes tördelés: Göncöl Róbert

Nyomda: Grafoprodukt Kft. Szabadka

Igazgató: Özvegy Károly

Szerkeszti a szerkesztőbizottság. Tagjai: Bata János, Cirkó Zsuzsanna, Gubás Jenő, Gábrityné Molnár Irén, Gyurkovics Hunor (képzőművészeti szerkesztő), Matuska Márton, Tari István, Utasi Jenő, Vajda Gábor.

Egyes szám ára: 150 din,

évi előfizetés 600 dinár + postaköltség. Külföldi előfizetés a belföldinek a kétszerese.

Szerkesztőségi fogadóórák: Hetente szerdán 8-tól 12 óráig a szabadkai Városi Könyvtár földszinti olvasótermében.

A szerkesztőség címe: Gradska Biblioteka – Városi Könyvtár, 24000 Subotica – Szabadka, Dušan cár u. 2.

Telefon: 553-115. E-mail: aracs-ujzag@tippnet.co.yu, gvajda@suonline.net. Tel.: 024 525-246.

Tel/fax: 024 542-069. Olvasható az interneten: www.aracs.org.yu

Az Aracs folyószámlaszáma: 260-0056780016702-59

A szelvényre írják rá: ČLANARINA. za 2006.god.

A címzett: ARACS

A befizetés jelszáma: 189

Kérjük, hogy a befizetőszelvény egy példányát juttassák el a következő címre:

Grafoprodukt, 24000 Subotica, József Attila u. 26.

A Szerbiai Igazságügyi Minisztérium a 651-01-157/2001-08 szám alatt jegyezte be a folyóiratot.

Szerkesztőségi helyreigazítás

Előző számunkban Csik Mónika *Idelenn* c. verse befejezéséből szerkesztőségi hiba miatt kimaradtak a következő sorok:

„húsbavágó
koloncként
vonszolni
a napok
hordalékát

élni
túlélni
megélni
amit
a pillanat
szűkmarkúan
épp ráncszabott?”

A szerző szíves elnézését kérjük.

STRANDVENDÉGLŐ ELŐTT 1928

MAJÁLIS RÓMÁBAN 1934

